

**FELSEFE, EĞİTİM VE
BİLİM TARİHİ
SEMPOZYUMU**

BİLDİRİ ÖZETLERİ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Edebiyat Fakültesi
Felsefe ve Bilim Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

FELSEFE, EĞİTİM VE BİLİM TARİHİ SEMPOZYUMU

12-14 Kasım 2015
MUĞLA

FELSEFE, EĞİTİM VE BİLİM TARİHİ SEMPOZYUMU

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM FAKÜLTESİ- EDEBİYAT FAKÜLTESİ-
FELSEFE VE BİLİM TARİHİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

BİLDİRİ ÖZETLERİ

Kapak Tasarım:

Arş. Gör. Kahraman KILIÇ

Basım: Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bildiri Özeti kitabında yayınlanan yazılarla ilgili bütün sorumluluklar yazar ya da yazarlara aittir.

Bu kitap Pegem Akademi Yayıncılık' ın katkılarıyla basılmıştır.

Sempozyum Onursal Başkanları

Amir ÇİÇEK
Muğla Valisi

Dr. Osman GÜRÜN
Muğla Büyükşehir Belediye Başkanı

Prof. Dr. Mansur HARMANDAR
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörü

Sempozyum Başkanları

Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN
MSKÜ Eğitim Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Sebahattin ÇEVİKBAŞ
MSKÜ Edebiyat Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
MSKÜ Felsefe ve Bilim Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanları

Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Doç. Dr. Yahya ALTINKURT

Sempozyum Dzenleme Kurulu Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Abbas ERTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Abdullah Cem ÖZAL
Yrd. Doç. Dr. Halit KARALAR
Yrd. Doç. Dr. Murat ERTEN
Yrd. Doç. Dr. Necla EKİNCİ
Yrd. Doç. Dr. Nigar İPEK EĞİLMEZ
Yrd. Doç. Dr. Raşit AVCI
Yrd. Doç. Dr. Seval Deniz KILIÇ
Yrd. Doç. Dr. Tuğba HOŞGÖRÜR
Yrd. Doç. Dr. Uğur DOĞAN

Afiş ve Grafik Tasarımlar

Arş. Gör. Kahraman KILIÇ

Sekretarya

Arş. Gör. Arca ADIGÜZEL
Arş. Gör. Burcu TÜRKKAŞ
Arş. Gör. Çağlar KAYA
Arş. Gör. Deniz Ali GÜR
Arş. Gör. Dinçer ÇEVİK
Arş. Gör. Durmuş YANMAZ
Arş. Gör. Gözde ADIGÜZEL
Arş. Gör. Gülden YÜKSEL
Arş. Gör. Hakan KILINÇ
Arş. Gör. Hilal BİLGİN
Arş. Gör. İbrahim Ekin KARABABA
Arş. Gör. İlker AYSEL
Arş. Gör. Mustafa Efe ATEŞ
Arş. Gör. Orhan KÂHYA
Arş. Gör. Şengül BALKAYA
Arş. Gör. Tuğçe ARSLAN
Arş. Gör. Yılmaz İlker YORULMAZ
Arş. Gör. Yunus BAYRAK
Arş. Gör. Zeynep Ezgi ERDEMİR

Sempozyum Bilim Kurulu Üyeleri

- Prof. Dr. Ahmet DUMAN
Prof. Dr. Ahmet Zafer GÖKÇAKAN
Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN
Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Prof. Dr. Erol KUYURTAR
Prof. Dr. Hatice Nur ERKIZAN
Prof. Dr. Hediye Şule AYCAN
Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Prof. Dr. İbrahim GÜNER
Prof. Dr. Lale ALTINKURT
Prof. Dr. Mehmet ELGÜN
Prof. Dr. Mehmet Halil SOLAK
Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN
Prof. Dr. Nevide DELLAL
Prof. Dr. Nihat AYCAN
Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN
Prof. Dr. Salih UŞUN
Prof. Dr. Sebahattin ÇEVİKBAŞ
Prof. Dr. Zekeriya GÜNEY
Doç. Dr. Atılğan ERÖZKAN
Doç. Dr. Ayalp TALUN İNCE
Doç. Dr. Ayşe OĞUZ ÜNVER
Doç. Dr. Bilal DUMAN
Doç. Dr. Cemal Ergin EKİNCİ
Doç. Dr. Eda ÜSTÜNEL
Doç. Dr. Gürsoy AKÇA
Doç. Dr. Hamit YOKUŞ
Doç. Dr. Hasan ŞEKER
Doç. Dr. İzzet GÖRGEN
Doç. Dr. Kasım YILDIRIM
Doç. Dr. Maide ORÇAN KAÇAN
Doç. Dr. Nebil REYHANİ
Doç. Dr. Necdet AYKAÇ
Doç. Dr. Nilgün AÇIK ÖNKAS
Doç. Dr. Oğuz ÖZDEMİR
Doç. Dr. Özgür YILDIZ
Doç. Dr. Sabahattin DENİZ
Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ
Doç. Dr. Süleyman CAN
Doç. Dr. Şendil CAN
Doç. Dr. Şevki KÖMÜR
Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR
Doç. Dr. Yahya ALTINKURT
Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN
Yrd. Doç. Dr. Abbas ERTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Abdullah Cem ÖZAL
Yrd. Doç. Dr. Ali Gürsan SARAÇ
Yrd. Doç. Dr. Aslı TAYLI
Yrd. Doç. Dr. Aylin ÇAM
Yrd. Doç. Dr. Aynur BİLİR
Yrd. Doç. Dr. Ayten KİRİŞ AVAROĞULLARI
Yrd. Doç. Dr. Baki Şahin
Yrd. Doç. Dr. Beyzagül KAPÇAK IŞIKSUNGUR
Yrd. Doç. Dr. Buket KORKUT RAPTİS
Yrd. Doç. Dr. Burcu ŞENLER
Yrd. Doç. Dr. Burçak BOZ
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR
Yrd. Doç. Dr. Didem ÇETİN
Yrd. Doç. Dr. Emine ÇİL
Yrd. Doç. Dr. Evrim ERBİLGİN
Yrd. Doç. Dr. Fatma TEZCAN
Yrd. Doç. Dr. Gamze ABUR
Yrd. Doç. Dr. Gülce COŞKUN ŞENTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Güliz AYDIN
Yrd. Doç. Dr. Hakan IŞIK
Yrd. Doç. Dr. Halit KARALAR
Yrd. Doç. Dr. Hatice FIRAT
Yrd. Doç. Dr. Kevser ÖZAYDINLIK
Yrd. Doç. Dr. Melek ALTIPARMAK KARAKUŞ
Yrd. Doç. Dr. Muhammet AVAROĞULLARI
Yrd. Doç. Dr. Murat ERTEN
Yrd. Doç. Dr. Mustafa GİRGİN
Yrd. Doç. Dr. Müge ADNAN
Yrd. Doç. Dr. Nebiye KORKMAZ
Yrd. Doç. Dr. Necla EKİNCİ
Yrd. Doç. Dr. Nigar İpek EĞİLMEZ
Yrd. Doç. Dr. Osman Raşit IŞIK
Yrd. Doç. Dr. Ömür KOÇ
Yrd. Doç. Dr. Öner ÇELİKKALELİ
Yrd. Doç. Dr. Özden FİDAN
Yrd. Doç. Dr. Raşit AVCI
Yrd. Doç. Dr. Rıza AKYÜREK
Yrd. Doç. Dr. Saadet KURU ÇETİN
Yrd. Doç. Dr. Sabriye ŞENER
Yrd. Doç. Dr. Sedat İNCE
Yrd. Doç. Dr. Semra TİCAN BAŞARAN
Yrd. Doç. Dr. Serkan ARIKAN
Yrd. Doç. Dr. Servet GÖZETLİK
Yrd. Doç. Dr. Seval Deniz KILIÇ
Yrd. Doç. Dr. Sezer Sabriye İKİZ
Yrd. Doç. Dr. Sibel TURHAN TUNA
Yrd. Doç. Dr. Suat ÇAKOVA
Yrd. Doç. Dr. Şadan ÖKMEN
Yrd. Doç. Dr. Şeyda Deniz TARIM
Yrd. Doç. Dr. Tuba YOKUŞ
Yrd. Doç. Dr. Tuğba HOŞGÖRÜR
Yrd. Doç. Dr. Uğur DOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Ünal BOZYER
Yrd. Doç. Dr. Yusuf SÜLÜN
Yrd. Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ

İÇİNDEKİLER

Geleceğin Eğitimi Üzerine Program ve Tasarım Önerileri: Yaşamsal Eğitim Programları ve Yaşamsal Öğretim Tasarımları	1
Ali Yakar	
Geleceğin Okullarında Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Değişen Rol ve Yeterlikleri: Çevrimiçi Teknolojilerin Etkisi	2
Müge Adnan, Tuğba Hoşgörür	
Beyin Araştırmalarının Eğitime Yansımaları: Geleceğin Eğitimi Üzerine	3
Sefa Dünder	
Geleceğin Din Eğitimi: Türkiye'de Yorumlayıcı Din Eğitiminin İmkânı	4
Hatice Fakioglu Bağcı	
Eğitimde Bilimsel Sorgulamanın Geleceği: Mekanik Teknolojiden Dijital Teknolojiye	5
Sertaç Arabacıoğlu, Ayşe Oğuz Ünver, Hasan Zühtü Okulu	
Türkiye'de Eğitim Araştırmalarının Ürettiği Batıcı Söylem Üzerine	7
Kürşad Yılmaz	
Sosyolojinin Temel Kuramsal Yaklaşımları Bağlamında Eğitim Yönetimi	8
Elif İliman Püsküllüoğlu, Yahya Altinkurt	
Doğal Tutarlılık Yaklaşımı (Coherentism) ve Eğitim Yönetimi	9
Ali Geçer, Yahya Altinkurt	
Fenomenoloji ve Eğitim Yönetimi	10
Derya Bağ, Yahya Altinkurt, C. Ergin Ekinci	
Bir Medeniyet ve Bilim Dili Olarak Türkçe ve Geleceğe İlişkin Beklentiler	11
Ali Fuat Arıcı, Abdullah Kaldırım	
Almanca Öğretmenliği Öğrencilerinin Dil Felsefesine İlişkin Görüşleri.....	12
Sedat İnce, Şengül Balkaya	
Türkçe Derslerinde Metinler ve Düşünme	13
Nilgün Açık Önkaş	
Benmerkezci Düşünme ve Eleştirel Düşünme Bakımından Türkçe Ders Kitapları Metinleri.....	14
Nilgün Açık Önkaş	
Okuma Eğitiminde Özü Yakalama Becerisinin Kazandırılması	15
Didem Çetin	
Mekân Üzerinden Alternatif Okul Deneyimleri: Herman Hertzberger Örneği.....	16
Çiğdem Yönder	
Branş Derslik Sistemine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Belirlenmesi.....	17
Yunus Pınarkaya, Cengiz Özyürek	

Öğrenme Nesneleri ile İlgili Güncel Sorunlar	18
Halit Karalar	
Fen Bilimleri Öğretim Programına Yönelik Öğretmenlere Verilen Hizmet İçi Eğitimin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	19
Ulaş Kubat	
Görsel Sanatlar Alanına Yönelik Öğretim Teknolojileri ve Materyali Durumu	20
Elif Mamur Yılmaz	
Minimalizm Sanat Akımı ve Tasarım	21
Merve Yıldırım	
Minyatür Sanatı Üzerinden Medeniyetler Yansıması	22
Betül Coşkun	
Eğitimde Milli Güvenlik	23
İsrafil Ceferov	
Pedagoji Yönetimde Kültür	24
Mujkan Memmedzade	
Soldan Yönet Sağdan Liderlik Et	25
Oğuzhan Gözek	
Sanatın Gizemi	26
Ali Ünsal	
Öğrencilerce Beğenilen ve Beğenilmeyen Öğretmen Davranışları Hangi Felsefeye Girmektedir	27
Fusun Gülderen Alacapınar	
Yapılandırmacı Yaklaşımda Felsefe	28
Mustafa Volkan Coşkun, Didem Çetin, Perihan Gülce Özkaya, Zeynep Ezgi Erdemir	
Ortaokul Programlarının Dayandığı Felsefi Akımın/Eğitim Felsefelerinin Uygulamadaki Engelleri ..	29
Nihal Tunca, Senar Alkın Şahin	
Cumhuriyetin İlanından 2015'e Eğitim Programlarının Felsefi Temellerinin Programlara Yansıma Düzeyi	30
Özgür Ulubey, Necdet Aykaç	
Erken Cumhuriyet Döneminde Öğretmen Kimliği	31
Nazlı Güzin Özdil, Hanife Akar	
Yeni Okuryazarlık Becerileri ve Kuramsal Perspektifler	32
Mehmet Yavuz Özçelik, Zehra Çınar, Mehmet Budak, Esra Kandemir, Kasım Yıldırım	
Yapısalcılık ve Post-Yapısalcılık Bağlamında Metinden Anlam Kurma	33
Kasım Yıldırım, Yusuf Berk	
Gelişen Bilişim Teknolojileri Kapsamında Sözlük Kullanımı	34
Mustafa Girgin, Yüksel Girgin	

Herkes Biraz Macbeth Biraz da Hamlet'tir	35
Bergen Coşkun	
Otoriter Tutumdan Dromokratik Tutuma Geçişte Eğitimin ve Edebiyatın Rolü	36
Birkan Kargı	
Üniversite Öğrencilerinin Benimsedikleri Eğitim Felsefesi ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	37
Bilal Duman, Güldehan Neşe Göröl	
Müzik Öğretmeni Adaylarının Benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	39
Tuba Yokuş	
Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	40
Nigar İpek Eğilmez, Duygu Kıvrak	
Fen Fakültesi Matematik Bölümü Öğrencilerinin Matematik Felsefeleri Nelerdir?.....	41
Seval Deniz Kılıç	
Bilime Farklı Bir Yaklaşım: Bilimsel Kuramlar Bir Sanat Eseri Olabilir mi?.....	42
M. Ali Sarı	
Bilim Algısı Nasıl Geliştirilmeli? Araştırma Görevlilerinin Önerileri.....	43
Nehir Yasan, Soner Yıldırım, Tunç Medeni	
T. S. Kuhn Felsefesinde Teori Seçimi ve İrrasyonalite.....	44
Uğur Daştan	
Psikolojinin Paradigması ve Psikolojide Paradigma Değişiminin Araştırma Yöntemlerine Etkisi	45
İ. Volkan Gülüm, Recep Serkan Arık	
Evrin Kuramının Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimlerdeki Yansımaları	46
Tuğba Hoşgörür, Hüseyin Aça	
Felsefi Çabanın Sürdürülmesi Bağlamında Felsefe Tarihi Öğretiminin Önemi	47
Necati Demir	
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Felsefe Dersine Yönelik Düşüncelerinin Belirlenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği).....	48
Hatice Kara, Nihat Aycan	
Felsefe Geleneğimizin Oluşma(ma)sı Açısından Eğitimin Rolü	49
Mustafa Bingöl	
Cumhuriyet Dönemi Türk Eğitim Sisteminde Felsefe Eğitiminin İdeolojik Temelleri Üzerine Bir Analiz	50
Ferhat Akdemir	
Ortaöğretim Okullarında Örgütsel Güven ve Yıldırma Davranışları İlişkisi	51
Abbas Ertürk	

Öz-Aşkınlık ile Manevi İyi Olma Arasındaki İlişki	52
Baykal Biçer, Hakan Sarıçam	
Affediciliğin Yaşamda Anlam Üzerindeki Etkisi.....	53
Ayşe Canatan, Hakan Sarıçam, Baykal Biçer	
Öğretmen Adaylarının Eğitim, Bilim ve Felsefe Kavramlarına İlişkin Bilişsel Yapılarının İncelenmesi	54
Şengül Balkaya, Hilal Bilgin, Yılmaz İlker Yorulmaz	
Demokratik Toplumlarda Eğitim ve Okulun Açmazları: Paul Virilio'ya Açısından Analogik Bir Çözümleme.....	55
Hamit Özen, Selahattin Turan	
Frenoloji'nin Bilim Tarihindeki Yeri ve Bilim Anlayışına Etkileri	56
Mustafa Çakıroğlu	
Çağdaş Bilim Felsefesi Açısından Yeni Bilim Tarihi Yaklaşımı.....	57
Umut Morkoç	
Akademisyenliğin Heteronomi Koşullarının Betimlenmesi Üzerinden Bilimsel Araştırma Faaliyetinin “Özerk (Otonom)” Bir Faaliyet Olarak Değerlendirilmesi	58
Ebru Eren Deniz	
Gazzâlî'nin Aklî (Felsefî) Bilimlere Yönelik Eleştirileri ve İslam Bilim Tarihine Etkileri.....	59
Hasan Aydın	
İslam Eğitim ve Siyaset Geleneğinde İbn Rüşd'ün Yeri ve Önemi	60
Lokman Çilingir	
Aliboran Ebu Reyhan Muhammed Bin Ahmed El-Biruni ve Bazı Teoremlerinin İspatı.....	61
Zekeriya Güney, Nebiye Korkmaz	
İslâmî Ezoterizmde İnisiasyon: Mevlevîlik Örneği.....	62
İmren Yıldız	
Ütopik Söylem Aracı Olarak Batı Sanatında Bahçe, Ada ve Yabanıl Doğa İmgeleri	63
Murat Ateşli	
Postmodern Sanatın Anlamlandırılması ve Bireyin İç Huzursuzluğu.....	64
Abdullah Cem Özal	
Figüratif Resme Geri Dönüşün Nedenleri ve Etkileri	65
Serpil Yayman Ataseven	
Modern Heykelde Soyutlaşan Beden İmgeleri.....	66
Osman Yılmaz	
Türk Eğitim Sistemi'nin Epistemolojik Veritisi Perspektifinden Eleştirisi	67
Eray Yağanak, Sarper Serkan Avcı	

Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançlarını Etkileyen Özelliklerin CHAİD Analizi ile Belirlenmesi.....	68
Recep Serkan Arık	
Bilimsel Epistemolojik İnançlar ile Eleştirel Düşünme Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi69	
Aytunga Oğuz, Hakan Sarıçam	
Pedagojik Formasyon Eğitimi ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Bilişötesi Öğrenme Stratejileri ve Öğretmen Yeterlik Algıları Arasındaki İlişki Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme.....	70
Kevser Baykara Özaydınlık	
Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Öğrenme Öğretme Sürecinde Kazanımları Gerçekleştirmeye Yönelik Kullandıkları Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Değerlendirilmesi	71
Ulaş Kubat, H. Şule Aycan	
Eğitim Felsefesinin Gelişiminde Eğitim Sosyolojisinin Teorilerinin Yeri ve Rolü	72
Yagut Aliyeva, Sevinc Aliyeva, Pınar Vatandaş	72
Sağlıklı Yaşam Düşüncesi, Sağlık Eğitimi ve Kamu Spotları.....	73
Hülya Yüksel	
Yöntem Tartışmaları'nın Sosyal Bilimlere P. Bourdieu ve A. Giddens Üzerinden Yansıması	74
Ebru Açık Turğuter	
Bir Haklılaştırma Zemini Olarak Doğal Hukuk	75
Hasibe Akbaş, Rıdvan Küçükali	
Türkiye Eğitim Tarihi ve Toplumsal Hareketlilik.....	76
Yeşer Torun	
Eğitimin Politik Paradoksları	77
Birol Alğan	
Bir Eğitim Sistemimiz Var mı?	78
Hüseyin Öztürk	
John Dewey'in Eğitim Anlayışı ve Köy Enstitülerinin Kuruluş Süreci.....	79
Südar Dudu	
70'li Yıllarda Öğretmen Örgütlenmesi: TÖBDER.....	80
Birgül Ulutaş	
Eğitimin Geleceği ya da Geleceğin Eğitimi: Statükocu Eğitime Eleştirel Bir Yaklaşım.....	81
Akif Akto	
İnsan'ın Yaşamının Anlamı ya da Anlamlı Yaşamın Diğer Adı: Erdem	82
Pınar Kızılhan	
Sözün Normatif Boyutu: Söz-Etik İlişkisi.....	84
İbrahim Bor	
Boşgösterenler, Hegemonya ve "Eleştirel Değerler Eğitimi"nin Olanağı Üzerine Felsefi Sorgulamalar	85

Remzi Onur Kükürt	
Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Değerler Eğitimi ve Değer Aktarımına Yönelik Görüş ve Önerileri (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği).....	86
Perihan Gülce Özkaya, Zeynep Ezgi Erdemir, Mustafa Volkan Coşkun, Didem Çetin	
Öğretim Elemanlarının Eğitim ve Öğretim ile İlgili Etik İlkelere Uyma Düzeyi	87
Necla Ekinci, Semra Tican Başaran	
Bu Benim Eserim Proje Yarışması Sürecinin İncelenmesi: Öğretmen Görüşleri	89
Hasan Zühtü Okulu, Ayşe Oğuz Ünver, Sertaç Arabacıoğlu	
FeTeMM Etkinliklerinin Öğrencilerin “Kuvvet ve Enerji” Konularını Anlamalarına Etkisi	90
Fulya Konca, Güliz Aydın	
Suyun Fiziksel ve Kimyasal Özelliklerinin Sorgulamaya Dayalı Fen Etkinlikleriyle Öğrenilmesi.....	91
Fulya Öztürk, Güliz Aydın	
Dünden Bugüne Canlılık: Biyoloji Felsefesine Giriş.....	92
Oğuz Özdemir	
Fotoelektrik, Kırınım, Girişim Gibi Modern Optik Kavramlarının Osmanlı Türkiye’sine Girişi.....	93
Sena Aydın	
Paulo Freire'nin Eğitim Anlayışı	94
Zafer Yılmaz	
Bilimin Osmanlılardan Günümüze Kadar Değişim Sebepleri ve Bu Değişime Neden Olan Etkenler .	95
Rıdvan Küçükali, Zeynep Kan	
Üniversitenin Kuruluş ve Öğretim Amacı Ne Olmalıdır? Bir Analiz Çalışması	96
Ahmet Saban, Ayten İflazoğlu Saban	
Bilim Merkezlerine Kuramsal Bir Felsefi Altyapı Seçeneği Olarak Feyerabend’in Bilim İle İlgili Görüşleri.....	98
Ali Güney, Osman Kocabaş, Ali Çetinkaya	
Jean-Jacques Rousseau'nun Natüralizmde Ahlâk Eğitiminin Gerekliliği	99
Kemal Bakır	
Aristoteles'te Mantık Kavramı ve Temel Akıl Yürütme Çeşitleri.....	100
Caner Çiçekdağı	
Fârâbî ve Eğitim'de Farklı Yöntemler Meselesi.....	101
Murat Erten	
Heidegger'de Grek Felsefesi, Batı Metafiziği, Bilim ve Modern Endüstriyel Teknoloji	102
İdiris Demirel	
Herakleitos ve Whitehead Ontolojisinde “Oluş” Dinamizmden Hareketle Evrenin Okunuşu.....	103
Hüseyin Aydoğdu	
Bilimsel Açıklamada Pragmatik Yaklaşım: Van Fraassen Örneği.....	104
S. Ertan Tağman, Tarık Tuna Gözütok	

Etnoarkeoloji Biliminin Tarihi Ve Yöntemleri	106
Alper Gölbaş, Arzu Toksoy Gölbaş	
Arkeoloji Biliminin Diğer Bilim Dalları ile Ortak Tarihi	107
Alper Gölbaş	
İnsanlığın Metafiziksel Kozmoloji Anlayışında Mezopotamya Mitolojisi'nin Sahip Olduğu Evren Algılayışının Etkisi.....	108
Ercüment Yıldırım	
Günümüz Modern Biliminin Eğitim ve Süreçlerine Yansıması.....	109
Şaban Çelik	
Eğitim ve Bilim Bağlamında İnsan Eylemi ve Felsefenin Buna Temel Olabilirliği	110
Murat Bahadır	
2050'de Eğitim ve Öğretim.....	111
Ramazan Polat	
Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenci Kontrol İdeolojileri ile Sınıf Yönetimi Yaklaşımları Arasındaki İlişki	112
Mehmet Karakuş, Nurten Utar, Suna Özkan	
Gaziantep'teki Üniversitelerde Çalışan Yabancı Uyruklu Akademisyenlerin Kültürel Zekâ Algılarının İş Doyumu ve Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkisi.....	113
Fatih Töremen, Suna Özkan, Nurten Utar	
Eğitim Denetiminde Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Değerlendirilmesi: 1990-2015	115
Çağlar Kaya, Ahmet Şakir Yazıcı, Kısmet Deliveli, Vural Hoşgörür	
Eğitim Denetimine İlişkin Olarak Türkiye'de Yapılmış Makalelerin Değerlendirilmesi	116
Tahir Yılmaz, Burcu Altun, Hikmet Uygun, Vural Hoşgörür	

GELECEĞİN EĞİTİMİ ÜZERİNE PROGRAM VE TASARIM ÖNERİLERİ: YAŞAMSAL EĞİTİM PROGRAMLARI VE YAŞAMSAL ÖĞRETİM TASARIMLARI

Ali YAKAR¹

Eğitim-öğretimin tüm boyutlarının günden güne değişim geçirdiği, zamanla dönüşüme uğradığı ve eğitim politikalarıyla şekillendirildiği görülmektedir. Bu değişim ve dönüşümlerin, bilimsel zemine oturtulmuş planlamalar dâhilinde yapılandırıldığında sağlıklı ve verimli sonuçlar doğurabileceği öngörülebilir. Eğitimin geleceğini inşa ederken yapılacaklara, geçmişte yapılanların başarılı olup olmadığı kriterine odaklanılarak başlanabilir. Ülkenin eğitim politikaları çerçevesinde alınan kararlar, benimsenen eğitim felsefesi, bireyin ve toplumun ihtiyaçları vb. birçok değişken, eğitim-öğretimi doğrudan etkilemektedir. Eğitim-öğretim hakkında yapılan değişiklik ve yenilikler, bilimsellik, işlevsellik, uygulanabilirlik, ihtiyaca dönüklük, bütünsellik gibi ilkeler göz önüne alınarak yapılmalıdır. Geleceğin eğitimi de bu ilkeler düşünülerek, birey ve yaşam temelli uygulamalarla oluşturulmalı ve yenilenmelidir. Bu anlamda eğitim-öğretimin öznesi olan öğrencilere etkili eğitim-öğretim hizmeti sunulması, etkili yapılandırılıp, başarılı bir şekilde uygulanan eğitim programlarına ve öğretim tasarımlarına bağlıdır. Eğitim programlarının ve öğretim tasarımlarının yaşama yakın olmasının ve bireyi odağa almasının, hem teoride hem de uygulamada başarıyı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, geleceğin eğitimi üzerine program ve tasarım önerilerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, “Yaşamsal Eğitim Programları” ve “Yaşamsal Öğretim Tasarımları” modellerinin tanıtılması hedeflenmekte ve birer öneri olarak alan yazına kazandırılmaya çalışılmaktadır. Yaşamsal Eğitim Programları, “anlayış”, “felsefe”, “genel amaç”, “özel amaçlar”, “ilkeler”, “öğeler”, “modelin işleyişi” başlıkları altında modellendirilmiştir. Yaşamsal Öğretim Tasarımları, “özellikler”, “bileşenler”, “işlem basamakları”, “etkinlik ve uygulamalar” başlıkları altında modellendirilmiştir. “Yaşamsal Eğitim Programları”nın ve “Yaşamsal Öğretim Tasarımları”nın tüm derslerle, disiplinlerle veya temalarla bütünleştirilmeye uygun yapılara sahip modeller olduğu düşünülmektedir. Bu modellerin ders, disiplin veya temalarla bütünleştirilerek oluşturulacak eğitim programları ve öğretim tasarımları, teorik anlamda etkili bir planlamayla gerçekleştirilebilir. Teorik yapıya ek olarak işlevsel saha uygulamaları için ise, hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitiminde bu modellerin uygulama ve işleyiş biçimlerinin öğretiminin yapılabileceği önerilmektedir. Eğitim-öğretimin temel amaçlarından olan etkili ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesi amacıyla ortaya atılan bu program ve tasarım modellerinin geleceğin eğitiminde yer bulması ve ulusal düzeyde uygulamada kullanılması umulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Geleceğin eğitimi, yaşamsal eğitim programları, yaşamsal öğretim tasarımları.

¹ Uzman, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: aliyakar10@gmail.com

GELECEĞİN OKULLARINDA ÖĞRETMENLERİN VE OKUL YÖNETİCİLERİNİN DEĞİŞEN ROL VE YETERLİKLERİ: ÇEVİRİMİÇİ TEKNOLOJİLERİN ETKİSİ

Müge ADNAN¹

Tuğba HOŞGÖRÜR²

Teknolojinin bireylerin yaşamında etkin bir şekilde yerini almasıyla birlikte, çevrimiçi teknolojilerin öğrenme-öğretme ortamlarında kullanımı da yaygınlaşarak devam etmektedir. Bu uygulamalar, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarından yükseköğretim kurumlarına kadar tüm eğitim örgütlerinin gerçekleştirdikleri eğitim etkinliklerini kaçınılmaz bir şekilde etkisi altına almakta ve örgütleri çeşitli boyutlarda ve kapsamda değişime zorlamaktadır. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin geleneksel rol, sorumluluk ve yeterliliklerinin değişen öğrenme-öğretme ortamlarına uyumlaştırılması, bu boyutlardan biridir. Türkiye’de özellikle de yükseköğretim kurumlarının web-tabanlı uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin çalışmalar içerisinde olduğu görülmekteyse de, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yapılan uygulamalara ilişkin çalışmalar sınırlıdır. Böyle bir gereksinimden yola çıkarak desenlenen bu çalışmada, geleceğin okullarında çevrimiçi teknolojilerin öğretmen ve okul yöneticilerinin rol ve yeterliklerinde neden olduğu değişim analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Elde edilen sonuçların, eğitim kurumlarının çevrimiçi teknolojileri öğrenme-öğretme süreçlerine eklemlendirme konusunda yapacakları çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Çevrimiçi teknolojiler, uzaktan eğitim, öğretmen yeterlikleri, yönetici yeterlikleri.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: mugea@mu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: t.hosgorur@mu.edu.tr

BEYİN ARAŞTIRMALARININ EĞİTİME YANSIMALARI: GELECEĞİN EĞİTİMİ ÜZERİNE

Sefa DÜNDAR¹

Disiplinlerin birlikteliği ile yürütülen araştırmaların bulguları önemli görülmektedir. Buna örnek olarak, Sinirbilim ve Eğitim birlikteliği ile yapılan araştırmaların bulguları son yıllarda üzerinde konuşulan ve tartışılan bir durumdur. Bilişsel sinirbilim ile eğitim araştırmaları arasında karşılıklı etkileşimlerin olduğu ortaya çıkmıştır. Eğitimciler öğrenme ve öğretme uğraşı içerisinde bulunduğundan ve bu bilişsel durumlarında beyinde gerçekleşmesi nedeniyle eğitimcilerin beyin araştırmalarına ayrıca ilgi duymaları görülmektedir. Gelişen teknoloji ile birlikte beyin görüntüleme ve tarama araçlarının ortaya çıkması beyni keşfetmemizi ve anlamamız için yeni olanaklar oluşturmaktadır. Bilişsel sinirbilim ve eğitimsel sinirbilim gibi disiplinler arası araştırmaların insanın daha iyi nasıl öğrenmesinin anlayışına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Beyin araştırma bulgularının beynin çalışmasını ne oranda yansıttığı ya da bunların eğitimcilerin ne işine yarayacağı konusunda henüz çok sayıda bilinmeyen olmasına karşın bu verileri tamamıyla göz ardı etmemiz de mümkün değildir. Sinirbilim alanında beynin işleyişine dair elde edilen veriler, öğrenmenin nasıl meydana geldiğini açıklamaya yönelik daha önce ileri sürülen yaklaşımlara yeni açılımlar kazandırmaktadır. Beynin işleyişinin temel düzeyde öğrenilmesi, beynin yapı ve işleyişini açıklamayı amaçlayan fikir ve modellerin bilinmesi ve öğrenmeye etki eden temel etmenlerin iyi anlaşılması gerekmektedir. Eğitimsel boyutta sinirbilim ile birlikte yapılacak araştırmaların ve bulgularının sınıf ortamlarına uygulanmasıyla ilgili araştırma sonuçlarına yer verilmesiyle birlikte bu araştırma sonuçlarının önemseneceği düşünülmektedir. Bu çalışmada sinirbilim alanındaki verilerin eğitime nasıl adapte edilebileceği ve eğitimcilerin bu verileri nasıl sınıf ortamına aktarabileceği üzerinde tartışılmıştır. Örnek matematik eğitimi araştırma bulgularıyla çalışmanın amacı desteklenmiştir.

Anahtar sözcükler: Sinirbilim, beyin araştırmaları, matematik eğitimi.

¹ Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: sefadundar@gmail.com

GELECEĞİN DİN EĞİTİMİ: TÜRKİYE'DE YORUMLAYICI DİN EĞİTİMİNİN İMKÂNI

Hatice FAKİOĞLU BAĞCI¹

Din eğitimi alanında dünyada çeşitli modeller geliştirilmiştir. Geliştirilen din eğitimi modellerinden biri de yorumlayıcı yaklaşımdır. Yorumlayıcı yaklaşım, dinlerin ve kültürlerin doğasına dair sorunları ele almaya çalışmakta; dinler arasındaki ve dinler içindeki farklılıkları dikkate alarak duyarlı bir din eğitimi vermeyi amaçlamaktadır.

Bu yaklaşıma göre okullardaki din eğitimi, öğrencilerin farklı dinî gelenek ve kültürleri öğrenmelerine ve bunlar üzerinde düşünmelerine olanak vermelidir. Bu olanağın mümkün olabilmesi, okullardaki din eğitiminin, klasikleşmiş inanç sistemlerine göre değil, o dini yaşayanların betimlemelerine göre hazırlanmasına bağlıdır. Bunun için de o dini yaşayanlara yönelik ayrıntılı ve özenli bir etnografi çalışması yapılmalıdır. Din eğitimi programı hazırlanırken o dini yaşayanlar, etnografi çalışması yapanlar, o dinin uzmanları ve müfredat geliştiricileri ortaklaşa olarak çalışmalıdırlar. Bu şekilde hazırlanan bir din eğitimi programı ile farklı dini ve kültürel geçmişlere sahip öğrenciler arasında iyi ilişkilerin gelişeceği; öğrencilerin zihni ve ahlaki yönden olgunlaşacakları umulmaktadır. Böylece genç insanların, dinlerini yaşayan insanlara karşı daha hoşgörülü ve saygılı olacakları ümit edilmektedir.

Türkiye'deki mevcut din eğitimi programlarına bakıldığında ilkokulun 4. sınıfından lisenin son sınıfına kadar zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi bulunmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarında son yıllarda yapılan değişikliklerle din hakkında öğrenme' modelinin kısmen uygulandığı görülmektedir. Bu olumlu değişimle birlikte zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programının, ülkemizde yaşayan farklı din ve kültürleri yeterince yansıtmadığı yönünde eleştirilmektedir. Buna ilaveten küreselleşme, Avrupa Birliği'ne giriş, yükselen çoğulculuk trendi, din ve vicdan özgürlüğü, öğrenci merkezilik vb. durumlar dikkate alındığında mevcut Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programının yeniden tasarlanması gerektiği sıklıkla dile getirilmektedir. Bu tasarlanma sürecinde yorumlayıcı yaklaşımdan bir imkân olarak yararlanılabilir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin yeniden tasarlanması muhtemel bir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programında, bu yaklaşımdan bir imkân olarak yararlanılabileceğini önermektir.

Yorumlamacı yaklaşıma uygun bir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programı hazırlamak için ilk olarak ülkemizdeki farklı dinî gelenek ve kültürlerin incelenmesine yönelik ayrıntılı bir etnografi çalışması yapılmalıdır. İkinci olarak etnografi çalışması yapanlar, o din mensupları, o dinin uzmanları ve müfredat geliştiriciler ortaklaşa olarak çalışmalıdırlar.

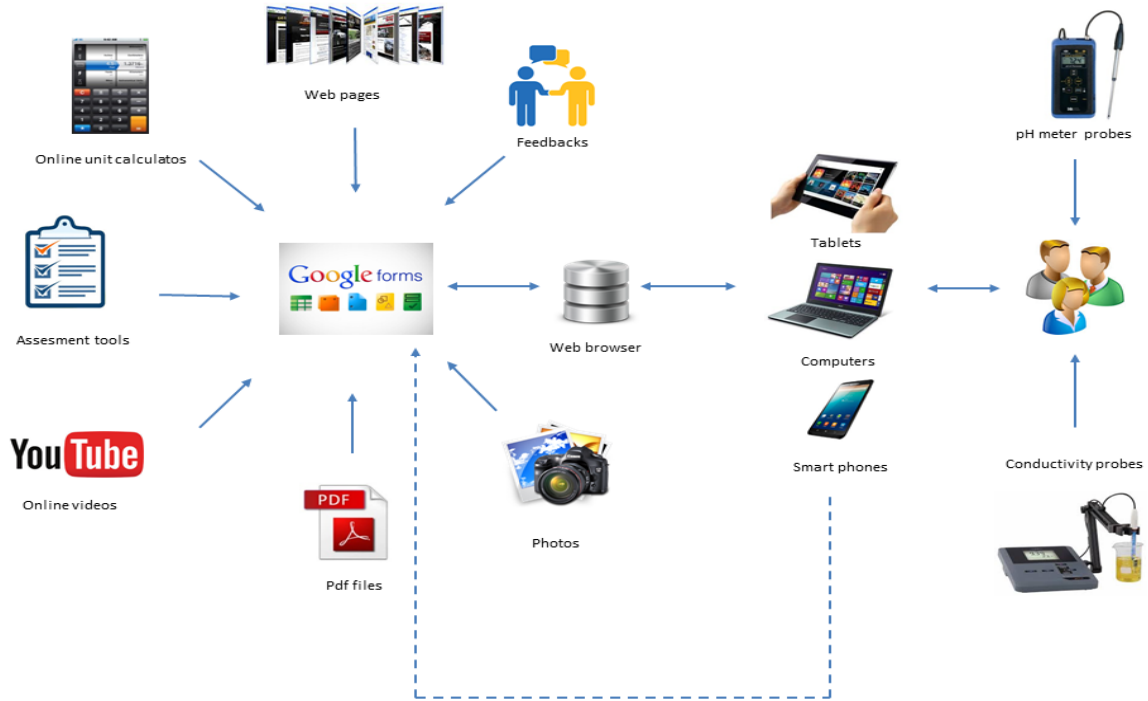
Anahtar sözcükler: Din eğitimi, yorumlayıcı yaklaşım.

¹ Arş. Gör. , Marmara Üniversitesi İlahiyat/Felsefe ve Din Bilimleri, e-posta:haticefakih@hotmail.com

EĞİTİMDE BİLİMSEL SORGULAMANIN GELECEĞİ: MEKANİK TEKNOLOJİDEN DİJİTAL TEKNOLOJİYE

Sertaç ARABACIOĞLU¹
Ayşe OĞUZ ÜNVER²
Hasan Zühtü OKULU³

Sorgulama Temelli Bilim Eğitimi (STBE) uygulamalarında öğretmen ve öğrenenler özellikle “bilim yapma” düşüncesiyle gelişen teknolojiden her dönem olabildiğince yararlanmışlardır. Başlangıçta pek çok kapsamlı laboratuvar cihazı, deney seti, tümleşik görüntüleme sistemi ile oluşturulan mekanik teknolojiler günümüzde yerini dijital teknolojilere bırakmaktadır. Bunun anlamı dijital teknolojinin kullanıcılarına sunduğu içerik geliştirme ve bunları başkalarıyla paylaşabilme özelliğidir. Televizyon izlerken herhangi bir şey üretmeyen kişi örneğin sosyal paylaşım sitelerinden pek çok şey paylaşabilmekte ve yorumlar yapabilmektedir. Dijital teknolojilerin bu etkileşimlilik hali eğitimde bilimsel sorgulamaya da imkan oluşturmaktadır. Dijital teknolojiler ile desteklenen mekanik teknolojiler doğayı anlama ve yorumlama, bilgi üretme ve verileri raporlama amacıyla kullanılmıştır. Bunun yanında dijital teknolojilerin evrimleşmesiyle öğrenme “mekandan” ve “zamandan” bağımsızlaştırarak yeni bir biçim kazanmıştır. Bugün eğitimciler blog, facebook, prezy vb. ara yüzlerinde *cloud computing* ya da *mashup* vb. uygulamalar ile öğrenenler için özgün ve öğrenme sürecini sadeleştiren ara yüzler oluşturabilmektedir. İşte bu nedenle araştırmada, dijital teknolojiler ile gerçekleştirilen örnek bir uygulama (Şekil. 1) üzerinden mekanik teknolojilerden dijital teknolojilere

Şekil 1. Dijital teknolojiler ve STBE uygulamalarındaki yerine ilişkin örnek bir uygulama

geçişte STBE anlayışının geleceğine ilişkin birtakım değerlendirmeler sunulacaktır.

Şekil 1’de Su Kalitesinin Tayini’ni konusunun STBE anlayışıyla ele alınışında pH ve iletkenlik mekanik teknolojilerinin dijital teknolojiler ile harmanlanarak öğrenme ortamına taşınma biçimi özetlenmiştir. Araştırmacılar tarafından fen bilimleri öğretiminde gerçekleştirilen sınıf içi

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: sertacarabacioglu@mu.edu.tr

² Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: ayseoguz@mu.edu.tr

³ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hasanokulu@mu.edu.tr

uygulamalar, geleceğin STBE anlayışına ilişkin araştırmacıları aşağıda sunulan paradigma değişimlerine götürmektedir:

- Günümüzde dijital ortamların iletişimi kısırlaştırdığı söylenmesine karşın, sözel iletişim pek çok noktada yerini giderek dijital iletişime - dijital bir dile - bırakmaktadır. Dijital yerliler olarak adlandırdığımız 80'ler ya da 90'lar sonrası yeni nesil de dolayısıyla öğrenme yaşantılarını dijital iletişime doğru aktarma eğilimindedir,
- Dijital teknolojiler öğretmen ve öğrenenlere kullanıcı tarafından üretilen içerik, kullanıcı dostu olma ve çoklu kullanımı teşvik etmektedir. Dolayısıyla öğrenenin yaratıcılığı ve inovatif düşüncesinin gelişimine ilişkin endişelerin olduğu günümüzde, dijital ortamdaki üretimin her zaman yaratıcılıktan beslendiği göz önünde bulundurulmalıdır,
- Mekanik teknolojilerin kullanımı genellikle ileriki yaşlarda öğrenilirken, günümüz öğrenenleri küçük yaşlardan itibaren öğrenme süreçleri, iletişimleri, eğlence anlayışları dijital teknolojiler çerçevesinde şekillenmektedir. Uygulamalar dijital yerli olan günümüz öğrenenlerinin öğrenme süreçlerine ve beklentilerine cevap vererek, klasik ders işleyişi ya da laboratuvar uygulamasından öteye gitmektedir. Dolayısıyla eğitimden beklentileri klasik anlamdaki mekanik teknolojiyi öğrenmekten öte, öğrenme ortamında bir araç olarak dijital teknolojiden nasıl yararlanılabileceğini öğrenmektir.

Dijital teknolojilerin sınıf içi uygulamaları da önemli ölçüde desteklediği görülmüştür:

- Dijital teknolojiler öğrenenin araştırma süreçlerini basitleştirilmekten öte, mekanik teknolojiler ve ara yüz destekleriyle araştırma süreçleri sadeleştirilmektedir. Böylece bilim yaparken kapsamlı bir araştırma sürecinin içine boğulmalarının önüne geçilmektedir,
- Öğrenenler dijital teknoloji olmaksızın yapamayacakları uygulamaları kısa bir zaman diliminde tamamlayabilmektedir,
- Dijital teknolojiler bilimsel süreçleri kullanmaya teşvik edebilmektedir, bilimsel süreçleri kullanma öğrenenlerin bilimsel fikir üretme ve bilimsel sorgulama sürecinde olduklarına işaret etmektedir,
- Dijital teknoloji desteği ile ölçüm araçlarını ve tekniklerini öğrenme, dijital olarak uygun birim ve raporlama teknikleri ile ifade etme konularında tecrübe edebilmektedirler,
- Dijital teknolojiler STBE uygulamalarında öğretmene ek ikinci bir rehber oluşturabilmektedir,
- Öğrenenin fikirlerinin dijital ortamlarda kayıt altına alınması, öğrenenlerin kavramları yapılandırma süreçlerinin izlenmesi ve yansıtılmasına imkân vermektedir.

Anahtar sözcükler: Sorgulama temelli bilim eğitimi, mekanik teknoloji, dijital teknoloji.

TÜRKİYE’DE EĞİTİM ARAŞTIRMALARININ ÜRETTİĞİ BATICI SÖYLEM ÜZERİNE

Kürşad YILMAZ¹

Kullandığımız kavramlar ve kavramsal çerçeveler, tercihlere, geleneklere ve eğitime bağlı olarak veya kasıtlı olarak farkında olmadan neyin ve kimin önemli olduğuna ilişkin örtük anlamlar taşımaktadır (Patton, 2014). Türkiye’de pozitivist paradigmanın eğitim araştırmaları üzerindeki baskın etkisi, insanı özneden daha çok nesne olarak gören bir bakış açısı üretmiştir. Nicel araştırma geleneği, insanı dikkate almayan ve insanı araştırma sürecinin edilgen bir unsuru olarak düşünmektedir. Araştırmalarda insanlar, makinenin bir parçası gibi düşünülürken, insani özellikler dikkate alınmadan hipotezler geliştirilmekte, modeller oluşturulmakta, regresyon modelleri kurulmaktadır. Nicel araştırma geleneğinde, insan mekanik sürecin parçası; kültürü olmayan bir denek; davranışının bağlamı olmayan bir eşya; zayıflıkları, ihtirasları, ideolojisi, ruh hali olmayan rasyonel bir canlı gibi görülmektedir. Özellikle eğitimin bilim olarak kabul edilmesi zorluğunu yaşayan eğitimciler, kabul sorununu aşmak için teorik ve pozitivist araştırmalara yönelmişlerdir. Buradaki en önemli sorun, pozitivist paradigma ile üretilen bilginin kutsanması, elde edilen bilgilerin bir veri olmasının ötesinde tek çözüm noktasıymış gibi algılanması ve sunulmasıdır. Ancak akla dayalı modern bilim Batının bir ürünüdür ve bundan dolayı bu işin felsefini yapanlarda onlardır. Türkiye’de teori üretilmekten daha çok Batı kaynaklı teoriler test edilmektedir. Hatta bazen herhangi bir kültürel uyarlamaya tabi tutulmayan teori ya da kavramlar olduğu gibi kullanılmaktadır. Bu bağlamda üretilen eğitim araştırmaları ise bazı sorunları ve sorunlu bir söylemi beraberinde getirmektedir. Modernizmin çıktığı Batı kültüründe modernizmin sürekli olarak geliştiği, beraberinde bir eleştiri kültürünün ortaya çıktığı vurgulanmakla birlikte, Türkiye’de böyle bir durum oluşmamıştır. Örneğin bugün Batı araştırma geleneğinde modernizmin evrildiği, hem nicel hem de nitel araştırma geleneğinin bir arada geliştiği görülmektedir. Türkiye’de ise nicel araştırmaları kutsayanlar ile nitel araştırmaların her sorunu çözeceğine inananlar arasındaki mücadele ise hala devam etmektedir. Aslında temeldeki sorun bilim felsefesi olmayan, yöntemin kutsandığı ve istatistiğe boğulmuş araştırma eğitimidir. Bu sorunlar içinde üretilen bilgiler de bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de yapılan eğitim araştırmalarının ürettiği Batıcı söylemin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda bu söylem şu başlıklar altında incelenmiştir: PISA, TIMMS, PIRLS gibi uluslararası sınavlara yüklenen anlam; sınıflara teknoloji girerse eğitimin niteliği de yükselir anlayışı; eğitimin önceliği 21. yüzyıl becerilerini kazandırmak olmalıdır; eğitim sistemimiz tek tip insan yetiştiriyor; özel okulların sayısı artarsa eğitimin niteliğe de artar; yapılandırmacılık ve ezbersiz eğitim; bilimsel araştırmalardan yararlanılmıyor, yararlanılırsa eğitim de düzeler; okullaşma oranı artarsa eğitim de gelişir; öğretmen yetiştirme sistemi; okul dikey hareketlilik sağlar.

Anahtar sözcükler: Paradigma, pozitivism, eğitim araştırmaları.

Kaynakça

Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev.Ed: M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.

¹ Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: kursadyilmaz@gmail.com

SOSYOLOJİNİN TEMEL KURAMSAL YAKLAŞIMLARI BAĞLAMINDA EĞİTİM YÖNETİMİ

Elif İLİMAN PÜSKÜLLÜOĞLU¹
Yahya ALTINKURT²

Eğitim yönetiminin tarihi milattan öncesine kadar dayandırılırken eğitim yönetiminin bir bilim dalı olarak kimlik kazanması 20. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Aynı dönemde sosyal fizik kimliğinden sıyrılan sosyal bilimler, pozitivizmle özdeş tutulan bilim kimliğini yenice kazanmaya başlamıştır. Bu durum eğitim yönetiminin bilimsel ilkelere sıkı sıkıya bağlı bir şekilde ilerlemesine, genellenebilir kurallar, kuramlar ve paradigmlar üretmesine neden olmuştur. Sonuç olarak eğitim yönetimi “ya o, ya da o” mantığında kuramsal ya da paradigmatik sınıflandırmalarla yapılanır hale gelmiştir.

Paradigmatik sınıflandırmalar pozitivizm çerçevesinde bilimi şekillendirmeye devam ederken moda olan kavramlara olan ilgi eğitim yönetimi alanını da etkilemiştir. Birçok değişiklik hemen paradigma değişimi olarak adlandırılmaya başlanırken pozitivizm etkisindeki eğitim yönetimi çalışmaları gücünden hiçbir şey yitirmemiştir. Oysa, paradigma değişikliği bilimin seyrinde ciddi kırılmalara işaret etmektedir ve bilimin felsefi temellerinden uygulama örneklerine kadar birçok unsurunun gözden geçirilmesini, yeniden ele alınmasını, yeniden tanımlanmasını gerektirmektedir.

Anthony Giddens, Sociology adlı eserinde sosyolojiye konu olan malzemenin doğasından dolayı sosyolojide doğa bilimlerinde olduğu gibi herkesin üzerinde hemfikir olduğu tek bir kuram olmadığını, bunun yerine zamanına ve yerine göre değişen kimi durumlarda diğerlerinden etkili ve daha kapsayıcı birçok kuramın olduğunu belirtir. Bu bakış açısı konusu birey ve bireye özgü etkinlikleri kapsayan bilimler söz konusu olduğunda mantıklı görünmektedir.

Eğitim yönetimi, hem eğitim hem de yönetim bilimlerinden beslenirken temel uğraşı aslında bireydir bu nedenle bu çalışmada sosyolojinin temel kuramsal yaklaşımları olan işlevselcilik, çatışma kuramı ve simgesel etkileşimcilik kapsamında eğitim yönetimi kuramları ele alınmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda eğitim yönetimi bilimsel birikimi Taylor, Fayol, Gulick, Urwick, Mayo, Simon, Greenfield, Hodgkinson, Bates, Sergiovanni, English, Lakomski and Evers, Maxcy gibi bilim insanlarının çalışmalarının izinde inceleyecektir.

Anahtar sözcükler: Eğitim yönetimi, sosyoloji, paradigmlar.

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: elif.iliman@gmail.com

² Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: yaltinkurt@gmail.com

DOĞAL TUTARLILIK YAKLAŞIMI (COHERENTISM) VE EĞİTİM YÖNETİMİ

Ali GEÇER¹
Yahya ALTINKURT²

Eğitim yönetiminin ayrı bir disiplin olarak tartışılması 1940'lı yıllara dayanmaktadır. Ancak bu tartışmalar o dönemde pozitivist paradigma temelli yürütülmüştür. 1940'lı yılların sonuna gelindiğinde, Bidwell, Halpin ve Griffiths gibi bilim insanlarının da önemli savunucularından olduğu Kuram Hareketi ise pozitivism ve devamı olan mantıksal pozitivismin genelleyici, evrensel, nesnel, değerden bağımsız bakış açısını temel alarak şekillenmiştir. Dolayısıyla, Kuram Hareketi eğitim yönetimini teknik bir konu olarak ele almıştır. 1970'li yıllardan itibaren ise eğitim yönetimi alanında paradigmalara savaşı olarak nitelenebilecek bir dönem başlamıştır ve bu durum günümüzde hala devam etmektedir. Evers ve Lakomski bu dönemi kuramsal çoğulculuk olarak nitelendirmektedirler. Çünkü Öznelcilik (Subjectivism), Hümanizm, Eleştirel Pedagoji ve Kültürel Kuram gibi bakış açılarının bir taraftan mevcut durumu eleştirirken diğer taraftan “ya o... ya da o” gibi bir bakış açısıyla aslında pozitivist bir yaklaşımı yansıttıkları da söylenebilir. Bu kuram ve yaklaşımların bütüncül bir bakış açısından çok belirli sorunlara eğildikleri görülmektedir.

Bu çalışmada, son elli yıl içinde şekillenen kuram veya yaklaşımlardan Evers ve Lakomski'nin Doğal Tutarlılık (Coherentism) Yaklaşımı, eğitim yönetiminde epistemoloji ve yönetsel bilgi ilişkisi, yönetimde değerler ve insanın öznelliği gibi konular çerçevesinde ana hatlarıyla ele alınacaktır. Ayrıca bu yaklaşıma yapılan eleştirilerin yanında Evers ve Lakomski'nin bu eleştirilere verdiği yanıtlara da yer verilecektir.

Doğal Tutarlılık Yaklaşımında, ne öznelciliğin yaptığı gibi tamamen insanın öznelliğine yaslanılmaktadır, ne post-modernistlerin yaptığı gibi bilginin doğrulanabilirliği tamamen reddedilmektedir, ne de eleştirel pedagojinin yaptığı gibi bilim bilginin geri kalanından tamamen ayrılmaktadır. Bunların yerine bilim sistematik ve bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Bu yaklaşımda bilginin tamamen doğrulanması veya yanlışlanması yerine bütüncül bir bakış açısıyla uygulamada faydası olmayan, yetersiz ya da eksik olan kısımların yanlışlanmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Evers ve Lakomski (1991) yaklaşımlarının temel öğelerini kuramsal basitlik (theoretical simplicity), kararlılık (consistency), tutarlılık (coherence), kapsayıcılık (comprehensiveness), tutuculuk (conservativeness) ve verimlilik (fecundity) olarak belirtmektedirler. Bu bütüncül yaklaşımda olgular (facts)-değerler (values) ve öznel-nesnel arasında kesin ayrımlar yoktur. “Yeni Post-pozitivist Bilim” olarak adlandırılan Doğal Tutarlılık Yaklaşımı'na göre bütün bilgilerin yanlışlanabilir olduğu düşünülür. Önemli olan etkili bir öğrenen olmak ve doğal öğrenme ortamında zaten var olan deneme-yanılmanın doğru bir biçimde değerlendirilmesi, beklentiler ve deneyim arasındaki mesafenin en aza indirilmesi olduğu belirtilir.

Anahtar sözcükler: Doğal Tutarlılık, Coherentism, Evers ve Lakomski.

¹ Okutman, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, e-posta: gecer.ali@gmail.com

² Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: yaltinkurt@gmail.com

FENOMENOLOJİ VE EĞİTİM YÖNETİMİ

Derya BAĞ¹

Doç. Dr. Yahya ALTINKURT²

Doç. Dr. C. Ergin EKİNCİ³

Bilimin diğer alanlarında olduğu gibi eğitim yönetimi alanında da, zaman içinde gelişen farklı yaklaşımlar ve bunların oluşturduğu farklı kuramlar ortaya çıkmaktadır. Pozitivizmle başlayan araştırma süreci bilimselliği ve rasyonelliği merkezine almış ancak insanların öznelliğini ve değerleri göz ardı etmiştir. Pozitivizmin göz ardı ettiği bu nokta, yeni yaklaşımların etkisindeki bilim insanlarının sorgulanmış ve dünyanın sadece rasyonel bakış açısı ile anlamlandırılmayacağı ileri sürülmüştür. Bilim dünyasındaki bu dönüşüm eğitim yönetimini de etkilemiş ve alana farklı yaklaşımlar katmıştır. Eğitim yönetimi alanında, yorumsamacı, öznel, doğal, fenomenoloji, etnometodoji, hermenötik gibi alternatif bakış açıları tartışılmaya başlanmıştır. Eğitim yönetimini, bulunduğu dar kalıptan çıkarmayı amaçlayan bu farklı bakış açılarından biri olan fenomenoloji, mutlak gerçeğin öznel bakış açılarıyla sorgulanması gerektiğini savlayan yaklaşım ortaya koymaktadır (Şişman, 1998).

Fenomenoloji terimi Grekçe ‘fenomenlerin bilimi’ anlamına gelen ‘phainomenon’ ve ‘logos’ sözcüklerinden gelmektedir (Schrag, 2006). Fenomenolojinin içerdiği fenomen, öz, bilinç, vb. gibi kavramlar sebebi ile en yaygın olan “fenomenlerin bilimi” tanımının kavramı açıklamada yeterli olmadığı görülmektedir. Fenomenoloji ve fenomenolojik yaklaşımın tarihsel süreç içerisinde sürekli değiştiği ve zamanla üretilen kuramlarla farklılaştığı görülmektedir. Günümüz çağdaş fenomenoloji anlayışına ulaşıncaya kadar geçirmiş olduğu evreler fenomenolojiye yeni anlamlar kazandırmıştır.

Fenomenolojinin temellerini atan Edmund Husserl, bütün bilimlerin özünde fenomenolojinin olduğunu iddia etmiştir (Öktem, 2005). Husserl ayrıca felsefenin tüm bilim dallarının kaynağı olduğu düşüncesi ile bilinci ve onun bileşenlerini açıklayabilmek için fenomenolojik bir yaklaşım önermiştir (Eren, 2008). Dünyasal varlığın özünü arama ile başlayan Husserl’in fenomenolojisi (transandantal fenomenoloji) 20. yüzyıl felsefecilerinin fenomenolojinin temel noktasının ne olduğuna dair soruları ile birlikte kendisinden kopmalar meydana getirmiştir. Bu süreç Heidegger (varoluşsal fenomenoloji) ile devam etmiştir. Fenomenolojinin varoluşçu kanadı olarak adlandırılan Heidegger fenomenolojisinde konular yalnızca felsefi açıdan değil sosyolojik boyutta da ele alınmıştır. Sartre, Ponty ve Schutz da çalışmalarının temelinde bu akımı sürdürmüşlerdir. Tarihsel süreçte fenomenolojinin kat ettiği aşamaları ve bu aşamalarda kuramları genel hatlarıyla anlatılması fenomenolojiyi ve fenomenolojik yaklaşımı anlayabilmek için gereklidir.

Bu çalışmanın amacı fenomenolojik yaklaşımın eğitim yönetimindeki yerini incelemektir. Bu temel amaç çerçevesinde fenomenoloji kuramsal çerçeve ile ele alınmış, fenomenolojinin sosyoloji, felsefe, psikoloji gibi diğer bilim dallarındaki yeri incelenmiş, fenomenolojik yaklaşımlar ve bu yaklaşımların eğitim yönetimine katkıları yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Fenomenoloji, eğitim yönetimi.

Kaynakça

- Eren, I. (2008). Fenomenoloji: Edmund Husserl, Max Scheler. *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 11, 103-120.
- Öktem, Ü. (2005). Fenomenoloji ve Edmund Husserl’de apaçıklık (evidenz) problemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi*, 45(1), 27-55
- Schrag, O. C. (2006). Heidegger’in felsefesinde varlıkbilim ve tarih. (Çev. Şen, S.). *Çağdaş Türkiye Tarih Araştırmaları Dergisi*, 13, 205- 215.
- Şişman, M. (1998). Eğitim yönetiminde kuram ve araştırmada alternatif paradigma ve yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(16), 395-422.

¹Okutman, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, e-posta: mderya@mu.edu.tr

²Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: yaltinkurt@gmail.com

³Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: eekinci@mu.edu.tr

BİR MEDENİYET VE BİLİM DİLİ OLARAK TÜRKÇE VE GELECEĞE İLİŞKİN BEKLENTİLER

Ali Fuat ARICI¹
Abdullah KALDIRIM²

Toplumları millet yapan önemli unsurlardan birisi dildir. Bir milletin gelenek ve görenekleri, kültürü, birikimleri ancak dil sayesinde nesilden nesile aktarılabilmektedir. Tarihin en eski dönemlerinden itibaren dünya sahnesinde rol almış olan Türk milleti, Türk diliyle de sadece kendi nesillerini değil sahip olduğu zenginlik ve güçle tüm dünya ülkelerini etkilemiştir. Türkçenin ilk eserleri olan Orhun kitabelerinden Cumhuriyet devri yazarlarımızdan Peyami Safa'nın romanlarına, Divanü Lügat-İt-Türk'ten günümüz edebiyat eserlerine kadar bakıldığında Türkçenin sahip olduğu söz varlığı, kavram alanı, bilim dili olma niteliği ve taşıdığı kültürel değerle birlikte dünyanın en büyük dillerinden olduğu görülmektedir. Ayrıca Kuzey Buz Denizi'nden başlayıp Hindistan'ın kuzeyine, Çin Halk Cumhuriyeti'nin içlerinden Avrupa'nın en uç noktasına kadar uzanan, yaklaşık 12 milyon kilometrekarelik bir coğrafyada kendisine hareket alanı bulan Türkçenin birçok toplum ve medeniyeti etkilediği görülmektedir. Zaman zaman çeşitli dalgalanmalar olsa da Türk milletinin "ağzında ananın sütü" olarak nitelediği Türk dili tarihi boyunca taşımış olduğu sözlü ve yazılı bütün kültür değerleri ile büyük bir dil olduğunu ispatlamıştır. Küreselleşen dünyada Türk dilinin önemi ve kullanım alanları her geçen gün artmakta, Türk dili büyük bir önem ve değer kazanmaktadır. Tarih öncesi devirden itibaren bilinen gerçekler ve günümüzde yaşanan gelişmeler göstermektedir ki Türkçe tam anlamıyla bir dünya dilidir. Bu çerçevede kuramsal nitelikteki bu araştırmada yukarıda ifade edilen görüşler doğrultusunda Türkçenin bir medeniyet ve bilim dili olması konusu, "Türk dilinin tarihi derinliği, taşıdığı kültürel değerleri ve edebi gücü, sahip olduğu söz varlığı, köklü ve güçlü bir bilim dili olabilme niteliği" kapsamında incelenecektir.

Anahtar sözcükler: Türkçe, medeniyet, bilim dili.

¹ Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: afaturkey@hotmail.com

² Arş. Gör., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: abdullahkaldirim@gmail.com

ALMANCA ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN DİL FELSEFESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Sedat İNCE¹
Şengül BALKAYA²

Günümüzde dil çalışmalarına verilen önem her geçen gün artmakta, dilin kültüre ve toplumun gelişmesine sağladığı yarar yadsınamaz olarak görülmektedir. Bu nedenle dil üzerine birçok disiplin çalışmalar yürütmekte, dili geliştirirken kendi alanını da geliştirme çalışmaları yapmaktadır. Dil çalışmalarına önem veren disiplinlerden biri de dil felsefesidir. Dil felsefesi dil adına tüm dillerde ortak olan özelliklerin araştırıldığı, felsefi sorunların tartışıldığı bir disiplindir. Cümle yapısı ve sözcük açısından doğal diller birbirlerinden farklı özelliklere sahip olabilirler. İşte bu bağlamda karşımıza dil felsefesi çıkar dil felsefesi tüm diller arasında ortak olan özellikleri, değerleri bulmayı amaçlamaktadır. Dilin yapısı, terim ve cümlelerin anlamları, dilin dünya ve insan ile ilişkisi dil felsefesinin araştırma alanlarındandır (Taşdelen, 2012). Bu çalışmanın amacı Almanca öğretmenliği öğrencilerinin dil felsefesine ilişkin görüşlerini belirlenmesidir. Yabancı dil öğrencilerinin dil felsefesine ilişkin görüşlerinin sınıf türü değişkenine göre belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerden dil felsefesine ilişkin görüşlerini belirten bir yazı yazılması istenecektir. Bu görüşler araştırmacılar tarafından temalar doğrultusunda değerlendirilerek içerik analizi yapılacaktır. Bunun sonucunda geleceğin öğretmenleri olacak yabancı dil öğrencilerinin dilin bu farklı boyutuna ilişkin farkındalıklarının artması hedeflenmektedir.

Anahtar sözcükler: Dil felsefesi, Almanca öğretmenliği, içerik analizi.

Kaynakça

Taşdelen, D. (2012). *Dil felsefesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: sedatince@mu.edu.tr

² Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: sengulbalkaya@mu.edu.tr

TÜRKÇE DERSLERİNDE METİNLER VE DÜŞÜNME

Nilgün AÇIK ÖNKAŞ¹

İnsanı diğer canlılardan ayıran özelliği düşünebilmesi ve bu düşüncesini ifade edebilmesidir. Düşünme sistematik ya da rastlantı sonucu düşünce üretimi ile sonuçlanan zihinsel bir süreçtir. Düşünme sırasında insan beyninin değişik bölgelerinde meydana gelen değişikliklerin çeşitli aygıtlar yardımıyla gözlenebilmektedir. Psikolojik açıdan düşünme daha çok algı ve zekâyla ilintilendirilmekte, problem çözme ve karar verme bağlamında ele alınmaktadır. Düşünme sırasında mantık, sağduyu veya yaratıcılık etkisi altında, akıl yürütme, sezme ya da düş kurma süreçlerinden biri ya da birden fazlası devreye girmektedir. Bu süreçte düşünceler düşünen tarafından açıkça ortaya konduğunda, nesnelere, kişiler, olgular ya da kavramlara ya da bunların meydana getirdiği daha karmaşık bütünlere ilişkin sembolik ifadeler biçimini almaktadır.

Düşüncesini ifade eden bireyin sağlıklı bir düşünce sisteminin olup olmadığını anlayabilmek bazı durumlarda mümkündür. Bireylerin sağlıklı bir düşünme sistemine sahip olması, sağlıklı bir düşünme eğitimiyle bağlantılıdır. Düşünme eğitiminin verilmesinde hayatın içinde bir ders olan Türkçe dersleri oldukça önemlidir. Türkçe derslerinde bireylere düşünmeyi öğretebilmek düşüncelerini sağlıklı bir şekilde ifade etmesine fırsat tanımak gerekir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

MEB (2006: 1) 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun genel amaçlar bölümünde bireyleri; "Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek" gerektiği yazmaktadır. Buradan hareketle Türkçe derslerinde metinler aracılığıyla öğrencilere düşünme eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Bu bildiride örneklem olarak seçilen Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin düşünme eğitimi vermedeki yeri araştırılacak ve sonuçlar yorumlanacak, sağlıklı düşünme eğitimi vermede metinlerin önemine dair örnek metinler sunulacaktır.

Anahtar sözcükler: Türkçe dersleri, metinler, düşünme.

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: nilgunacik@gmail.com

BENMERKEZCİ DÜŞÜNME VE ELEŞTİREL DÜŞÜNME BAKIMINDAN TÜRKÇE DERS KİTAPLARI METİNLERİ

Nilgün AÇIK ÖNKAŞ¹

Doğası gereği bütün insanlar düşünür. Hayat kalitesi bakımından bakıldığında kişilerin yapıp ettikleri ürettikleri tamamen düşünce kalitesine bağlıdır. Sağlıklı bir eleştirel düşünme sistemi yoksa düşünce süreci genellikle önyargılı, çarpıtılmış, taraflı bir şekil gösterir.

Benmerkezci düşünme, insanların doğal olarak başkalarının hak ve ihtiyaçlarını görmemelerinden kaynaklanır. Bu kişiler, kendi bakış açılarının, başkalarının bakış açılara karşı bir sınırının olduğunun farkında değildirler ya da farkında olmak istemezler.

İnsanlar benmerkezci varsayımlarını, bilgiyi benmerkezci bir şekilde kullanıp verileri benmerkezci bir şekilde yorumladıklarını, bu kavram ve fikirlerin kaynağını ve bu tür düşünce tarzının hangi sonuçlar doğuracağını bilemeyebilirler. Yalnızca kendilerine hizmet eden bakış açılara sahip olduklarının farkına varamayabilirler. İnsanlar bu konuda eğitilirse benmerkezci düşünme biçimlerinin farkına varabilirler. Bu kişiler bilgiyi temelden bildiklerine ve bunu nesnel bir biçimde yaptıklarına ilişkin olarak mantıksız bir güven duygusu içinde yaşarlar. Ne kadar hatalı olsalar bile yine de sezgisel algılarına inanırlar. Düşünme süreçlerinde entelektüel standartları kullanmak yerine neye inanacakları ve neyi reddedeceklerini belirlerken sık sık ben-odaklı psikolojik standartları kullanırlar.

Eleştirel düşünme, kişinin düşünce sistemindeki yapıları usta bir şekilde yöneterek ve bu yapılara entelektüel standartlar getirerek düşünme yönteminin kalitesini arttırdığı bir süreçtir.

İyi bir eleştirel düşünmeye sahip kişi,

Önemi olan sorular ve problemler ortaya koyar, bunları açıkça ifade eder;

• Soyut fikirleri etkili bir biçimde yorumlayabilmek için ilgili bilgileri toplar ve değerlendirir;

• İlgili kriter ve standartları test ederek sağlıklı sonuç ve çözümlere gider;

• Alternatif düşünce sistemlerine açık bir fikirle yaklaşarak bu sistemlerin içerdiği varsayımları, olası etkilerini ve sonuçlarını dikkate alarak düşünür;

• Karmaşık sorunların çözümünde başkalarıyla etkili bir iletişim kurar.

Kısacası eleştirel düşünme, kişinin kendi kendini yönlendirdiği, disipline ettiği, izlemeye aldığı ve doğruladığı bir düşünme yöntemidir. Eleştirel düşünme, etkili bir iletişim, problem çözme becerileri ve doğamız gereği sahip olduğumuz benmerkezçiliğin ve biz odaklılığın üzerine gitmede bir kararlılık gerektirir.

Bu önemden hareketle 11-15 yaş aralığına hitap eden Türkçe ders kitaplarının metinlerinin eleştirel düşünme içerip içermediğini, ben merkezliliğe zemin hazırlayıp hazırlamadığını araştırdık. Örneklem olarak seçtiğimiz Türkçe ders kitaplarındaki metinleri öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandırabilme özelliği bakımından değerlendirdik.

Anahtar sözcükler: Eleştirel düşünme, benmerkezci düşünme, Türkçe ders kitapları.

Kaynakça

Dionne, L., Reis, G., Trudel, L., Guillet, G., Kleine, L. & Hancianu, C. (2012). Students' sources of motivation for participating in science fairs: An exploratory study within the Canada-wide science fair 2008. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 10(3), 669–693.

¹Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: anilgun@mu.edu.tr

OKUMA EĞİTİMİNDE ÖZÜ YAKALAMA BECERİSİNİN KAZANDIRILMASI

Didem ÇETİN¹

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2005) öz, 1. “bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, 2. “bir şeyin temel ögesi” anlamlarına gelmektedir. Edebî metinlerde öz, metinde ele alınan konu ve ana fikre bağlı olarak, iletilmek istenen duygu ve düşüncelerden çıkarılabilecek esas kavramdır. Öğrencilerin, okudukları metinlerde özü yakalayabilmeleri için algılama, derin yapıyı kavrama becerisine sahip olmaları; kendilerini metindeki kahramanla özdeşleştirebilmeleri, olay ve olguları kendi yaşantılarıyla ilişkilendirebilmeleri gerekir.

Türkçe ders kitaplarında, olaya veya bilgiye dayalı metinler ile şiir türünde çeşitli metinlere yer verilmektedir. Her metin türünün farklı özellikleri ve unsurları bulunduğundan, öğretmen iyi bir rehber olmalı; metin türüne uygun okuma yaptırmalı, öğrencilere doğru sorular yönelmeli, metinde yer alan “öz”ün geçmiş yaşantılar ve günlük hayatla ilişkilendirilmesini sağlamalıdır.

Bu çalışmanın amacı, okuma eğitiminde özü yakalama becerisinin önemini vurgulamak ve Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden hareketle, öğrencilere, söz konusu becerinin nasıl kazandırılacağı hususunda önerilerde bulunmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde ortaokullarda okutulan 6. Sınıf ders kitaplarındaki metinler oluşturmaktadır. Örnekteki metinler, içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizinde teme amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

Çalışma sonucunda elde edilecek bulguların, okuma eğitiminde özü yakalama becerisinin kazandırılmasında nasıl bir eğitim verilmesi gerektiği konusunda, öğretmen yetiştiren kurumlara, Türkçe öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Okuma eğitimi, öz, özü yakalama becerisi.

Kaynakça

Tavşancıl, E. & Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: d Cetin@mu.edu.tr

MEKÂN ÜZERİNDEN ALTERNATİF OKUL DENEYİMLERİ: HERMAN HERTZBERGER ÖRNEĞİ

Çiğdem YÖNDER¹

Eğitim mekânlarında verimli öğrenmenin gerçekleşmesi için mekânın fiziksel koşullarının önemi tartışmasıdır. Dünya’da ve Türkiye’de bu fiziksel koşulların en uygun şekilde tasarlanmasına yönelik asgari ihtiyaçları belirleyen çalışmalar mevcuttur. Ülkemizde eğitim için uygun ortamın sağlanması için eğitim yapılarında ışık, ısı, ses, havalandırma, mekânların asgari ölçüleri, bulunması gereken mekânlar ve işlevleri Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikler tarafından standartlaştırılmış, aynı zamanda tasarım kılavuzları oluşturulmuştur. Öte yandan, eğitim mekânlarının standartların ötesine geçerek, alternatif okul deneyimlerine olanak sağlayacak şekillerde tasarlanmasını amaçlayan yaklaşımlar da mevcuttur.

Mimari yapılar, yapıldıkları zamanın ihtiyaçlarına, programlarına ve kullanıcılarına göre tasarlanma eğiliminde olup tamamlanmış bir imgeyi içerirler. Bu tür mekânlar kontrol ve baskının mekânı haline gelirler. Sonuç olarak, zaman içerisinde sabitlenerek, zamana bağlı olarak dönüşen ve değişen dünyanın ihtiyaçlarına yanıt veremez ve atıl konuma gelirler. Aynı zamanda, farklı kullanımlara imkân vermeyecek biçimde tanımlanmış ve sınırlanmış mekân ve durumlar kullanıcının öngörülemez düşünce, ihtiyaç, istek ve arzularına karşı kısıtlayıcı olmaktadır. Bu yaklaşıma karşı çıkarak mekânın esnek, organik ve farklı kullanımlara olanak veren bir yapıda olması gerektiğini savunan Hollandalı mimar Herman Hertzberger’in çalışmaları dikkat çekmektedir. Halen profesyonel ve akademik çalışmalarına devam eden Hertzberger’in eğitim yapıları mekânsal yaklaşımı doğrultusunda öne çıkmakta ve ayrıcalıklı bir yere sahip olmaktadır. Tasarımın öğrencilerin öğrenme süreçlerine katkısı olacağını savunan mimarın yine özellikle eğitim yapılarında işlevleri ve kullanımları sorguladığı, yeniden anlamlandırıldığı ve biçimlendirdiği görülmektedir. Mimar tarafından kullanıma ilişkin önceden belirli işlevler yüklenmemiş mekânsal organizasyon ve öğeler kullanıcının gelişen ve değişen durumlarına olanak sağladığı gibi yaratıcı düşünceye de yer açar. Bu anlamda Hertzberger’in eğitim yapılarını incelemek mekânın eğitim ve öğrenim ile olan ilişkisini anlamamıza yardımcı olmakta ve yeni ilişki biçimleri konusunda ilham vermektedir.

Çalışmada Hertzberger örneği üzerinden, alternatif okul yaklaşımlarında mekân deneyiminin eğitim anlayışıyla oluşturduğu ilişkinin incelenmesi ve mekânın kendisinin de eğitimde bir aracı olarak yer alması incelenmiştir. Çalışma mekân, mekânsal organizasyonlar ve öğelerin, eğitim ve eğitimciye sağlayabileceği yeni imkânları ortaya koymayı hedeflemektedir. Mekânların incelenmesinde fiziksel olarak sağladığı konfora yönelik düzenlemelerin ötesinde, öğrencilerin kullanımında yarattığı esneklik, bağımsız kullanım, özgürlük, yaratıcılık, kişiselleştirme, bitimsizlik, mekânın devinimi gibi kavramlara değinilmektedir.

Anahtar sözcükler: Öğrenme mekânları, mekân-eğitim ilişkisi, alternatif okul deneyimi.

¹ Arş. Gör., Başkent Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, e-posta: cyonder@baskent.edu.tr

BRANŞ DERSLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Yunus PINARKAYA¹
Cengiz ÖZYÜREK²

Çalışmanın temel amacı, yurt dışında birçok okulda uygulanan Branş Derslik Sistemine dair öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesidir. Bu bağlamda öğretmen ve öğrencilere Ersöz (2011) tarafından geliştirilen “Branş Derslik Sistemi öğretmen ve öğrenci anketleri” revize edilerek uygulanmıştır. Pilot uygulama sonrasında öğretmen anketinin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.83 olarak öğrenci anketinin ise 0.64 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın çalışma evrenini 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Ordu İl merkezinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 8 resmi ortaokulda görev yapan öğretmenler ve ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Bu okullarda bulunan öğretmen ve öğrencilerin tamamına ulaşılarak gönüllülük esasına göre toplam 170 öğretmen ve 767 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Araştırmada toplanan nicel veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, her bir madde ile ilgili olarak öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşlerinin frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapmaları tablo halinde verilmiştir. Ayrıca öğretmenler için branş, cinsiyet, mesleki kıdem ve daha önce Branş Derslik Sistemi uygulayan bir okulda çalışma durumlarına göre; öğrenciler için ise cinsiyet, sınıf düzeyi ve okullarında branş derslik sistemi uygulanma durumlarına göre, branş derslik sistemi ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı istatistiksel tekniklerden bağımsız gruplar için t-testi ve tek faktörlü ANOVA ile yoklanmıştır. Çalışmada nicel verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Araştırmanın sonucunda ankete katılan öğretmenlerin yarısının daha önce branş derslik sistemini uygulayan bir okulda çalıştığı ve büyük bir kısmının da kendine ait bir derslik istediği görülmüştür. Öğretmenler, branş derslik sistemi ile motivasyonlarının artacağı, her türlü görseli öğrencilerine kolaylıkla gösterebileceği, dersliklerini dizayn etmek için araştırmalar yapacağı, araç ve gereçlerin taşınmasından kaynaklanan yıpranmanın azalacağı ve öğrenci çalışma ve projelerini dersliklerinde sergileyebileceği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrenciler de branş derslik sistemi ile farklı dersliklerdeki farklı eğitim araçlarının ilgilerini çekeceği, her öğretmenin dersliği belli olduğu için ihtiyaç duyduğunda öğretmene daha kolay ulaşabileceği, öğretmenlerinin dersle ilgili her türlü araç-gereci rahatlıkla kendilerine gösterebileceği ve her dersi o derse ait bir sınıfta işlemenin verimli olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Branş derslik sistemi ile içeriği birbirinden farklı olan dersler aynı sınıf ortamında değil, içeriğine göre düzenlenmiş ve donatılmış bir ortamda yapılabilir. Bu durumun öğrencilerin motivasyon ve başarısını artırmada etkileri olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Fen bilimleri, branş derslik sistemi, eğitim.

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, 60. Yıl Ortaokulu, e-posta: yunuspinarkaya@gmail.com

² Doç. Dr., Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: cengizozyurek@outlook.com

ÖĞRENME NESNELERİ İLE İLGİLİ GÜNCEL SORUNLAR

Halit KARALAR¹

Özellikle son yıllarda Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) alanında yaşanan gelişmeler ile birlikte e-Öğrenme popüler hale gelmiştir. Öğretimin elektronik araçlar ile dağıtımı olarak tanımlanabilen e-Öğrenmede kullanılan baskın teknoloji İnternet ve dolayısıyla Web'dir. Web üzerinden öğretimsel içeriklerin dağıtımında Öğrenme Yönetim Sistemleri (ÖYS) kullanılmaktadır. ÖYS'lerde dağıtım yapılan içeriklerin geliştirilmesi maliyetli, zaman alıcı ve zor bir süreçtir. Bu nedenle geliştirilen içeriklerin paylaşılması ve ÖYS bağımsız yeniden kullanılmasının sağlanmasına yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Bu çalışmalar öğrenme nesnesi kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bilgi nesnesi, öğrenme materyali, dijital içerik, etkileşimli nesne gibi farklı şekillerde isimlendirilen öğrenme nesnesi ile ilgili farklı tanımlar bulunmaktadır. Yaygın olarak kullanılan tanım ise Wiley'in tanımıdır. Bu tanıma göre öğrenme nesnesi "öğrenmeyi desteklemek için yeniden kullanılabilir dijital kaynaklar" olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme nesnesinin temel felsefesi, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve öğretimi geliştirme maliyetlerini en aza indirmek için, öğrenme içeriklerini çeşitli öğrenme ortamlarında yeniden kullanılacak şekilde küçük parçacıklar (granularity) halinde oluşturmaktır. Bu felsefeye göre, bir öğrenme nesnesi tek başına bir bütünden, diğer öğrenme nesnelileriyle bir araya gelerek de başka bir bütünü oluşturabilmektedir. Bu durum Wiley tarafından atom metaforu ile açıklanmaktadır: Farklı atomlar bir araya gelerek farklı farklı maddeleri oluşturmaktadır. Ancak atom, evrendeki en küçük parça değildir; elektron, nötron ve protondan oluşmaktadır. Metaforda yer alan elektron, nötron ve proton; öğrenme nesnesini oluşturan metin, resim, animasyon, video vb. gibi dijital varlıkları temsil ederken, atom; öğrenme nesnesini, madde; farklı büyüklükte içerik yapılarını temsil etmektedir.

Öğrenme nesnelere bazı özelliklere sahiptir. Bunlar: (1) Tekrar kullanılabilirlik (reusability), (2) Parçalara ayrıştırılabilirlik (granularity), (3) Uyarlanabilirlik (adaptable), (4) Birlikte çalışabilirlik (interoperable), (5) Ölçeklenebilirlik (scalable), (6) Özelleştirilebilirlik (customisable), (7) Uygulanabilirlik (Applicable), (8) Öğrenilebilirlik (learnable), (9) Etkililik (effectiveness), (10) Etkileşimlilik (interactivity), (11) Basitlik (simplicity). Öğrenme nesnelere sahip olduğu bu özellikler ile ilgili güncel sorunların başında, tekrar kullanılabilirlik, uyarlanabilirlik ve birlikte çalışabilirlik gelmektedir. Bu sorunlar daha çok öğrenme nesnesini tanımlayan üst veri (metadata) standartları ile ilgili teknik sorunlardır. Teknik boyuta ek olarak, öğrenme nesnelere pedagojik boyutu ile ilgili de güncel sorunlar bulunmaktadır. Bunlar daha çok, öğrenme nesnesinin içerik boyutu ne kadar olmalıdır? Ne tür içerikler olmalıdır? Bu içerikler nasıl öğretilmelidir? Soruları etrafında toplanmaktadır.

Bu bildiride, öğrenme nesnelere ile ilgili bahsedilen teknik ve pedagojik boyuttaki güncel sorunlar ele alınacaktır. Teknik boyuttaki sorunların çözümüne yönelik olarak Anlamsal Web teknolojilerinin ve ontolojilerin birlikte kullanımı; pedagojik boyuttaki sorunlara yönelik olarak da öğrenme nesnesi yapısı, İçerik Hiyerarşisi Modeli ve Öğretim Mimarileri tartışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Öğrenme nesnesi, üst veri, anlamsal web, ontoloji.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: khalit@mu.edu.tr

FEN BİLİMLERİ ÖĞRETİM PROGRAMINA YÖNELİK ÖĞRETMENLERE VERİLEN HİZMET İÇİ EĞİTİMİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Ulaş KUBAT²

Fen bilimleri öğretmenlerinin bilgi, beceri ve tutumlarını geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitimler mesleki gelişimleri için önemli bir yer tutmaktadır. Fen bilimleri öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenlere tanıtımının yapılması ve programa yönelik uygulama örneklerinin hizmet içi eğitimde öğretmenlerle ortak bir paylaşımına gidilmesi, programın kazanımlarının gerçekleşmesi için büyük önem taşımaktadır. Verilecek olan hizmet içi eğitimde sınıf yönetimi, materyal hazırlama ve kullanımının yanı sıra öğrenci merkezli öğretim yöntemleri, kazanımları gerçekleştirmeye uygun etkinlik düzenlenmesi ve öğrenmede bireysel farklılıkların dikkate alınmasının önemin vurgulanması programın başarısı için önemlidir. Ayrıca fen bilimleri öğretmenlerinin bilgi, beceri ve tutumlarının geliştirilmesine yönelik diğer bir deyişle mesleki gelişim için öğretmenlerin alacağı hizmet içi eğitim vazgeçilmez bir unsurdur. Hizmet içi eğitimlerde sadece programın tanıtılmasından öte, fen bilimleri öğretmenlerinin programa yönelik bilgi, beceri ve tutum kazandırılması çok önemlidir. Çünkü programın uygulayıcı olan öğretmenin yeni fen bilimleri öğretim programı hakkında bilgi ve beceri kazandıkça programı tanıyıp benimseyecek ve böylelikle programın daha kolay uygulamaya konulması sağlanabilecektir. Kısacası program uygulamaya konulmadan önce öğretmenlere programın temel felsefe ve vizyonun tanıtılması, programın kazanım, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarının sistematik bir şekilde tanıtımının yapılması bir gerekliliktir. Program konusunda fen bilimleri öğretmenlerine yönelik bilgi, beceri ve tutum geliştirmenin yanı sıra programın tanıtımının yapıldığı uygulamalı bir hizmet içi eğitim olanağı sunulmamasının fen bilimleri öğretim programı için büyük eksiklik olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın amacı, fen bilimleri öğretim programına yönelik fen bilimleri öğretmenlerine verilen hizmet içi eğitimi öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan soruların yanıtlarını bulabilmek amacıyla, Muğla ilinde 16 Fen Bilimleri öğretmeni ile görüşme yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre görüşmeye katılan 16 öğretmenden hiç birisi fen bilimleri öğretim programına yönelik hizmet içi eğitim almadığını belirtmiştir. Öğretmen görüşlerine dayanarak, öğretmenlerin almış oldukları hizmet içi eğitimde programla ilgili uygulamalı bir hizmet içi eğitimin eksikliğini yaşadıkları söylenebilir. Öğretmenler hizmet içi eğitimlerin verimsiz olduğunu, yapılan hizmet içi eğitimlerin sadece süre doldurmak amacı ile yapıldığını, öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılmaya isteksiz olduklarını, yapılan hizmet içi eğitimin köklü değişime ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir. Özetle öğretmenlerin fen bilimleri öğretim programını yeterince tanımadıkları dolayısı ile öğretmenlerin fen bilimleri öğretim programının felsefesi, yapısı ve programın uygulamasını temel alan bir hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Fen bilimleri öğretmeni, fen bilimleri öğretim programı, hizmet içi eğitim.

¹ Bu çalışma yazarın 2015 yılında hazırladığı yayınlanmamış doktora tezinin bir bölümünü içermektedir.

² Öğr. Gör. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: ulaskubat@yahoo.com

GÖRSEL SANATLAR ALANINA YÖNELİK ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ VE MATERYALİ DURUMU

Elif MAMUR YILMAZ¹

Günümüzde bireylerin öğrenme gereksinmelerinin artması nedeniyle okullarda öğretme öğrenme sürecinin verimliliğini artırmaya yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu durum okullarda eğitime daha elverişli ortamların oluşturulması, öğretimde yararlanılabilecek daha etkili araçların ve öğretim materyallerinin geliştirilmesi ve kullanılması yönünde çalışmalara ilgi duyulmasına neden olmuştur. Görsel sanatlar eğitiminin de çağın getirdiği bu gelişmelerden ve yenileşme sürecinden faydalanması için eğitim teknolojilerinin görsel sanatlar eğitimine uyarlanması zorunluluk haline gelmiştir. Bütün bu gerekliliklere rağmen görsel sanatlar alanına yönelik öğretim teknolojisi ve materyal türünün ve sayısının azlığı, niteliğinin yetersiz olması bu alandaki gelişmelere katkı sağlayacak araştırmalara ve yaratıcı önerilere ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Araştırma bu yönüyle ilköğretimde görsel sanatlar eğitimi teknoloji uygulamalarının incelenmesi, sorunların tespit edilmesi ve alınması gereken önlemler konusunda katkıda bulunması açısından önemli görülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilecek bulgularla, görsel sanatlar derslerinin araç-gereç ihtiyacı konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders araçları çalışmalarına ışık tutması düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda “ ilköğretim okulları görsel sanatlar alanına yönelik öğretim teknolojileri ve materyal durumu nasıldır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu Bolu ili ilköğretim okullarından beş görsel sanatlar öğretmeninden oluşmaktadır. Nitel özellikler taşıyan bu araştırmaya veri toplamak için yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmış, öğretmen görüşlerini tespit etmek için “yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu” hazırlanmıştır. Elde edilen veriler NVivo 7 paket programında içerik analiziyle çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Nitel veri analizinde kodlayıcılar arasındaki uyum düzeyi, kodlama güvenilirliğinin göstergesi olarak değerlendirildiğinde kodlayıcılar arasında yüksek düzeyde görüş birliği olduğu şeklinde yorumlanmış ve esas uygulama sonuçlarının kodlanmasında da benzer çalışmalar yapılmıştır. Araştırmada öğretmen görüşlerinden elde edilen verilerden alıntılar yapılarak kanıtlar sunulmuş ve bu yolla geçerliği sağlanmıştır; güvenilirlik ise araştırmada izlenen aşamaların ayrıntılı bir biçimde açıklanmasıyla elde edilmiştir.

Araştırma sonucunda görsel sanatlar öğretiminde alana yönelik öğretim teknolojisi ve materyali eksikliği olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma çağdaş teknolojilerle donanımlı görsel sanatlar atölyelerinin oluşturulması, görsel sanatlar programlarının geliştirilmesinde öğretim teknolojileri ve materyallerine yer verilmesi yönünde önerilerle sonlandırılmıştır.

Anahtar sözcükler: Görsel sanatlar, öğretim teknolojileri ve materyalleri, görsel sanatlar öğretmenleri.

¹ Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: elifmamuryilmaz@gmail.com

MİNİMALİZM SANAT AKIMI VE TASARIM

Merve YILDIRIM¹

1960'lı yıllarda kendisinden önce var olan çeşitli akımlardan etkilenmiş olmakla beraber, bu akımlara başkaldırı niteliği taşıyan minimalizm akımı, gerek renk gerekse biçim konusundaki indirgeyici tavrı, soyut dışavurumculuğu biçime ve duyguya verdiği aşırı öneme karşı bir tepki olarak, nesnenin nesne olma özelliğine dikkat çeker ve ifadenin sembolik anlamlarını minimuma indirger. Birim tekrarına dayanan ritmik düzenlemeleri, yalınlık ve sadelik gibi ilkeleri, keskin sınırlı geometrik şekil ve biçimleriyle oluşturulan resim ve heykel örnekleriyle de üst düzey bir estetik anlayışı çizer. Minimalistlerin geometriyle kurduğu düşsel bağlantı modern endüstrinin ürettiği malzemelere ve bunların olduğu gibi kabullenmesine dayalıdır (Şahiner, 2008: 178). Sanatçılar kullandıkları malzemelerin öz yapılarını korurlar ve doğal görünümünü değiştirmeden eserler üretirler. Süreç sanatı, arazi sanatı, performans sanatı ve enstalasyon sanatı minimalizmden etkilenerek ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın amacı, minimalizm akımının özelliklerini ve önemli sanatçılarının ürettikleri eserleri inceleyerek felsefesi üzerine dikkat çekmektir.

Anahtar sözcükler: Minimalizm, tasarım, felsefe.

¹ Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, e-posta: merveyildirim1@hotmail.com

MİNYATÜR SANATI ÜZERİNDEN MEDENİYETLER YANSIMASI

Betül COŞKUN¹

Sanat, insanoğlunun yerleşik düzene geçişiyle birlikte ortaya koyduğu yaşam biçimidir. Anadolu'da sanat ise dünyanın işleyişi hakkında bilgi edinmenin, zamanın ve mekânın soru işaretleriyle dolu sırrını çözmek için başvurulacak bir kaynaktır. Anadolu'da sanat demek; yaşamın, uygarlıkların ve dünya bilim tarihinin mihenk taşına ulaşmak demektir. İnsanoğlunun dünya yeryüzünde hayvan avlayıp bitki topladığı günlerde bile Anadolu toprakları üzerinde bu basit davranış durumu diğerlerinden farklı icraat gösteriyordu. Anadolu insanı dünyanın diğer yerleşim bölgelerindeki hem cinslerinden ayrı olarak yaşamı idame ettirmeye çalışırken bilimi, dini, felsefeyi sanata dönüştürüyordu. Anadolu insanı bilgisinin sınırlarını genişletirken asırlar ötesine taşınacak sanat eserlerine de imza atıyordu. Bu gidişat insanlık tarihi üzerinden kapsamlı bir sanat tarihini, eserlerini ve icatlarını peşinden getiriyordu. Tarihteki Anadolu insanı için normal yaşamı devam ettirmek üzere kendiliğinden gelişen bu peşi sıralık pedagoji, ileri asırlarda klasik bilgilerin korunup geliştirilmesinde, diğer topluluklara aktarılmasında, kültür alışverişinde etkin rol oynuyordu. Anadolu'da sanat denilince; Anadolu topraklarında doğmuş yaşamış ve uykuya dalmış sanat yapıtları mı yoksa çağlara adını verdiği soyut ve somut manadaki gelişimi mi en önce akla gelmekteydi. Acaba Anadolu'da sanat, Anadolu'nun dikdörtgen yüzölçümünde saklanmış günlük yaşantısının doğal bir sonucu muydu? Bu durum neticesinde Anadolu sanatı üzerine araştırma yaparken; küçük veya büyük Anadolu yapıtlarını doğru tarihsel zamanında yakalayıp incelemek ve aynı anda zaman tüneline kaybolmadan ve tarihi bilgi başlıklarını bertaraf etmeden günümüze taşımak daha kolay ve işe yarar olmaktadır. Sanat olgusu Anadolu topraklarında yoğrulup çeşitlenerek şekillenmiştir. İnsanoğlu bu çeşitlemelerin içinde kendi varoluş simgelerini de beraberinde yansıtmıştır. Bu yansımaların içinde bize büyük çıkarımlar yapmamızı sağlayan sanatların başında minyatür sanatı gelmektedir. Minyatür sanatı içinde dönemlerine göre birçok medeniyetin izlerini görme şansına erişmekteyiz. M.Ö. II. yüzyılda Mısırlılara ait papirüs yaprakları üzerinde resimler bulunmasına rağmen elimize çok fazla ulaşmamıştır. Uygur fresklerinde karşılaştığımız minyatürler ile birçok medeniyetin sanat, felsefe, inanç ve yaşam biçimlerine dair bilgiler alınmaya başlanmıştır. Bu çalışmada uygarlıklara dair dipnotları minyatürler bağlamında ele alıp görsel bir sunum olarak gerçekleştirilecektir.

Anahtar sözcükler: Sanat, uygarlık, bilim, Anadolu.

¹ Arş.Gör. Dr. Batman Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, e-posta: betulcoskun_@hotmail.com

EĞİTİMDE MİLLİ GÜVENLİK

İsrafil CEFEROV¹

Modern çağın deneyimi gösteriyor ki, ülkelerin gelişmişlik düzeyi ne altın rezervinin miktarından, ne doğal kaynaklardan ne de sanayinin hacminden bağlıdır. Zaman geçtikçe gelişme göstergesi doğal kaynaklardan sanayiye, sanayiden teknik potansiyele doğru yeri değişmiştir. En modern dönemde ise bu ağırlık merkezi temel bilimlere ve eğitim sistemine geçmektedir.

Stratejik önemli alanlardan biri de eğitimidir. Burada da Azerbaycan devletinin ve ulusal çıkarların üstün tutulması tüm ülke topraklarında tek eğitim politikasının uygulanması, eğitimde sağlıklı manevi iklim oluşturulması önemli koşullardan biridir. Artık kaç yıldır, Azerbaycan'da devlet eğitim politikalarının geliştirilmesi, eğitim alanında mevzuatın geliştirilmesi yönünde büyük çalışmalar yapılıyor ve buna ulaşmak için genişçaplı tartışmalar yürütülür, müzakereler ilerliyor. Burada geçiş döneminin özelliklerinden kaynaklanan bazı ciddi sorunlar var ve onların giderilmesi yolları araştırılmaktadır. Fakat başka alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da öyle konular vardır ki, onları ancak iç sorun olarak çözmek mümkün değildir. Azerbaycan bazı yabancı ülkelerle ve öncelikle yakın komşuları ile başka alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da işbirliği yapıyor. Azerbaycan'ın bu işbirliğinden yani olmakla beraber büyük tehlikesi de vardır. Dış ekonomik ilişkilerin iç ekonomik kalkınmayla uyumlu biçimde yaşama geçirilmesi için amaçlı gümrük politikasına ihtiyaç olduğu gibi, eğitim alanındaki dış ilişkilerin ulusal çıkarlar konumundan m?qs?d-yönlü biçimde düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Öyle ki, ideolojik ve hatta siyasi, ekonomik ve manevi kültürel mevcut durumu değiştirmelerin önemli yollarından biri de eğitim alanındaki mevcut durumu değiştirmedir. Bu alanda dışarıyla ilişki doğru tanzim etmezse, içeride normal eğitim politikasının uygulanması imkansızdır.

Biz komşu ülkelerle her alanda olduğu gibi eğitim alanında da işbirliği yapmak taraftarıyız. Fakat bu işbirliği karşılıklı çıkarlar zemininde olmalıdır. Eğer herhangi bir ülkenin eğitim sisteminde boşluklar ve eksiklikler varsa, biz onların Azerbaycan'ın eğitim sistemine "aktarılmasına" izin vermemeliyiz. "Eğitim hakkında" Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Kanunu'nun 3 maddesinde yer alan eğitim alanında devlet politikasının temel ilkeleri bölümünde de bu sorunlara geniş yer verilmiştir ve halihazırda Kanunun uygulanması ile ilgili gerekli önlemler hayata geçiriliyor.

Anahtar sözcükler: Eğitim, milli güvenlik.

¹ Şube Müdürü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Azerbaycan, e-posta: ormanss@mail.ru

PEDAGOJİ YÖNETİMDE KÜLTÜR

Mujkan MEMMEDZADE¹

Eğitimin temel amaçlarını hayata geçirmek için deneyimli bir yaklaşım kullanarak kişilikte hangi yeteneklerin oluşturulması sorunu önem arz etmektedir. Bu nedenle de insanın modern toplumda yerini belirlemek için talep edilen becerileri elde edebilmesi konuları öne çekiliyor. Aynı zamanda belirlenmiş deneyimlerin uygulanması sonucunda bilgili, becerikli, bağımsız düşünceli, özyönetim yetenekli kişilerin yetiştirilmesi konuları temel görev olarak ileri sürülüyor. Araştırmalar gösteriyor ki, öncelikle öğrencilerin gelecek çalışmalarında önemli rol oynayan sosyal ve yaşamsal becerilerle, motivasyon ile ilgili olan deneyimlerin ve yönetim kültürünün oluşturulmasıdır.

Gelecek öğretmenin kültürel özelliklerinin oluşturulmasının temel alanlarında sistemli ve kapsamlı çalışmanın yapılması öğrencilerin meslek hazırlığında özel yer tutuyor. Eğitim kadro hazırlığının temel parçalarından birini oluşturan bu mesele eğitimin birinci yılından başlayarak diploma alana olarak sürdürülmelidir. Bu bakımdan öğretmenin kültürel özelliklerinin oluşturulmasının temel alanlarında çeşitli niteliklerin içeriğini ele alalım.

Öğretmenin ortak kültürel kalitelerinde yüksek manevi ve ahlaki nitelikler avantaj teşkil etmelidir. Öğretmen temizlik ve temizlik sembolüdür. Bu nedenle gelecek öğretmenlerin meslek hazırlığında onların yüksek ulusal ve evrensel ahlaki özelliklere sahiplenmelerine de ciddi önem vermek gerekir. Öğrencilere uygun kitle derslerine (örneğin, pedagoji, psikoloji, etik vb. derslerin uygun konularının eğitiminde) ve kitleden dışı etkinliklerin düzenlenmesinde doğru konuşmak, doğru hareket etmenin ve bunların birbirine uymasına başarmanın öğretmen için kritik önem taşıması anlatılmalı ve onlarda bu niteliklerin eğitilmesine sağlanmalı.

Öğrenciler bu niteliklerin öğretmen adı ile birlikte olduğunu anlamalıdır. Bu bağlamda, aşağıdaki aşamaları önemli düşünüyor ve bu aşamalar üzere taleplerde birtakım niteliklerin oluşturulmasını zorunlu olduğunu düşünüyoruz:

-Öğrencilerin yüksek manevi özellikler hakkında fikirlerini genişletmek, onların manevi bilincinin oluşturulması;

-Öğretmenin manevi özellikler üzere toplanmış bilgiler ve tecrübe temelinde onların manevi inancını oluşturması;

-Benimsedikleri manevi özellikleri, manevi bilinci ve inançları doğrultusunda taleplerin manevi davranış kurallarına uymalarına sağlanması.

Genel kültür daha geniş mefhum gibi meslek kültürünü de içeriyor. Hem de genel kültür meslek kültürü ile sınırlandırmak olmaz. Bura meslek kültüründen daha geniş olan bu kültürel özellikler bulunmaktadır ki, bunlar doğrudan insanlığı, vatandaşlığı nitelendiriyor.

Anahtar sözcükler: Pedagoji, kültür.

¹ Şube müdürü, Halk Eğitimi Müzesi, Azerbaycan. e-posta: mujkan@mail.ru

SOLDAN YÖNET SAĞDAN LİDERLİK ET

Oğuzhan GÖZEK¹

Hayat her geçen gün daha karmaşık hale geliyor. Bilim geliyor. Hayatta ayrıntı daha da önemli hale geliyor. Bu ayrıntıları yakalamak, hizmet alanını genişletmek için acilen tedbirlerin oluşması gerekmektedir. Bunun içinde insanlık neslinin daha donanımlı hale getirilmesi gerekiyor. Daha donanımlı hale getirmenin yolu ise özgür ve özgün düşünme kanallarının açık olmasında yatmaktadır. Durum bu olunca çocukların hayal kurmalarına, kurdukları hayallerde özgür olmalarına, soyut ve somut süreçlerinde prangalardan uzak kendilerini gerçekleştirilmeye temel teşkil eder. Oyunlara daha da önem verilmesi gerekiyor.

Derin Beyin egzersizleri görsel algı, bilişsel beceriler ve egzersizlerle beyin kapasitesinin artmasını sağlamaktadır. Egzersizlerde en önemli unsurlar, eğlence boyutunun çok etkin olması, bilimsel temellere dayalı olması, her kesimden ve her yaşta bireyler için uygun olmasıdır. Amacımız, günümüz koşullarında bireylerin refahını ve yaşam kalitesinin arttırarak, yenilikçi bir sistem ile sportif sosyal ve kültürel değişiklikleri göze alıp, özel egzersizler yolu ile beyin gelişimini destekleyip kişisel gelişim ve başarıyı arttırmaktır.

İşbirliği içerisinde olduğumuz bireylere eğlence, yenilik ve bilimselliğin ön planda olduğu bir bilişsel gelişim kazandırmak. Bireylerin konsantrasyon, dikkat, algı, motivasyon, yaratıcılık, koordinasyon, denge, öz güven, öz yeterlilik, stres, çabuk düşünme, karar verme hızı, problem çözme, okuma hızı, hata yapma oranı, zeka artışı, gibi önemli konularda yardımcı olarak, artı motivasyon tekniklerimiz ve yepyeni antrenman metotlarımızla yaşam boyu sağlıklı bir bilişsel ve görsel sistem sunmaktır.

Günümüzde egzersizler, eğitimler ve spor, kişisel ve toplumsal sağlığı koruyucu ve geliştirici nitelikler ile önemli bir hizmet sektörü olarak kabul görmektedir. Son yıllarda görülen zihinsel antrenman ağırlıklı çalışmalar, duygusal olarak gevşeme ve rahatlamaya sebep olmakta, stres düzeyini aşağı çekilmesini sağlamakta, bireysel performansta artış sağlamaktadır. Tüm bu etkenler bilişsel antrenmanların ve önem kazanmasına neden olmuştur. Yapılan araştırmalar kısa bir süre içerisinde, bilişsel antrenmanların toplumun her alanında kullanılacağını ve bireylerin sosyal yaşamlarında, kişiliklerinde, kariyerlerinde olmakla beraber, çocukların gelişiminde de önemli bir rol oynayacağını göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Eğitim, zeka, beyin, farkındalık

¹ e-posta: derinbeyin@gmail.com

SANATIN GİZEMİ

Ali ÜNSAL¹

Sanat, varlıktaki sırrı (gizemi) yakalama merakından doğan bir olgudur, denilebilir. Çünkü hem insan merak sahibidir hem de “varlık-eşya” sır yüküdür. İnsanın iç dünyasındaki sonsuzluğa çıkan koridorun kapısı açılmadan sanatın ardına düşülemez. Sanat güzellikten doğar; çünkü varlık güzellik üzere bina edilmiştir. Suyun sesi, yaprağın dalında duruşu, ormanın haşmeti, çölün derinliği... Aslında birer sanat eseri değil midir? Ne var ki sanatkâr kendinde olanla varlığı uyumlu bir şekilde karıştırarak ortaya bir “sanat eseri” çıkarır ve bu eser yeni bir güzelliğin elemanı olur.

İnsan, kendi içinde var olan yeteneğini büyük bir özlemle görmek ister. Hatta bunu ortaya çıkarabilmek için var gücüyle çaba sarf eder. İnsan acaba sanat adına içindeki güzelliği varlıkta görebilme sevdasında mıdır, yoksa varlıktaki güzelliği (sırrı) ortaya çıkarabilme çabasında mı? Sonuç ne olursa olsun, güzellikle buluşmak sanatçının hayalidir.

Sanat, ruhun eşya üzerindeki izi, yansıması, ruhun kalıba dökülmesidir. Bir eşya-varlık olmadan sanat eseri ortaya çıkmaz. Bunun için sanatkâr mutlak yaratıcı değil, yaratılan içinde var olanları, farklı keşiflerle ortaya çıkarandır. Sanat, insanın kendi özünü teşhis ve tespit ettikten sonra bunu, varlık üzerinde şekillendirmesiyle ortaya çıkar. İç akışı olmayan insandan sanatçı olmaz. Sanatçı dirilticidir.

İnsan yaratmayı seviyor, yaratıldığının farkında olmasa da. Bir iz sürücüdür, izin mahiyetini bilmesede. Sanat, varlığın içinden, kendinde var olan yetenekle farklı biçim ve kimlikte ortaya çıkan eserlerin nabzında atan güzelliğidir. Sanatçı, sanatın güzelliği ve derinliği konusunda varlığı sorgular. Bunu yaparken de varlığa kendinden bir anlam ve şekil katar. Bu da yeni sorgulamaları beraberinde getirir ve sürüp gider bu durum. Taşa her vuruş farklı bir kimliği ortaya çıkarır, her harf başka bir varlığın temsilcisidir, her nota sesin tonunu değiştirir... Gökyüzüne merdiven dayamamış insandan sanatçı olmaz. Bir ressamın boyaya ihtiyacı vardır; fakat resminin derinliğine indikçe boyanın bir anlamı kalmadığını da görür. Gökyüzüne çıkana kadar şemsiyeye ihtiyaç vardır ama ondan sonra şemsiyenin bir anlamı yoktur; çünkü yukarıda yağmur yağmaz.

Sanatçı, var olanın nabzında “yokluk” nağmelerini duyabilen ve bundan da mest olan insandır. Sanat, güzelin ardına düşenlerin ayak izlerinde kendini gösterir; Mutlak Güzel’e giderken O’nun izlerinde hayreti eşyaya kazımdır. Sanatçı, kendindeki uyumun farkına varır, varlıktaki ahenkle bunu birleştirir ve sanat eserini ortaya çıkarır. Sanat hayattır ve hayatın notası da sevgidir. Sanata ulaşabilenler sevgiye dokunurlar.

Anahtar sözcükler: Sanat, mutlak güzel, sanatçı, varlık, yokluk.

¹ Müdür/Öğretmen, Yahya Turan Anadolu Lisesi, e-posta: 757844@meb.k12.tr

ÖĞRENCİLERCE BEĞENİLEN VE BEĞENİLMEYEN ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI HANGİ FELSEFEYE GİRMEKTEDİR

Füsun Gülderen ALACAPINAR¹

Üniversitelerin eğitim fakültelerinde okuyan öğretmen adayı öğrencilerin öğretmenlerden beklediği davranışlar olabilir. O zamana dek eğitim ortamında ders aldığı ve gözlediği öğretmenlerde beğendiği ve beğenmediği davranışlar onun öğretmenlik anlayışını etkileyebilir. Bunların saptanması, öğretmen yetişeklerinin hazırlanıp değerlendirilip geliştirilmesine önemli katkı sağlayabilir.

Öğrencilerin hangi öğretmen davranışlarını beğenip beğenmedikleri, nedenleriyle belirlenirse, bunlar öğretmen yetişeklerinin hazırlanmasında yol gösterici olabilir. Öğretmenler, öğrencilerin istediği davranışlarla donanık halde yetiştirilirse, öğrencide istendik davranışların oluşmasını daha kolay sağlayabilirler. Böylece etkili ve verimli bir eğitim dizgesi kurulabilir; çünkü öğretmenin niteliği eğitim dizgesinin önemli bir ögesidir.

Öğrenciler hangi öğretmen davranışlarını beğeniyorlar; hangilerini beğenmiyorlar, bunlar hangi felsefelere girmektedirler? Neden?

1. Öğrenciler hangi öğretmen davranışlarını beğeniyorlar? Neden?
2. Öğrenciler hangi öğretmen davranışlarını beğenmiyorlar? Neden?
3. Beğendikleri ve beğenmedikleri öğretmen davranışları hangi felsefelere girmektedir?

Araştırmada nicel araştırmanın tarama ve nitel araştırma yönteminin yazılı görüş alma ve yarı yapılandırılmış odak grup görüşmesi birlikte kullanılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye'deki bazı üniversitelerin birinci sınıfına devam edip eğitim felsefesi dersini alan 246 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu öğrencilere dönem sonunda hangi öğretmen davranışlarını beğeniyorsunuz? Beş tane yazınız. Bunun nedenini en az iki tümceyle açıklayınız. Beğendiğiniz ve beğenemediğiniz öğretmen davranışları hangi felsefeye girer? Soruları sorulmuş, onlardan görüş alınmıştır. Toplanan veriler analiz edilmiş, sonra gönüllü beş öğrenciyle yarı yapılandırılmış odak grup görüşmesi yapılmıştır. Toplanan veriler diğer araştırmacıların görüşüne sunulmak üzere saklanmıştır.

Beğenilen öğretmen davranışların genellikle pragmatizm, Marksizm, varoluşçuluk felsefeleriyle ilerlemeci, yeniden kurmacı, yapılandırmacı, insancıl ve politeknik eğitim akımlarına dayandıkları söylenebilir. Beğenilmeyen öğretmen davranışlarının genellikle realist felsefeye ve daimici eğitim akımıyla geleneksel eğitim anlayışının oluşturduğu bir düşünsel yapıya dayandıkları söylenebilir. Her okul düzeyindeki öğrencilerin görüşleri alınarak daha geniş bir öğrenci kesimiyle araştırma yapılabilir. Bu araştırma sonuçlarına göre, öğretmen yetiştirme yetişekleri yenilebilir ve geliştirilebilir.

Anahtar sözcükler: Üniversite öğrencileri, öğretmen, felsefe ve eğitim akımları.

¹ Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, e-posta: ecitah1990@hotmail.com

YAPILANDIRMACI YAKLAŞIMDA FELSEFE

Mustafa Volkan COŞKUN¹

Didem ÇETİN²

Perihan Gülce ÖZKAYA³

Zeynep Ezgi ERDEMİR⁴

Kişinin bilgiyi, kendi yaşantıları ve ön bilgileri çerçevesinde yapılandırması temeline dayanan yapılandırmacı yaklaşım, dünyadaki birçok ülkede 90'lı yıllarda ilgi görmeye başlamıştır. Arslan'a (2007, 43) göre yapılandırmacılık, bir öğrenme felsefesi olarak 18. yüzyıla ve insanların yalnızca kendi yaptığını anladığını söyleyen filozof Giambattista Vico'nun çalışmalarına dayandırılabilir. Yapılandırmacılığın geçmiş yüzyıllardaki öncülerinin ise Giambattista Vico (1668-1744) ile birlikte Jean-Jaques Rousseau (1712-1778) ve Immanuel Kant (1724- 1804) olduğu söylenmektedir.

Kavram olarak yapılandırmacılık, öğrenme kuramı bakımından “insanların nasıl öğrendiğini açıklamaya çalışan bir yaklaşımın adı, felsefi bakımdan ise bilgi, bilim (epistemoloji) ile ilgili bir kavramdır. Daha açık bir ifadeyle bilginin doğasını açıklama ile ilgilidir. Kavram daha da açılacak olursa, öğrenenlerin kendileri için bilgiyi yapılandırması düşüncesini ifade etmektedir. Çünkü her birey, öğrendiği sürede bireysel ve sosyal olarak anlam meydana getirmektedir (Arslan, 2007, 46).

Yeni karşılaşılan bilgileri önceki bilgilerle, geçmiş yaşantılarla ilişkilendirebilmek ve önceden bilinen konulara bağlı yeni öğrenmeler oluşturabilmek için öğrencilerde felsefi bir beyin yapısı oluşturmak gerekir. Bunun için öncelikle varlıkların, nesnelere fark edilmesi, sonra bunlarla ilgili algı geliştirilmesi gerekir. Algılama basamağında, varlık ve nesnelere anlam; yorumlama basamağında ise, varlık ve nesnelere değer atfedilir. Son basamak olan kavramlaştırmada ise, varlık ve nesnelere kişinin kendi yaşantılarına ve iç dünyalarına bağlı olarak yeni soyut anlamlar kazandırılır.

Bu çalışmanın amacı, yapılandırmacı yaklaşımı felsefi açıdan ele alarak, kişilerin insanlarla olan ilişkilerinde, onların görüntü ve söylemlerinden yola çıkarak, derin yapılarını ortaya koyabilmek ve derin yapılardan elde ettikleri verileri, olumlu ilişki yumaklarında kullanabilmelerini sağlayabilmek için, örnek tablolar oluşturmaktır.

Anahtar sözcükler: Yapılandırmacı yaklaşım, eğitim, felsefe.

Kaynakça

Arslan, M. (2007). Eğitimde yapılandırmacı yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 41-61.

¹ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: vcoskun@mu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: dsetin@mu.edu.tr

³ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: gozkaya@mu.edu.tr

⁴ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: ezgierdemir@mu.edu.tr

ORTAOKUL PROGRAMLARININ DAYANDIĞI FELSEFİ AKIMIN/EĞİTİM FELSEFELERİNİN UYGULAMADAKİ ENGELLERİ

Nihal TUNCA¹
Senar ALKIN ŞAHİN²

2000’li yıllara gelindiğinde, geride bırakılan yüzyılın son çeyreğinde ivme kazanarak süregelen değişim sürecinin yansımaları ülkenin eğitim ihtiyacını değiştirmekte ve eğitimde dönüşümünü zorunlu kılmaktadır. Ortaokul programları, 2005 yılında geliştirilen ilköğretim programlarıyla birlikte, kağıt üzerinde pragmatizm felsefesine, bunun uzantısı olarak ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık eğitim felsefelerine dayanmaktadır. Söz konusu eğitim felsefeleri kâğıt üzerinde öğretim programlarına ve program tanıtım kitaplarına yansısı da, uygulamada pek çok araştırmacı kuramsal ve ampirik olarak gerçekleştirdikleri araştırmalarda, aksini ifade etmektedir. Pek çok araştırma bulgusu, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık eğitim felsefelerinin, eğitimin amaçlarına, içeriğe, öğrenme-öğretme sürecinin öğeleri olan sınıf ortamlarına, öğretmen ve öğrenci rollerine, ölçme ve değerlendirmeye yansımadığını iddia etmekte ve buna ilişkin bulgular ortaya koymaktadır. Alan yazında kâğıt üzerindeki programın uygulamaya neden geçirilemediğini araştıran bir çalışmaya ulaşamamıştır.

Bu gereksinimden hareketle bu araştırmada, ortaokul programlarının dayandığı felsefi akımın/eğitim felsefelerinin uygulamadaki engellerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, olgu bilim (fenomonoloji) deseninde nitel bir araştırmadır. Olgu bilim bireylerin, bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yükledikleri anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Araştırmada bu desenin kullanılmasının nedeni, programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin, programın uygulamadaki engellerine ilişkin gözlemlerinin, deneyimlerinin ve algılarının belirlenmesidir.

Araştırmanın katılımcılarını, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Kütahya merkezdeki ortaokullarda görev yapmakta olan Fen ve Teknoloji, matematik, Sosyal Bilgiler, Türkçe, İngilizce, din kültürü ve ahlak bilgisi, beden eğitimi, müzik, görsel sanatlar ve teknoloji tasarım branşlarından birer olmak üzere toplam 10 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılmasının nedeni, katılımcıların programı uygulayan en az on yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin olmasıdır. Araştırma verileri, karşılıklı etkileşim sonucu, katılımcıların birbirlerinin zihinlerindeki duygu ve düşünceleri tetiklemesine; böylelikle zengin bir bilgi akışına olanak sağlayan (Yıldırım & Şimşek, 2008) odak grup görüşmesi tekniği ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, NVivo8.0. Paket Programı kullanılarak içerik analizi yaklaşımına göre analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler analiz aşamasındadır.

Anahtar Sözcükler: Ortaokul öğretim programları, felsefi akım, eğitim felsefesi

Kaynakça

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Seçkin.

¹ Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: uncanihal@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: senar35@gmail.com

CUMHURİYETİN İLANINDAN 2015'E EĞİTİM PROGRAMLARININ FELSEFİ TEMELLERİNİN PROGRAMLARA YANSIMA DÜZEYİ

Özgür ULUBEY¹
Necdet AYKAÇ²

Bilgelik sevgisi anlamına gelen felsefe, insanın zihninin sistematik bir biçimde çalışmasının ürünüdür. Felsefe, düşünmeyi öğreten, insan aklını kullanarak evren, dünya, insan ve toplum hakkında sorulan soruların yanıtını arayan, varlığı, yaşamı ve gerçeği anlamlandırma çabası olarak görülmektedir (Çüçen, 2001). Felsefenin bir alt dalı, eğitimin bir dalı, ahlaki ve sosyal felsefenin bir parçası olarak görülen *eğitim felsefesi ise*, eğitim ile ilgili kavramları, sorunları ve ilkeleri açıklamaya çalışmaktadır (Ergün, 2009). Bu açıdan bakıldığında felsefe ve eğitim felsefelerinin eğitim programlarının şekillenmesinde asli bir unsur olduğu söylenebilir. Zira eğitim programları geliştirilirken eğitim felsefeleri programın hem yönünü hem de içeriğinin oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle eğitim programının en önemli öğelerinden bir olan amaç ve hedeflerin belirlenmesinde en önemli faktörlerden bir eğitim felsefeleri olarak görülebilir. Eğitim programları hazırlanırken genel olarak konu, öğrenen ve sorun merkezli olarak üç temel yaklaşımdan yararlanılmaktadır. Konu merkezli tasarımlar ağırlıklı olarak *daimici-esasici*, öğrenen merkezli tasarımlar *ilerlemeci* ve sorun merkezli tasarımlar ise *yeniden kurmacılık* felsefesinin ilkelerinden yararlanmaktadır (Demirel, 2014). Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne Türkiye'de geliştirilen eğitim programlarına (1926-1936-1948-1968-2005) farklı eğitim felsefelerinin yansıdığı söylenebilir.

Cumhuriyet Dönemi'nde eğitim sisteminin, faydacı felsefeye ve bunun uzantısı olan ilerlemecilik akımına dayandığı, ancak okullarda daha çok esasicilik ve daimicilik akımlarının temele alındığı belirtilmektedir (Sönmez, 2005). Atatürk'ün ölümüyle başlayan ve 1950'lere kadar süren dönemde "iş ile eğitim" amaçlı kurulan Köy Enstitülerinde idealizm ve realizmin etkili olduğu (Can, 2001), son elli yıldır da baskın eğitim felsefesinin ağırlıklı olarak esasicilik ve daimicilik olduğu (Sönmez, 2005) ifade edilmektedir. 2005 programlarında ise ilerlemeci eğitim felsefesinin hâkim olduğu söylenebilir. Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne geliştirilen programların hâkim olduğu eğitim felsefeleri ile bu programlara yansıyan felsefelerin birbirinden farklı olabileceği görülmektedir. Alan yazındaki çalışmalarda, eğitim programlarına başat eğitim felsefelerinin yansıyor yansımadığını ya da ağırlıklı olarak programlarda hangi eğitim felsefelerinin yansıdığını gösteren herhangi bir çalışma yer almamaktadır. Bu çalışmada Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne geliştirilen eğitim programlarına hangi eğitim felsefelerinin yansıdığının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmada, olay ve olgular hakkında yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesi tekniği kullanılarak, 1926 İlk mekteplerin Müfredat Programı, 1936, 1948, 1968 ilköğretim programları ile 2005 ilköğretim programları analiz kapsamına alınmıştır.

Araştırmanın ana veri kaynağı olan ilköğretim programları doküman incelemesi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Farklı dönemlerde geliştirilmiş programlar ön incelemeden geçirilmiştir. Programların genel amaçları, amaçları / hedef ve hedef davranışları / kazanımları, içerikleri, öğrenme-öğretme süreçleri, ölçme ve değerlendirme yaklaşımları, araçları ve yöntemleri içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu süreçte önce, veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuş; bu çerçeveye göre elde edilen veriler okunmuş ve düzenlenmiştir. Daha sonra düzenlenen verilere yönelik temalar oluşturulmuş ve temalar, gerekli yerlerde verilerde yer alan ve materyalde bulunan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için verilere yönelik oluşturulan temalar iki konu alanı uzmanına ve bilimsel araştırma konusunda üç uzmana sunulmuş ve uzmanlardan, oluşturulan yapının uygunluğu konusunda görüş bildirmeleri istenmiştir. Gelen görüşler doğrultusunda düzeltmeler yapılmış ve görüş birliğine varılmıştır.

Anahtar sözcükler: Eğitim programları, eğitim felsefesi.

Kaynakça

- Can, B. (2001). *Okul cumhuriyeti*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Cilt 3, ss. 1733-1738. Bolu.
Çüçen, A. K. (2001). *Felsefeye giriş*. İstanbul: ASA Kitabevi.
Demirel, Ö. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
Ergün, M. (2009). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi.
Sönmez, V. (2005). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

¹ Arş. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: ozgurulubey@gmail.com.

² Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: necdetaykac@hotmail.com

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÖĞRETMEN KİMLİĞİ

Nazlı Güzin ÖZDİL¹
Hanife AKAR²

Cumhuriyet'in ilanını takip eden yıllarda Türkiye'nin yöneldiği rota onu yeni bir politik, kültürel ve sosyal bir yola sevk etmiştir. Cumhuriyet Devrimleri'nin temel hedefi olarak muasır medeniyet seviyesine ulaşmak belirlenmiş, eğitim de bu hedeflerin gerçekleşmesinde önemli bir yere sahip olmuştur. Eğitimin en önemli aktörlerinden biri olan öğretmenler topluma yeni bir yön verme konusundaki sorumlulukları konusunda sıklıkla uyarılmıştır. Bu çalışma da Erken Cumhuriyet döneminde inşa edilen öğretmen kimliklerinin analizini amaçlamaktadır. 1921-1940 yılları arasında yayınlanan politika belgeleri, meclis konuşmaları ve gazete metinleri incelenerek tematik analize tabi tutulmuştur. Kimliklendirmenin yanı sıra karar alıcıların öğretmenlere yükledikleri sorumluluklar da çalışmada ele alınan bir diğer konudur.

Anahtar sözcükler: Öğretmen kimliği.

¹ Doktora Öğrencisi, Boğaziçi Üniversitesi, e-posta: nazli.ozdil@gmail.com

² Doç. Dr. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hanif@metu.edu.tr

YENİ OKURYAZARLIK BECERİLERİ VE KURAMSAL PERSPEKTİFLER

Mehmet Yavuz ÖZÇELİK¹

Zehra ÇINAR²

Mehmet BUDAK³

Esra KANDEMİR⁴

Kasım YILDIRIM⁵

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki güncellemeler, günümüzde her şeyi çok hızlı bir şekilde değiştirmektedir. Bu değişim bilginin, okumanın, iletişimin ve kültürün farklı oluşumlar içerisine girmesine olanak sağlamaktadır. Kısacası bu durum okuryazarlık için önemli ve güçlü bir kontekst oluşturmaktadır. Özellikle internet 21. yüzyılda her şeyden çok hayatımızı etkilemektedir. Günümüzde internetin yönlendirdikleri yanında diğer bilgi ve iletişim teknolojilerinin ortaya çıkışı okuryazarlık kavramının daha geniş bir düzlemde anlam bulmasına ve daha kompleks hale gelmesine yol açmaktadır. Sosyal uygulamalarda, yeni teknolojilerde ve yeni becerilerin öğreniminde başarılı olabilmek bunların gerektirdiği okuryazarlık becerilerini başarıyla kullanabilmeyi zorunlu hale getirmektedir. Ancak bu yeni okuryazarlık becerilerinden tam olarak da ne ifade edilmek istendiği konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Bu kavram farklı insanlar için farklı anlamlara gelebilmektedir. İşte bu çalışmada okuryazarlık konusunda “yeni” olan kısım betimlenecek, niçin “yeni” olarak ifade edildiğinin gerekçeleri ortaya konacak, “yeni” okuryazarlık kavramına katkı sağlayan kuramsal perspektifler ve “yeni” okuryazarlık kavramını göz önünde bulundurduğumuzda uygulamaya ve araştırmaya yansımalarının neler olabileceği tartışılacak ve bu bağlamda bu sürece yönelik bir farkındalık oluşturulmaya çaba gösterilecektir.

Anahtar sözcükler: Okuryazarlık, perspektif, bilgi ve iletişim teknolojileri.

¹ YL Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: mehmetyavuzozcelik@posta.mu.edu.tr

² YL Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: zehracinar@posta.mu.edu.tr

³ YL Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: mehmetbudak@posta.mu.edu.tr

⁴ YL Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: esmakandemir@posta.mu.edu.tr

⁵ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: kasimyildirim@mu.edu.tr

YAPISALCILIK VE POST-YAPISALCILIK BAĞLAMINDA METİNDEN ANLAM KURMA

Kasım YILDIRIM¹
Yusuf BERK

Dil ve anlam ilişkisi birbirinden ayrı düşünölemeyecek iki ögedir. İnsan var olduğundan beri dile bağı anlam kurma ilişkileri de değişiklik göstermiştir. İlk zamanlarda zaruri ihtiyaçlar için kurulan diyaloglar/ söyleşimler gelişimle birlikte kendisini baskıya, iknaya, oyunlara, teknolojiye vb. olgulara bırakmıştır. Her düşünür dile ve akabinde oluşacak olan anlam kurma sürecini farklı değerlendirmiştir. Kimileri dili formüle etmeye çalışmış kimileri dili evrensel dizgeler babında açıklamaya çalışmış kimileri de dilin altında yatan anlamları tarihsel süzgeçten geçirerek anlamın kendisini başka anlamlara bırakışını incelemiştir.

Bu çalışmada dil ve anlam ilişkisine, akımlar ve düşünürler perspektifinde genel bir bakış ele alınacak, dili bir yapı olarak gören yapısalcılık, yapısalcılığın argümanlarına karşı çıkış olarak gelişen post-yapısalcılık ve bu akımların içinde yer etmiş, önemli düşünceler geliştirmiş düşünürlerin dil ve anlamla ilgili düşüncelerine yer verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Yapısalcılık, anlam kurma.

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: kasimyildirim@mu.edu.tr

GELİŞEN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ KAPSAMINDA SÖZLÜK KULLANIMI

Mustafa GİRGIN¹
Yüksel GİRGIN²

Günümüzde bilim insanları, çağdaş uygarlığın ulaştığı bilgi düzeyini ve bu bilgi düzeyinin etkisindeki bilim ve teknolojinin sınırlarını belirlemede zorlanmaktadır. Hızla artan bilgi birikimi ve bilginin üretim için temel kaynak olması, bilginin üretimi ve bilginin iletilmesinin yaygınlaşması, 'Bilgi Çağının veya Enformatik Yüzyılın' özelliklerini akla getirmektedir. Bilgi günümüzde hala 'en pahalı ürün' olma özelliğini bünyesinde barındırmaktadır. Bilişim toplumunda eğitim faaliyetlerinin çok yönlü yapılmasının yanı sıra dil eğitiminde verimliliğin artması için bilgisayar, internet ve on-line gibi bilişim sistemlerini kullanılma çalışmaları, gelişen bilişim teknolojilerinin aktif kullanımını ön plana çıkarmaktadır.

Sözlükler, dil öğrenimi ve öğretiminde önemli bir yere sahiptirler. Bununla birlikte bir dilin geçmişten bugüne bütün zamanlarında kullanılan kelime ve deyimleri alfabetik sıraya göre tanımlarını yapan, farklı dillerdeki karşılıklarını veren, düzenleyen, açıklayan kaynaklardır. Sözlükler, okunmak için basılan kitaplar değildir fakat bir dilin temel yasalarını oluşturmak için hükümler içermeleri bakımından önemlidirler. Bu nedenle dili korur, onu bozulup yozlaşmaktan kurtarır, dilin söz varlığını toplayarak bünyesinde saklar. Aynı zamanda sosyolojik olarak aynı dili konuşan insanların ortak kelime hazinesini belirleyen eserlerdir.

Bilgisayar ve internet yazılı materyaller ile yapılan öğretimi, elektronik materyallerle yapılan ekran merkezli bir öğretim sürecine dönüştürmektedirler. Böylece eğitim süreçleri elektronik kitap, sözlük, dergi vb. elektronik materyallerle desteklenerek yapılmakta, öğrenciler bu materyalleri ekrandan okuyarak, dinleyerek ve bu araçların yazılabilir olanlarının da ekranlarına yazarak öğretim sürecine katılmaktadır. Kelimelerin kullanımı, anlamı ve yazımı hakkında bilgi veren elektronik ortamda depolanan, elektronik öğretim materyallerinden elektronik sözlükler, referans niteliği taşıyan ders araç-gereci olarak ifade edilmektedir. Aranılan bilgilere anında erişimi sağlayan elektronik sözlükler, dil öğretim süreçlerinde elektronik yardım olarak da ifade edilebilir. Yukarıdaki ifadelerden hareketle elektronik sözlükler; bilgisayar ortamındaki farklı programlar aracılığıyla hazırlanan bu programlara ait uygulamaların birçoğunu barındıran veya internet ortamında hazırlanan ve bu ortamın birçok uygulamasını içeren dijital sözlüklerdir.

Bu çalışmada, sözlüğün ilk yazılı baskı çalışmalarından sözlükçülük geleneğinden sözlüğün dijital ortamda kullanımı ve bilişim teknolojilerinin sözlük kullanımına ve dil öğretim süreçlerine etkisinden doküman inceleme yöntemiyle söz edilecektir.

Anahtar sözcükler: Bilişim teknolojileri, elektronik sözlük, dil öğretimi, sözlük, sözlükçülük geleneği.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: mirgin@msn.com

² Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: yukselgirgin@hotmail.com

HERKES BİRAZ MACBETH BİRAZ DA HAMLET'TİR

Bergen COŞKUN¹

Yaşamın acıları ve aynı zamanda insan olmanın beraberinde getirdiği çıkmazlar karşısında insan, kendine çözüm yolları üretmeye, kendi doğasından ve yaşamın doğasından kaynaklanan mutsuzluklarla mücadele etmeye çalışır. Sanatın her dalı gibi tiyatro da ve özellikle sanatın ve felsefenin iç içe geçtiği en önemli türlerden biri olan tragedya, bu çözüm yollarından biri olagelmıştır. Tiyatro eserleri ve karakterleri, yaşamın içinde korkunç ve saçma olan karşısında durmaya çalışan insanı, yaşamın acılarıyla olduğu kadar, kendi yapısından getirdiği özelliklerle de mücadele eden insanı, aslında, olduğu gibi insanı ele alırken, bize düşman olan nesnelere, yaşamın içindeki belli belirsiz sınavları ve çeşitli duygu durumlarını karşımıza çıkarır.

Schopenhauer için, “Hayatımız trajedinin bütün kederlerini bulundurmalıdır, fakat biz trajik karakterlerin asaletini bile iddia edemeyiz, hayatın sayısız ayrıntısı içinde, kaçınılmaz olarak bir komedinin aptal karakterleriyiz”dir. Sevda Şener de Shakespeare tragedyalarında kahramanın yanılışı, insanlığın kaçınılmaz yanılışına, kahramanın acısı, insanlığın acısına, kahramanın yıkımı insanlığın yıkımına dönüşür ve seyirciye felsefi bir bakış açısı kazandırır derken, aslında Shakespeare tragedyalarında karşımıza çıkan karakter özelliklerinin bize ne kadar yakın olabileceğine ve bu karakterler aracılığıyla “hangi insan” sorusuna cevap verebileceğine işaret etmektedir. Örneğin, Shakespeare’in *Macbeth*’i, insanın acısının, arzusunun, bıkkınlığının ve mutsuzluğunun, istemesinin ya da Nietzsche’nin deyişiyle güç isteminin peşinden koşup dururken nasıl hiç doymadığının örneklendirilebileceği eserlerden biridir.

Bu bildiride, Schopenhauer ve Nietzsche gibi filozofların insan felsefeleri, “isteme” ve “güç isteme” kavramları eşliğinde, Shakespeare tragedyalarındaki karakterlerin yaşam öyküleri ve yaşamda yaptıkları seçimler değerlendirilecektir. Bizlerin Hamlet’e ya da Macbeth’in kötücül karakterine ne kadar uzak ya da ne kadar yakın olduğumuz, her birimizin ne kadar Hamlet ya da ne kadar Macbeth olabileceği araştırılacak, Shakespeare’in tragedya eserleri aracılığıyla insan doğası ve insan merkezli uygarlığın olmazsa olmazları; sanat ve felsefe arasındaki bağ tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Hamlet, Macbeth, isteme, güç isteme, arzu, felsefe.

¹ Dr, Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, e-posta: bergencoskun@maltepe.edu.tr

OTORİTER TUTUMDAN DEMOKRATİK TUTUMA GEÇİŞTE EĞİTİMİN VE EDEBİYATIN ROLÜ

Birkan KARGI¹

Yazın (edebiyat), bilimlerin yaptığı gibi yaşamı doğrudan ele alıp dile getirmek yerine, hayal gücünün yardımıyla onu yeniden kurgular ve insanı yaşama dair çelişkiler ve sorunlarla yüzleştirir. Bu yönüyle, yazının, sorgulayıcı, eleştiriye yöneltici, değiştirici ve dönüştürücü işlevler yüklediğinin altını çizmek gerekir. Bu süreçte yazın, elbette, bir çok bilimle, özellikle sosyal bilimlerle ilişki içerisine girer; insanın farklı boyutlarını görme konusunda onlardan yararlanır. Bir diğer söylemle, bir yapıt oluşturulurken sanatçı gerektiğinde, tarih, toplumbilimi (sosyoloji), psikoloji, halkbilimi, felsefe, dilbilimi, doğa bilimleri, coğrafya gibi bilim dallarının verilerinden yararlanır.

Bilim, gerçekçi yaklaşımıyla neden sonuç ilişkisini ararken edebiyatçı, metin ve özellikle okur odaklı bakış açılarıyla olguların arka planını önceleyen çıkarımlar oluşturmaya ve yaşamı yeniden kurgulamaya çalışır. Bu haliyle, gerek bilim gerekse yazın, çok boyutlu olan insanın farklı boyutlarına seslenir ve eğitim açısından ikisi de yaşamsaldır. Fakat bu yaşamsallıkta hem bilimin hem de yazının dinamik karakterini ve insan yaşamının diğer unsurlarıyla diyalektiklerini dikkate almak gerekir. Bu bağlamda, 1960'lı yıllardan sonra Avrupa'da bireyi önceleyen yaşamı, her alanında sorgulayan anlayış, okurda estetik yadırgama ve duygu sentezi yaratan edebiyatı da etkilemiştir. Çoğulcu ancak insanı da önceleyen hedefler doğrultusunda, değişimleri amaçlayan eğitim sürecinde yazın yapıtları, istendik ve sorgulayıcı insanın oluşumunda gereklilik haline gelmiş ve özneyi öncelemeye başlamıştır. Nitekim alımlama estetiğinin kuramcılarında Iser'e göre 'bir edebiyat eserinin anlamı metnin içinde hazır olarak bulunmaz, metindeki bazı ipuçlarına göre okur tarafından okuma süresinde yavaş yavaş kurulur. Örtük anlatımlar okur tarafından tamamlanır.' Benzer şekilde Derrida metnin nasıl okunacağı konusunda okura köklü fırsatlar tanır. Aynı konuyla ilgili olarak yazar odaklı bakıştan okur odaklı bakışa geçişi Barthes, metnin birliğinin, metnin çıkış noktasında (yazarda) değil, varış noktasında yani okurda oluştuğunun altını çizerek vurgular. Okuru önemseyen bu anlayışı Berna Moran da okuru yapıtla diyalog kurmaya çağırır.

Eğitimin amacı bilim insanları aracılığıyla akademik bilgilerin ve mesleki becerilerin kazandırılması yanı sıra toplumsal sorumluluğu ve çağdaş etik tutumları benimseyen entelektüel bilgi ve beceriyle donanmış üretken bireyler yetiştirmektir. Bu etkinliğin başarısında temel unsur olan bilim, insanının sosyal, bilimsel ve mesleki sorumluluk anlayışları belirleyici olmaktadır. Bir diğer söylemle, bilim insanları ve hatta sanatçılar toplumsal gelişme ve değişimde öncü roller üstlenmek zorundadırlar. Bilim insanlarının bu işlevine edebiyatta ilgisiz kalmamış ve birçok yazar 'akademik iklimi ve buna bağlı bilim insanlarının tutumunu' yapıtlarına konu olarak yansıtmışlar ve toplumun bu konuda duyarlı olabilmesi için sorumluluk üstlenmiştir. Örneğin, Bertolt Brecht, Galileo Galilei dramasında akademik iklim nedeniyle bilim insanının sorumluluklarını ele almış ve toplumsal sonuçlarını göstermeye yönelmiştir. Fredrich Durrentmatt 'Fizikçiler' adlı yapıtında bilim insanının, bilimim kural yapıcılar tarafından kullanılması karşısında tutumunu ironik olarak dile getirmiştir. Heiner Kipphardt ise 'Oppenheimer Olayı' yapıtında Galileo'dan yaklaşık 700 yıl sonrada kural koyucuların bilim insanlarını etkileme çabaları karşısında bilim insanının sorumluluk anlayışı eleştirel gözle okura anlatılmıştır.

İşte bu bildiri, bilimle diyalektik ilişki içerisinde olan ve bilimin nesnelci tutumu karşısında hayal gücüne yönelen yazının (edebiyatın) eğitim içerisindeki sorgulayıcı işlevlerine odaklanmayı, özellikle otoriter tutumdan demokratik tutuma geçişte yüklendiği işlevleri bilim insanlarının yaşamını irdeleyen seçili edebi yapıtlar yoluyla analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar sözcükler: Edebiyat, bilim, eğitim, demokratik tüm.

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hhhaydin@hotmail.com

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BENİMSEDİKLERİ EĞİTİM FELSEFESİ İLE KARAR VERME STRATEJİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bilal DUMAN¹

Güldehan Neşe GÖRAL²

Yaşamı algılama açıklama ve yordamak için her zaman insanoğlu bir karar vermeyle karşı karşıya kalmaktadır. Kararlar eylemeleri doğurduğundan dolayı daha sonraki yaşam tarzımızı, duygumuzu, düşüncemizi ve de kaderimiz belirlemektedir. Karar verme; çeşitli alternatifler arasından birinin seçilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Eldeleklioğlu,1996). Kuzgun (1992) karar stratejilerini bir ihtiyacı gidereceği düşünülen bir objeye götürecek birden fazla yol olduğu zaman, yaşanan sıkıntıyı gidermede izlenen yol olarak tanımlamıştır. Son yıllarda araştırmacılar karar verme ve stratejileri üzerinde daha çok odaklanmaktadır (Currie,1999). Karar verme ve stratejileriyle ilgili konu, ekonomistlerin, psikologların, nörologların ve psikiyatristlerin dikkatlerini çeken ve çalışma yaptıkları alanlardan biri haline gelmiştir (Ernst ve Paulus,2005). Bireyler karar verme durumuyla karşı karşıya kaldıklarında farklı stratejiler kullanmaktadır Jung'a göre bireylerin yaşama yönelik bakış açılarının farklı olması, bireylerin davranışlarında da farklılık yaratmaktadır ki karar verme stratejileri de bu farklılıklardan biridir (Currie, 1999; Payne, Bettman ve Johnson, 1988; Öztürk vd., 2011). Karar verme stratejileri birçok yazar, eğitimci ve psikologlar tarafından; Bağımlı karar verme, mantıklı karar verme, içtepsel karar verme, kararsızlık karar verme stratejileri olmak üzere farklı boyutlarda sınıflandırmıştır (Currie,1999; Eldeleklioğlu, 1996; Kuzgun, 1992; Kuzgun ve Bacanlı, 2005). Yapılan çalışmalarda karar verme biçimlerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Problem çözme becerileri, sınav kaygısı, empatik beceri, anne-baba tutumu, kendine saygı, akran baskı düzeyi, duygusal zeka, liderlik ve farklı meslek gruplarının karar verme stratejileri gibi değişkenlerin karar verme davranışı üzerinde etkisi olduğu vurgulanmaktadır (Öztürk vd., 2011).

Karar vermelerimizin temelinde hangi felsefeyi benimsediğimiz ve yaşamımızda kullandığımızı önemlidir. Eğitim felsefesi, eğitimsel yapılar içerisinde etkinlikte bulunma, düşünme ve bir bakış tarzı olduğundan kendi başına bir görüş açısıdır” (Büyükdöven, 1991). Alanyazındaki eğitim felsefesi akımları daimicilik (Prennealism), esasicilik (Essentialism), ilerlemecilik (Progressivism), yeniden kurmacılık (Reconstructionism), doğacılık (Natüralizm) ve varoluşçuluk (Existentialism) olarak ele alınmaktadır. Eğitimin kaynağını oluşturan felsefelerin bazıları, genel felsefelerden hareketle ortaya çıkmıştır. Örneğin esasicilik, kaynağını idealizm ve realizmden almaktadır. İlerlemecilik ve doğacılık ise pragmatizmden almaktadır (Duman ve Ulubey 2008).

Yaşamın ta kendisi olan üniversiteler, hem anı hem de geleceği yapılandırmada çok önemli bir misyona ve vizyona sahiptir. Buralarda öğrenim gören öğrenciler yaşamlarının şimdiki ve ileriki dönemlerinde ya üretken ya da durağan yaşantılarına etki edebilecek olan benimsedikleri felsefelerdir. O halde üniversite öğrencilerin benimsedikleri eğitim felsefeleri ile karar verme stratejileri arasında nasıl bir ilişki vardır. Bu sorgulanıp cevap aranması gereken problematik bir durumdur.

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin benimsedikleri Eğitim Felsefesi ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki soruların cevapları aranacaktır:

1. Üniversite öğrencilerinin benimsedikleri Eğitim Felsefeleri ile karar verme stratejileri arasında; Fakülte, cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim görülen programlar açısından nasıl bir ilişki vardır?
2. Üniversite öğrencilerinin benimsedikleri Eğitim Felsefeleri, karar verme stratejilerini hangi düzeyde yordamaktadır?

Bu nedenle, yapılan çalışma “ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır (Büyüköztürk, 2007; Karasar, 1991). Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Eğitim Felsefesi Envanteri” ile “Karar Verme Stratejileri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma 2015-2016 öğretim yılında Eğitim Fakültesi Turizm Fakültesi Beden Eğitimi Spor Bilimleri Fakültesi lisans programlarına devam eden öğrenciler

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: bduman@mu.edu.tr

² Okutman, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, e-posta: nesegoral@mu.edu.tr

ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri Wiles ile Bondi'nin (1993, 80) geliştirdiği ve Türkçeye uyarlaması Doğanay ve Sarı (2003), tarafından yapılan Felsefi Tercih Değerlendirme formu ile toplanmıştır. Kara verme ölçeği kullanılmıştır.

Yapılan Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi sonucunda, üniversite öğrencilerinin benimsedikleri eğitim felsefesi ile karar verme stratejileri arasında nasıl bir ilişkinin olduğu belirlenecektir. Yapılan çalışmada, çağdaş eğitim felsefesini benimseyenlerin karar verme stratejisini hangi alt boyutlarını kullandıkları, geleneksel eğitim felsefesini benimseyenlerin ise hangi karar verme stratejilerin kullandıkları ile ilgili bulgulara ulaşılabilecektir. Ayrıca, yapılan regresyon analizi sonucunda ise üniversite öğrencilerinin benimsedikleri eğitim felsefesi inançlarının karar verme stratejileri için anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığı belirlenecektir. Bu çalışmanın temel gerekçelerinden biri de üniversite öğrencilerinin benimsedikleri Eğitim Felsefelerinin karar verme stratejisinin hangi alt boyutlarını yansıttığına ilişkin olarak yapılan bir çalışmaya rastlanamamaktadır.

Anahtar sözcükler: Eğitim felsefesi, karar verme stratejisi, üniversite öğrencileri.

Kaynakça

- Büyükdüvenci, S. (1991). *Eğitim felsefesine giriş*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Currie, F. (1999). *Non-offender and young offender self-perception of coping and decision making* (Unpublished master's thesis). Mount Saint Vincent University. Canada.
- Doğanay, A. & Sarı, M. (2003). İlköğretim öğretmenlerinin sahip oldukları eğitim felsefelerine ilişkin algılarının değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(3), 321-337.
- Duman, B. (2008). Öğrencilerin benimsedikleri eğitim felsefeleriyle kullandıkları öğrenme strateji ve öğrenme stillerinin karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 203 – 224.
- Duman, B. & Ulubey, Ö. (Mayıs 2006). *Öğretmen adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerinin öğretim teknolojilerini ve interneti kullanma düzeylerine ilişkin görüşleri*. VI. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansında sunulmuş bildiri, Gazimağusa,- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
- Gutok, G. L. (2001) *Eğitimde felsefi ve ideolojik yaklaşımlar* (Çev: N. Kale). Ankara: Ütopya Yayınevi
- Jacobs, J.E. & Klaczynski P.A. (2005). *The development of judgement and decisionmaking in children and adolescents*. USA: Lawrence Erlbaum.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kuzgun, Y. & Bacanlı, F. (2005). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öztürk, N., Kutlu, M., & Atlı, A. (2011). Anne-baba tutumlarının ergenlerin karar verme stratejileri üzerindeki etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12(2), 45-64.
- Yavuzer, H. (1992). *Yaygın anne-baba tutumları, anne baba okulu*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Wiles, J. & Bondi, J. (1993). *Curriculum development*. U.S.A.: Macmillan Publishing.
- Yıldırım, C. (1991). *Eğitim felsefesi*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları,

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ BENİMSEDİKLERİ EĞİTİM FELSEFELERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tuba YOKUŞ¹

Felsefe, bilgelik sevgisi demektir ve gerçeği bir bütün olarak her yönü ile araştırmaktır. Felsefe aynı zamanda evrensel bir “bilim”dir. Gerçeğin bütünü, en son ve asli temellerini araştırır. Bir etkinlik alanı olarak ise felsefe, insana doğru görebilme ve doğru düşünebilme gücü kazandırır. Felsefe ve eğitim birbirlerinin aracı ve amacı, aynı zamanda süreç ve üründür. Eğitim felsefesi ise, bu derin düşünme ve edimsel eylemin bütünleşmesiyle tanımlanabilir. Eğitim felsefesi, eğitimi engelleyen sorunları, eğitime yön veren kavram, düşünce ve ilkeleri açıklamaya çalışmaktadır. Eğitim bir bakıma felsefenin uygulama alanıdır ve uygulamadan elde edilenlerle, felsefe kendini düzeltip geliştirebilir. Ayrıca, eğitim yeni ve bilimsel bilgiyi sunarak da felsefenin gelişmesine, onda yeni alanların oluşmasına olanak tanır.

Felsefe, bireysel açıdan değerlendirildiğinde bireylerin eğitim sürecine ilişkin felsefi tercihleri bir bakıma benimsedikleri eğitim felsefelerinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Müzik eğitimi açısından ele alındığında ise müzik öğretmeni adaylarının benimsedikleri eğitim felsefeleri; müzik eğitimine yönelik amaçları belirlemede, hangi konuların değer taşıdığına karar vermede ve öğrenme ortamını yapılandırırda onlara dayanak oluşturabilir ve kaynaklık edebilir. Bu bağlamda, felsefi görüşlerin müzik eğitimi sürecindeki olası etkileri göz önüne alındığında müzik öğretmeni adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerine ilişkin görüşlerinin ortaya konulması önemli görülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmeni adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerini çeşitli değişkenler açısından irdelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 2015- 2016 eğitim-öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören müzik öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak müzik öğretmeni adaylarının benimsedikleri eğitim felsefelerini belirlemek için Wiles ve Bondi (1993) tarafından geliştirilen Doğanay ve Sarı (2003) tarafından Türkçeye uyarlanan “Felsefi Tercih Değerlendirme” ölçeği; demografik özellikleri ile ilgili bilgi toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılacaktır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS Paket programında yüzde, standart sapma, aritmetik ortalama “ Tek Faktörlü Anova” ve “İlişkisiz Grup t Testi” gibi yapılacak istatistik analizler sonucunda değerlendirilerek, elde edilen sonuçlar doğrultusunda yorum ve tartışmaya yer verilecektir.

Anahtar sözcükler: Felsefe, eğitim felsefesi, müzik eğitimi, müzik öğretmeni adayı.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: tubayokus@mu.edu.tr

ÖĞRETMEN ADAYLARININ EĞİTİM İNANÇLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Nigar İPEK EĞİLMEZ¹
Duygu KIVRAK

“Felsefe ‘ilk bilim’dir. Önceleri bütün bilimler felsefe içinde idi. Daha sonra her bilim kendi konusunu ve metodunu sınırlayarak felsefeden ayrıldı” (Ergün, 1996, 10). Eğitim de önceleri felsefenin içinde yer alan fakat zaman içinde felsefeden ayrılıp ayrı bir bilim hâline gelen bir disiplindir. Günümüzde ise felsefe ile sıkı bir ilişki içindedir. *“Felsefe her bilimle bağlantı kurduğu gibi, her bilim de felsefe ile bağlantı kurmak zorundadır. Hempratik hayatla iç içe olan hem de güçlü tarihî ve sosyal bağları olan eğitim gibi bir disiplinin sıkı bir felsefî eleştiriden geçirilmesine ve sonuçlarının yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç vardır”* (Büyükdüvenci, 1987 Akt.: Ergün, 1996, 14). İşte bu ihtiyacı karşılayan da eğitim felsefesidir. *“Eğitim felsefesi, eğitimi engelleyen sorunları, eğitime yön veren kavram, düşünce ve ilkeleri açıklamaya çalışmaktadır. Eğitim felsefesi, eğitim politikalarına ve uygulamalarına yön veren varsayım, inanç, karar ve ölçütleri inceler, tutarlık ve anlam yönünden kontrol eder. Eğitim sistemlerinin temeline konan insan anlayışlarını değerlendirir”* (Ergün, 1996, 14-15).

Eğitimin en önemli ögesi olan öğretmenler ve onların düşünceleri, inançları büyük önem arz etmektedir. Devletlerin benimsediği eğitim felsefelerini hayata geçirecek olan öğretmenlerin hangi felsefeye yatkın oldukları, benimsenen eğitim felsefesinin uygulanabilirliğini etkilemektedir.

Bu araştırmada, eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin hangi eğitim felsefesine yatkın olduklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada, Yılmaz, Altınkurt ve Çokluk’un (2011) geliştirmiş oldukları likert tipi bir ölçek olan “Eğitim İnançları Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde 2015-2016 eğitim-öğretim yılında 4. sınıfa devam eden Türkçe, Sosyal Bilgiler, Sınıf, RPD, Okul Öncesi, İngilizce, Almanca, Fen Bilgisi ve Matematik öğretmenliklerinde okumakta olan lisans öğrencilerine uygulanmıştır. Tarama modelinde olan araştırmanın sonuçları çözümlene aşamasındadır.

Anahtar sözcükler: Eğitim, eğitim inançları, öğretmen adayı.

¹ Yrd. Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: nigaripek@mu.edu.tr

FEN FAKÜLTESİ MATEMATİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK FELSEFELERİ NELERDİR?

Seval Deniz KILIÇ¹

İnsanoğlunun gerçeği arama çabası binyıllardır süregelmektedir. Hakikate akıl yolu ile ulaşılabileceğine olan inancın güçlenmesi, pozitif bilimlerde gerçekleşen ilerlemeleri hızlandırmıştır. Bunun en büyük tetikleyicisi kuşkusuz Yunancası “bilgelik sevgisi” anlamına gelen felsefe olmuştur. Çünkü ancak felsefe, çağının ilerisinde sorular sorarak geleceğin bilimine yön verebilmektedir (Baki, 2014). Platon’un “merak”la başladığına inandığı felsefe, çeşitli kollara ayrılmış ve farklı bilim dallarının doğasını ve işlevini sorgulamaya dönük olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Bu anlamda, matematiği “bütün bilimlerin kraliçesi” olarak niteleyen Gauss’tan, “evrenin dilinin matematik olduğu”na inanan Galilei’ye kadar pek çok bilim adamının da katkılarıyla doğayı okumanın ve bilimsel çalışma yapmanın en güvenilir yolunun matematikten geçtiği söylenebilir. Bu durumda, matematiğin kesin bilgiler barındırdığı ve bu matematiksel bilgilerin “tabu” haline geldiğini düşünmek kaçınılmaz gözükmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için, “matematik felsefesi” kavramı ortaya çıkmaktadır. İnsan faktörü, nesnellik ve tarih gibi kavramlar matematik felsefesinin şekillenmesinde yol gösterici olmuştur (Ernest, 1991). Matematiğin doğasına ilişkin olarak ortaya çıkan görüşler, temelde ikiye ayrılmaktadır. Mutlakçılık; mantıkcılığı, sezgiciliği ve formalizmi kapsamakta ve matematiksel bilgilerin kesin, tutarlı ve evrensel bilgileri olduğunu savunmaktadır (Baki, 2014). Ancak bu bakış açısı, matematiği ezberlenmesi gereken birtakım formüller yığına dönüştürmektedir (Steinbring 1998). Bunun tersine yarı-deneyselcilik ise matematik yapmanın farklı bir yolu bulunabileceğini ve matematiğin insan eli değerek değiştirilebilir bir yapısı olduğunu savunmaktadır (Baki, 2014). Bu çeşitlilik, matematik eğitiminde de farklı bakış açılarının ortaya çıkmasına neden olmuş ve matematik eğitimcilerinin yöntem ve beklentilerini doğrudan etkilemiştir. Örneğin mutlakçı bakış açısına sahip bir öğretmen hazır bilgiyi öğrenciye aktarmayı seçerken, yarı deneyselci bakış açısına sahip öğretmen bu bilgiyi öğrencinin kendisinin oluşturmasının yollarını arar. Bu yönü ile öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının matematik felsefesi öğrencilerin öğrenimlerini doğrudan etkileyeceği için büyük önem arz etmektedir. Pedagojik formasyon sertifika programına kayıtlı 28 fen fakültesi matematik bölümü öğrencisi ile yürütülen bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının matematik felsefelerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmada betimsel yöntemlerden olan özel durum çalışması kullanılmıştır. Verilerin analizinde tematik içerik analizinden yararlanılmıştır. Bulguların, matematik öğretmen adaylarının matematik felsefelerine ve dolayısıyla da gelecekteki eğitim anlayışlarına ışık tutacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Felsefe, matematik, matematik felsefesi.

Kaynakça

- Baki, A. (2004). Matematik tarihi ve felsefesi. Ankara, Pegem Akademi.
- Ernest, P. (1989). The knowledge, beliefs and attitudes of the mathematics teacher: A model. *Journal of Education for Teaching*.
- Steinberg, H. (1998). Elements of epistemological knowledge for mathematics teacher. *Journal of Mathematics Teacher Education*.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: sdenizkilic@mu.edu.tr

BİLİME FARKLI BİR YAKLAŞIM: BİLİMSEL KURAMLAR BİR SANAT ESERİ OLABİLİR Mİ?

M. Ali SARI¹

Bilimin ne olduğuna ilişkin fikirler, insanlığın doğayı ve evreni düşünsel bir biçimde anlama çabasıyla birlikte var olagelse de özellikle on beşinci yüzyıl sonrası bilimsel devrim ve gelişmeler bilim hakkında yürütülen tartışmaları günümüze doğru taşımıştır. Özellikle on dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında en temelde bilimin ve sonrasında ona ait olan temel bileşenlerinin neler olduğu belirli bir tartışma çizgisini oluşturur. Özellikle neo-pozitivist bir yaklaşım içinde olan Viyana Çevresi, bilimi tamamen sınırları bir ölçüt ile belirlenmiş mantıksal bir birlik olarak görürken, sonrasında ileri sürülen kimi düşünceler ise “bilim nedir?” sorusuna sadece kuramları oluşturan önermelerin statik yapılarının çözümlenmesiyle elde edilemeyeceğini iddia etmişlerdir. Öyle ki Viyana Çevresi sonrası bilim üzerine yapılan tartışmalar, bilimsel kuramların durağan mantıksal analizinin yanında bilimin tüm boyutlarının da hesaba katılması gerektiğini söyleyerek bilim hakkında varılabilecek olan yargılar için bilim tarihi kayıtlarına da bakılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bilimin tarih içinde var olagelen bir insan etkinliği olduğu göz önünde tutulduğunda ise genel mantıki ilkeler ve kategoriler dışında teolojik, mitolojik, estetik ve toplumsal etmenlerin ve bilimin yapıldığı dönem ve yapının da etkili olduğu söylenebilmektedir. Bu nedenle bilimin ne olduğunun belirlenmesinde söz konusu edilen bilimsel kuramların yapılarının anlaşılmasında öncelikle bunların gerçekliği yansıtmaya çalışan bir yapıt olduğu bunu ortaya koyan bilim insanı ve insanların da gerçekliği yansıtmaya çalışan bir “estet” varlık olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada bilime farklı bir açıdan, “bir sanat eseri” olabilme olanağı bakımından yaklaşıp yaklaşamayacağı gösterilmeye çalışılıp, bilim hakkında yürütülen tartışmalara yeni bir boyut ve çerçeve kazandırmak hedeflenmektedir.

Anahtar sözcükler: Bilim, sanat.

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, e-posta: masari@pau.edu.tr

BİLİM ALGISI NASIL GELİŞTİRİLMELİ? ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN ÖNERİLERİ

Nehir YASAN¹
Soner YILDIRIM²
Tunç MEDENİ³

Bu nitel çalışmanın amacı, bilimsel algıyı geliştirmek için lisansüstü programlarda ve kişisel anlamda neler yapılması gerektiğine yönelik araştırma görevlilerinin önerilerini incelemektir. Araştırma, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin dört ayrı enstitüsünden 12 doktora derecesi adayı araştırma görevlisini kapsamaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış bir görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Toplanan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Öncelikle, araştırma görevlilerine üniversite tarafından lisansüstü programlarda bilim algısını geliştirmeye ilişkin neler yapılması gerektiği sorulmuştur. Büyük bir çoğunluk ($n=11$) Bilim Felsefesi ve Bilim Tarihi derslerinin lisans ve lisansüstü programlarda yer almadığını ve bunun bir eksiklik olduğunu; bu derslerin müfredatta zorunlu dersler listesine eklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, bilim algısını geliştirmeye yönelik olası bir ders durumunda içeriğin ne olması gerektiğine dair görüşleri de sorulmuş; olası dersin içeriği için aynı şekilde bilimin doğası, bilim tarihi ve bilim felsefesi üzerine odaklanılması gerektiği savunulmuştur. Bu derslerin özellikle bilimsel farkındalığı arttıracaklarını, ve buna paralel olarak merak ve motivasyon sağlayacağını ($n=10$) belirtmişlerdir. Yine bu çalışmada, katılımcılara bir bilim insanında olması gereken temel özelliklerin ne olduğu sorulmuş; sonuç olarak "merak duymanın" ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Geleceğin bilim insanı olarak niteleyebileceğimiz araştırma görevlilerinin merak duygusunu geliştirdiğini düşündükleri bu derslerin önemi, bu şekilde daha net ortaya çıkmıştır. Bunun dışında, bilim tarihi ve bilim felsefesi gibi bilimin doğasını öğrenmeye yönelik bu derslerin, bilimsel tutum çerçevesinde, araştırmaya ve keşfetmeye yönlendireceğini savunulmuştur ($n=6$). Böylece katılımcılar, bilimsel anlamda daha sağlam adımlar atacaklarına ve daha başarılı olacaklarına inandıklarını belirtmişlerdir. Yapılan bir çok araştırma da bu görüşleri desteklemiş, bilim tarihi, bilim felsefesi dersinin öğrencilerin bilim algısının gelişiminde büyük bir öneme sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Akt. Leaderman,1992; Klopfer & Cooley, 1963; Jones, 1965, Crumb, 1965; Ramy & House, 1969, Yeger & Wick, 1966; Aikenhead, 1979). Mantık, eleştirel düşünme ve doğru soruyu sorabilmeyi öğretme gibi birçok öneri de sunulmuştur.

İkinci olarak, katılımcıların bilim algısını geliştirmeye yönelik kişisel çabalarının ne olması gerektiği sorulmuş, büyük bir çoğunluk ($n=9$) bilimin doğasına, felsefesine ve tarihine yönelik yeterli okumanın yapılması gerektiğini savunmuştur. Bilimin doğasını bilmeye, her şeyin daha açık ve derinden anlaşılıp öğrenileceğini belirtmişlerdir. Bu görüş, McComas ve arkadaşları (1998) tarafından da desteklenmiş, bilimin doğasını bilmenin bilimsel içeriği öğrenmeye yardımcı olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, katılımcılar alanlarında yapacakları yeterli literatür taraması ve araştırmanın bilim algısını geliştirmeye yardımcı olacağını belirtmişlerdir. Birkaç araştırma görevlisi de Discovery gibi TV kanallarının bilim algılarını ve motivasyonlarını geliştirdiğini söylemişlerdir.

Özetle, bulgular bilim tarihi ve felsefesi dersinin bilim algısını geliştirme yönünden etkililiğinin farkında olduğunu göstermektedir. Bu anlamda, literatür incelemesine ve araştırma görevlilerinin fikirlerine dayanarak bilim tarihi ve felsefesi derslerinin lisansüstü programların müfredatına dahil edilmesi önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: Bilim Algısı, bilim tarihi, bilim felsefesi, bilimin doğası.

Kaynakça

- Lederman, N. G. (1992). Students' and Teachers' Conception of the Nature of Science: A review of the Research. *Journal of Research in Science Teaching*, 29(4).
- McComas, W. F., Almazroa, H., & Clough, M. P. (1998). The nature of science in science education: An introduction. *Science Education*, 7, 511-532.

¹ Arş. Gör., Ortadoğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: nyasan@metu.edu.tr

² Prof. Dr., Ortadoğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: nyasan@metu.edu.tr

³ Doç. Dr., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İşletme Fakültesi, e-posta: tuncmedeni@gmail.com

T. S. KUHN FELSEFESİNDE TEORİ SEÇİMİ VE İRRASYONALİTE

Uğur DAŞTAN¹

Bilim tarihinde bir dönüm noktasını oluşturan T. S. Kuhn'un paradigma ekseninde tasarladığı yeni bilim modeli, özellikle olağan bilim dönemi söz konusu olduğunda, bulmaca çözümüne dayalı bir etkinliği ifade etmektedir. Bilim adamı ya tüm çalışmalarını mevcut paradigmaya uydurmak durumundadır ya da paradigmanın öngördüğü şekilde bilimsel olgulara yaklaşmak zorundadır. Burada olağan bilimle sınırlı tutulduğunda, karşımıza temelde iki problemin çıktığını söylememiz mümkündür. Birincisi; paradigmanın çok anlamlı algılanmasından kaynaklanan sorunlardır ki, esasen bu durum, paradigmatik bilim algısının daha ilk aşamada eleştirilmesine kapı aralamaktadır. İkincisi; paradigmaya bağlı kalınarak yapılan çalışmaların, gerçeğin bilgisini ne kadarıyla verebileceğine karşı duyulan endişelerdir ki burada da gerek paradigmanın seçimi gerekse sonraki aşamalarda bilimsel süreçte varlığını hissettiren psikolojik ve sosyolojik süreçlerin etkisi büyük bir tartışma konusu yaratmaktadır. Nitekim böylesi bir bilimsel çalışma sürecinde, irrasyonel birçok tutumun bilimsel alana dahil olması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Tüm bu bilgiler ışığında, olağan bilim döneminin genel özelliklerinden hareketle, Kuhn ve eleştirmenlerinin görüşlerine yer vermeyi amaçladığımız çalışmamızda, paradigmaya dayalı bilim modelinin teori seçiminde nasıl bir yol önerdiğine ilişkin cevaplar bulunabileceği gibi irrasyonel yaklaşımlarının gerçeği ne kadarıyla yansıttığına dair görüşlere de ulaşılabileceğini ümit etmekteyiz.

Anahtar sözcükler: Kuhn, paradigma, olağan bilim, bilimsel teori, irrasyonel.

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, e-posta: ugurdastan82@hotmail.com

PSİKOLOJİNİN PARADİGMASI VE PSİKOLOJİDE PARADİGMA DEĞİŞİMİNİN ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİNE ETKİSİ

İ. Volkan GÜLÜM¹
Recep Serkan ARIK²

Psikolojinin bilim olarak kabulü, Wundt'un kurduğu ilk psikoloji laboratuvarına dayandırılır. 1879 yılında gerçekleşen bu olay "psikolojinin bağımsız bir alan olarak varlığının başlangıcı", "deneysel psikolojinin" kuruluşu, "modern psikoloji biliminin" başlangıcı olarak öğretilmiş ve gelmiştir. Psikolojinin felsefeden kopuşu ve aslında köklerine yabancılaşmaya başlamasının temelinde bu varoluş kaygısı olduğu düşünülebilir. Çünkü bu varoluş kaygısı psikolojiyi pozitivistliğe yönelmiş ve pozitivist bakış açısının sunduğu açıklamaların sorgusuz kabulüne neden olmuştur. Özellikle Wundt'un öğrencileri olan Külpe ve Ebbinghaus'un doğa bilimlerinin yöntemlerine olan bağlılıkları ve ilgilerini organizmaya/davranışa yönelmeleri süreci hızlandırmıştır (Arkonacı, 2015, 70).

Psikolojinin varlığını laboratuvar ortamında kanıtlaması pozitivistliğin bilim dünyasındaki baskın konumunun basit bir göstergesidir. Wundt, bu laboratuvarı insan davranışlarının ardında yatan "nesnel doğruları" bulmak amacıyla kurmuştu. Benzer bir çaba, psikoterapi alanında da sürmekteydi. Yöntem farklı olsa da Freud'un meşhur kanepesi ve "psikanaliz bilimine" dair açıklamaları da aşağı yukarı benzer dönemlere denk gelmektedir. Örneğin, Freud'a (1940/1964) göre Psikanaliz bir "doğa bilimidir" ve psikanalistler tamamen tarafsız olabilirlerdi. Çünkü nesnel olmak, kabul gören bilim anlayışının olmazsa olmazıydı.

Doğa bilimlerinin sunduğu ve genelde sosyal bilimlerin özelde ise psikolojinin gönüllü olarak benimsediği pozitivist bakış açısı alanda yürütülen araştırmaların yöntemlerinde, eğitim veren yükseköğretim kurumlarının ders programlarında ve dahası alana ilişkin her türlü bireysel ve grup uygulamalarında kendini göstermektedir. Pozitivist görüşün yöntemsel birlik dayatması ve pozitivist epistemolojinin tüm bilim alanları üzerindeki hâkimiyetinin sosyal ve insan bilimleri alanlarına yansması, bu alanlarda nicel araştırma yöntemlerinin kullanımıyla kendisini göstermiş ve böylece de bu alanlardaki yerini de sağlamlaştırmıştır (Kuş, 2007, 20).

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkılarak, bu çalışma kapsamında, psikolojideki hakim paradigma ve bu paradigmanın kökenleri ile şu anda devam ettiği düşünülen paradigma değişiminin özetlenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Psikoloji, paradigma, araştırma yöntemi.

Kaynakça

- Arkonacı, S. A. (2015). *Psikolojide bilginin eleştirel arkaplanı*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Freud, S. (1964). An outline of psycho-analysis. J. Strachey (Ed. & Çev.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* içinde (Vol. 23: 279-286).(Asıl çalışma 1940) .
- Kuş, E. (2007). Sosyal Bilim Metodolojisinde Paradigma Dönüşümü ve Psikolojide Nitel Araştırma, *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 19-41.

¹ Arş. Gör., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: volkanglm@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: rserkan.arik@dpu.edu.tr

EVİRİM KURAMININ FEN BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLERDEKİ YANSIMALARI

Tuğba HOŞGÖRÜR¹
Hüseyin AÇA²

Evrim kuramı, Charles Darwin'in ilk baskısını 1859'da yayınladığı 'Türlerin Kökeni' adlı eserinde tartıştığı ve bugün hala üzerindeki bilimsel ve felsefi tartışmaların sürdüğü beş önermeden oluşan bir kuramdır. Bu önermelerden birincisi, zaman içerisinde çeşitli türlerin var olup yok olduğu ve var oldukları süre içerisinde de değişime uğradıklarını söyler. Paleontoloji alanında yapılan araştırmalar, yok olan türlerin fosillerinin yaşayan türlerden onlarca kat daha fazla olduğunu, alt toprak katmanlarından üst katmanlara çıktıkça bulunan fosillerde küçük değişiklikler yaşandığını göstermektedir. İkinci önerme, organizmaların tek bir ata ya da çeşitli ortak atalardan geldikleri ve süreç içerisinde çeşitlendikleri ile ilgilidir. DNA molekülünün keşfi ile birlikte gen diziliminin analitik değerlendirilmesinden elde edilen sonuçlar, türler arasındaki genetik bağlantı olduğunu ve alt türler arasında gen alışverişi olduğunu ortaya koymaktadır. Darwin'in diğer önermesi, türlerdeki çeşitliliğin, tek bir türün iki ayrı tür haline gelerek ayrılmasının bir sonucu olarak karşımıza çıktığını öngörür. Bu durum, bir ağacın yaşamına tek kök ile başlayıp, sonrasında ana dalların ve küçük dalların oluşmasıyla benzerlik taşır. Dördüncü önerme, evrimsel değişimin popülasyonlarda aşamalar şeklinde, küçük değişimlerle oluştuğunu; yeni türlerin birden ortaya çıkmadığını savunur. Küçük etkilerin uzun vadeli sonuçlarını çoğunlukla insanların sınırlı süreli yaşamında gözlemlemesi çok zor olmakla birlikte, yaşama ve üreme konusunda ufak avantajlar sağlayan etkilerin nesiller boyu yarattığı bileşke kuvvetin inanılmaz olabileceği düşünülmektedir. Sol elini kullanıyor olmanın kalp üzerinde oluşturduğu çok küçük basınç farkının, yaşama ve üreme konusunda oluşturduğu çok küçük dezavantajın yirmi nesil sonra bileşke etkisi, solakların popülasyon içerisindeki oranını %10 düzeylerine çekebilmektedir. Darwin'in son önermesi ise, doğal seleksiyon ile ilgilidir. Evrimsel değişimin, bireyler arasındaki çeşitlilikten kaynaklandığını, bazı özelliklerin bireylere hayatta kalma konusunda avantaj sağladığını belirtir. Bu durum, süpermarketten yapılan alışverişlerin, bakkaldan yapılanlara göre daha tatmin edici olmasıyla benzeştirilebilir. Doğa ana, çeşitliliğin bol olduğu markette kendi mevzuatına uygun olan varyantı kolaylıkla seçebilmektedir. Darwin'in bu önermeleri, hem fen bilimleri hem de sosyal bilimlerle ilgili disiplinlerde büyük yankılar uyandırmıştır. Darwin'in ortaya koyduğu kuram, bilimde yaşanan son gelişmelerle birlikte yeniden sentezlenmiş ve bugün bilim insanlarının gündeminde kalmayı başarmıştır. Etkilerinin boyutu ile ilgili olarak bazı araştırmacılar, bugün Evrim Kuramı olmadan temel bilimler alanlarında oluşan sorulara yeterli yanıtlar bulmanın neredeyse olanaksız olduğunu savunmaktadırlar.

Bu çalışmanın amacı, evrim kuramının tarihsel süreç içerisinde bilim, bilim felsefesi ve yönetim bilimlerindeki yansımalarını irdelemektir. Araştırma, tarama modelinde desenlenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçların, farklı disiplinleri kapsaması nedeniyle, konuya bütüncül bir bakış açısı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Anahtar sözcükler: Evrim kuramı, fen bilimleri, sosyal bilimler, bilim felsefesi, yönetim bilimleri.

¹ Yrd. Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: t.hosgorur@mu.edu.tr

² İnşaat Mühendisi, e-posta: hsynaca@yahoo.com

FELSEFİ ÇABANIN SÜRDÜRÜLMESİ BAĞLAMINDA FELSEFE TARİHİ ÖĞRETİMİNİN ÖNEMİ

Necati DEMİR¹

Felsefi düşüncenin ne zaman başladığı konusunda kesin bir tarih söylemek mümkün değildir. Felsefenin menşeni yedinci yüzyılda Thales'le başlatıp Yunan düşüncesiyle özdeşleştiren yaygın bir görüş vardır. Acaba gerçek böyle midir? Felsefenin Antik Yunan'da doğduğu yaygın bir kanıdır, hatta bir kısım Batılı kültür tarihçileri felsefenin Yunanistan'da doğmasını bir '*Grek mucizesi*' olarak nitelendirirler. Ancak kesinleşmiş olan bir olgu vardır ki; o da felsefenin artık bir "*Grek mucizesi*" olmadığıdır. Çünkü Greklerde felsefenin doğuşu toplumsal bir olaydır.

Emile Brehier'ye (1876-1952) göre, "Yunanistan'da, daha o zaman felsefenin kaynaklarını, Hellen dünyasının ötesinde Barbarlara kadar götüren tarihçiler vardır. '*Filozofların Hayatları*' adlı eserindeki ön sözünde Diyojen Laers (MS. 2. yüzyıl) Parslar ve Mısırlılar da felsefenin pek eski oluşundan bahseder. MS. 2. asırda yaşamış olan Numenius, felsefenin Yunanlılarda hiç görülmediğini savunur. Nietzsche (1844-1900) Yunanlıları yalnız zevk ve estetik alanında değil, bilim ve felsefe alanlarında da Yeniçağ insanından çok daha üstün görmektedir. Felsefe Tarihçisi Burnet (1892 - 1926) felsefenin tümüyle soyut olduğuna dikkat çekerek felsefi alanda hariçten bir etkinin olamayacağını belirtir.

Wilhelm Weischedel (1873-1958), 18. yüzyılın başında Jacop Brucker'in '*Felsefenin Eleştirel Tarihi'nin* I. Cildinin kapağındaki sol pençesini kemiren bir ayı resminin altında '*Ipse alimenta sici*', yani "o kendi kendini yemektedir", ifadesine dikkat çeker. Alfred Weber (1868-1958) ise Avrupa felsefesini yaratma onuru İonialılara ait olsa da Yunan felsefesinin özgünlüğünü söyleyemeyiz, der. Charles Werner (2009-1997), "Grek felsefesi özgündür ancak Doğu'dan da etki aldığı yadsınamaz", der. Henri Dumery (1920-2012) dinin felsefeden daha eski olduğunu savunur. Dr. W. Ruben, "felsefenin Hindistan'da MÖ. 700-550 arasında doğup Greklerden daha önce ortaya çıktığını", belirtir.

Felsefe Tarihi felsefe yapmanın önemli bir şartı mıdır? Hint felsefesi Grek felsefesinden, yüz yıl önce ortaya çıktığı halde neden devamı gelmemiştir? Grekler, felsefi çabayı sürdürmelerini felsefe tarihi felsefe tarihçilerine (Teophrastos, Aristoteles ve Sextus Emprikus) mi borçludurlar? Bu günlerde felsefe tarihi dersinin ilahiyat fakülteleri müfredatından kaldırılmaya çalışılması ne anlama gelmektedir? Bildiri, bu üç temel soruya cevap niteliği taşımaktadır.

Anahtar sözcükler: Menşe, Hint tefekkürü.

¹ Yrd. Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, e-posta: ndemir@ksu.edu.tr

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ FELSEFE DERSİNE YÖNELİK DÜŞÜNCELERİNİN BELİRLENMESİ (MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

Hatice KARA¹
Nihat AYCAN²

Sosyal bilgiler eğitimi programının ilk maddeleri ile hedefler kısmında belirtildiği gibi, sosyal bilgiler öğretmenlerinin önceliği; “dünyaya eleştirel bir gözle bakabilen ve problemlere karşı çözümleyici bakış açısı geliştirebilen vatandaşlar yetiştirmek” şeklindedir. Bunun için sosyal bilgiler öğretmen adaylarının felsefi bakış açılarının ne olduğunun farkında olması ve sosyal bilgiler öğretiminin amacının hangi felsefi bakış açılarıyla gerçekleştirilebileceğini bilmesi büyük önem arz eder. Bu sebeple çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının felsefe dersine yönelik düşüncelerinin belirlenmesidir.

Araştırmada, felsefenin bütüncü yaklaşımı benimsenmiş; yöntem olarak nitel araştırmanın odak grup çalışması esas alınmıştır. Çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme ile oluşturulmuştur. Çalışma grubunun seçiminde katılımcıların, 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Yarıyılındaki felsefe dersindeki akademik başarıları göz önünde bulundurulmuştur. Bu süreçte ilgili dersi alan öğrenciler üst orta ve alt olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Her grupta cinsiyet değişkeni de göz önünde bulundurularak 2 adet katılımcı rastgele seçilmiştir. Seçilen katılımcıların araştırmaya katılım durumları gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. İlgili form iki farklı alan uzmanı tarafından değerlendirilmiş ve kullanımının uygun olacağına karar verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak adına araştırmadan elde edilen veriler iki farklı puanlayıcı tarafından ayrı ayrı değerlendirilerek, kodlar ve temalar belirlenmiştir. Ayrıca katılımcı kontrolü de sağlanarak araştırmanın güvenilirliği artırılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, öğretmen adaylarının almış oldukları felsefe dersi not ortalamaları ile felsefi düşüncelerinin uyuşmadığı göze çarpmış, bunun uygulanmakta olan bağıl sistemle ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Anahtar sözcükler: Felsefe, sosyal bilgiler eğitimi, odak grup görüşmesi.

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: haticekara@mu.edu.tr

² Prof. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: nihataycan@mu.edu.tr

FELSEFE GELENEĞİMİZİN OLUŞMA(MA)SI AÇISINDAN EĞİTİMİN ROLÜ

Mustafa BİNGÖL¹

Eğitim, insanın hayata hazırlanmasındaki süreçleri kapsayan planlı etki olarak ifade edilebilir. Bu planlı etki nasıl can bulacaktır? Bu sorunun cevabı oldukça zor olmakla beraber kısmi olarak cevap verilebilir niteliktedir. Şöyle ki “Felsefeyi, eğitimimizin içine katmalıyız” yanıtı kısır kalacaktır. Çünkü toplumun medeniyeti benimsemesi, yaşamındaki eksiklikleri görerek ve yaşayarak bir üst evreye geçme ihtiyacı ile ortaya çıkabilirdi mesela Türk toplumu için “şapka kanunu” bir ihtiyaçtan öte görsel bir değişimdi. Yani bu kanun gibi değişimler toplumda düşünmenin veya gerekliliğin ürünü olmadığı için bu değişim yetersiz kalmıştır. Böylece şekilsel açıdan Avrupa ile aramızda pek fark kalmamıştır. Tek fark ise felsefe geleneğidir.

Felsefe geleneğimizin oluşması için örf ve adetlerimizi belirleyen Tanzimat fermanı ile değil de bilinçleri asırlık otoritelerden kurtaran bir isyan ile gerçekleşebilirdi. Bu bilinç ile eğitimin, hayatımıza yön vermesi sağlanabilseydi bir felsefe geleneğimizden söz edebilir, belki de felsefenin, filozofların görüşlerini tartışmadan öte, “neden” sorusunu sorma etkinliği olduğunu anlayabilirdik. *Neden* sorusunu sormanın felsefe geleneği oluşturacağını düşünmek kolaya kaçmaktır, asıl gayemizin canlı bir varlığı yaşatabilmemiz için onu kökleri ile ele almamız gerektiği bilinmeli ve bu köklerin ise toplumsal hayatımızın bir mahsulü olmalıdır.

Eğitimi, Nurettin Topçu'nun ifade ettiği şekilde, manaya ilişkin bir yolculuk üzerine kurgulamak gereklidir. Şöyle ki mana yolculuğu bize “*neden*” sorusunun gizemini verecektir. “Kant’ın vicdan; Rousseau’nun kalp; Yunus’un benden içeri var olan ben” diye adlandırdıklarıyla insanın kendi aslına ulaşabilirdik. Bir felsefe geleneğimizin oluşması için eğitimin temel gayesi “servetin değil, gayretin, fedakarlığın insanı olmayı” öğretmektir.

Anahtar sözcükler: Felsefe geleneği, eğitim, medeniyet, toplum, neden.

¹ Arş. Gör., Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: mustafa.bingol@erzurum.edu.tr

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE FELSEFE EĞİTİMİNİN İDEOLOJİK TEMELLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

Ferhat AKDEMİR¹

Cumhuriyet hiç kuşkusuz Türk modernleşme tarihinin en büyük değişim ve dönüşüm projesidir. En önemli aydınlanma eylemidir. Bu, tarihte salt siyasal ve kurumsal bir değişim ve dönüşüm hareketi olmakla kalmamış; günlük yaşamdan siyasete, ekonomiden hukuka, eğitimden sanata kadar nerdeyse hayatın her alanında uygulanmaya konulmuş bir projedir. Pek tabiidir ki, bu değişim ve dönüşümden eğitim anlayışımız da felsefe tasavvurumuz da doğal olarak etkilenmiştir.

Ne var ki, her değişim ve dönüşümün bir takım sıkıntıları ve sorunları içerisinde taşınması gibi, Türk modernleşme projesine de bir takım sorunların eşlik ettiği bir gerçektir. Yükseköğrenimimizdeki bu yenilenme hareketinin başlangıç noktasını –bilindiği üzere- 1933 Üniversite Reformu oluşturmaktadır. Dolayısıyla, yüksek öğrenimimizdeki bazı sorunların –buna eğitim ve felsefeye ilişkin sorunlarımız da dahil- tarihsel izlerini bu reform hareketinin içeriğinde ve amaçlarında sürmek olasıdır.

Bu bildiriye, Üniversite Reformu ile yenilenen yükseköğrenimimizde felsefe eğitiminin ideolojik içeriği ve amaçları üzerinde durulacak, bir modernleşme projesi olarak “kurulan” bu felsefenin özgünlüğü ve felsefi değeri hakkında eleştirel bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Çünkü söz konusu tarihsel süreçte felsefe yapılan, üretilen bir şey olmamış, çağdaş bir felsefecimizin ifadesi ile “devlet eliyle kurulan ve ‘yeni’ devletin amaçları doğrultusunda kullanılan bir aygıt” olmuştur. Bu kuruluşun, inşâ faaliyetinin hangi düşünsel, kültürel ve ideolojik zemin üzerinde, hangi amaç ve gayeler doğrultusunda ve neden devlet eliyle yapıldığı –kanımızca- hâlâ yanıtı muhtaç sorular arasındadır.

Bildirimizde bu soruların muhtemel yanıtları üzerinde durulacak ve ulaşılan verilerden hareketle, içinden geldiğimiz tarihsel dokuyla ve kültürel yapıyla uyumlu ve onun unsurlarından beslenen özgün ve otantik bir felsefenin imkânına ilişkin bazı önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar sözcükler: 1933 üniversite reformu, Türk eğitim sistemi, felsefe eğitimi, özgün felsefe.

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, e-posta: ferhat.akdemir@omu.edu.tr

ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA ÖRGÜTSEL GÜVEN VE YILDIRMA DAVRANIŞLARI İLİŞKİSİ

Abbas ERTÜRK¹

Bu çalışmanın amacı, ortaöğretim öğretmenlerinin maruz kaldıkları yıldırma davranışları ile örgütsel güven arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmaya Ankara ili sınırları içinde bulunan beş farklı ilçeden 418 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin maruz kaldıkları yıldırma düzeyini belirlemek için NAQ “İşyeri Zorbalığı Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek Einarsen ve Raknes (1997) tarafından geliştirilmiş ve Aydın ve Öcel (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek; *sosyal ilişkilere saldırı* ve *mesleki konuma saldırı* olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Yapılan analizlerde iki boyut tarafından açıklanan toplam varyans % 55.4 olduğu ve ölçeğin toplam güvenirlik katsayısı Cronbach’s Alpha değeri .94 olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin sahip olduğu örgütsel güven düzeyinin belirlenmesi için “Örgütsel Güven Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek Daboval, Comish ve Swindle ve Gaster (1994) tarafından geliştirilmiş, Kamer (2001) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve Yılmaz (2005) tarafından okullarda kullanılmak üzere revize edilmiştir. Ölçek; *çalışanlara duyarlılık*, *yöneticiye güven*, *yeniliğe açıklık* ve *iletişim ortamı* olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Yapılan analizlerde dört boyut tarafından açıklanan toplam varyans % 54.3 olduğu ve ölçeğin toplam güvenirlik katsayısı Cronbach’s Alfa değeri .94 olduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçları, öğretmenlerin maruz kaldığı genel yıldırma düzeyinin düşük ($\bar{x}=1,84$) olduğunu göstermiştir. Yıldırma davranışları alt boyutlarında *sosyal ilişkilere saldırı* düşük ($\bar{x}=1,87$) düzeyde ve *mesleki konuma saldırı* düşük ($\bar{x}=1,82$) düzeyde olduğu görülmüştür. Genel liselerdeki öğretmenlerin anlamlı düzeyde meslek liselerindeki öğretmenlere göre daha çok yıldırma yaşadıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin genel örgütsel güven düzeyinin yüksek ($\bar{x}=3,38$) olduğunu görülmüştür. Örgütsel güven alt boyutlarından en yüksek *çalışana duyarlılık* yüksek ($\bar{x}=3,41$) düzeyde ve en düşük *iletişim ortamı* orta ($\bar{x}=3,32$) düzeyinde olduğu görülmüştür. Örgütsel güven değişkenine ilişkin alt boyutlarından tümü öğretmenlerin görev yaptığı okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermektedir. Bu anlamlı farklar tüm alt boyutlarda meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin genel liselerde görev yapanlara göre daha yüksek örgütsel güven düzeyine sahip olduklarını göstermektedir.

Yapılan regresyon analizleri öğretmenlerin maruz kaldıkları yıldırma ile örgütsel güven düzeyleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca yıldırma algısı, örgütsel güven alt boyutlarından çalışanlara duyarlılık, yeniliğe açıklık ve iletişim ortamı ile orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki içindeyken; yöneticiye güven alt boyutu ile yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki içindedir. Bu bağlamda öğretmenlerin maruz kaldığı yıldırma örgütsel güven konusunda genel olarak olumsuz bir etkiye neden olurken en çok yöneticiye olan güvenin zedelenmesine neden olduğu ifade edilebilir.

Anahtar sözcükler: Örgütsel güven, mobbing, mesleki ortaöğretim, öğretmen.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: abbaserturk@mu.edu.tr

ÖZ-AŞKINLIK İLE MANEVİ İYİ OLMA ARASINDAKİ İLİŞKİ

Baykal BİÇER¹
Hakan SARIÇAM²

Aşkın olma kavramı felsefede daha çok Tanrı'ya atfedilen bir kavram olmakla birlikte transpersoneel psikologlar bu kavramın insanlar için de kullanılabilirliğinden bahsetmiştir. 1960'lı yıllarda Victor Frankl kendini gerçekleştirme kavramı yerine kendini aşma ya da öz-aşkınlık kavramını kullanmış olup; Sarıçam (2015) öz-aşkınlığı ihtiyaçlar piramidinde kendini gerçekleştirme basamağından bir üst basamak olarak ele alınmıştır. Özellikle Uzakdoğu felsefesinde Nirvana'ya ulaşma kavramı olarak karşımıza çıkan öz-aşkınlık ülkemizde çok yeni bir kavramdır. Olgunlaşma ve bilgeliğin göstergesi olan bu kavramın insan psikolojisinde birçok olumlu etkileri olduğu iddia edilmektedir. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinde öz-aşkınlık ve manevi (düşünsel) iyi olma arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi lisans eğitimine ve pedagojik formasyon sertifikası programına devam eden 819 birey oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 19 ile 34 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 23,76'dır. Katılımcılara Sarıçam (2015) tarafından Türkçeye adapte edilen 15 maddelik Öz-Aşkınlık Ölçeği ve yine Sarıçam (2014) tarafından Türk kültürüne uyarlanan 12 maddelik Düşünsel (Manevi) İyi Olma Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler normal dağılım sergilediği için değişkenler arası farklılaşmaların tespitinde bağımsız örneklem t testi ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA); öz-aşkınlık ve manevi iyi olma arasındaki ilişkilerin ne yönlü ve düzeyde olduğunu tespit etmek için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Cinsiyete göre öz-aşkınlık ve manevi iyi olma düzeylerinde bir farklılık çıkmaz iken yaşlara göre öz-aşkınlık ve manevi iyi olma düzeylerinde istatistiksel olarak farklılaşmalar gözlenmiştir. Korelasyon bulgularında öz-aşkınlık ve manevi iyi olma arasında $p < .01$ önem düzeyinde pozitif ilişkiler tespit edilmiştir. Regresyon analiz sonuçlarında ise öz-aşkınlık kavramının manevi iyi olmada önemli bir etken olduğu saptanmıştır. Araştırmada belli başlı sınırlılıklar olmakla birlikte bu eksiklikler yaşları fazla olan katılımcılar ekleyerek giderilebilir. Ayrıca gelecek çalışmalarda farklı kavramları da araştırmaya katmak hem felsefe literatürü hem de psikoloji literatürü için ülkemizde önemli katkılar sağlayacaktır.

Anahtar sözcükler: Öz-aşkınlık, iyi olma, manevi iyi olma.

Kaynakça

- Sarıçam, H. (2015). Öz Aşkınlık Ölçeği Türkçe formunun psikometrik özellikleri. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, 5, 25-34.
- Sarıçam, H. (2014, September). *Düşünsel (Manevi) İyi Olma Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve Psikometrik özellikleri*. YILDIZ International Conference on Educational Research and Social Sciences (YICER-2014) September 01-03, 2014, Istanbul, Turkey.

¹ Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: baykal.bicer@dpu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hakan.saricam@dpu.edu.tr

AFFEDİCİLİĞİN YAŞAMDA ANLAM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ayşe CANATAN¹
Hakan SARIÇAM²
Baykal BİÇER³

Affetme felsefe ve din literatüründe ahlaki bir erdem olarak karşımıza çıkmakta ve çoğu zaman merhamet ve vicdan kavramlarıyla örtüşmektedir. Özellikle dini terminolojide affedicilik ilkesi erdemlilik kavramıyla eşdeğerdir (Yolaçan, 2008). Hatta din felsefesinde kişinin kendisine karşı suç işleyen bireyleri affetmesi erdemli olduğunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Enright & Fitzgibbons, 2000). Psikolojide ise özellikle kişiler arası ilişkilerde karşımıza çıkan affetme psikolojik sağlamlığın göstergesidir (Çardak, 2013; Sarıçam & Biçer, 2015). Felsefe de belki de en önemli kavramlardan bir diğeri yaşam anlamıdır. İnsanın yaşamında anlam arayışı doğumdan ölüme en sıkıntılı yolculuklardan biridir. “İnsanın hayatının anlamı nedir?” sorusu ilk etapta çok basit gibi görünse de felsefe alan yazında etkin bir yere sahiptir. Bununla birlikte din felsefesinde “erdemli bir hayat nasıl olmalıdır?” sorusu karşımıza çıkmaktadır. Kant’a göre yaşam anlamı mutluluğa götüren her şeydir. Görüldüğü üzere hem affetme kavramı hem de yaşamda anlam kavramı iyi olma ile ilişkili olup; ahlak felsefesinde erdem çatısı altında değerlendirilmektedir. Peki, bu iki kavramın birbiri üzerinde etkisinedir? Yani affedici insanların yaşamda anlamı ne düzeydedir. Bu çalışmanın anlamı affediciliğin yaşamda anlam üzerinde etkisi olup olmadığını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 150 üniversite öğrencisi ve son yetişkinlik döneminde olan 50 yaşlı birey oluşturmaktadır. Veri toplamak amacıyla Sarıçam ve Akın (2013) tarafından kültürümüze adapte edilen 10 maddelik Affedicilik Ölçeği ile Demirbaş (2010) tarafından kültürümüze adapte edilen 10 maddelik Yaşamda Anlam Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler normal dağılım sergilediği için değişkenler arası farklılaşmaların tespitinde bağımsız örneklemeler t testi ile tek yönlü varyans analizi (ANOVA); özdeşlik ve manevi iyi olma arasındaki ilişkilerin ne yönlü ve düzeyde olduğunu tespit etmek için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre yaşlılar gençlere oranla daha affedici olmakla birlikte var olan yaşam anlamı düzeyi daha yüksektir. Gençlerde ise aranan anlam düzeyi daha yüksektir. Kadınlar daha affedici iken yaşamda anlam cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Mevcut anlama sahip olanların affedicilik puanları daha yüksek iken; affedicilik ve yaşamda anlam arasında pozitif ilişkiler tespit edilmiştir. Çalışma bulguları ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Affedicilik, yaşamda anlam, felsefe.

Kaynakça

- Çardak, M. (2013). The relationship between forgiveness and humility: A case study for university students. *Educational Research and Reviews*, 8(8), 425-430.
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda anlam ve yılmazlık* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Enright, R. D. & Fitzgibbons, R. P. (2000). *Helping clients forgive: An empirical guide for resolving anger and restoring hope*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Sarıçam, H., & Akın, A. (2013). Affedicilik Ölçeğinin Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 37-46.
- Sarıçam, H., & Biçer, B. (2015). Affedicilik üzerinde ahlaki değer ve öz-anlayışın açıklayıcı rolü. *GEFAD / GUJGEF* 35(1), 109-122.
- Yolaçan, S. (2008). *Erdemin dili affedicilik*. İstanbul: Erkam Yayınları

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: canatan@gazi.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hakan.saricam@dpu.edu.tr

³ Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: baykal.bicer@dpu.edu.tr

ÖĞRETMEN ADAYLARININ EĞİTİM, BİLİM VE FELSEFE KAVRAMLARINA İLİŞKİN BİLİŞSEL YAPILARININ İNCELENMESİ

Şengül BALKAYA¹
Hilal BİLGİN²
Yılmaz İlker YORULMAZ³

Alanyazında sevmeyi bilmek, bilmeyi sevmek olarak tanımlanan felsefe birçok alana katkı sağlamakta, birçok bilim dalında çalışmalar yürütülürken felsefenin varlığından yararlanmaktadır. Bu alanlardan biri de eğitim bilimleridir. Eğitim bilimleri yeni yaklaşım, yöntem ve teknikler ortaya çıkarırken felsefi akım ve görüşlere başvurur, felsefeden beslenip kendini geliştirir. Bu çalışmalar; eğitim bilimlerine toplumun gelişmesi için bilgi üretimi sağlar. Genel anlamda üretilen yeni bilgilerin yığılması olarak tanımlanabilen bilimin eğitime katkısı yadsınamaz. Eğitim ve bilim döngüsel bir etkileşim içinde birbirlerini geliştirerek bilgi birikimine olanak sağlar. Yani eğitim geliştikçe bilim, bilim geliştikçe eğitim ilerleme kaydetmektedir. Bu bağlamda, geleceğe yön verecek en önemli bireylerden olan öğretmenlerin mesleki hayatları boyunca bilimden beslenmeleri, felsefenin birikimlerine başvurmaları eğitimin gelişim ve ilerlemesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu nedenle geleceğin toplum yönlendiricileri olacak öğretmen adaylarının eğitim, bilim ve felsefe kavramlarının anlamlarını doğru bir şekilde bilerek birbirleriyle ilişkilendirebilmeleri ve bu kavramlar hakkında farkındalıklarının artırılması eğitim sistemlerinin ve dolayısıyla da toplumun geleceği açısından oldukça önemlidir. Bireylerin kavramları ne derece bildiklerini, onların zihinlerinde var olan kavram yanlışlarını ortaya çıkarabilen ve kavramları birbirleriyle ilişkilendirmeyi sağlayan pek çok yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerden biri de kelime ilişkilendirme testidir. Kelime ilişkilendirme testleri, öğrencinin bilişsel yapısını, o yapıyı oluşturan kavram arasındaki bağlantıyı, zihinde kurulmuş olan bilgi ağının gözlemlenmesini sağlayan, uzun süreli hafızadaki kavramlar arası bağlantının yeterince kurulup kurulmadığını ve bu bağın anlamlı olup olmadığını tespit etmeye olanak sağlayan alternatif ölçme araçlarıdır (Bahar, Johnstone ve Sutcliffe, 1999). Öğrencilerin ön bilgileri ve önceki deneyimleri ile yapılan ilişkilendirmeler nedeniyle zihindeki mevcut bilişsel yapılar bireylerin yeni olayları algılamalarını ve yeni oluşturacakları bilişsel yapıları etkileyebilmektedir. Bu yönüyle bilişsel yapının araştırılmasının hem öğrenciler hem de eğitimciler açısından önemli yararları olduğu söylenebilir (Hauslen, Good ve Cummins, 1992).

Bu çalışmada, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin eğitim, bilim ve felsefe kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca uygun olarak araştırma tarama modelinde desenlenerek nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kelime ilişkilendirme testi kullanılacak ve bu yolla toplanan veriler içerik analizine tabi tutulacaktır. Araştırmadan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından değerlendirilecek, elde edilen bulgu, sonuç ve önerilere çalışmada yer verilecektir.

Anahtar sözcükler: Bilişsel yapı, kelime ilişkilendirme testi, öğretmen adayı.

Kaynakça

- Bahar, M., Johnstone, A.H., & Sutcliffe, R. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*, 33, 134.
- Hauslein, P.L.; Good, R.G., & Cummins, C.L. (1992). Biology content cognitive structure: from science student to science teacher. *Journal of Research in Science Teaching*, 29, 939-964.

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: sengulbalkaya@mu.edu.tr

² Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hilalbilgin91@gmail.com

³ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: yilkeryorulmaz@gmail.com

DROMOKRATİK TOPLUMLARDA EĞİTİM VE OKULUN AÇMAZLARI: PAUL VİRİLİÖİK AÇIDAN ANALÖJİK BİR ÇÖZÜMLEME

Hamit ÖZEN¹
Selahattin TURAN²

Bu çalışma, Paul Virillo'nun *hız* ve *politikaya* dair düşünceleri ışığında bir kurum olarak eğitim ve okul kavramlarını farklı bakış açısıyla irdelemeyi amaçlayan analogik bir çözümlerdir. Toplumu oluşturan diğer sosyolojik kurumlar gibi okul da öğrencilerini zihin ve bedenlerine yönelik teknolojik-prosedürel donatılarla *haz* ve *hız* bağımlısı yapmakta ve iradelerini kitlesel olarak eğitip, büküp ve işleyerek piyasanın emrine vermektedir. Dromokratik bir sistemin en önemli yaşam tarzını yansıtan ve göstergesi olan modern/kapitalist şehre paralel olarak okullar da öğrencileri hiyerarşik bir amaçla sıraya dizer ve sınıflandırır. Şehirlerde insanlar, sıkı bir ekonomik, siyasî, hukukî düzenlemeler ve pratiklerle sınıflandırılıyor veya kurgulanıyorsa; konutların standartlaştırılmasıyla kentler saydam, bilinir ve kontrol edilebilir hale getiriliyorsa; modern eğitim düzen ve sistemleri de kendi mekân ve insanların seçmek üzere kurgulanmakta ve saydam, kontrol edilebilir hale getirilmektedir (Virilio, 1998). Çeşitli uygulamalarla yoksul insanlar kötü okullara, elit aile çocukları ise elit okullara gönderilmektedir. Seçilen öğrencilerin *hız kapasitesi* ve *hıza uyumu* tüketen bir dromokratik eğitimle sağlanmaktadır. Bu öyle bir eğitimidir ki yaşanan anın hükümrani olarak her an her yerde görünerek kendine meşruiyet temeli bulmakta, doğal olarak algılanmaktadır. Böyle bir piyasacı düzende seçilen öğrenciler kapitalist egemen sınıfı oluştururken seçilemeyenler toplumsal atık olarak görülmektedir. Bunun en tipik örneği merkezi seçme ve sınıflama, yaftalama sınavlarıdır. Böyle bir pratik düzende sınavlar hayata dair başarının değil canlı kalmanın ölçüsü olarak kabul edilir (Virilio, 1998). Modern okul ve eğitim düzenlerindeki bu tür pratikler gündelik ve okulun sosyal hayatını da yok emektedir. Okullar öğrenciyi ruhunun ufkuna yürümesine katkı verme yerine piyasacı ve onun emrinde teknisist ve konformist uygarlığı geliştiren mekânlara dönüşmektedir. Eğitimin *haz* ve *hız* arasında kifraktal, speküler ve seküler epistemolojisi insan ruhunu teknik makinaya dönüştürmeye devam etmekte, modern okul amaçlarına uygun işlevlerini yerine getirmeyi sürdürmektedir.

Anahtar sözcükler: Haz, hız, dromokrasi, okul.

Kaynakça

Virilio, P. (1998). *Hız ve politika*. İstanbul: Metis.

¹ Yrd. Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hamitozen@hotmail.com

² Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: sturan@ogu.edu.tr

FRENOLOJİ’NİN BİLİM TARİHİNDEKİ YERİ VE BİLİM ANLAYIŞINA ETKİLERİ

Mustafa ÇAKIROĞLU¹

Bu çalışmanın odağında “uygarlık yaratan bilgiyi üretecek bilimin dayandırılacağı felsefe ne olmalıdır?” sorusu vardır. Bütün bilimsel ilerleme ve başarılar aklın ve bilimsel metodolojinin bir ürünü olarak bakmak yaygın bir anlayıştır. Örneğin, söz konusu bu özetin gönderildiği *Felsefe, Eğitim ve Bilim Tarihi Sempozyumu’nun Çağrı Metni*’nde şu ifadeler yer verilmiştir; “Ünlü filozof Fârâbî, aklın insana verilmiş en kutlu armağan olduğunu düşünür. Onu böyle bir yargıya götüren, uygarlaşmanın, ilerlemenin, doğa karşısında başarı elde etmenin tek yetisinin akıl olduğuna duyduğu güven ve bağlanmadır.” Oysa bilim tarihi ve bilim sosyolojisi (ve dahi bilim psikolojisi) bize bilimsel keşiflerin ve ilerlemenin yalnızca mantıksal, ussal süreçlerin sonucunda ortaya çıkmadığını, bilimin temelinde akıl, mantık ve bilim dışı metafizik, dinsel ve felsefî öğelerin bulunduğunu defalarca kez ortaya koymuştur. Bir sözde-bilim olarak Frenoloji örneği; geçmişin, bugünün ve geleceğin bilgisine ve bilim felsefesine bakışta ezberleri bozan bir *çatlak* olarak verimli bir tartışma imkânı sağlamaktadır. En temelde “eğer beyindeki bir bölüm çok çalışırsa o bölüm gelişir, böylece büyümeye başlar ve bu yüzden kafatası da büyür” fikrine dayanan sözde-bilim Frenoloji, zaman içinde psikoloji, fizyoloji, nöroloji, sosyoloji, evrimsel biyoloji, kriminoloji, psikiyatri, eğitim, hukuk, antropoloji, karakteroloji, nöroepistemoloji, pathogonomi, personoloji, psikonomi, bilimsel ırkçılık gibi sayısız alanda bilimin gelişimine ilham vermiştir.

Anahtar sözcükler: Frenoloji, bilim tarihi, bilim felsefesi, sözde bilim.

¹ Arş. Gör. Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, e-posta: hps.cakiroglum@gmail.com

ÇAĞDAŞ BİLİM FELSEFESİ AÇISINDAN YENİ BİLİM TARİHİ YAKLAŞIMI

Umut MORKOÇ¹

Thomas Kuhn *Bilimsel Devrimlerin Yapısı (BDY)* adlı eserinde temel olarak, bilimin ne şekilde işlediğine dair yeni ve orijinal bir kavrayış sunar. Post-pozitivist bilim felsefesi geleneğinin ilk adımı olarak kabul edebileceğimiz bu yeni bilim imgesi, ders kitapları ve bilimsel eğitim aracılığıyla bilimsel etkinliğe nüfuz etmiş olan hakim bilim imgesine karşı ciddi eleştiriler barındırmaktadır. Bu yeni bilim imgesi; bilimi, birikimsel ve nesnel süreçlerle şekillenen, ilerlemeci bir etkinlik olarak kabul eden hakim bilim imgesinin karşısına, belirli bir dönemdeki bilimsel etkinliğin kavramsal ve pratik çerçevesini karakterize eden ‘paradigma’ kavramıyla tarif edilen ve paradigmlar arası geçişi bilimsel etkinliğin kavramsal ve pratik çerçevesinde meydana gelen devrimci dönüşümler olarak tanımlayan anlayışı koyar.

Kuşkusuz ki, Kuhn’un sunduğu bu yeni bilim imgesinin oluşmasına imkan tanıyan birçok düşünsel dinamikten söz etmek olanaklıdır; ancak özellikle Alexandre Koyré’nin bilim tarihi yaklaşımıyla vücut bulan yeni bilim tarihi anlayışının bu bilim imgesinin oluşmasında özel bir yeri olduğu söylenebilir. Nitekim Kuhn (1996), *BDY*’nin henüz başında, “tarih, kronoloji ve anlatı deposundan daha fazla bir şey olarak görülürse, halihazırda sahip olduğumuz bilim kavrayışında belirgin bir dönüşüme yol açabilir” diyerek bu yeni bilim tarihi anlayışının dönüştürücü gücüne atıfta bulunmaktadır. Koyré’nin 17. yüzyıl bilimsel devrimi okuması ve bu tip genel kabule aykırı bir okumaya imkan veren bilim tarihi metodolojisi, Kuhn (1970) tarafından *entelektüel bir devrim* olarak nitelendirilir. Bu metodolojinin temelinde, bilimsel metinleri yazdıkları çağın imkan ve kısıtları dahilinde değerlendirmek yatmaktadır. Bu metodolojiyi, Kuhn’un paradigma kavramında ve bu kavramı merkeze alarak oluşturduğu yeni bilim imgesinin temel karakterinde izlemek olanaklıdır.

Bu yeni bilim imgesinin temelini oluşturduğu bilim felsefesi yaklaşımı açısından bilim tarihi, tamamlayıcı bir parça değil kurucu bir unsurdur. Bu yeni yaklaşım bilim tarihini, sadece bilimsel olgu ya da olayların bir dökümünden ibaret görmez. Bu yeni yaklaşıma göre bilimsel olgu ve olaylar, ortaya çıktıkları dönemin koşullarını oluşturan kavramsal ve pratik çerçevelere referansla ilişkilendirilir ve böylelikle, bilimin mahiyetine ilişkin temel bilim felsefesi problemine dair yeni bir perspektif ortaya çıkar. Bu yeni perspektif, Kuhn’un (Kuhn, 1979) ifadesiyle, “belli bir dönemde belirli bir uzmanlık alanında faaliyet gösteren bilimcilerin kafalarının içine tırmanmayı, onların disiplinlerine dair ne şekilde faaliyet yürüttüklerini anlamayı” gerektirmektedir.

Bu çalışmada; Koyré’nin sunduğu bilim tarihi anlayışında *yeni* olanın ne olduğu belirlenecek, bu bilim tarihçiliğinin Kuhn’un sunduğu bilim imgesi açısından ne anlamda kurucu bir nitelik taşıdığı vurgulanacak ve buradan hareketle, post-pozitivist bilim felsefesi geleneği açısından bilim tarihinin, bilim felsefesinin asli bir unsuru olduğu iddiası temellendirilecektir.

Anahtar sözcükler: Thomas Kuhn, Alexandre Koyré, yeni bilim tarihi, bilim felsefesi.

Kaynakça

- Kuhn, T. (1996) [1962]. *The Structure of Scientific Revolution*, Chicago, London: The University of Chicago Press.
- Kuhn, T. (1970). Alexandre Koyré and the history of science: On an intellectual revolution. *Encounter*, 34, 67-70.
- Kuhn, T. (1979). “History of Science”. İçinde P. D. Asquith & He. E. Kyburg (Ed.), *Current research in philosophy of science*, (ss.121-128), Ann Arbor: Edwards.

¹ Arş. Gör., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: umutmorkoc@gmail.com

AKADEMİSYENLİĞİN HETERONOMİ KOŞULLARININ BETİMLENMESİ ÜZERİNDEN BİLİMSEL ARAŞTIRMA FAALİYETİNİN “ÖZERK (OTONOM)” BİR FAALİYET OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Ebru EREN DENİZ¹

Günümüzde üretimlerin ve yaşam için gerekli görevlerin neredeyse tamamı sanayileştirilmiştir. Çalışma alanları, toplumsal olarak bölünmüş, uzmanlaşmış ve profesyonelleştirilmiş, ticari değişim amacıyla gerçekleştirilen ve ne değişim değeri, ne süresi, ne doğası, ne hedefi ve yönü çalışanlar tarafından belirlenemeyen çalışma tarafından belirlenen heteronom çalışma şartlarına sahiptir (Gorz, 2007). Bu alanlardan biri de akademisyenliktir. Akademisyenliğin günümüzde tâbi olduğu heteronomi koşullarını oluşturan etmenlerden bazıları geçmişten günümüze kadar geçen tarihsel süreçte akademik yapının gelişme aşamaları, bilim insanı kimliğinin inşası ve günümüzdeki kapitalist toplumsal formasyon içerisinde yer alan ilişkilerle birlikte değişen akademik yapı ve süreçlerde yaşanan değişim ve dönüşümdür (Örn. Bologna süreci).

Günümüzde modern üniversitenin gelişimi kapitalist üretim süreci sonucunda ortaya çıkmıştır. Üniversiteler, rekabet için gerekli olan teknik bilginin üretiminde ve yeni kâr alanlarının oluşturulmasına olanak sağlamaktadır (Ercan, 1998). Endüstrileşme ile ihtiyaç duyulan teknik bilginin üretilmesi, egemenlerin çıkarları için kullanacakları “bilimsel” bilgi üretimine olan ihtiyaç, egemen olanların kendi çıkarlarına hizmet eden bilgiyi yayma ve meşruluk kazandırma işlevi bu kurumlar da görev yapan akademisyenlere yüklemiştir. Üniversiteler hükümet tarafından büyük bir baskı altında tutulmaktadır. Bu baskı gerek yönetsel gerek bilimsel faaliyetlerin yürütülmesi bakımından belirgin bir şekilde görülmektedir. 12 Eylül 1980’de iktidarı gasp eden ve ülkeye sıkıyönetim sistemini egemen kılan cunta rejiminin 2547 sayılı kanun ile kurduğu Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) kurulduğu günden itibaren akademisyenlerin ve üniversitelerin özerkliğinin önündeki en büyük engellerden biridir (Timur,2000).

Bilimsel araştırma faaliyetinin özerk bir faaliyet olarak örgütlenebilmesi ve uygulanabilmesi öncelikle bu sürecin öznesi olan bilim insanlarının özerk olmasına bağlıdır. Heteronomi koşullarında örgütlenen ve yürütülen “bilimsel” çalışmaların amacına ulaşım ulaşmadığı ve gerçeği ne kadar ortaya çıkardığı tartışmaya açıktır. Bilim insanlarının özerk olması, üretici işlevine indirgenmiş olmayı reddetmeye götüren bir süreci beraberinde getirir. Başka bir deyişle kendi söz söyleme hakkından ve egemenliğinden, kendi kendisini yönetmesinden koparılan her şeyi, çalışmasının bütün süreçlerini, çalışmasını belirleyen ekonomik ve politik kararları sorgulaması demektir (Gorz, 2014). Bilim insanı, iktidarla ya da egemen olanla ilişkisini kendisinin örgütleyebilme gücüne ve bilincine sahip olduğunda özerk olabilir. Bu çalışma akademisyenliğin günümüzde tâbi olduğu heteronomi koşullarının betimlenmesi üzerinden bilimsel araştırma faaliyetinin “özerk (otonom)” bir faaliyet olarak örgütlenebilmesi ve uygulanabilmesinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Anahtar sözcükler: Heteronomi, özerklik, bilimsel araştırma.

Kaynakça

- Ercan, F. (1998). *Eğitim ve kapitalizm*. İstanbul: Bilim.
Gorz, A. (2007). *İktisadi aklın eleştirisi* (Çev. Işık Ergüden), İstanbul: Ayrıntı.
Timur, T. (2000). *Toplumsal değişim ve üniversiteler*. Ankara: İmge.

¹ Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, e-posta: kemane84@hotmail.com

GAZZÂLÎ'NİN AKLÎ (FELSEFÎ) BİLİMLERE YÖNELİK ELEŞTİRİLERİ VE İSLAM BİLİM TARİHİNE ETKİLERİ

Hasan AYDIN¹

İslam dünyasına, kuzeye yayılmayı sağlayan fetih hareketleri ve Beyt el-Hikme'de yürütülen çeviri etkinlikleri ile giren felsefe ve aklî bilimler, daha başlangıçtan itibaren, özellikle selef eğilimli fıkıhçı ve kelamcılarının eleştirileriyle karşılaşmıştır. Bu eleştirilerin mihenk noktasını, aklî ya da felsefî bilimlerin yabancı kökenliliği ile varlık, bilgi ve değerlere bakışının kimi unsurlarının İslam'ın genel dünya görüşüyle örtüşmediği savı oluşturur. Bu sav, İslam düşünce dünyasında, dinî bilimler-aklî bilimler, yerli bilimler-yabancı bilimler geriliminin doğmasına neden olmuştur. Aklî bilimlerle uğraşan filozoflar, bu bilimlerle uğraşmanın zorunluluğunu ve gerekliliğini temellendirmeye yönelirken, fıkıhçı ve kelamcılar, din ve dinsel düşünce karşısında, daima onların meşruluğunu sorgulamaya yönelmişlerdir. Bu sorgulamaların, en çok billurlaştığı yer, İslam düşüncesinde şöhret bulmuş tehâfüt tartışmalarıdır.

Fıkîhî, kelamî, selefî ve mistik geleneklerle eğitimi gereği köklü bir bağ kuran ve nihai olarak mistisizmde karar kılan Gazzâlî, Mekâsîd el-Felâsife isimli eseriyle önce Fârâbî ve İbnSînâ'nın eserlerinden yola çıkarak filozofların ve uğraştıkları bilimlerin bir özetini çıkarmış, ardından Tehâfüt el-Felâsife adlı yapıtıyla, felsefe ve aklî bilimlerin köklü bir eleştirisini yapmıştır. Gazzâlî'nin bu eleştirisi, yaklaşık bir asır sonra ünlü filozof İbn Rüşd'ün Tehâfüt et-Tehâfüt adlı yapıtıyla karşılık bulsa da, siyasal ve toplumsal koşullar, Gazzâlî'nin yaklaşımının daha fazla etkili olmasına neden olmuştur. Bu etkide, o dönemde yaşanan Şii-Sünnilik gerimi ile, bu gerilimi aşmak için inşa edildiği anlaşılan Nizamiye medreselerinin etkisini, ve yine felsefe ve felsefî bilimlerin, Şii düşünce dünyasını temellendirmede araçsallaştırıldığı savının etkilerini anımsatmak gerekir. Bu bağlamda Gazzâlî'nin felsefe yanında önemli bir Şii eleştirisi olması gerçeğini anımsamak gerekir.

Modern araştırmalarda, genelde Gazzâlî'nin İslam kültüründe felsefenin gerilmesinde bir payı olduğu iddiası sıklıkla gündeme getirilse de, onun İslambilim tarihindeki etkisi üzerinde pek durulmamaktadır. Bunun temel nedeni, o dönemki felsefenin bilimler sistemiyle bağının görmezden gelinmesidir. Oysa tıpkı Batıda olduğu gibi İslam dünyasında da felsefe, felsefî düşünme biçimi yanında aynı zaman da bir tür aklî ya da felsefî bilimler sistemidir. Bugünkü deyişle felsefe, teorik ve pratik pozitif bilimleri kendi bünyesinde barındırmaktadır; henüz bilimler felsefeden bağımsızlaşmamıştır. Dolayısıyla Gazzâlî, filozofların genel dünya görüşlerini eleştirirken, onların aklî ya da felsefî bilimler sistemini de köklü bir eleştiriye tabi tutmuştur. Bu eleştiriler, aklîya da felsefî bilimlerin İslam'ın genel dünya görüşüyle örtüşüp örtüşmediğini göstermeye dönüktür ve din odaklı bir bakış açısıyla bu bilimlerin bir tür çözümlemesini içerir.

İşte bu bildiri, Gazzâlî'nin, Tehâfüt el-Felâsife, el-Munkiz min ed-Dalâl, İhya' Ulûm ed-Dîn, Eyyuhâel-Veled, Hulâsa et-Tasânif, Risâle Ledünniyye gibi eserlerinde gündeme getirdiği bilimler sınıflamasından yola çıkarak, aklî ya da felsefî bilimlere biçtiği rolü ve dinsel bir paradigmayla onlara yönelttiği eleştirileri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylelikle, genelde ihmal edilen, Gazzâlî'nin felsefe eleştirisinin bilimler üzerindeki etkisi gün ışığına çıkartılacağı gibi, aynı zamanda, bu eleştirilerin İslam bilim tarihindeki kimi sonuçlarına da değinilecektir. İslam bilim tarihindeki duraklama ve gerilemeleri çözümlerken bu sonuçları ciddiye almak gerekir. Zira Gazzâlî, hem döneminde siyasal misyonlar yüklenmiş hem de Sünnî Nizamiye medreselerinin eğitim programlarına köklü bir biçimde etkide bulunmuştur. Etkisi bununla da sınırlı kalmamış, yapıtları her dönemde elden ele dolaşmıştır.

Anahtar sözcükler: Gazzâlî, felsefe, aklî bilimler, nakli bilimler, bilim.

¹ Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, e-posta: haydin@omu.edu.tr

İSLAM EĞİTİM VE SİYASET GELENEĞİNDE İBN RÜŞD'ÜN YERİ VE ÖNEMİ

Lokman ÇİLİNGİR¹

İslam siyaset düşüncesinin esasını; bir yandan (eğitime köklü vurgu yapan Platon'un ideal devlet anlayışı ile yine eğitimi önceleyen Aristoteles'in realist devlet veya toplum anlayışının sentezleyen) antik Yunan siyaset felsefesi, bir yandan da İslam inancı (Hilafet kuramı) oluşturur. Bu bağlamda Farabi ile temelleri atılan ve İbn Haldun ile evrensel bir boyuta varan İslam eğitim ve siyaset geleneğinin geçiş noktasında yer alır İbn Rüşd.

Bu tebliğde, eğitim ve siyaset anlayışını büyük ölçüde Platon'un Farabi yorumu üzerine bina eden İbn Rüşd'ün, realist siyaset anlayışına kayması veya Aristoteles'i öncelemesinin sebepleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yine, Meşşai gelenekten gelen İbn Rüşd'ün felsefi/seküler toplumsal-siyasal düzene karşı şeri düzene yaptığı vurgu ve insan aklının bilgi imkânları konusunda geri adım atmasının sebepleri araştırılacaktır. Bu önemlidir; çünkü eğitim bağlamında köklü sonuçları vardır. Öte yandan 'Neden İbn Rüşd, Yunan ve İslam siyasetdünyasından devraldığı tüm mirasa ve kendi siyasi tecrübesine rağmen, İbn Haldun gibi, orijinal bir siyaset ve eğitim felsefesi geliştirememiştir?' sorusu cevaplanmayı beklemektedir. Ancak buna rağmen İbn Rüşd veya Averreosçuluğun siyaset ve din-felsefe ilişkisi konusunda bilhassa Batı'da o denli kalıcı izler bırakmasının sebepleri irdelenmek zorundadır. Elbette eğitim, din-felsefe, din-bilim, siyaset-din ilişkileri dâhil günümüz siyasi sorunları açısından İbn Rüşd'ün neyi ifade ettiği büyük önem arz etmektedir.

Anahtar sözcükler: İbn Rüşd, siyaset, eğitim, din, siyaset-eğitim ilişkileri.

¹ Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, e-posta: hhaydin55@gmail.com

ALİBORAN EBU REYHAN MUHAMMED BİN AHMED EL-BİRÜNİ VE BAZI TEOREMLERİNİN İSPATI

Zekeriya GÜNEY¹
Nebiye KORKMAZ²

Türk bilgini Aliboran (Biruni) (973-1048), bilim tarihi araştırmalarında “Tüm zamanların en parlak zihinlerinden biri” olarak nitelendirilmiştir. “Bilimsel gözlem”in ve “Trigonometri”, “İzdüşüm Geometrisi” gibi birçok matematik alanının öncüsü olarak kabul edilen Biruni, bilim ve matematiğin gelişiminin temel taşları olan Türk-İslam bilginlerinin başta gelenlerinden biridir. Eserlerini zamanın bilim dili olan Arapça yazmış olmasına rağmen, yer yer Türkçe notlar da düşen Biruni matematik, astronomi, astroloji, tıp, Eczabilim (farmakoloji), trigonometri, fizik, kimya, tabiat bilgisi, antropoloji, jeoloji, jeodezi, sosyoloji, tarih, coğrafya, felsefe, etnoloji, dinler tarihi, filoloji, botanik, mineraloji, şiir, edebiyat, haritacılık gibi alanlarda 100’ den fazla eser vermiştir. Biruni ile ilgili araştırmalara göre, ana dili Türkçe’nin yanında, Arapça, Farsça, Sanskritçe, Yunanca, İbranice gibi dilleri de bildiği belirtilmiştir. Gazneli Mahmud tarafından “sarayımın en değerli mücevheri” diye övülen, Sultan Gazneli Mesud’a sunduğu "Mesudî fi'l Heyeti ve'n-Nücum" adlı astronomi eseri, bilim tarihçileri tarafından Batlamyus’un batı dillerine “Almagest” adıyla çevrilen ünlü eserinden daha üstün tutulmuştur. Bu çalışmada Biruni’nin matematiğe dair çalışmaları kısaca özetlenmiş ve esas olarak da, bazı Biruni araştırmalarında ona atfedilerek ifade edilmiş fakat (muhtemelen bulunamadığı için) ispatları verilmemiş olan iki teoreminin ispatları verilmiştir. Biruni tarafından da sözel olarak yapılmış olduğunu tahmin ettiğimiz bu ispatlar bildirimizde modern matematik notasyon ve terimleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. “Aliboran Teoremleri” adını verdiğimiz bu teoremlerin, Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı’nın “Beyruni’nin Bilimsel Çalışmaları, Bilim ve Ütopya, 2000” makalesinde verilmiş olan anlatımları aşağıdadır:

1. “Eğer herhangi bir çember yayı içinde bir doğru parçası eşit olmayacak tarzda kırılmış olursa, buna yayın orta noktasından çizilen dikme onu iki eşit parçaya böler.”
2. “Eğer bir daire yayı içinde yayı iki eşit parçaya bölen bir kırık çizgi bulunursa, ayrıca aynı yay içinde yayı eşit olmayan iki parçaya ayıran ikinci bir kırık çizgi alınır, yayı eşit parçaya bölen kırık çizginin bir parçasının diğeri ile çarpımı, yayı eşit olmayan iki parçaya ayıran kırık çizginin iki parçasının çarpımı ile iki bölüm noktası arasındaki kirişin karesinin toplamına eşittir.”

Anahtar sözcükler: Türk-İslam matematikçileri, Biruni teoremleri.

¹ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi , e-posta: zguney@mu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: nkorkmaz@mu.edu.tr

İSLÂMÎ EZOTERİZMDE İNİSİYASYON: MEVLEVİLİK ÖRNEĞİ

İmren YILDIZ¹

Ezoterizm, genel manada *bâtın* anlamına, *egzoterizm* de tam tersi; *zâhir* anlamına gelmektedir. Burada bâtından kasıt ise akıldan çok sezgidir. “Dinî hayatta kesin bilgiye akıl yolu ile değil, ancak sezgi vasıtasıyla ulaşılabileceğini İbn Sina ve Gazâlî de anlatıyor” (Topçu, 2002, 73). Dolayısıyla ezoterizmi, tasavvuftaki manevi eğitimle bağdaştırmak mümkündür. Mevlevîlik örneği üzerinden gidilecek olursa da ezoterizm, 1001 günlük çileyle, inisiyasyon da *ikrar verme* ile denk tutulabilir.

“Türk tarihi içinde yedi yüzyıla yakın bir süre İslâm uygarlığını temsil etmiş; kendi teknik ve estetik şartları içinde medeniyet âleminde silinmez izler bırakmış; mensup olduğu ekolün en ünlü şairlerini, bestekârlarını, mutasavvıflarını ve mesnevîhanlarını yetiştirmiş, en yüksek musiki eserlerini vermiş; taassuba göğüs germiş ve hayata ilâhî olduğu kadar beşerî bir mânâ da katmış olan Mevlevîlik, kısmen öbür tarikatlarda da olduğu gibi, insanı manevî açıdan en ham bulunduğu bir noktada alıp çeşitli eğitim kademelerinden geçirdikten sonra, yaşadığı toplum içinde ve dünya üzerindeki görev ve sorumluluklarını anlamış; sabırlı, çalışkan, insan sevgi ve hoşgörüsüyle dolu, diğer insanlara hizmeti en değerli ibadet olarak kabul etmiş *insan-ı kâmilî* yetiştirmek amacı güden bir hayat felsefesi, Mevlevî tekkeleri de bu felsefenin öğretildiği bir nevi hayat okulları idi.

Mevlevîlik her asırda İmparatorluğun gelişmesine paralel bir gelişme göstermiş ve devirlerinin bir nevi müzik konservatuvarı, güzel sanatlar akademisi ve edebiyat fakültesi niteliğindeki yüzlerce Mevlevîhâne, bu tarikatın ilim-irfan ocaklarını oluşturmuşlardı” (Tanrıkorur, 1987, 271).

“Tarikata çığ olarak girmiş olan kimse (çilekeş can) *ben* olma şuurunu ve egoizmini (nefsini) kırarak manen pişip olgunlaşacak, âdeta bir nevi *simya değişimi* geçirerek sabır, metanet ve rıza sahibi bir dervişe dönüşecektir. Ancak, Mevlevî çilesi, sürekli inziva, halvet, uzlet, oruç ve tecerrüt gibi insan gücünün üstündeki meşakkat ve mahrumiyetlerle dolu bir çile değildir. Mevlevîlikte çile çıkarmak için karanlık bir odaya kapanmak yoktur. Mevlevî dervişinin tâlim ve terbiyesi, pazarcılıktan çamaşırcılığa, bulaşıkçılıktan temizlikçiliğe kadar 18 hizmetten oluşan, âdeta ev temizliğine benzetilebilecek bir çiledir. Mevlevîlikte bu yüzden, manevî eğitimin başlayacağı ilk mekân olarak Ateşbaz adı da verilen Matbah-ı Şerif seçilmiş, Aşçı Dede (veya Ser-tabbah) tekkenin baş mürebbisi olarak kabul edilmiştir” (Tanrıkorur, 1987, 273).

Anahtar sözcükler: Mevlevîlik, çile, derviş.

Kaynakça

- Tanrıkorur, Ş. (1987). Bir eğitimin mimarisi Mevlevî Matbah-I Şerifi. *1. Milletlerarası Mevlana Kongresi* (s. 271-298). Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Topçu, N. (2002). *Bergson*. İstanbul: Dergah Yayınları.

¹ Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi, e-posta: imrenyildiz@yahoo.com

ÜTOPIK SÖYLEM ARACI OLARAK BATI SANATINDA BAHÇE, ADA VE YABANIL DOĞA İMGELERİ

Murat ATEŞLİ¹

Doğu uygarlıklarında olduğu gibi Batı uygarlıklarında da ütopyik söylemler mutluluk vaadine bağlı olarak cennet ve ideal toplum tasvirlerini kapsar. Cennet ve ütopyik kavramlar, çoğu inanç ve düşünce sistemine göre insanın ölümden sonra yaşayacağına inanılan yitlik bir kökenin özlemini de içeren mutluluk vaadidir. Antik dönemden bugüne bu kavramlar, çok tanrılı ve tek tanrılı dinlerin söylence ve kutsal metinlerinde çoğu zaman simgesel anlatımlar biçiminde bahsedilmektedir. Sümerlerin *Dilmun* adını verdikleri dünyevi mutluluk diyarından başlayarak tarihsel süreç içinde ütopyik söylem aracı olarak; bahçe, ada ve yabanıl doğa gibi tasvir ve anlatımlar, Antik Yunan düşünürlerden Euhemerus'un *Kutsal Söylenceler*'inde vurgulanan *Panchaea* adasında, Platon'un *Timaios* ve *Kritias* adlı diyaloglarında anlatılan *Atlantis* efsanesinde ve ütopyik düşüncelerin çıkış kaynağı olan Thomas More'un *Utopia*'sında olduğu gibi belirtilmiştir. Aynı şekilde, Eski Ahit'ten başlayarak semavi dinlerin kutsal kitaplarında bahsedilen cennet ve cehennem kavramlarına, insanoğlunun yitirmiş olduğu cennet özlemine atıfta bulunan John Milton'un *Kayıp Cennet* ve *Yeniden Kazanılan Cennet*'inde ütopyik mekânsal betimlemeler vurgulanmıştır.

Antik Greko-Romen mirasla biçimlendirilmiş ve Hıristiyanlık doktriniyle geliştirilmiş Batı kültürünün *Yeryüzü Cenneti* olgusu, yazın alanında önemli bir yer teşkil etmiş; plastik ve görsel sanatlar alanında da simgesel ve mekânsal bağlamda sıklıkla kullanılmıştır. Batı sanatında manzara resim geleneğine bağlı olarak bahçe, ada ve yabanıl doğa imgelerinin ilk örnekleri: Bronz Çağı uygarlıklarından Minos uygarlığının Thera adasında bulunan *Bahar Manzarası* adlı duvar resmiyle birlikte, Pompei'deki şehir kalıntılarının büyük bir kısmında ve Roma yakınlarında yer alan Prima Porta'daki Livia Villası'nda fresk ve mozaiklerde görülür. Rönesans'tan bugüne, gerek ikonolojik ve mitolojik bağlamda olsun; gerekse ütopyik bir düşüncenin yansıması biçiminde olsun bu gelenek farklı materyal ve yaklaşımlarla devam etmiştir. 19. yüzyıldan itibaren ütopyik söylemler siyasi ve toplumsal anlamlar bağlamında değerlendirilmiştir. Özellikle 20. yüzyılda, ütopyik söylem avangart sanatçıların arasında sanatsal pratiklerinin nihai amacı olarak vurgulanmış; ayrıca, bu ülküsel yaklaşımlar etrafında toplumsal ve siyasi söylemler üretilmiştir. Bu çalışmanın amacı; Batı sanatında tarihsel süreç açısından, bahçe, ada ve yabanıl doğa görünümleri üzerinden ütopya kavramının nasıl betimlenip ve yorumlandığıdır.

Anahtar sözcükler: Batı sanatı, ütopya, bahçe, ada, yabanıl doğa imgeleri.

¹ Öğr. Gör., Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, e-posta: matesli@hotmail.com

POSTMODERN SANATIN ANLAMLANDIRILMASI VE BİREYİN İÇ HUZURSUZLUĞU

Abdullah CEM ÖZAL¹

Sanat ortaya çıktığı zaman diliminden bu yana bir üst yapı kurumu olarak dönemlere göre değişkenlik gösteren işlevler üstlenmişti. Bilgi verme, tanıklık etme, algı yönetme, ifade etme, belgelendirme gibi pek çok nedenle yapılmış olan sanat eserlerini biliriz. Mağara dönemlerindeki büyücülerin, Ortaçağdaki din adamlarının, Rönesans'taki burjuva sınıfının, aristokrasinin ya da birey olarak sanatçının kendisinin sanattaki üretim şekillerinin nasıl belirleyicisi olduklarını okumuşuzdur. Bahsettiğimiz süreçten günümüze, postmodern kavramının tartışılmaya başladığı 20. yüzyılın ortalarına kadar sanatın temel olarak iki gerçeklik kavrayışından bahsedilmektedir. Bunlardan ilki taklittir, yaşamı ne kadar iyi yansıttığıdır. Çünkü algılar yoluyla elde edilen her bilginin kaynağı tanrıdır ve ona dayalı bir düzenin ürünüdürler. Gerçek olan oysa diğer şeyler onun taklidir. Ne kadar benzerse o denli iyidir. Zeuxis ve Parrhasius örneğini hatırlarız. İkincisi bireyin kendi gerçekliğinin yansıtılmasıdır. Rönesans ile birlikte hümanizmin, rasyonalizmin ve sonrasında determinizmin bireyi, akli ve bilimi, gerçeği kavramadaki ana yapılar haline getirmesi ile tanrının yerini insan/birey almıştır. Ortaya çıkan eserin içeriği de bu doğrultuda olmuştur.

Günümüzde ise bütün bunların dışında gerçeğin ne tanrının ne de bireyin merkeze alınmasıyla yapılamayacağı bir düşünce şekli olan postmodernist durum söz konusudur. Gerçeklik, eğer varsa kişiden kişiye, durumdan duruma ya da toplumdaki topluma değişir. Dolayısıyla gerçeklik de rölatif/görece bir olgu durumundadır. Böylesi bir yapı zenginlik, karmaşa, kaos, simülasyon gibi kavramların beslediği; içi boş mu dolu mu muğlaklığında devasa bir postmodern bulanıklığın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sanat da bu süreçte her türlü araç gereç ve her türlü yaklaşımın bir arada bulunabildiği ve dahası herkes tarafından yapılabilir bir yapıya dönüşmüştür. Bu alanda ortaya çıkan ürünlere kimse "bu sanat eserdir ya da değildir" diyememektedir. Çünkü rasyonalite ve determinizmin tanımlama ve tanımlayarak algılama şekli postmodernite tarafından kullanılamaz. "Walter Benjamin, günümüzde sanat yapıtlarında sınırsız sayıda mekanik yeniden üretim (Reproduktion) yoluyla ortadan kalkmakta olan ve giderek kalkan şeyin ne olduğunu sorgulamıştır. Benjamin'e göre, ortadan kalkmakta olan şey, sözcüğün en sağın anlamıyla "özgünlük" tür. Yeniden-yapım, sanat yapıtının özgünlüğünü yapan ana ögeyi, "burada ve şimdi olma"yı ortadan kaldırmaktadır. Yani sanatın biricik ve zorunlu ölçütü olarak özgünlükten söz etmek artık olanaksızlaşmaktadır" (Frenzel, 1990, 78). Neyin gerçek olup olmadığını, neyin sanat olup olmadığını tartışmıyorsak ve bu olguları günümüz içindeki yeri bağlamında tanımlamıyorsak bu durumda neden bahsedilebilir? Her şey gerçek ve hiçbir şey gerçek değil önermesinin paradoksu içerisinde bireyin duyduğu iç huzursuzluğu ne dindirebilir? İnsan içgüdüsel olarak algıladıklarını anlamlandırarak ve kendinde bir tanım oluşturarak bilinemezliğin huzursuzluğundan kurtulabilir. Nitekim genel olarak postmodernizm dediğimiz bu yapıyı da tanımlamaya açıklamaya çalışmaktadır. Oysaki postmodernizm tanımlamaların ya da büyük anlatıların dışında olduğunu söyleyerek, kendine bir tanımlamayla sınırlandırmakta sınır, sınırsızlıktır diyerek başka bir paradoksa sürüklemektedir.

Yaklaşık yetmiş yıldır üretilen eserlere baktığımızda ne denli avangard olursa olsun artık klasikleşmiş ilk örneklerinin düşünce olarak yinelenmelerinden başka bir şey göremiyoruz. Bütün bunun sonucunda özne olarak insanın yaşamsal dengesini bulabilmesi gerekecektir. Adı her ne olursa olsun bireyin anlamlandırma içgüdüleri tüm karmaşık yapının mutlaka çözümlenmesi ve her ne kadar postmodernizm tanımlamalardan uzak da duruyor da görünse mutlak suretle yerini yeni bir yapıya bırakırken tanımlanmış ve belki de klasikleşmiş olacaktır.

Anahtar sözcükler: Postmodernizm, anlamlandırma, huzursuzluk, modernizm.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: cemozal@mu.edu.tr

FIGÜRATİF RESME GERİ DÖNÜŞÜN NEDENLERİ VE ETKİLERİ

Serpil YAYMAN ATASEVEN¹

Plastik sanatlarda yaşanan büyük değişimler 20. yüzyılın ilk yarısında kendini hissettirmeye başlamıştır. Bu değişimlerin temelini Avant-Garde sanata bağlı kavram ve düşünceler oluşturmuştur. Sanat, artık kendini sorgulayan, var olan tanımları tekrar ele alan, felsefenin temel görevi olan, kavram üretmek işini üstlenmiştir.

Modernizmle birlikte ortaya çıkan kavramlar 20. yüzyıl boyunca sanatı biçimlendirmiştir. Modernizmin savunduğu makine estetiği ve endüstrinin, sanat mitosunu ortadan kaldırmasıyla başka bir boyuta varmıştır. Makine, sanat ortamında alışıla gelmiş geleneksel düzen ve kompozisyon anlayışını yok etmiştir. Modernizme bağlı bu gelişmeler geleneksel sanatın o güne kadar geçerli olan tüm kurallarını yıkmıştır. Yüzyılın ilk yarısında yıkılan bu değerler 1950'lere kadar çeşitli izm'lerle gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 1950 sonrasında ise gündelik yaşama bağımlı ilişkiler kuran sanat, gündelik yaşamın ifade ve davranış biçimleri ile arasında bir köprü kurmuştur.

Teknolojik gelişmeler ile birlikte seri üretimin artması sanatı da etkilemiştir. Pop art hazır yapıtları konu olarak değil, biçimsel olarak kullanmıştır. Minimalizm ve pop serileri, endüstriyel biçimleri ifade edip, onları eskiden uzak oldukları sanat, eğlence gibi alanlara yerleştirerek, kapitalist üretim ve tüketimin belirteci olmuşlardır. Kapitalizm de, sanatın paraya dönüştürülmesi, sanatın sonsuzluk olarak adlandırılan gizli gücünü ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle Kavramsal Sanat, sanat nesnesini yok ederek bunu engellemeye çalışmış ama bir süre sonra kendisi de sanat pazarının içine girmekten kurtulamamıştır. Sanat yapıtı kapitalist toplumda meta durumuna düşmekten kurtulamamıştır.

Kavramsal Sanat, modernizmde olduğu gibi güzellik düşüncesini yadsımış, yargı ve duyguların yasalaştığı evrensel bir varoluşa önem vermiştir. Bu nedenle tuval resminin biçimsel yapısı yerini dil ve sembollere bırakmıştır. Sanat ve sanat olmayan arasındaki ayrımın belirsizliği eleştirel tavrın çözülmesi ile son bulmuştur. Resim sanatının değer yargılarının yok olması, sanatçının biçimsel tercihlerinin estetik seçimi yerine, anlam üretiminin yönlendiriciliğine doğru kaymıştır. Ancak resmin katı düşünsel sınırları içinde var olamayacağı anlaşılmıştır. 1980'lerde resmin mitolojik ve mistik anlayışı tekrar kazanması, onun kendi derinliğini hissetmiş olmasına bağlanmıştır. Sanat, bir kez daha temsili resme geri dönerek duygunun ve estetik güzelliğin farkına varmıştır.

Bu araştırmanın amacı, 20.yüzyılda modernizm'in katı ve kuralcı yaklaşımı yerine, yüzyılın sonunda resim sanatın 'da estetik güzelliğin ve duygunun tekrar önem kazanmasının nedenlerini ortaya koymaktır.

Anahtar sözcükler: Figür, sanatçı, kavramsal sanat, kapitalizm.

¹ Yrd. Doç. Dr., Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: yayman_@hotmail.com

MODERN HEYKELDE SOYUTLAŞAN BEDEN İMGELERİ

Osman YILMAZ¹

Bu tebliğin amacı, modern süreçte Rodin'de başlayıp, Brancusi ile Giacometti'de devam ederek, Moore'da soyutlaşan beden imgelerinin plastik anlamda kendine özgü bir biçim dili yaratılmasını ele almaktır.

Modern heykel sanatının ortaya çıkışına kadar insan bedeni neredeyse heykel sanatıyla özdeşleşmiş ve onun en önemli yaratma konularından biri olmuştur. 19. yüzyılın sonlarına doğru beliren modern sanat yapıtları beden estetiği üzerinde büyük bir değişikliğe neden olmuş ve geleneksel anlayışta yapılan beden imgelerinden ayrılmaya başlamıştır. Bunda, Avrupa'da gelişen ve insanı yaşamın merkezine koyan "hümanist" felsefi anlayış etkili olmuştur. Modern Sanat ister soyut olsun, ister soyutlayıcı olsun, bunların her ikisi de "soyut" kavramının içeriğinde birleşerek soyut sanatın bütünselliğini oluştururlar. Sanatçı kendi iç dünyasındaki "şeyi" ya da "şeyleri" ifade eder. Soyutlamada sanatçı tinsel dünyası ile dış dünyanın izlenimini birleştirerek yapıt üretir. Bu nedenle figüratif heykelin soyuta olan eğilimi de soyutlamalar yoluyla olmuştur. A. Rodin geleneksel sanat anlayışı içinde yetişmiş olsa da figürlerini kurgulayışı bakımından gelenekten ayrılır ancak, çalışmalarını figürlerin oluşturması bakımından da gelenekle bağlarını koparmaz. Rodin insan bedenini bilinen anatomik yapısıyla değil, bedeni kendine özgü ruhsallığı içinde kavrar. Rodin'in figürleri üzerinde görülen yüzeydeki parçalanmaların işareti olan ışık titreşimleri, izlenimci ressamların doğadan yapmış oldukları, anlık izlenime dayanan renk lekelerine dönüşen resimlerini hatırlatır. Brancusi, görünen bedeni organik bütünlüğü içinde olabildiğince yalınlaştırma isteğindedir. Bunu yaparken de Rodin gibi tüm bir bedeni değil de, bedende sadece başı ya da vücudu (torso) göz önünde bulundurur. Biçimsel araştırmaları yanında biçimini yükleyeceği malzemenin olanaklarını da göz önünde bulundurarak, malzemenin imgeye etkisini de sorgular. Modele ihtiyaç duymadan da yapılabilecek figürler yapan Giacometti'nin figürleri, bir var oluş ya day ok oluşun arasında çift yönlü düşünülebilir. Figürlerin yapıldıkları dönemler göz önüne alındığında II. Dünya Savaşı'nın sanatçılar üzerinde derin izler bıraktığı görülür. İnsanın insana vahşetini dile getiren, nihayetinde insanın yalnızlığını vurgulayan beden imgeleri, adeta dönemin ruhsal göstergeleridir. Moore'nin biçim dilini genellikle organik soyutlamalar oluşturur. Organik formlarını dokunsallıkla görsel bir güce ulaştıran Moore, plastik yorumlarıyla insanın tinsel durumunu açıkça sezdirir. Parça bütün ilişkisinde boşluk önemli bir yer tutar. Bazen öyle ki, boşluk soyutlanmış, parçalanmış kemiksi formlara dönüşen bedenlerin içini dolduran plastik bir unsur olmuştur. Gerek malzeme açısından olsun, gerekse sanatçının biçimlendirme şekli olarak soyutlama olsun, her durumda beden imgelerinde soyutluğu yaratan neden, sanatçının tinsel olan, öznel kavrayışıdır.

Anahtar sözcükler: Modern sanat, soyut, beden, imge.

¹ Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, e-posta: oyilmazerciyes@hotmail.com

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ'NİN EPİSTEMOLOJİK VERİTİSİM PERSPEKTİFİNDEN ELEŞTİRİSİ

Eray YAĞANAK¹
Sarper Serkan AVCI²

Çağdaş epistemoloji yakın bir zamana kadar bilginin ne'liği problemini bireyin doxastic (epistemik inanç temelli) tutumlarını gerekçelendirilmiş doğru inanç (justified true belief) yaklaşımıyla önermeler mantığı çerçevesinde çözmeye çalışmaktaydı. Bireyin epistemik tutumunun genel olarak sosyal kurumlar ve sosyal çevre tarafından belirlendiği fikrinin ağırlık kazanmasıyla beraber, epistemoloji insanın sosyal boyutuyla da ilgilenmeye başladı. Günümüzde sosyal epistemoloji olarak adlandırılan bu yeni çalışma alanı, sosyal sistemlerin bireyin epistemik tutumları üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu bağlamda, bireyin epistemik tutumları üzerindeki etkisinin fazlaca olduğu düşünülen eğitim sosyal epistemolojinin temel ilgi noktalarından birini oluşturmaktadır. Çağdaş epistemolojinin önemli isimlerinden biri olan Alvin Goldman sosyal epistemoloji çözümlerinde, eğitim felsefeleri üzerine yaptığı eleştirilerle eğitimde veritistic (doğru/hakikat odaklı) bir formülasyon ortaya koymaktadır. Goldman'a göre, tıpkı bilimde olduğu gibi, eğitimin temel amacı bilgi'nin nasıl elde edileceğini ya da o'na nasıl sahip olunacağını göstermektir. Eğitim bunu yaparken birçok yol izler: önceki bilgilerimizi düzenler ve onları yeni bilgilerle harmanlayarak aktarır; bireyin doğru bilgiye ulaşmasını sağlayacak yolları gösterir, yeni bilgilerin edinilmesi konusunda o'nu özendirir ve böylece otonom öğrenciler olarak ortaya çıkmalarını sağlamaya çalışır. Otonominin koşulu eleştirel düşünmedir. Çünkü Goldman'a göre eleştirel düşünme kendi başına epistemik değeri olan bir tutumdur. Ancak tüm bunların gerçekleşmesinin tek koşulu sadece eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi değil, aynı zamanda bireyin doğruyu/hakikatı bulmasına olanak sağlayacak koşulların da bulunmasına bağlıdır.

Bu çalışmada, Alvin Goldman'ın veritistic yaklaşımı üzerinden Türk Eğitim Sistemi'nin amaçlarının neler olması gerektiği, eğitim yoluyla bireyin bilgi, değer ve davranışlarının nasıl biçimlendirildiği, eğitimin dört unsuru olan, amaç, içerik, süreç ve değerlendirmenin bireyin bilgi edinme süreçlerindeki etkilerinin eleştirisi yapılacaktır.

Anahtar sözcükler: Alvin Goldman, veritism, bilgi, güvenilirlik, eleştirel düşünce.

¹ Yrd. Doç. Dr., Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, e-posta: eray@mersin.edu.tr

² Felsefe Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, e-posta: sarperserkan@hotmail.com

ÖĞRETMEN ADAYLARININ EPİSTOMOLOJİK İNANÇLARINI ETKİLEYEN ÖZELLİKLERİN CHAİD ANALİZİ İLE BELİRLENMESİ

Recep Serkan ARIK¹

Öğretmenler en doğru yol göstericinin bilim olduğunu; bilimsel bilgilerle donanmış bireyler yetiştirmeyi amaç edinmişleridir. Bilime inanan bireylerin yetiştirilmesi ve bunu kullanmalarını sağlamak üniversitelerin görevidir. Bu çalışmada, 2015-2016 öğretim yılında Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada, Schommer (1990) tarafından geliştirilmiş olan Deryakulu ve Büyüköztürk (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan epistemolojik inanç ölçeği kullanılacaktır. Uyarlanan ölçek üç faktörlü bir yapı altında 34 maddeden oluşmaktadır ve 5'li likert tipindedir. Ölçek, epistemolojik inançların belirlenmesinde hem dünyada hem de Türkiye'de sıklıkla kullanılmaktadır. Epistemolojik inanç birçok bağımsız değişkenden (yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, bölüm, lisansüstü eğitim yapma isteği, anne eğitim, baba eğitim) etkilenmektedir. Karıştırıcı faktörleri elimine etmek için sınıflandırılma ağaçlarında ChiSquared Automatic Interaction Detector (CHAİD) analizi kullanılarak bu değişkenlerin yordayıcılığı araştırmada ortaya konacaktır. Chi-Squared Automatic Interaction Detector Analizi; bir bağımlı ve birden fazla tahminleyici değişken arasındaki ilişkileri araştıran bir yöntemdir. CHAİD algoritması bağımlı değişkeni açıklayan bağımsız değişkenler arasındaki çok yönlü etkileşimleri vermesinin yanında, bu etkileşimleri ağaç diyagramı yoluyla kolaylıkla yorumlama imkanı da vermektedir. Karar ağacını kullanarak öğretmen adaylarının epistemolojik inançlarını yordayan değişkenlerin neler olduğu aşamalı olarak CHAİD analizi ile belirlenecektir.

Anahtar sözcükler: Epistemolojik inanç, öğretmen adayı, CHAİD analizi.

¹ Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: rserkan.arik@dpu.edu.tr

BİLİMSEL EPİSTEMOLOJİK İNANÇLAR İLE ELEŞTİREL DÜŞÜNME YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Aytunga OĞUZ¹
Hakan SARIÇAM²

Bilimsel epistemolojik inançlar, en genel anlamda bireylerin bilimin ne olduğu, özellikleri, yöntemleri ve bilimin nasıl öğretilmesi gerektiğine ilişkin inançlarını kapsamaktadır (Deryakulu ve Hazır Bıkmaz, 2003). Eleştirel düşünme, "bireyin ne yapacağına ve neye inanacağına karar vermesi için çözümleyici, değerlendirmeye yönelik bilinçli yargılarda bulunması ve bu yargıları ifade etmesi" biçiminde tanımlanmıştır (Akbiyık ve Seferoğlu, 2006). İnsanların hayatlarında eleştirel düşünmeyi verimli bir şekilde kullanabilmeleri için eleştirel düşünme becerilerine ve eleştirel düşünme yönelimlerine sahip olmaları gerekmektedir (Akbiyık, 2002). İnsanoğlunun sağlıklı düşünebilen bir birey olabilmesi için sahip olduğu bilişsel beceriler ve yeteneklerden öte, araştırma ruhuna, gerçekleri aramaya, risk almaya ve eleştirel düşünme yönelimlerine sahip olması gerekmektedir. Bu düşünceden hareketle bilimi üretmek için eleştirel düşünebilmek gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinde bilimsel epistemolojik inançlar ile eleştirel düşünme yönelimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi lisans eğitimine ve pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına devam eden 400 birey oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 21 ile 30 arasında değişmektedir. Katılımcılara Akın ve diğerleri (2013) tarafından Türkçeye adapte edilen 11 maddelik Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ve Deryakulu ve Hazır Bıkmaz (2003) tarafından Türk kültürüne uyarlanan 30 maddelik Bilimsel Epistemolojik İnançlar Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler normal dağılım sergilediği için değişkenler arası farklılaşmaların tespitinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA); bilimsel epistemolojik inançlar ile eleştirel düşünme yönelimleri arasındaki ilişkilerin ne yönlü ve düzeyde olduğunu tespit etmek için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. ANOVA bulgularına göre, Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin bilimsel epistemolojik inanç puanları Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi (GSF) ve Beden Eğitim Spor Yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yüksek iken; GSF öğrencilerinin eleştirel düşünme yönelim puanları diğer fakülte ve yüksekokul öğrencilerinden yüksektir. Korelasyon bulgularında bilimsel epistemolojik inançlar ile eleştirel düşünme yönelimleri arasında $p < .01$ önem düzeyinde pozitif ilişkiler tespit edilmiştir. Regresyon analiz sonuçlarında ise eleştirel düşünme yönelimlerinin bilimsel epistemolojik inançlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde epistemolojik inançlar ile eleştirel düşünce arasında ilişkiyi inceleyen çalışmalara dayanarak elde edilen bulgular tartışılmıştır. Araştırmada yaş, cinsiyet gibi demografik değişkenlerin olmaması gibi belli başlı sınırlılıklar olmakla birlikte bu eksiklikler yeni çalışmalarda kişisel bilgi formu ekleyerek giderilebilir. Ayrıca gelecek çalışmalarda çalışma grubu olarak tüm üniversite öğrencileri ele alınırsa daha ilginç bulgular elde edilebilir.

Anahtar sözcükler: Eleştirel düşünme, epistemolojik inançlar, bilim.

Kaynakça

- Akbiyık, C. (2002). *Eleştirel düşünme eğilimleri ve akademik başarı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Akbiyık, C., & Seferoğlu, S. S. (Güz 2006). Eleştirel düşünme eğilimleri ve akademik başarı. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(32), 90-99.
- Akın, A., Hamedoğlu, M. A., Sarıçam, H., Akın, Ü., İlbaşı, A. B., Civan, & S., Demir, T. (2013, December). *The validity and reliability of the Turkish version of the Critical Thinking Disposition Scale*. 2nd International Symposium on Chaos, Complexity and Leadership 17-19 December 2013, Ankara-Turkey.
- Deryakulu, D., & Hazır Bıkmaz, F. (2003). Bilimsel Epistemolojik İnançlar Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(4), 243-257.

¹ Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: aytunga.oguz@dpu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hakan.saricam@dpu.edu.tr

PEDAGOJİK FORMASYON EĞİTİMİ VE EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BİLİŞÖTESİ ÖĞRENME STRATEJİLERİ VE ÖĞRETMEN YETERLİK ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Kevser BAYKARA ÖZAYDINLIK¹

Bilişötesi öğrenme stratejileri genel olarak bireyin kendi öğrenme biliş sistemi, yapısı ve çalışması hakkındaki bilgisidir (Namlu, 2004). Çeşitli araştırmalarda, öğrencilerin biliş ve çabalarını düzenleyip denetlemelerini sağlayan stratejileri bilmelerinin yanı sıra bu stratejilerin yararlılığına inanmaları ve kullanmayı istemelerinin önemi vurgulanmıştır (Pintrich, 1988, Meece, 1994 Akt. Gürşimşek, 2002). Bandura (1993), algılanan yeterlik algısının, bilişsel gelişim süreçlerini etkilediğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Zimmerman'a göre (1989), yüksek düzeyde öz-yeterliğe sahip öğrenciler, daha nitelikli öğrenme stratejileri sergilerler.

Bu araştırma, Pedagojik Formasyon Eğitimi ve Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Bilişötesi Öğrenme Stratejileri ve Öğretmen Yeterlik Algıları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı belirleme ve adayların bu özelliklerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma grubunu, Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Dönemi, Pedagojik Formasyon Eğitimini alan ve mezun durumda olan öğrencileri ile Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri Öğretmen Özyeterlik Ölçeği ve Bilişötesi Öğrenme stratejileri Ölçeği ile toplanmıştır. Çalışmada veri toplama aşaması tamamlanmış olup, verilerin bilgisayar ortamına girme süreci devam etmektedir.

Anahtar sözcükler: Bilişötesi öğrenme stratejileri, öğretmen yeterliği algısı.

Kaynakça

- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational psychologist*, 28(2), 117-148.
- Gürşimşek, I. (2002). Öğretmen adaylarında öğrenmeye ilişkin motivasyonel inançlar ve strateji kullanımı. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 8.
- Namlu, A.G.(2004). Bilişötesi öğrenme stratejileri ölçme aracının geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 123-136.
- Zimmerman, B.J. (1989). A social cognitive view of self-regulated academic learning self-efficacy. *Journal of Educational Psychology*, 81, 329-339.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: baykara@mu.edu.tr

FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİNDE KAZANIMLARI GERÇEKLEŞTİRMEYE YÖNELİK KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Ulaş KUBAT¹
H. Şule AYCAN²

Öğrenme-öğretme süreci için en önemli aşamalardan biriside öğretmenin ders amaçlarına uygun bir öğretim stratejisi belirlemesidir. Bu bağlamda, kazanımların gerçekleştirilmesi için, öğretmenlerin kullanacağı öğretim yöntem ve stratejilerine yönelik yeterli donanımda olmaları çok büyük önem taşımaktadır. Tartışma yöntemi, soru-cevap yöntemi ve beyin fırtınası gibi bazı yöntemleri bunlara örnek olarak gösterilebilir. Tartışma yöntemi sınıf mevcudu ve sınıfta oturma düzeninin işin içine katılmasını gerektiren, beyin fırtınası öğrencilerin düşüncelerini çekinmeden açıklayabilecekleri demokratik bir sınıf ortamının sağlanmasını içeren, buluş yoluyla öğrenme de öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayan yöntemlerdir. Tüm bu olumlu yanlarının yanı sıra bu tür yöntemlerin bazı olumsuz tarafları da bulunabilir. Beyin fırtınası tekniğinde fen dersinde hazır bulunuşluk seviyesi uygun olmayan öğrenciler, tekniğin fen sınıfında hızlı uygulanması sürecinde bazı kavramları anlamada güçlükler yaşayabilir. Tartışma yöntemi uygulanan kalabalık bir fen sınıfında, bu yöntemi kullanmak hem kavramların tam olarak anlaşılmasına yönelik hem de sınıf yönetimi açısından uygun olmayabilir. Bu bağlamda fen bilimleri öğretmenin zengin bir öğrenme ortamı oluşturabilmesi için farklı yöntemlere yer vermesi bir zorunluluktur. Çünkü her öğrencinin hazır bulunuşluk seviyesinin farklı olabileceği göz önüne alınarak her öğrencinin aynı yöntemle öğrenemeyeceği dikkate alınmalıdır.

Bu çalışmanın amacı, fen bilimleri öğretmenlerinin öğrenme öğretme sürecinde kazanımları gerçekleştirmek için kullandıkları öğretim yöntem ve stratejilerini belirlemektir. Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan soruların yanıtlarını bulabilmek amacıyla Muğla ilinde 16 Fen Bilimleri öğretmeni ile görüşme yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre kazanımları gerçekleştirmek için öğretmenlerin üçte ikisi deney yönteminin yanında soru-cevap yöntemini de kullandıklarını, yaklaşık yarıya yakını da düz anlatım, beyin fırtınası tekniği, tartışma yöntemi ve buluş yoluyla öğrenme yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çok azı istasyon yöntemi ve işbirliğine dayalı öğrenmeyi kullandıklarını vurgulamışlardır. Öğretmenlerin soru-cevap yöntemi, beyin fırtınası tekniği ve tartışma yöntemi gibi aktif öğretim yöntemlerini kullanmalarının fen bilimleri öğretim programı için olumlu bir özellik olduğu söylenebilir. Ayrıca fen bilimleri dersinde diğer aktif yöntemlerden olan proje yöntemi, istasyon yöntemi ve işbirliğine dayalı öğrenme gibi yöntemlere daha çok yer verilmesi, tam öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olabilir. Fakat öğretmenlerin istasyon yöntemi, işbirliğine dayalı öğrenme gibi yöntemleri öğrenme-öğretme sürecinde yer vermediği saptanmıştır. Hâlbuki Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programına göre derslerin planlanması ve uygulanmasında öğrencilerin aktif bir şekilde sürece katılmasına olanak sağlayan öğrenme ortamları (problem, proje, argümantasyon, işbirliğine dayalı öğrenme vb.) temel alınmıştır. Dolayısı ile öğretmenlerin öğrencilerine uygun yaşantı ortamı hazırlayıcısı olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin bu tür öğrenme ortamları oluşturamaması öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecine aktif katılamamasına ve kazanımların gerçekleştirilememesine sebep olduğu söylenebilir.

* Bu çalışma Ulaş KUBAT'ın 2015 yılında hazırladığı yayınlanmamış doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

¹ Öğr. Gör. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: ulaskubat@yahoo.com

² Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: suleaycan@mu.edu.tr

EĞİTİM FELSEFESİNİN GELİŞİMİNDE EĞİTİM SOSYOLOJİSİNİN TEORİLERİNİN YERİ VE ROLÜ

Yagut ALİYEVA¹
Sevinc ALİYEVA²
Pınar VATANDAŞ³

Eğitim sosyolojisinde teorik-metodolojik konuları araştırmanın güncelliği, ayrıca Azerbaycan'da eğitim sisteminin iyileştirilmesinin (optimalleşmesinin) sosyolojik temeli bütün bilimsel idrak ve tahlilleri modern eğitim sisteminin belirlenmesine sebep olmuş, farklı ülkelerin sorunlarının çözümünde eğitimin rolü, eğitim politikasında daha uygun yaklaşımın hazırlanmasında temel sebep olmuştur. Sosyolojinin bağımsız bilim olarak kurulması ile tespit edildi ki, bilginin çeşitli alanlarında insan zekâsının gelişimi ve toplumun tarihi gelişmesi birbirleriyle karşılıklı ilişki içinde ve karşılıklı bağımlıdır.

Bilindiği üzere, eğitim alanındaki sorunların yüzyıllar boyunca toplumun gelişimiyle sıkı bir bağılılığı olmuştur. İnsanın ve toplumun sosyal üretiminin tekrar kurulmasında eğitimin rolü çok büyüktür. Toplumsal gelişmenin ürünü olarak eğitim, diğer sosyal enstitüler ile karşılıklı ilişkilidir ve onlara büyük etki gösteriyor ve sırasıyla da onlara bağlıdır. Hâlihazırda bulunan birçok sosyal değer yeniden değerlendirilmesi, eski sosyal ilişkilerin değiştirilmesi ve yenisinin kurulması için kendi niteliğini ve içeriğini, çeşitli, verimli, küreselleşme sürecindeki yeni sosyal sistemin kurulmasında olumlu sonuçların elde edilmesi, birçok durumda yaşananların sonucu, eğitimin gelişmesi yollarının seçilmesiyle belirlenecektir. Anlatılanlara dayanarak, eğitimin sosyolojik ve felsefi analizinin amaçları aşağıdaki gibi ifade edilebilir: Eğitim durumunun sosyal enstitü gibi değerlendirilmesi ve araştırılması, eğitimin toplumdaki rolü ve yeri, ayrıca onun faaliyet olgularının ortaya çıkarılması ve gelişimi.

Çalışmada ana kaynaklar Azeri ve yabancı bilim insanlarının eserleridir. Monografik yayınlar, basın vb. kaynaklar değerlendirilmiştir. Çalışmanın çeşitli aşamalarında bilimsel idrakin temel teknikleri dâhil sistem analizi ve sentez yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada, yazarlar, kendi öncüllerine dayanarak, sorunun felsefi -sosyolojik yönden öğrenilmesinin teorik-metodolojik yönlerini, mevcut eğitim modellerinin değer özelliklerinin analizini yapmışlardır. Bu çalışma, bir tarihsel dönemdeki eğitimin felsefi-sosyoloji alanında ki bilimsel fikir köklerinin oluştuğu (evrim) dönemleri inceler. Eğitim felsefesinin gelişiminde eğitim sosyolojisinin teorilerinin yeri ve rolü, eğitim sosyolojisinin gelişimini etkileyen faktörler analiz edilmiştir. Eğitim sosyolojisinin gelecek temeli olan bir takım yaklaşımlar (ahlakçılık, kurumsal, fonksiyonel, yapısal-fonksiyonel, neo-fonksiyonel, eğitimde çatışma (ihtilaf) ve feminist teorileri, radikal, çoğulcu yönler vb.) gözden geçirilmiş. Ayrıca eski SSCB'de, özellikle de Rusya'da, Türkiye'de, Azerbaycan'da eğitim sosyolojisinin gelişimine, onun modern dönemdeki eğitim felsefesinin oluşumu ve gelişmesine etkisindeki rolüne özel bir yer ayrılmıştır.

Araştırmada, eğitim sosyolojisinin başka disiplinler ile karşılıklı ilişkisi, eğitim sosyolojisinin metodolojik ilkeleri, eğitimin bütünleştirici rolü ve hümanist (insancıl) mahiyeti açıklanarak, eğitim felsefesinin gelişiminde eğitim sosyolojisi teorilerinin yeri ve rolü tartışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Eğitim, felsefe, sosyoloji, gelişim, toplum.

¹Doç. Dr., Bakü Devlet Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Psikoloji Fakültesi, e-posta: yagut_family@mail.ru

²Dr. Bakü Devlet Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Psikoloji Fakültesi, e-posta: yagut.aliyeva@gmail.com

³Yüksek lisans öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-posta: pvyildirim25@hotmail.com

SAĞLIKLI YAŞAM DÜŞÜNCESİ, SAĞLIK EĞİTİMİ VE KAMU SPOTLARI

Hülya YÜKSEL¹

Sağlıklı yaşam nedir sorusu, içinde yaşadığımız yüzyıl kadar hiçbir dönem bu oranda tartışılmamıştır. Dolayısı ile de hastalıkları önleme ve korunmada sağlık eğitimine verilen önem giderek artmaktadır. Bunun sonucunda, televizyonlarda son yıllarda artan bir şekilde yayınlanan kamu spotları aracılığı ile topluma sağlıklı yaşama dair mesajlar verilerek kitle bilincinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. 2013 yılında online olarak yapılan Kamu Spotu Araştırmasına katılan bireylerin % 98'i televizyonda kamu spotuna denk geldiğini belirtmiştir. Ülkemizde televizyon izleme oranlarının yüksekliğini düşündüğümüzde bu sonuç şaşırtıcı değildir. Ayrıca, bu spotlar, kamu sağlık politikalarının uygulanmasının bir aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kamu spotları aracılığı ile bireylere bir taraftan sağlıklı yaşam düşüncesi verilmeye çalışılırken, diğer taraftan da bireylerde davranış değişikliği yaratmak hedeflenmektedir. Bu çalışmadaki amacımız, sağlıklı yaşam önerileri içeren sağlık bakanlığı tarafından hazırlanmış televizyonda zorunlu olarak yayınlanan kamu spotlarının mesajlarının ne olduğuna, hedef kitlesinin kim olduğuna ve mesajları kimlerin verdiği bakarak betimsel bir değerlendirme yapmaktır. Ayrıca bu kamu spotlarının davranış değiştirmedeki başarısı da ele alınacaktır.

Kamu spotları bir taraftan toplumun bilinç düzeyini yükselten araçlar olarak, bir taraftan da iktidar erkine sahip olanların dünya görüşlerine eklenmiş kitle kontrolü sağlayan ideolojik aygıtlar olarak görülmektedir. Bunun yanında kamu spotları, ilgi çekici, estetik olmaması, çok fazla korku unsuru barındırması veya tiksindirici olması (sigara reklamları) gibi nedenlerle de eleştirilmektedir. Daha da ötesi bu kamu spotlarının hazırlanmasında bir piyasanın oluşması nedeniyle davranış değiştirmede ne kadar etkili olduklarından ziyade, kar amaçlı kullanımın bir aracı olarak görülmesi gibi sorunlarda ele alınmayı beklemektedir.

Sonuç olarak, sağlık eğitiminin araçlarından biri olarak kullanılan kamu spotlarının sağlık ile ilgili verdiği mesajlar ve bu mesajların izleyiciye nasıl iletileceği konusu üzerinde titizlikle durmayı hak etmektedir. Bu nedenle, uluslararası düzeyde Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) ve dünyanın önde gelen sağlık kuruluşlarının ortaya koyduğu veriler ışığında hazırlanmış etkililiği kanıtlanmış spotlardan yararlanarak Türkiye'nin kültürel ve sosyal bağlamına uygun spotlar hazırlanmalıdır. Bu anlamda, Türkiye'de yayınlanan kamu spotlarının bu bilimsel verilerin ışığında uzman kişiler tarafından hazırlanıp hazırlanmadığı da tartışma konusudur.

Anahtar sözcükler: Sağlıklı yaşam düşüncesi, sağlık eğitimi, kamu spotları.

¹ Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, e-posta:hulya.yuksel@gmail.com

YÖNTEM TARTIŞMALARINI'NIN SOSYAL BİLİMLERE P. BOURDİEU ve A. GİDDENS ÜZERİNDEN YANSIMASI

Ebru Açık TURĞUTER¹

Bilim, insanlığın kendisini ve ilişkide olduğu doğayı anlama ve bilme çabasında olan, belirli bir yöntem dâhilinde hareket eden araştırma sürecidir. *Gerçekliğin nasıl bilineceğine* dair bir çaba olan bilim, insanlığın kendini geliştirmesinde önemli bir etkinliktir. Bilim, toplumsal bir üretim gücü olarak ve toplumsal süreçlerin yönlendirilmesine olanak sağlayan bir araç olarak, doğanın ve toplumun daha iyi kavranmasını mümkün kılar. Toplumun ve doğanın iyi anlaşılmasına yönelik sistematik bir etkinlik olan bilimin hedeflerine ulaşabilmesinde, kendisi üzerine düşünmesi önemli bir yer tutar. Bu sebeple doğa bilimlerinden sonra ortaya çıkan sosyal bilimlerde 'bilgi edinme yolları' yani *yöntem tartışmaları* oldukça önemli bir konudur.

Sosyal bilimler tarihinde özel bir tartışmanın adı olan ve Alman Sosyal Bilimciler arasında başlayan Methodenstreit (yöntemler savaşı/çekişmesi) yöntem tartışmalarının miladını oluşturur. Bir tarafta sosyal demokrat yatkinlıklara sahip sosyolog ve iktisatçılar, diğer tarafta klasik Marjinalist iktisatçılar arasında "insan faaliyetinin bilimi ve yöntemi" etrafında dönen bu tartışma, sosyal bilimlerin evrensel bilimler mi, yoksa tarihsel-toplumsal bilimler mi olacağına yönelik bir tartışmadır. Carl Menger (Marjinalistler) ve Gustov von Schmoller (Alman Tarihsel Okul) arasında başlayan bu tartışmada Menger, 1883'te *Sosyal Bilimlerde Yöntem Üzerine Soruşturmalar* adlı eserinde bir sosyal bilim olan iktisadın tarihsizleştirilmesini ve doğa bilimlerindeki gibi evrensel yasaların peşinde olmasını savunur. Menger, saf teorinin; bireysel davranış ve sistem davranışı modellemeleri üzerinden, tümdengelimci yöntem ile bunun başarılabilceğini savunur. Schmoller ise ampirik-tarihsel yöntemi savunur ve saf teoriciyi eleştirir; modellerle, hipotezlerle başlayan bilimin ancak spekülative sonuçlara ulaşabileceğini düşünür. İkinci dönem yöntem tartışmalarına tarihselcilerin yanında yer alan Max Weber dâhil olur. Weber, 1904'te sosyal bilimlerde "nesnellik" üzerine eleştirel bir makale yazar. Sosyal Bilimler için değer yargılarının "nesnellik" önemli bir sorundur ve Weber sosyal bilimlerde "özelci" ve "nesnelci" konular arasındaki mesafeyi aşmak için ideal tip kavramını geliştirir. Weber ile birlikte büyük bir dikkat çeken 'yöntem tartışmaları' neredeyse hız kesmeden devam eder ve deyim yerindeyse sosyal bilimlerde karşıt kampları ortaya çıkarır. Bu kampların bir tarafından nesnellik ve evrensellik gibi kriterlere önem veren ve doğa bilimlerinin yöntemlerini takip edenler (başta Menger, Comte, Durkheim vs.); diğer tarafında ise öznel ve tikel gibi kriterleri önemseyen ve doğa bilimlerinin kullandığı yöntemlerden farklı yöntemleri benimseyen düşünürler (Schmoller, Dilthey vs.) yer alır.

Günümüzde hala tazeliğini koruyan olan bu tartışmayı başta Bourdieu ve Giddens olmak üzere uzlaşma yoluyla çözmeye çalışan pek çok düşünür bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı da sosyal bilimlerde uzun bir tarihi bulunan 'yöntem tartışmalarının' günümüzdeki görünümünü Bourdieu ve Giddens'in uzlaşmıcı yaklaşımlarından hareket ederek ele almaya çalışacaktır. Her iki düşünürün uzlaşmıcı tavrının sosyal bilimlere özel olarak da sosyolojiye olan katkıları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Yöntem tartışmaları, çifte hermeneutik, düşünömsellik.

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: ebruacik@mu.edu.tr

BİR HAKLILAŞTIRMA ZEMİNİ OLARAK DOĞAL HUKUK

Hasibe AKBAŞ¹
Rıdvan KÜÇÜKALİ²

Bu çalışmada amacımız, doğal hukukun tanımını, literatürdeki yeri ve önemini belirleyerek, hak ve hukuk kavramları zemininde etki ve önemini vurgulamaktır. Başka bir deyişle; doğal hukukun yürürlükteki hukuk normlarının dışında, içeriği doğal olarak var olan, her zaman ve her yerde geçerli olan; bununla birlikte akıl ve mantıkla normlarına ulaşılabilen, yazılı olmayan bir hukuk kuralı olarak, diğer hukuk kuralları ile arasında önemli nüanslar bulunmaktadır. Bu hususları dikkate aldığımızda, doğal hukukun sevgi ve saygıya dayalı hümanist yaklaşımı ve diğer normlara göre daha ideal ve evrensel bir tutum sergilemesi doğal hukuku, diğer hukuk kurallarından üstün kılmıştır. Şöyle ki; doğal hukuk, herhangi bir gelenek, görenek ve normun etkisi altında kalmadan, insanların doğal yollardan ulaştıkları hukuk anlayışı diyebiliriz. Yani bu kurallardan insanlar doğrudan etkilenmekle birlikte, uygulanması için herhangi bir iç ve dış kuvvete ihtiyacı yoktur. Kendiliğinden gerçekleşen doğal hukuk, insanlığın ilk çağından bu zamana gelişen hukuk kurallarının da temelini oluşturmuştur. Sosyal yaşamın en büyük parçası olan insanlar arası karşılıklı iletişim ve etkileşimin yüzyıllar boyu ilerleyip, gelişmesinde doğal hukukun önemli bir rolü vardır. Çünkü insanlığın ilk çağlarında insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen sözlü veya yazılı hukuk kuralları yoktu. O zamanlar doğal yaşamın getirdiği doğal kurallar vardı. İnsanlarda buna doğal olarak uyum sağlıyordu. İnsanlığın ilerleyebilmesi için bu uyum şarttı ve bu ancak o çağlarda doğal hukukla sağlanacaktı. Bu nedenle doğal hukuk aslında gelmiş ve gelecek tüm çağlar için referans olacak bir hukuk kuralıdır. Çağlar arasında ne kadar farklılık olursa olsun insanlar arasında her zaman temel bir takım haklar sorun olacaktır. Şöyle ki; yaşama, özgürlük, sağlık, eğitim, barınma gibi insan hayatını derinden etkileyecek olan kavramlar çağlar arasında farklılıklar olsa bile bir problem olarak aynı kalacaktır. Bu problemde ancak insanların vicdanı ile birlikte özgürlüklerini başkalarının hayatlarına müdahale etmeyecek şekilde yaşamalarıyla aşılacaktır. Bu sorunun çözüme kavuşmasında da doğal hukuk en temel nosyondur.

Sonuç olarak, doğal hukukun geçmişteki yeri ve gelecekteki önemini belirleyerek, insanoğluna alternatif çözümler sunmasıyla problemlerin çözümünde evrensel ve çok yönlü bir düşünme sağladığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte doğal hukukun tüm hukuk kurallarının temelini oluşturduğu, ortaya çıkan hukuk kurallarının bu çerçevede şekillendiği ifade edilmiştir

Anahtar sözcükler: Hukuk, doğal, doğal hukuk, hak, evrensel.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, e-posta: hasibe_akbas-2011@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: ridvankucukali@atauni.edu.tr

TÜRKİYE EĞİTİM TARİHİ VE TOPLUMSAL HAREKETLİLİK

Yeşer TORUN¹

Toplumsal hareketlilik sosyal bilimlerde birçok kategori ve kavram ile incelenmektedir. Bir grup, zümre ya da sınıf ile önceki nesilden ebeveynlerin toplumsal konumlarındaki dikey değişimlerin incelendiği çalışmalar ‘kuşaklararası toplumsal hareketlilik’ çalışmalarıdır.

Kuşaklararası toplumsal hareketlilik çalışmaları eğitim ile ilişkili olarak çok farklı konuları ele almaktadır. Bu çalışmalardan bazıları eğitim ve kuşaklar arası gelir farklılıkları ile bazıları ebeveyn ve çocukların (ulaşabildikleri) eğitimsel başarılarıyla, bir kısmı da kuşaklar arası sınıfsal/mesleki hareketlilikle ilgilenmişlerdir. Diğer taraftan, toplumsal hareketlilik üzerine yapılan nitel çalışmaların bazıları bireylerin öz yaşam öykülerinden yola çıkarak kuşak-ıçi ya da kuşaklararası toplumsal hareketlilik deneyimlerini çözümlemeye çalışırken, bazıları da bir toplumsal sınıf ya da kesimin belirli bağlamlarda toplumsal hareketlilik örüntülerini konu edinmektedir.

Bu çalışma ise Türkiye eğitim tarihini kuşaklararası toplumsal hareketlilik odağında ele almayı amaçlamaktadır. Ulus devletin inşası sürecinden günümüze kadarki süre zarfı bu kapsamda üç tarihsel dönemde ele alınacaktır. Bunlardan ilki cumhuriyetin kurulduğu yıllar ve bunu izleyen 30’lu yılları kapsayan 1923-46 arasındaki dönemdir. Bu dönemde Osmanlı’nın geleneksel ve dine dayalı toplum ve devlet yapısının yerine, ulusçu, modern ve laik değerleri öne çıkaran bir cumhuriyet öngörölmüş ve bu yeni rejimle birlikte yapılan devrimlerin toplumda tanınması, yayılması ve meşruiyet kazanması için eğitime öncü bir misyon biçilmiştir. İkinci dönem, II Dünya Savaşı Sonrası Türkiye’si; ekonomik anlamda Pazar ekonomisinin kendisini hissettirmeye başladığı, tarımda makineleşmeye geçildiği, iç-dış göçlerin gündeme geldiği ve kentleşmenin yaygınlaştığı 1946-80 arasındaki yıllardır. Üçüncü dönem ise, iç pazara dönük ekonomi politikalarının terk edildiği ve ekonominin -neo-liberal politikalar uygulamak suretiyle- küresel ekonomiye entegre edildiği 1980’li yıllardan günümüze kadarki dönemi kapsamaktadır.

Bu çalışmada, söz konusu üç tarihsel dönemde, gerek toplumsal ve siyasal dönüşümlerin, gerek üretimin örgütlenmesi ile ilgili değişikliklerin, gerekse örgün eğitimin kendisinde yapılan reformların toplumsal hareketlilik açısından nasıl bir tablo oluşturduğu sorusuna yanıt aranacaktır. Bir başka deyişle, bu çalışmada cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren meydana gelen toplumsal, siyasal ve ekonomik dönüşümler çerçevesinde Türkiye eğitim tarihine bakılacak ve günümüze kadarki süreç toplumsal hareketlilik örüntüleri odağında analiz edilecektir.

Anahtar sözcükler: Eğitim, ekonomik dönüşümler, toplumsal hareketlilik.

¹ Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, e-posta: yesertorun@gmail.com

EĞİTİMİN POLİTİK PARADOKSLARI

Birol ALĞAN¹

Eğitim politik bir etkinliktir. Eğitimin siyasal kararlarla ya da toplumsal mücadeleler ile şekillenen ve ona göre sürdürülen bir süreç olması onun politik bir etkinlik olduğunun açık bir göstergesidir. Tarihsel süreç boyunca iktidarlar/ iktidar olan gruplar ile eğitim arasındaki “yakın” ilişkiler, iktidar olanlar ile iktidar olmayanlar açısından farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. İktidarlar açısından iktidarı yeniden üretmek ve mutlak hale getirmek rolü ile işlevlendirilen eğitim faaliyetleri eğitime tabi tutulanlar açısından günlük zamanın kullanımından, beden, düşünce ve duyguların kontrolüne kadar uzanan hatta bütün yaşamı etkisi altına alan pek çok olumsuz sonucu beraberinde getirmiştir. Eğitim uygulamaları sonucunda ortaya çıkan böylesi farklı sonuçlar, eğitimin yönetenler ve yönetilenlerin yaşamları açısından aynı sonuçlara yol açmayan aynı sonuçları üretmeyen çelişkilerinin olduğunu gösterir.

Günümüzde hiyerarşik olarak örgütlenmiş devasa kurumsal yapılara ulaşan her düzey ve türdeki eğitim kurumlarında verilen eğitim faaliyetlerinin taşıdığı paradokslar araştırmanın problemini oluşturmakta olup, eğitimin siyasal felsefesi bağlamında incelenmektedir. Araştırmada eğitimin taşıdığı dışsallıklar ile insan ve toplum yaşamında yarattığı etkilerin analiz edilmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar sözcükler: Paradoks, özgürleşme, eşitlik, otorite, çoğulculuk, özneleşme.

¹ Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, e-posta:birolalghan@gmail.com

BİR EĞİTİM SİSTEMİMİZ VAR MI?

Hüseyin ÖZTÜRK¹

Eğitim, toplumun daha çok gençlerini kendi yaşantılarına ve bu arada aktarılan kültür değerlerine dayalı olarak; önceden belirlenen hedefler doğrultusunda değiştirme ve dönüştürme çabası olarak görülebilir. Eğitim felsefesi ise; eğitimin tabiatı, amaçları ve araçları üzerinde duran, eğitim kavramının yapısı ve özellikleriyle ilgilenen felsefe alanı ya da felsefenin eğitime uygulanan dalıdır. Eğitim Felsefesi, bilimsel gerçeklere dayanarak; eğitimin mantıkça tutarlı bir şekilde, önyargısız olarak ele alıp sorgulayan, irdeleyen ve hesaba çeken bir felsefedir.

Bu bağlamda eğitim felsefesi; eğitime yön veren, hedefleri, amaçları şekillendiren ve eğitim uygulamalarına yol gösteren bir disiplindir. Bu yönüyle eğitim felsefesi, eğitim uygulamalarını sürekli eleştireci bir yaklaşımla değerlendirmek, uygulamaların dayandığı teorik temelleri incelemek ve eğitim uygulamaları için ülke gerçekleri, ihtiyaçları, insanın, toplumun, kültürün niteliği ile tutarlı eğitim görüşleri ortaya koymak durumundadır. Bunu yapamıyorsa o toplumun bir eğitim felsefesinin olup olmadığı tartışılabilir.

Toplum soyut bir varlık değildir, onu diğer toplumlardan ayıran bazı değerlerinin olduğunu, bu değerler bütününe kültür adı verildiğini belirtmeliyiz. Toplumun kültüründen dini çıkarırsanız kültürden geriye pek fazla bir şey kalmaz. Bu noktaya işaret eden İngiliz antropolog Eliot, "kültür, bir toplumun dinin vücut bulmuş şeklidir" diyor. Bu cümleyi biraz katı bulanların olabileceğini belirten Eliot, din ve kültürün aynı şey veya tamamen ayrı şeyler olduklarına dair söylenebilecek daha uygun bir ifade bulamadığını, Hıristiyanlığı ortadan kaldırdığınızda Batı kültürü diye bir şey kalmayacağını söylemektedir.

Türk milleti bin yıldan beri Müslümandır ve İslâm medeniyetinin etkisinde oluşmuş bir de kültürü vardır. Okullarımızda bu kültürün verilmesi gerekmektedir. Eğitimin evrensel kısmında ise; bugün teknolojiye en ileride ülke ya da ülkeler örnek alınmalıdır. Eğitim kurumları ona göre dizayn edilmelidir. En gelişmiş ülkeler, evvelki gün Batı Avrupa idi, dün Amerika Birleşik Devletleri, bugün Japonya'dır. Bugün bu anlamda örnek alınacak ülke Japonya'dır.

Türkler, Büyük Selçuklu ve Osmanlı devletleri dönemlerinde İslâm medeniyetinin liderliğini yapmışlardır. 16. Yüzyıldan sonra Batı karşısında gerileyince; Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde bu durumu tartışmış, bazı ıslahat hareketleri ile aradaki farkı kapatmaya çalışmıştır, Fakat, bu fark kapanmadığı gibi giderek artmıştır. Cumhuriyet döneminde ise; kendi değerlerini reddederek; Batıyı her şeyi ile taklit etmiştir. Bu durum Türk insanında bir kimlik bunalımına neden olmuştur. Türk kimdir, Doğulu mu Batılı mı? Kendi değerlerini inkâr eden bir toplumun bir eğitim felsefesinden söz edilebilir mi? Felsefesi olmayan milletler, büyük devletler kurabilir mi?

Anahtar sözcükler: Eğitim, kültür, teknoloji ve eğitim felsefesi.

¹ Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: huseyinozturk46gmail.com

JOHN DEWEY'İN EĞİTİM ANLAYIŞI VE KÖY ENSTİTÜLERİNİN KURULUŞ SÜRECİ

Südar DUDU¹

John Dewey, bilindiği üzere; yaparak-yaşayarak öğrenmeye ve tecrübeye önem veren pragmatizmi, mantıksal ve ahlaki bir analiz teorisi olarak geliştirmiş, deneycilik, işlevsellik ve aletçilik olarak da bilinen felsefe akımının kurucusu ünlü filozof ve eğitim teorisyenidir. 1859-1952 yılları arasında yaşamıştır. John Dewey'in, Türkiye için hazırladığı rapor eğitim sistemimizde etkili olmuştur. Hatta Köy Enstitülerinin kuruluş mantığı ve dayanaklarında da bu raporun doğrudan yansımalarını görmek mümkündür. John Dewey 1945 yılında ülkemize tekrar geldiğinde Hasanoğlu Köy Enstitüsü'nü inceledikten sonra söylediği, İngiltere ve Amerika'daki konuşmalarında: "Benim düşlediğim okullar Türkiye'de Köy Enstitüsü olarak kurulmuştur. Tüm Dünyanın bu okulları görüp eğitim sistemini, Türklerin kurduğu bu okulları göz önünde bulundurarak yeniden yapılandırması isabet olacaktır" şeklinde batı basınında yayınlanan sözleri tarihe geçmiştir. Bu sözleriyle, kurulan bu okullara dünyanın ilgisini çekmiştir. Türk Eğitim Sisteminin felsefi temellerinin yeniden oluşturulduğu ve eğitime yeni bir anlayış kazandırıldığı bir dönemde hazırlanan raporlar ve bu raporlar sonucunda kurulan söz konusu okullar, bir süre sonra bir daha açılmamak üzere kapatılmıştır.

Eğitimcinin uygulamaya çalıştığı eğitim sisteminin, Türk eğitim sistemine yankıları nasıl olmuştur. Milli eğitim bakanlığı bu sistemi ne şekilde ele almıştır ve değerlendirmiştir. Köy Enstitülerinden mezun olanlar, bu eğitimi aldıkları için geleceklerine yansımaları neler olmuştur. Yaparak-yaşayarak eğitim modeli Türk insanına ve kültürüne uygun bir eğitim modelidir. İş üzerinde eğitimin, teorik eğitimden farkı neler olabilir.

Anahtar sözcükler: Köy enstitüleri, yaparak-yaşayarak öğrenme, John Dewey, eğitim modeli, Türk eğitim sistemi.

¹ Öğretmen, Bilkent Erzurum Laboratuvar Lisesi, e-posta: sudardudu@gmail.com

70'Lİ YILLARDA ÖĞRETMEN ÖRGÜTLENMESİ: TÖBDER

Birgöl ULUTAŞ¹

En eski sosyal bilim alanlarından biri olarak tarih, 20. yüzyıl boyunca yerleşik kimi paradigmalarda, yoksunlukları, sınıfları, etnik grupları, cinsler arası eşitsizlikleri görmeyen geleneksel bir yöntemle ortaya konmuştur. Yine 20. Yüzyıl başlarında bürokratik metinlere dayanan, egemen unsurlara ve kahramanlara, tekçi yaklaşımlara öncelik veren bu anlayışa eleştirel bir duruş olarak kimi yeni tarih yöntemleri gelişmeye başlamıştır. Disiplinler arası çalışmaların yerleştiği 1960'lı yıllar sonrasında ise, analitik kavramlar ve teorik yaklaşımlar kullanılarak, olguları “verili durumlar” değil, kolektif olarak inşa edilmiş, güç ilişkileriyle belirlenmiş “insan ürünleri” olarak ele almaya başlayan, eleştirel ve bütünlüklü bir sosyal bilim anlayışı ortaya çıkmaya başlamıştır.

Modern dünyada eğitim, küresel ekonominin gereksinim duyduğu insan kaynağını üreten bir araç olarak öne çıkmaktadır. 1970'li yıllarda ise insan sermayesi kuramının ağırlıklı olarak etkili olduğu Keynesyen bir anlayış üzerinden, yine ekonomik bir değer olarak öne çıkmaktadır. Bu yıllarda eğitim, ağırlıklı olarak devlet tarafından finanse edilen, sınıfsal hareketliliğe olanak veren, bunun yanı sıra ulusal ekonominin gereksinim duyduğu insan gücünü oluşturmanın en önemli araçlarından biri olarak önemli bir yere sahiptir. Eğitimi Brezilyalı eğitim bilimci Friere perspektifinden gören eleştirel kuramın iddiası ise, insanın kendini ve içinde yaşadığı dünyayı tanıması; bir bakıma özgürleşmesini sağlayacak bir süreç olarak, eğitimin anlamlı bir yere sahip olacağı yaklaşımıdır.

Bu çalışmanın hedefi, eleştirel ve bütünlüklü bir sosyal bilim yaklaşımı ile hem tarih, hem de eğitim bilimleri kuramını bir araya getirerek 70'li yıllarda gezinmek; bu yıllarda eğitimin iktisadi anlamına alternatif olarak kendini ve dünyayı tanımaya, özgürleşmeye yönelik anlamının izlerini sürmek; politik şiddetin etkisi altındaki bu dönemin öğretmen örgütlenmesini Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER) özelinde anlamaya çalışmak; bunu yaparken de bürokratik metinlerden ziyade egemenlik ve güç ilişkilerine, çatışmalara, etnik gruplara, sınıflara, cinsiyetlere bakmaktır. Çalışmanın ana eksenini, TÖB-DER'in kurulmasını getiren tarihsel süreç, kuruluşu ve hukuksal varlığı, eğitim ve öğretmen kimliği, örgütlenme, mücadele ve eylemlilik tarzı, örgüt içi ayrışmalar ve 12 Eylül sürecini kapsamaktadır.

Anahtar sözcükler: TÖBDER, eğitim, öğretmen örgütlenmesi.

¹ Tarih Öğretmeni, Ankara Üniversitesi, e-posta: birgul.ulutas@gmail.com

EĞİTİMİN GELECEĞİ YA DA GELECEĞİN EĞİTİMİ: STATÜKOCU EĞİTİME ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM

Akif AKTO¹

Eğitim, yeni toplum düzenini inşa edecek değerler sistemini ve ideolojiyi benimsemiş insan tipinin öne çıkarılmasında, sektörün taleplerini uygun bir işgücünün eğitilerek uygun hale getirilmesinde ve birey açısından da topluma uyum sağlamasında ve yaşam boyuncakullanabileceği bir meslek becerisinin kazandırılmasında toplumsal birbütünleşme yaratmaktadır. Durağan eğitim, toplumların birbirlerine kaimsınırlarla kapalı ve birbiriyle etkileşimin daha az olduğu dönemlerdeki gibi, ağırlıklı olarak belirli değerleri aktaran ve önceki kuşakların yaptıklarını yeneleyen bir yerde durduğu söylenebilir. Bu eğitim sürecinde öğretilen bilgi, bireyleri yaratıcı birer kişilik haline getirmekten ziyade, sadece verilen bilgi kadar bir öğrenme gerçekleştiren bireylere dönüştürmektedir. Bu süreçte özgür ve özgün iradeler yoktur, nasıl hareket edileceğini belirlemekten çok nasıl hareket edileceğini öğrenmeye bağımlılık vardır. Okul içinde bilginin bir eylem süreci ve irade uygulaması olarak gelişmediğini, bir öğretmen tarafından öğretilip sonra öğrenci tarafından eyleme geçirildiği ileri sürülebilir. Çünkü farklılıkları birer tehdit olarak değerlendiren ve herkesin aynı doğrultuda düşünmesinin birlik ve beraberliğin temini için bir gereklilik olduğu fikri, kitleleri tektipleştirme adına eğitim faaliyetlerini araçsallaştırmayı da öne çıkarmaktadır. Aynı zamanda bu yaklaşım, ortaya ideal bir insan profilinin çıkabilmesi için insanların şekillendirilmeleri gerektiğini ve kişinin istenilen düzeyde şekil alabilmesinin ancak belirli kalıplarla mümkün olabileceğini iddia etmektedir.

Hayatın her devresinin kendine özgü ihtiyaçları, nitelikleri ve güçleri bulunmaktadır. Oysaki eğitim, yeni şeyler yapabilme yeteneği olan insanları yetiştirmeyi temel amaç edinmiştir. Eğitim problemi bu şekilde kendi bilincimizin ya da amacımızın içindeki herhangi bir şeyin değil, aksine güncel dünyadaki koşulların bir sonucudur. Bu koşullar, bilgiyi kullanan, yaratıcı, sürekli araştıran, görelî değerlendirmeyi ve özgün düşünmeyi becerebilen insan tipini öne çıkarmıştır. İnsanları sadece öğrenen kişilere dönüştürmekten de kaçınmak için bireyin kendi kendinin farkında olma ve hareket etme yeteneğini kazanması anlamında eğitimin amacı özgelişme olmalıdır. Çünkü eğitim hayata bir hazırlık değildir. Hayatın ya da gelişimin ta kendisidir. Eğitim bir yaşama sürecidir, gelecek hayata hazırlanma değildir. Öğrenme süreci ihtiyaçları tatmin etmeli, nitelikleri zenginleştirmeli ve bireyin yeteneklerini geliştirmelidir. İyi bir hayatın nitelikleri, eğitim sürecinin tabiatında bulunmalıdır. Bu bağlamda eğitimin amaçlarından birinin, öğrenci açısından, kısmen onun merakını gidermek kısmen de kendi merakını giderebilmesi için gerekli beceriyi vermek olduğu ileri sürülebilir. Okuma-yazmayı sadece sözcükleri okumak ya da okuma-yazmanın mekaniğinin öğrenilmesi olarak görmek yerine hem sözcükleri hem de dünyayı okumak olarak görmek, bunu eleştirel bilinçlenme sürecinin bir parçası olarak ele almak gerekir. Eleştirel bilinçlenme yoluyla insanlar içinde buldukları siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları tarihsel olarak ele alıp sorgulayabilme becerisi geliştirmelidir. Bunun da amacı, bireylerin demokratik bir toplumun yaratılmasında özne rolünü oynamalarını olanaklı hale getirmektir. Bunlardan hareketle bu tebliğin amacı, sabit, durağan ve eğitimin doğasına direnç gösteren statükocu eğitime eleştirel bir tutum sergilemek ve eğitimin doğasını hem eğitimin geleceği açısından hem de gelecekteki eğitim açısından insanın doğasıyla ilişkilendirmek ve yeni modeller önermektir.

Anahtar sözcükler: Geleceğin eğitimi, eğitimin geleceği, eğitim, okul, değer.

¹ Yrd. Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: akifdakto@gmail.com

İNSAN'IN YAŞAMININ ANLAMI ya da ANLAMLI YAŞAMIN DİĞER ADI: ERDEM

Pınar KIZILHAN¹

İnsanlık tarihinden buyana bireyler ve toplumlar yaşamın anlamına ilişkin mutlağı arayışında birçok tez ileri sürmüşler, maddi varlıklarının dışında, temelde 'insanı insan yapan nedir?' sorusuyla erdemın özünü keşfetmeye çalışmış, 'insanları birbirlerine görünmez bağlarla bağlayanın ne' olduğu tartışılmıştır. Sokrates'e göre eğer erdem bir tür bilgi ise erdem öğretilerle, ancak erdemın hangi koşullarda öğretilerle öğretilebileceği önemlidir. Sofistlere göre 'politik toplumlarda başarı ve yetkinliğe ulaşabilmenin temel yolu erdemın (arete) nasıl kazanıldığını öğrenmeyi istemek'tir. Brecht de oyunlarında zorluklara, dünyayı değiştirmeye, müdahaleci tutuma bir başka deyişle aktif erdeme dayalı bir vurgu yapar. Toplumdaki liderlerin de kendilerini alışılmadık şeylerle sınayarak maddeci doyuma değil, çalışma coşkusuna kendilerini adanmış olmaları erdem ile nitelenmişliğin örneklerindedir. Dünyamızın sözlü ve yazılı insanlık tarihine ve öğretilerine bakıldığında Sokrates'den, Platon'a, Friedrich Hegel'e, Aristoteles'ten, Heraklitos'a, Spinoza'dan, Immanuel Kant'a, Descartes'ten, Montaigne'ne ve bütün büyük dinlerin öğretilerinde 'değerler' olgusu içinde hep 'Erdem' ve 'Ahlak' kavram ve kuramları olduğu ve de bunların sağlamlığı üzerine oturtulmuştur. Aç gözlülüğün, doymaz bilmezliğin yaşandığı günümüzde insanlar hep kestiremedikleri ve adlandıramadıkları bir şeylerin eksikliği içinde bir türlü tam olamama çatışmaları içinde, sahip olma, mülkleştirme duyguları yaşamaktadırlar. Oysaki bu topraklarda, insan yaşamının, uzunluğu ile değil nasıl yaşandığı ile ilgilenildi. Tam da şimdi bizi bu duygulardan koparan yaşama farklı gözle bakmamıza yol açan nedenler, olaylar ve olguların üzerine durmak gerekliliği yaşamsal önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Batı felsefesinin en büyük iki düşürü olarak kabul edilen Platon ve Aristoteles'in 'erdem' üzerine görüşleri analiz edilerek, iki filozofun erdem öğretimi üzerine düşünceleri eğitbilimsel göstergeler ışığında tartışılacaktır. Platon'un 'erdem'in (arete) ne olduğunu tanımlama amacı güden Gorgias ve Menon Diyalog'larından yararlanılarak Platon'un 'mutluluk ahlaki'nın genel özellikleri ve 'erdem anlayışı'; Aristoteles'in etik alanındaki en önemli yapıtı olan 'Nikomakhos'a Etik'te tartıştığı 'ahlak ve erdem anlayışı'na bağlı olarak 'erdem etiği' kavramı analiz edilecektir.

Araştırmadan elde edilen veriler dokuman analizi tekniği kullanılarak çözümlenecektir. Dokuman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Bogdan ve Biklen, 1992). Araştırmada, erdem öğretimine ilişkin bilgi ve açıklamalar başlık ve tam metin olarak incelenecektir. Çalışmada, dokuman analizi ile toplanan veriler betimsel analiz kullanılarak çözümlenecektir.

Sonuç olarak, Platon'un etik anlayışında olduğu gibi Aristoteles etiğinde de eylemler daima bir erek, bir amaç doğrultusunda ele alınır. Platon, Gorgias diyalogunda erdemi ilk kez 'ruhun düzeni' olarak tanımlamaktadır. Buradan yola çıkılarak erdemın ruhun doğası anlamına geldiği sonucuna varılabilir. Platon, iyi yaşanmış bir hayatın yani mutluluğun (eudaimonia) bütün insanlar için nihai amaç olduğunu buna ek olarak, insanı mutlu kılacak şeyin iyilik, insanı iyi kılan şeyin ise erdem, doğruluk ve adaletten başkası olamayacağını savunur. Erdem, insanı iyi ideasına mümkün olduğunca yaklaştıracaktır. Bu bağlamda, kendisine uygun işi yapana, kendisine özgü işlevi yerine getirene, kendi amacına ya da iyisine ulaşabilene 'erdemli' denir. Aristoteles; etik erdemler ve dianoetik eylemler olmak üzere iki tür erdemden söz eder. Etik eylemler; insanın günlük yaşamındaki edip eylemlerine ilişkin iken, dianoetik eylemler ise bilim, sanat, pratik ve teorik bilgelik vb. gibi akli uğraşlarla ilgilidir. Platon'un Sokratik diyaloglarında erdem sorunu ele alınmakta ancak, erdeme ilişkin kesin bir tanım atfedilmemektedir. Erdem, tercihlere ilişkin bir huydur. İnsan daima doğasına uygun biçimde eylemelidir. Platon'da 'iyi' 'ideaların ideası'dır; büyük bir kısmı erdemlerden meydana gelen idealar merdivenin en üstüdür. Aklın ruhtaki egemenliği, ideaların bilgisi erdemli olmanın koşullarındandır. Aristoteles'e göre de 'iyi' tüm eylemlerimizin nihai ereğidir. Çünkü 'iyi' tam ve eksiksizdir. Erdemli yani iyi bir kişilik, insanın özgür seçimleriyle daima erdemi seçerek yani ona göre eyleyerek bunu bir doğal eğilim (alışkanlık) haline getirmeyi amaçlar. Ona göre erdemler üçe ayrılır; (1) sırf kendileri

¹ Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, e-posta: p.leibniz.k@gmail.com

için aranan erdemler yani düşünce erdemleri, (2) insanın bu erdemlere göre etkinliği yani bilgelik, doğru yargılama gücü, ruhun orta yola yönelmiş olması ve (3) bu türlü bir etkinlikten duyulan sevinçtir.

Anahtar sözcükler: Erdem, erdemli olma, erdem etiği, erdem öğretimi.

Kaynakça

- Aristoteles. (2014). *Nikomakhos'a etik*. (Çev. Babür, S.) Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Bogdan, R.C ve Biklen, S, N. (1992). *Qualitative reserach for education: An Introduction to the theory and methods*. Boston: Allyn and Bacon.
- Kuçuradi, İ. (2013). *İnsan ve değerleri*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Platon, (2012). *Menon* (Çev. Akderin, F). İstanbul: Say Yayınları.
- Platon, (2003). *Sokrates'in savunması*. (Çev. Çetinkaya, C). İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınlar.
- Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

SÖZÜN NORMATİF BOYUTU: SÖZ-ETİK İLİŞKİSİ

İbrahim BOR¹

Bu çalışmada iki öncül önermeden hareket edilecektir: i. İnsan etik bir varlıktır; insan varoluşu etikle başlar. ii. Söz normatif ve etik yüküdür; sözün ahlaki değeri konuşmada kendisini ortaya koyar. Mantıkçı pozitivistin sözün içeriği olan anlamı olgulara ve bilimsel ölçütlere indirgemesi nerdeyse sözün normatif gücü olan etik ve estetik değerini dışarıda bırakan ve sonradan Wittgenstein'in "yaşam biçimi" olarak sarılacağı pratik bağlamın dışına iten sonuçlar doğurmuştu. Buna karşın, Austin, Searle, Grice, Apel, Ricoeur, Habermas çizgisinde, sözün kurumsal, kurallı, toplumsal, iletişimsel boyutları onun aynı zamanda normatif yönünü yüzeye çıkarmayı sağlamıştır. Bu yaklaşımda sözün kasıtlı içerikleri özneyi ve karşısındaki muhatabı yükümlülük ve sorumluluk altına alırken, kurallı ve kurumsal yapısı da söz konusu sorumluluk ve yükümlülüğe uygulama olanağı verir. Gücünü toplumsal uzlaşımdan alan bu bağlayıcılık, bir tür nesnel düzeye erişir.

Bu çalışmada söz edimi kuramı ve onun iletişimsel düzeyi olan Habermasçı yaklaşım eleştirel bir değerlendirmeye göz önünde bulundurulsa da daha çok sözün etik değerinin ve gücünün konuşan öznenen kaynaklı olduğu noktasına ağırlık veren bir yaklaşım ortaya konacaktır.

İnsanın istenç sahibi bir fail olması onun tüm yaptıklarına normatif bir yük katar. İnsanın tüm eylemlerinin farklı düzeylerde etik bir değer taşıdığı söylenebilir. Ancak bu eylemlerin içinde sözlü eylemler etik düzeyin açık bir şekilde ortaya çıkabildiği bilinçli edimleri temsil eder. Bu adeta insanın tanımıyla doğrudan ilişkili bir sonuç olarak karşımıza çıkar: İnsan bütünüyle etik bir varoluşa sahiptir; eylemleriyle (eylemi: özgür failin ortaya koyduğu istençli yapıp-etmeler olarak tanımlarsak) kendini var eden bir iradedir. Tüm eylemleri sözlü olanları daha açık olmak üzere değer yüküdür. Bu değerlilikte ancak derece ayrımları söz konusu edilebilir. Teşekkür etmenin, soru sormanın, şaka yapmanın, bir talepte bulunmanın ahlaki yükleri vardır. Ancak söz gelimi, kırıcı olmayan dolaylı bir ifadeyle sitem etmekle; kişinin doğrudan onurunu, kişiliğini veya zihinsel yetilerini derinden etkileyecek bir hakaretin ahlaki yükleri farklıdır. Sadece emir, söz verme gibi performatif söz edimleri değil, betimleyici/önermesel ifadelerin de etik bir değeri olduğu savunulabilir. Zira bunlar da özellikle iletişim düzeyine geçtikten sonra doğru veya yanlış olma özellikleriyle konuşmacıyı ve dinleyiciyi belli düzeyde bir sorumluluk altına alırlar. Bu bağlamda bilim yaptığımız tüm önermeler bilim insanlarını etik bir yük altında bırakır ve karşı argümanlarla eleştirilme veya yanlışlanma gibi bir değersel alan içinde işlev görürler.

Sözün etik gücü ve bağlayıcılığının önemi söze daha dikkat kesilmeyi gerektirdiği gibi, söz eğitimi de bir kişilik/karakter, bilinç, zihin, eylem eğitimi olarak şekillenir.

Anahtar sözcükler: söz-etik ilişkisi, normatifflik, söz edimleri.

¹ Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü, e-posta: ibrahimbor@gmail.com

BOŞGÖSTERENLER, HEGEMONYA VE "ELEŞTİREL DEĞERLER EĞİTİMİ" NİN OLANAĞI ÜZERİNE FELSEFİ SORGULAMALAR

Remzi Onur KÜKÜRT¹

“Değerler” meselesi filozofların eski ve içinden çıkılması en zor uğraşlarından birisi olagelmıştır. Felsefenin bir alanı olarak aksiyoloji yani “değer felsefesi”, örneğin; “iyi”, “güzel”, “adalet”, “eşitlik”, “dostluk” gibi bir takım evrensel kavramları anlamaya ve aydınlatmaya çalışmaktadır (Platon, 1996). Değerler konusu günümüzde Türkiye’de, ancak bu kez söz konusu felsefi temellerinden kopuk bir biçimde tekrar karşımıza çıktı: Sorun, Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nca bir süredir uygulanan ve 2015 yılı itibarıyla de sürecek olan değerler eğitiminin içeriği ve uygulanması ile ilgiliydi. Bugün Türkiye’de değerler eğitimi olarak karşımıza çıkan içeriğe göz gezdirdiğimizde geleneksel değerlerimizden, dini değerlere, vatana fedakarlık ve şehitlikten, fetihlere, örf adetlerimizden, bazı toplumsal kurallara kadar bir dizi başlıktan oluştuğunu (MEB, 2014), ancak bunların bahsettiğimiz felsefi anlamdaki evrensel değerler sorunsalı ile ilişkisinin tartışılmalı olduğunu görürüz. Öyle ki; bir yandan yerel ölçekte, MEB’in değerler eğitimi projesinin belli bir dünya görüşüne dayanarak dizayn edilmekten azade olup olmadığı ve felsefenin konusu olan, evrensel olarak nitelendirilen bir takım değerler üzerine düşünme ve sorgulamayı içeren bir felsefi etkinlik olmayı amaçlayıp amaçlamadığı tartışılırken, diğer yandan tüm dünyada Değer Felsefesi alanında değerlerin evrenselliği, mutlak birer tanımlarının yapıp yapılamayacağı ve nasıl öğretileceği bile zaten başlı başına bir sorun durumundadır (Badiou, 2004). Bu nedenle Türkiye örneğini de aşkın bir “değerler eğitimi”nin nasıl mümkün olabileceği konusu halen oldukça tartışmalıdır.

Bu çerçevede bu çalışma, değerler alanına ilişkin mutlaklık ve görecelilik tartışmaları ışığında, iyi, güzel, eşitlik, adalet, inan hakları gibi evrensel addedilen kavramlarla birer "boşgösteren" olarak karşılaşmamız ve onların hakikatine ulaşma çabasının bitimsizliği nedeniyle, toplumda daima - Türkiye’deki gibi- bir siyasal hegemonya mücadelesine dönüşüyor (Butler, 2009; Laclau, 2007; Žizek, 2008) olduğu sorununu aşmaya çalışarak, evrensel değerlerin gerçekleştiği tikel "durum"u (Badiou 2004) ve onun sonucunu (Heinemann, 1997) da hesaba katan, felsefenin doğasına uygun, sorgulayıcı, eleştirel bir değerler eğitiminin nasıl olması gerektiğine ilişkin bir eğitim felsefesi önermeyi amaçlamaktadır.

Böyle eleştirel bir değerler eğitimi düşüncesi, Türkiye’de uygulandığı gibi, mutlak tanımlar veya kurallar dayatan yapısından ve siyasal mücadelelerin içeriği olma çıkmazından kurtarılarak, eğitimin paideia anlamından hareket eden, diyaloga dayalı birlikte keşfetmeyi deneyen, değerler üzerine sorgulamalar yapabilen ve daima insanlığı ve doğayı amaç edinen (Kant 1995) bir etik dayanak noktasını da göz ardı etmeyen bir çerçeveye dayandırılmaya çalışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Değerler, evrensellik, boşgösterenler, hegemonya, eleştirel değerler eğitimi.

¹Doktor Adayı, Ankara Üniversitesi Eğitim Politikası Bölümü, e-posta: rokukurt_2@hotmail.com

EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ELEMANLARININ DEĞERLER EĞİTİMİ VE DEĞER AKTARIMINA YÖNELİK GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ (MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

Perihan Gülce ÖZKAYA¹
Zeynep Ezgi ERDEMİR²
Mustafa Volkan COŞKUN³
Didem ÇETİN⁴

Değerler eğitiminin amacı, öğrencilerin, hayata bütün olarak ve yaratıcı bir şekilde bakabilmeleri, zorluklar karşısında olumlu tutum geliştirebilmeleri, toplum ve çevre bilincine sahip olabilmeleri, daha iyi ve daha kaliteli bir yaşam için kendilerini gerçekleştirebilmeleri konularında farkındalıklarını arttırmaktır (Singh, 2011, 91).

Değerlerin aktarılmasında ve yaşatılmasında aileler ve öğretmenler etkin bir role sahiptirler. Ailenin çocuğa kazandırdığı değerleri, öğretmenler pekiştirerek bunların üzerine yeni değerler inşa ederler. Böylelikle kendisiyle ve içinde yaşadığı toplumla barışık, nitelikli bireyler yetişmiş olur. Bu niteliklere sahip bireylerin yaşadığı toplumda, huzur ve düzen kendini gösterir. Öğretmenlerin değer aktarıcı yönü dikkate alındığında, sahip oldukları değerler ve bu değerleri yaşantı hâline getirebilmeleri büyük bir önem arz eder (Özkaya ve Coşkun, 2015, 372). Değerler eğitiminin önemine yönelik, öğretmen adaylarının farkındalığının artırılmasında ve onlara, sahip oldukları donanımla, meslek hayatları boyunca değer aktarıcı bir rol üstleneceklerinin anımsatılmasında, öğretmen yetiştiren kurumlar olan eğitim fakültelerinin etkin bir rol üstlenmesi oldukça önemlidir.

Bu araştırmanın amacı, eğitim fakültesi öğretim elemanlarının değerler eğitimi ve değer aktarımı hususlarındaki görüşlerini tespit etmek; bu hususlardaki önerilerinden yola çıkarak değerler eğitimine yönelik farklı bakış açıları kazandırmaktır.

Araştırmanın çalışma grubunu, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yapan öğretim elemanları oluşturmaktadır. Nitel araştırma süreçlerine uygun olarak desenlenen araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak öğretim elemanlarının değerler eğitimi ve değer aktarımı hususunda görüş ve önerileri alınacaktır. Veriler tümevarım analizi kullanılarak NVivo programında çözümlenecektir. Araştırmadan elde edilecek veriler doğrultusunda, değerler eğitimine yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar sözcükler: Eğitim fakültesi öğretim elemanları, değer aktarımı, değerler eğitimi.

Kaynakça

- Singh, A. (2011). Imparting value education to students: Indian scenario. *International Journal of Educational Administration*, 3(1), 88-93.
- Özkaya, P. G. & Coşkun, M. V. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının kişiler arası ilişkileri etkileyen değer eksiklikleri ile ilgili görüşleri. İçinde M. Volkan Coşkun, vd. (Ed.), *Türkçenin eğitimi öğretimine yönelik çalışmalar*, Ankara: Pegem Akademi.

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: gozkaya@mu.edu.tr

² Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: ezgierdemir@mu.edu.tr

³ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: vcoskun@mu.edu.tr

⁴ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: dçetin@mu.edu.tr

ÖĞRETİM ELEMANLARININ EĞİTİM VE ÖĞRETİM İLE İLGİLİ ETİK İLKELERE UYMA DÜZEYİ

Necla EKİNCİ¹
Semra TİCAN BAŞARAN²

Yükseköğretim, orta öğretimden sonra üniversite, yüksekokul, akademi gibi kurumlar tarafından verilen eğitimi kapsayan öğretim kademesi olarak tanımlanmaktadır. Bu kurumlardan yüksekokul ve akademiler işlevleri bakımından daha çok meslek elemanı yetiştirme amacıyla olmaları nedeniyle üniversitelerden farklılık göstermektedir (Baskan, 2001).

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununda, üniversite; “bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumu olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, bu kurumların bilimsel çalışmalarını yanı sıra eğitim öğretim hizmetleri ile meslek insanları yetiştirmeleri, araştırma yapmaları, topluma hizmet sunmaları ve geleceğin bilim insanlarını yetiştirmeleri beklenmektedir (Erdem, 2012). Bu nedenle bu kurumlarda eğitim öğretim hizmetleri ve bilimsel araştırmalarla doğrudan insan odaklı çalışmalar yürütülmekte, bu çalışmalar için kaynaklar kullanılmakta, birey ve toplumun geleceği için kararlar verilmektedir. Dolayısıyla toplumla doğrudan etkileşim içinde olan ve onu etkileme potansiyeline sahip akademisyenlerin çalışmalarında ve meslektaşları ve öğrencileri ile ilişkilerinde neyi nasıl yapacaklarının bilinmesi ve bu ortak değerler doğrultusunda kendi kendilerini denetleyebilmeleri gerekmektedir. Bu anlamda, akademik yaşamın paydaşları arasında mesleki etik ilkelere gereksinim duyulmaktadır. Çünkü mesleki etik ilkeler özellikle doğrudan insanla ilgili mesleklerde uyulması gereken davranış kurallarını belirlemektedir (Aydın, 2010).

Genel anlamda *etik*, işlevsel biçimde tanımladığı şekliyle, kişilere, kurumlara ve meslek mensuplarının davranışlarına rehberlik eden, iyiyi ve doğruyu belirlemede yardımcı olan kılavuz değerler, ilkeler ve standartlar bütünü olarak ele alınmaktadır (Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK], 2014). Aydın (2003) da etiği bütün etkinlik ve amaçların yerli yerine konulması, neyin yapılacağı veya yapılamayacağı, neyin isteneceğinin veya istenemeyeceğinin, neye sahip olunacağı ya da olunamayacağı bilmesi şeklinde açıklamaktadır.

Bilim etiği veya akademik etik, başta üniversiteler olmak üzere bütün eğitim ve bilim kuruluşlarında yürütülen faaliyetlerin genel ahlak felsefesine ve mesleki etiğe uygun yapılması olarak tanımlanmaktadır. Akademik etik ile yükseköğretimde, paydaşlar tarafından üst düzey özenle uygulanması gereken, bilim özgürlüğü çerçevesinde toplumsal ve bilimsel sorumlulukların ifade edildiği temel değerleri tanımlayarak akademik çalışmaların kalitesinin artırılması, bilimin toplumda hak ettiği yeri bulması hedeflenmektedir (Büken, 2006). Bu doğrultuda YÖK (2014) akademik etiği, akademisyenlerin bilimsel çalışmaların üretilmesi, sunulması ve değerlendirilmesinde, toplumun farklı paydaşları ile ilişkilerinde, ödüllendirme ve yükseltme aşamalarında, bilim kurumları ve üniversitelerin bilimsel yetkinliğe dayalı yapılandırılması ile bilim insanlarının yetiştirilmesi süreçlerinin her aşamasındaki etik davranış kurallarına uymak şeklinde tanımlamıştır. Bu doğrultuda 2014’te araştırma etiği alanında yapılan uygulamalara ek olarak yükseköğretim kurumları mensuplarının karşılaştıkları etik problemlerin çözümünde ve yöneticileri, çalışma arkadaşları, öğrencileri, yükseköğretim kurumları dışındaki yurt içinde ve yurt dışında bulunan kişi ve kurumlarla ilişkilerinde uymaları gereken etik değer ve ilkeleri belirlemiş ve paydaşlarına duyurmuştur (YÖK, 2014).

Söz konusu ilkelerin belirlenmiş olması önemli olmakla birlikte, yükseköğretimde bu ilkelerin ne kadarının hayata geçtiğinin izlenmesi gelecekteki yükseköğretim ortamının niteliğinin artırılması açısından önemli görülmektedir. Araştırmanın bu bağlamda katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu araştırma, eğitim fakültesi öğretim elemanlarının algılarına göre, öğretim elemanlarının eğitim öğretim ve öğrencilere karşı sorumluluklarına yönelik olarak belirlenmiş etik ilkelere ne derece uygun hareket ettiklerini saptamayı amaçlamaktadır.

¹ Yrd. Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: nekinci@mu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: semrabasaran@mu.edu.tr

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın katılımcılarını 2014-2015 akademik yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesinde görev yapmakta olan öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve araştırma görevlilerinden oluşan toplam 154 kişi oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak YÖK tarafından belirlenmiş olan ‘Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri" esas alınarak oluşturulan anket kullanılmıştır.

Bu çalışma öğretim elemanlarının eğitim ve öğretim ile ilgili sorumlulukları ile öğrencilere karşı sorumluluklarını kapsayan eğitim ve öğretim boyutu ile sınırlı tutulmuştur. Bu boyuta eğitim ve öğretim ile ilgili olarak 5, öğrencilere karşı sorumluluklar boyutunda 19 olmak üzere toplam 24 etik ilke yer almaktadır. Söz konusu bu ilkeler temel alınarak hazırlanan anket kişisel bilgiler ve öğretim elemanlarının eğitim ve öğretim ile ilgili sorumlulukları ile öğrencilere karşı sorumluluklarını kapsayan maddelerden oluşmuştur. Elde edilen verilerin analizinde betimsel ve kestirimsel istatistikler kullanılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulguların yorumlanma süreci devam etmektedir.

Anahtar sözcükler: Öğretim elemanı, akademik etik, eğitim-öğretim etiği.

Kaynakça

- Baskan, G. A. (2001). Türkiye’de yükseköğretimin gelişimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 21-32
- Erdem, A. R. (2012). Bilim insanı yetiştirmede etik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 25-32.
- Aydın, İ. (2010) *Yönetmelik, mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büken, N. Ö. (2006). Türkiye örneğinde akademik dünya ve akademik etik. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 37, 164-170.
- YÖK, (2014). Yüksek Öğretim Kurulunun 22.10.2014 tarih ve 79009489- 339 sayı ile üniversitelere göndermiş olduğu resmi yazı.

BU BENİM ESERİM PROJE YARIŞMASI SÜRECİNİN İNCELENMESİ: ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Hasan Zühtü OKULU¹
Ayşe OĞUZ ÜNVER²
Sertaç ARABACIOĞLU³

Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ve TÜBİTAK işbirliğinde yürütülen “Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Matematik ve Fen Bilimleri Bu Benim Eserim Proje Yarışması” (BBE), 2004 yılından bu yana, temelde çocukların bilime olan ilgisini artırma ve ülkenin ihtiyaç duyduğu bilim insanlarını yetiştirme hedefindedir. BBE proje yarışmaları öğrencileri pek çok yönden teşvik edebilmektedir. Örneğin; proje yarışmaları, öğrencileri (i) bilim fuarlarına toplum tarafından gösterilen ilgi, (ii) öz yeterlilik algısı, (iii) fikirlerinin kabul görmesine ilişkin haz duyma, başarı duygusu ya da ödüllendirme, (iv) seyahat, toplantı, bilgi paylaşım imkânlarının sunulması ve son olarak (v) öğrenme stratejisi geliştirme yönleriyle motive etmektedir (Dionne, Reis, Trudel, Guillet, Kleine ve Hancianu, 2011). Buna karşın son yıllardaki proje başvuruları incelendiğinde, başvurularda ciddi bir düşüş gözlenmektedir. Bilim alanında yetenekli öğrencileri bulmayı ve teşvik etmeyi amaçlayan bu tür yarışmalarda öğrencilere danışmanlık görevi üstlenen öğretmenlerin, proje becerileri, projeye istekli olmaları ve öğrencilere bilimin doğasına uygun bir şekilde rehberlik edebilmeleri oldukça önemlidir. Bu çalışmada öğretmenlerin, BBE proje yarışmalarına öğrencileri nasıl hazırladıkları incelenmiştir. Durum çalışması türündeki bu çalışmada, öğretmenlerin deneyimlerinden yola çıkarak, öğrencileri proje yarışmasına nasıl hazırladıkları ve proje hazırlama sürecinde ne gibi güçlüklerle karşılaştıkları araştırmacılar tarafından geliştirilen form ile değerlendirilmiştir. İlgili form uzman görüşleri alınarak geliştirilmiş ve pilot uygulama gerçekleştirildikten sonra toplamda 65 Fen Bilimleri ve İlköğretim Matematik öğretmenine uygulanmıştır. Araştırma bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenler bilimsel bilginin ışığında proje geliştirmek yerine daha çok proje yazım süreci ve proje tamamlama amacına yönelik düşüncükleri görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin, bir araştırmaya başlangıç olarak problemlere odaklanmak ve bunları “Nasıl çözebiliriz?” diye düşünmek yerine, doğrudan proje konusu olarak “Ne yapalım?” sorusuna odaklandıkları dikkat çekmektedir. Buna ek olarak öğretmenler, TEOG sınavının oluşturduğu baskının hem öğretmenler hem de öğrenciler için proje hazırlama konusunda zorlayıcı bir etmen olduğunu belirtmişlerdir. Fen Bilimleri dersi öğretim programında bilimin doğasına yapılan vurgunun artması, ayrıca bilimin doğasının unsurların açıkça programda verilmesine karşın, öğretmenlerin bilimin doğasını derslerine uyarlamakta sıkıntı çektikleri söylenebilir. Ayrıca öğretmenlerin sorgulama ve bilimin doğası ilişkisini tam olarak kavrayamamalarından dolayı öğrencileri yönlendirmede ve proje süreçlerine etkin katılımlarını sağlamakta sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Öğrencilerden beklenen bilimsel bilgi üretirken doğaya ilişkin bir araştırma ruhu kazanmalarınıdır. Bu durum ancak, öğretmenlerin bilimsel bilgi üretim sürecinde sorgulama-bilimin doğası ilişkisini öğretim sürecinin bir parçası haline getirmeleri, bilim tarihi ve bilim felsefesi kapsamında proje fikirlerine yaklaşımları ile mümkün olabilir.

Anahtar sözcükler: Bu benim eserim proje yarışması, öğretmen görüşleri, bilimin doğası.

¹ Arş. Gör. , Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hasanokulu@mu.edu.tr

² Doç. Dr. , Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: ayseoguz@mu.edu.tr

³ Arş. Gör. , Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: hasanokulu@mu.edu.tr

FeTeMM ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRENCİLERİN “KUVVET VE ENERJİ” KONULARINI ANLAMALARINA ETKİSİ

Fulya KONCA¹
Güliz AYDIN²

Çalışmanın amacı, ‘Kuvvet ve Enerji’ konularında FeTeMM (Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) yaklaşımına uygun olarak hazırlanmış etkinliklerin öğrencilerin kavramsal anlamaları üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. FeTeMM eğitimi, öğrencileri için uygulamalı ve ilişkili öğrenme deneyimi sağlayan disiplinler arası bir yaklaşımdır. Araştırmada, tek grup ön test-son test deneysel model kullanılmıştır. Çalışma grubu, 2014-2015 öğretim yılında Aydın ili Köşk ilçesinin bir köyündeki ortaokulda 8’i altıncı sınıf, 9’u yedinci sınıf olan toplam 17 öğrenciden oluşmuştur. Çalışmada veriler, Fen Bilimleri Öğretim Programındaki “Kuvvet ve Enerji” konuları kazanımları dikkate alınarak hazırlanıp geliştirilen 14 açık uçlu sorudan oluşan “Kavramsal Anlama Testi” ile toplanmıştır. Öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplar “Kavram Sayısal Değerlendirme Çizelgesi”ne göre cevapların doğruluk düzeyleri dikkate alınarak; tam doğru için 4, kısmen doğru için 3, az doğru için 2, daha az doğru için 1 ve cevap yok için 0 puan verilerek puanlandırılmıştır.

“Kavramsal Anlama Testi” öğrencilere ön test olarak uygulanmıştır. 6. sınıf öğrencileri (n=8) kendi aralarında iki gruba, 7. Sınıf öğrencileri (n=9) kendi aralarında iki gruba ayrılarak 3 hafta (12 ders saati)süresince araştırmacılar tarafından hazırlanıp geliştirilen FeTeMM etkinliklerini yapmışlardır. Uygulanan etkinlik başlıkları sırasıyla “İşimiz Hedefleri Vurmak”, “Su ile Çark Çevirme”, Top Kaydırma Parkuru Yapımı”, “Balonla Hareket Eden Araç Yapımı” ve “Balonla Hareket Eden Deniz Aracı Yapımı” şeklindedir. Etkinlikler uygulanmadan önce gruplara çalışma yaprakları ve grupların tasarımlarını oluşturmalarında gerekli olabilecek malzemeler dağıtılmıştır. Öğrencilerin etkinlik çalışma yaprağını okumaları ve çalışma yaprağında belirtilen aşamaları sırasıyla takip etmeleri istenmiştir. Her etkinlikte, öğrencilerin belli bir amaca yönelik grupça tasarım yapmaları gerekmektedir. Ardından tasarımlarını inşa edip, denemeler yaparak etkinlik çalışma yaprağındaki soruları grupça yanıtlamaları sağlanmıştır. Etkinlik ile kazandırılmak istenen konuyu derinleştirmek için etkinlik yaprağındaki yeni bir araştırma sorusunun olduğu aşamaya geçmeleri istenmiştir. Etkinliklerin uygulanmasından sonra açık uçlu sorulardan oluşan “Kavramsal Anlama Testi” öğrencilere son test olarak uygulanmıştır.

“Kavramsal Anlama Testi” kavram sayısal değerlendirme çizelgesine göre puanlanarak, elde edilen nicel veriler SPSS 21 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan Shapiro-Wilk testine göre veriler normal dağılım göstermediğinden, parametrik olmayan bir test olan Wilcoxon Testi ile analizler yapılmıştır. Çalışma grubunun ön test ve son test puan ortalamaları arasında, son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Buna göre, uygulanan FeTeMM etkinliklerinin öğrencilerin kavramsal anlamaları üzerinde olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: FeTeMM yaklaşımı, kavramsal anlama.

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, e-posta: denizzz363@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: gulizaydin@mu.edu.tr

SUYUN FİZİKSEL VE KİMYASAL ÖZELLİKLERİNİN SORGULAMAYA DAYALI FEN ETKİNLİKLERİYLE ÖĞRENİLMESİ

Fulya ÖZTÜRK¹
Güliz AYDIN²

Yaşamın başlangıç kaynağı olan su, günlük hayatta her zaman kullanılmakla birlikte, üzerinde çok da düşünülmeyen bir olgudur. Çalışmanın amacı, yaşam için vazgeçilmez bir madde olan suyun fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri konusunda öğrencilerin yeterince bilgi sahibi olup olmadıklarını ve sorgulamaya dayalı fen etkinliklerinin 8.sınıf öğrencilerinin suyun özelliklerini anlamalarındaki etkisini ortaya koymaktır. Bu çalışmada, öğrencilerin maddenin halleri ile maddenin kimyasal yapısını birbirleriyle bağdaştırarak aralarındaki ilişkiyi yorumlamaları istenmiş ve bu konudaki mevcut bilgilerini ortaya koymaları amaçlanmıştır. Araştırma tümüyle maddenin sıvı halinin en belirgin örneği olan “su” olgusu üzerinde şekillendirilmiştir. Bu bağlamda, araştırmada, suyun fiziksel ve kimyasal özellikleri çerçevesinde literatürdeki kavram yanlışları da dikkate alınarak, sorular oluşturulmuş; iki fen bilimleri öğretmeninden ve fen bilgisi eğitimi alanında uzman olan iki akademisyenden uzman görüşleri alınıp dil ve anlatım açısından anlaşılır olup olmadığını, yanıtlama süresini vb. belirlemek için sekizinci sınıf öğrencilerine uygulanarak suyun özelliklerine ilişkin bir ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçek, Muğla il merkezindeki bir ortaokulun bir şubesindeki 20 sekizinci sınıf öğrencisine önce ön test, sorgulamaya dayalı fen etkinliklerinin uygulanmasından sonra da son test olarak uygulanmıştır. Uygulamalar sırasında öncelikle öğrencilerin su damlasının ve su birikintisinin şeklini incelemeleri istenmiştir. Öğrencilerin “Bir su molekülünün kimyasal formülünden(H₂O) yola çıkarsak suyun bir şekli olabilir mi?” sorusu akıllarına gelmiş ve onlar bir su molekülünün dolayısıyla suyun şeklini sorgulamaya yönelmişlerdir. Sınıfta 4’er kişilik 5 grup oluşturularak sorgulamaya dayalı etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmayla öğrenciler, günlük hayatlarında oldukça basit bir biçimde algıladıkları suyun; aslında madde kavramını tanımlamada çok önemli bir yer tuttuğunun farkına varmışlardır. Bilimsel düşünebilen birey, bu çalışmada da amaçlandığı gibi, sorgulayarak doğruları içselleştirebilmeyi öğrenmiş demektir. Bunun başlıca kaynaklarından biri de, sorgulamayla farklı bilim dallarının doğduğu “felsefe” nin anlaşılmasıdır. Felsefe ve doğa iç içeyken ikisini birbirinden bağımsız düşünmek çok da mümkün değildir. Gerçekleştirilen bu etkinlik, günlük hayatta ve en önemlisi doğada var olan bir olgudan yola çıkarak öğrencilerin bildiklerini sandıkları gerçekleri ne denli bile iddiklerini ve ortaya koyabildiklerini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Bilimin doğasındaki felsefeyi anlamının her bireyi bilime biraz daha yaklaştıracığı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Sorgulamaya dayalı öğrenme, su, fiziksel ve kimyasal özellikler.

¹ Öğretmen, Marmaris Türk Koleji, e-posta: fulyaozturk48@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: gulizaydin@mu.edu.tr

DÜNDEN BUGÜNE CANLILIK: BİYOLOJİ FELSEFESİNE GİRİŞ

OĞUZ ÖZDEMİR¹

Biyoloji biliminin uğraş alanı olan canlılığın zaman içerisinde nasıl anlaşıldığı ve açıklandığı gözden kaçan bir durumdur. Keza, gerek biyoloji dersi müfredatlarında gerekse alanyazın çalışmalarında canlılığın nasıl anlamlandırıldığı ve açıklanmaya çalışıldığı üzerinde pek durulmamaktadır. Oysa günümüzde özellikle biyoteknoloji ve genetik mühendisliğindeki gelişmelere doğru bakış açısı getirebilmek ve bu süreçleri sağlıklı şekilde anlayabilmek için canlılığın ne demek olduğuna ilişkin farklı bakış açılarını bilmek gerekir. Buradan hareketle çalışmada, tarih boyunca canlılığa getirilen çeşitli açıklama şekilleri bütünlük içinde tanıtılmaktadır. Bu çerçevede, teleolojik, vitalist, animist ve mekanist açıklama şekilleri karşılaştırmalı şekilde irdelenmekte ve güncel gelişmelerin bilimsel şekilde anlaşılması için öneriler sunulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Canlılık, biyoloji felsefesi, animist, vitalist, teleolojik, mekanist açıklama.

¹ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: oozdemir@mu.edu.tr

FOTOELEKTRİK, KIRINIM, GİRİŞİM GİBİ MODERN OPTİK KAVRAMLARININ OSMANLI TÜRKİYE'SİNE GİRİŞİ

Sena AYDIN¹

Bu çalışma tarihsel bağlamda modern optiğin fotoelektrik, kırınım, girişim gibi kavramlarının Osmanlı Türkiye'sine ne zaman girdiği sorusuna cevap aramayı ve bu süreçte, *Mecmua-i Ulum-i Riyaziye*'nin basıldığı 1833 tarihinden itibaren gelişen optik literatürünü incelemeyi hedeflemektedir.

Baş hoca İshak Efendi'nin Osmanlı Devleti'nin kültürel yaşamını canlandırmak, yeni bilimleri tanıtmak ve aynı zamanda Türkçeyi bu bilimlere ifade edebilecek bir düzeye kavuşturmak gibi amaçlar güderek kaleme aldığı 4 ciltlik bir pozitif bilimler ansiklopedisi mahiyetinde olan *Mecmua-i Ulum-i Riyaziye*, İbrahim Müteferrika'nın başlattığı Modern kuramlara ilişkin bilgilerin aktarılması işini üst düzeye taşıyarak dönemin modern bilim alanında uzmanlaşmış genç bilim insanlarının yetişmesine olanak sağlamıştır. *Mecmua-i Ulum-i Riyaziye*'nin basımından sonra 1833-1937 yılları arasında Osmanlı Türkiye'sinde optik bilgileri içeren kaynaklar; gerek çeviriler, gerekse eski metinlere yönelik yazılan şerhler yoluyla zenginleşmeye devam etmiştir. 1890'lardan sonra Salih Zeki'nin matematik ve fizik bilimine dair yayınları ile denilebilir ki, Türkiye'de ileri fizik konularının ağırlık kazandığı yeni bir dönem başlamıştır. Salih Zeki'nin kaleme aldığı fizik çalışmalarından özellikle 1896 yılında İstanbul'da yayımlanmış olan *Hikmet-i Tabiiyye*, genel ve deneysel fizik kavramlarının açıklandığı bir çalışmadır. Söz konusu eser, ayrıca uzun yıllar Türkiye'de fizik eğitiminde kullanılan temel bir eser olmuştur. Osmanlı Türkiye'sindeki optik bilgi birikiminin seyrini incelemeyi hedefleyen bu çalışmanın nihayetini Refik Fenmen'in ilk basımı 1937 yılında gerçekleşmiş olan *Madde ve Ziya* isimli eseri teşkil etmektedir. Bu eser, fotoelektrik, kırınım, girişim gibi modern optik kavramlarını içermekte olup, aynı zamanda kuantum mekaniği konularının da Türkiye'ye girişine vesile olmuştur.

Anahtar sözcükler: Osmanlı bilim tarihi, optik tarihi, fotoelektrik, kırınım, girişim, modern optik kavramları.

Kaynakça

- Badiou, A. (2004). *Etik: Kötülük kavrayışı üzerine bir deneme*, (Çev. T. Birkan), İstanbul: Metis Yayınları.
- Heinemann, F. (1997). "Etik", *Günümüzde felsefe disiplinleri içinde* (s. 361-384), Doğan Özlem(Ed.), İstanbul: İnkilap.
- Kant, I. (1995). *Ahlak metafiziğinin temellendirilmesi*, (Çev. İonna Kuçuradi), Ankara: TFK.
- Laclau, E. (2007). Popülist akıl üzerine, (Çev. Nur Betül Çelik), Ankara: Epos.
- MEB, (2014). "Değerler Eğitimi Projesi 2013-2014 Yılı Uygulama Kılavuzu" <http://www.itugvo.k12.tr/2013-2014/pdf/mebdegerler.pdf>
- Platon, (1996), "Menon", *Diyaloglar 1* içinde (s.139-188), (Çev. A. Cemgil), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Zizek, S. (2008). *İdeolojinin yüce nesnesi*, (Çev. Tuncay Birkan), İstanbul: Metis

¹ Doktora Öğrencisi, Medeniyet Üniversitesi, e-posta: senapekkendir@hotmail.com

PAULO FREIRE'NİN EĞİTİM ANLAYIŞI

Zafer YILMAZ¹

Eleştirel pedagojinin önde gelen isimlerinden Paulo Freire, eğitimi bir amaç olarak değil araç olarak görür. Freire için eğitim, politik açıdan özgür ve adil bir toplum oluşturmaya, bireysel acıdan ise bireyin özgürleşmesine hizmet eden bir araç olmak durumundadır. Ancak geleneksel anlayışta eğitim bir tahakküm aracı haline getirilmiştir. Freire baskıcı toplum modeline uygun düşen geleneksel eğitimi, “bankacı eğitim modeli” olarak tanımlar ve eleştirir. Bu modelde öğrenciler, pasif konumdadır ve bilgi onlara adeta bir lütuf olarak sunulur. Öğrenciler nesne, öğretmenler ise özne konumundadır. Böyle bir anlayışta diyalog değil, tek yanlı bir dayatma söz konusudur. Dolayısıyla geleneksel eğitim modeli, baskıcı, otoriter bir yapıya sahiptir ve egemen grubun tahakkümünü tesis etmeye hizmet eder. Freire eleştirdiği “bankacı eğitim modeli” yerine “problem tanımlayıcı eğitim modeli” önerir. Bu modelde insan kendi farkına varır ve özgür eylemleriyle dünya ile ilişkilerindeki problemleri tanımlama fırsatı bulur. Öğretmen ve öğrenci eşit koşullarda diyaloga katılır, birbirleri üzerinde tahakküm kurmadan eleştirel bir bakışla, birer araştırmacı olarak ortaklaşa çalışırlar. Öğrencilerin algı (idrak) gücü gelişir ve öğrenciler dünyayı durağan değil, zaman içinde değişen bir gerçeklik olarak algırlar. Freire problem tanımlayıcı ve özgürleştirici eğitim modelini sağlam bir zemine oturtmak içinde, dil ve diyalogun önemine dikkat çeker. Freire görüşlerini, ezenler-ezilenler, bankacı eğitim, dil ve diyalog, problem tanımlayıcı eğitim, algılama ve özgürleşme gibi kavramları kullanarak ifade etmiştir. Freire kullandığı kavramlar ve ortaya koyduğu görüşleriyle, eğitim üzerine yeniden düşünmeyi, insanların eylemlerini eleştirel bir bakışla sorgulamalarını sağlamıştır. Bu sunumda Freire’in geleneksel eğitime yönelik eleştirileri ve geliştirdiği eğitim modeli tartışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Paulo Freire, eğitim, özgürlük, eleştirel pedagoji.

¹ Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, e-posta: zyilmazfelsefe@hotmail.com

BİLİMİN OSMANLILARDAN GÜNÜMÜZE KADAR DEĞİŞİM SEBEPLERİ VE BU DEĞİŞİME NEDEN OLAN ETKENLER

Rıdvan KÜÇÜKALİ¹
Zeynep KAN²

Son dönemlerde üzerinde yoğun olarak ele alınan ve bu anlamda kendini sürekli olarak yenileyen konu bilimdir. Makalenin amacı da popüler olan bu konunun bizim toplumumuza girişi, süregelen durumu, yaşadığımız toplumda yarattığı olumlu olumsuz değişimler ve değişime neden olan etkenlere değinmektir. Öncelikle makalede bilimin Osmanlı Devleti'ne girişi akabinde göstermiş olduğu ilerleme ve buna bağlı olarak yükselme dönemleri incelenmiştir. Osmanlı Devleti'nde bilim hızlı bir şekilde ilerlerken aynı dönemlerde Avrupa Devletleri bilim teknik ve akli ilimler açısından tam bir karanlık içindedir. Osmanlı Devletinin bilim ve teknik açıdan ilerlemesinin nedeni akli ilimlere öncelik vermesidir. Buna bağlı olarak da bilimde altın çağını yaşarken Avrupa kilisenin baskısına boyun eğerek akli ilimlere gereken önemi vermemiş karanlık çağını yaşamıştır. Sonraki yüzyıllarda ise Avrupa ülkeleri karanlık bilimi dünyalarına akli adeta ateş olarak kullanıp bilim meşalesini yakmıştır. Kiliseye ve dinin dogmalarına başkaldıran Avrupa, coğrafi keşiflerle Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan bilimi ve ilmi keşfetmiş, kendi düştükleri karanlıktan çıkarak Osmanlı Devleti'ni kendi karanlıklarına benzer halde bırakıp onu karanlığa itmişlerdir. Böylece Avrupa'nın dünyası aydınlanırken Osmanlı Devleti tam tersine XVIII. Yüzyıldan sonra birtakım dengelerin değişmesiyle bilimsel aydınlıktan karanlığa doğru sürüklenmiştir. Bilimsel olarak geri kalmasına birbiri ardına gelen birçok etken neden olmuştur ve devletin sonunun gelmesini tetiklemiştir.

Osmanlı Devleti'nin sona ermesiyle onun varisi olan, Türkiye Cumhuriyeti Devleti böylesine bir ortamda kurulmuş, bilimsel mahiyette geri kalmışlığı, bünyesinde izi kalmış bir yara gibi taşımaktadır. Günümüz toplumunda da hâlâ geri kalmışlık hasıl olmaktadır. Öyle ki bilimi yapmaktan çok bilim alma bağımlılığı var olmuştur. Şu an ki bilim bilim, teknik ve ilerleme boyutumuza baktığımızda tıpkı Osmanlı Devleti'nin yıkılma aşamasındaki bilimsel faaliyetlere benzerliği görülmektedir. Bu benzerliklerden, Avrupa'daki ülkelerden ne gibi eksikliklerin olduğunu saptanmıştır. Sonuç olarak günümüz Türkiye'si'nde bilimsel gelişimin nasıl sağlanacağı, eksik yönleri ve bu konuda eğitimin önemi vurgulanarak çözümler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Bilim, dogma, eğitim.

¹ Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Felsefe Bölümü Bilim Tarihi ABD, e-posta: ridvankucukali@atauni.edu.tr.

² YL Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi Felsefe Bölümü, e-posta: zeynep.kan25@hotmail.com

ÜNİVERSİTENİN KURULUŞ VE ÖĞRETİM AMACI NE OLMALIDIR? BİR ANALİZ ÇALIŞMASI

Ahmet SABAN¹
Ayten İFLAZOĞLU SABAN²

Elbette yetişen, yetiştirilen bilim insanlarının çoğu üniversitelerde, oransal olarak da az bir kısmı kendi yaşadıkları doğal mekanlarda yetişmektedir. Üniversitelerin temel amacı bilinen gerçeklerin, yöntem ve uygulamalarının dışında yeni bir ufuk, bir buluş, yeni bir amaç, yeni bir yol araştırıp bulmak iken, günümüzde (ülkemizde) sanki üniversite sadece belge dağıtan, bir meslek okulu, sanat lisesi veya iş edindirme kursları gibi bir işlevsel yer tutmuştur. Zaten bunlarla ilgili hiçbir planlama yapılmaz iken, gereksinimin dışında sadece reklam ve piyasa – pazarlama yöntemleriyle öğrenci edinilmektedir.

Ülkemizde kaç öğretmene gereksinim var? Kaç (öğretmen) kişi öğretmenlik belgesi'ne (sertifikası) sahip ve kaderine dışarıda beklemektedir? Üniversitelerimizde son yıllarda alanları Temel Bilimler olan fakülteler, bölümler kapanmakta (Fizik, Kimya, Biyoloji ve Matematik Lisans Bölümleri) hiç öğrencisi bulunmamaktadır. Ama ülkemizde, aslı bir iş, bir meslek olmayan konularda çokça (binlerce, milyonlarca) kişi mezun edip belge dağıtmış bulunmaktadır. Örneğin, açık öğretim üniversitesi uluslararası ilişkiler bölümlerinden belge dağıttığı milyonlarca kişiye, hepsi nasıl bir ülkenin Dünya ile ilişkilerini düzenleyecekler? Bir ülkenin, Dünya ile ilişkilerini birkaç kişi (bir grup) düzenler. Çok kişi olduğu için ülkemizde, Dünya ile ilişkilerimiz bozulmuştur, düzen verilememektedir.

Bir başka konu ise üniversitelerimizde işlenen konu ve öğretilen bilgilerin uygulanabilirliği!! Amacı ne olmalıdır?

- Sadece sınavlara hazırlık yapmak mı?
- Yaşamı sağlıklı ve daha uzun kılmak mı?
- Yoksa Yaşamı sadece kolaylaştırmak mı?

Şu anda görünen kısmı sadece yaşamı kolaylaştırmak. Sadece bedenine, geleceğine zıt ve kolay erişilebilir gıdalarla ve emeğiyle zor kazandığı maddi olanaklarını (birikimlerini) harcayan, harcayan bir nesil yetiştirmek olmuştur. Tükettiği gıdanın içeriğini merak etmeyen, gıdasını kendi hazırlamayı zor sayan, reklam ve gösterişe itibar eden bir kuşak yetişti.

Yaşam sürdürülen (oturulan) mekanlarda bile insan sağlığını bozan ve ömrünü kısaltan, doğadan uzak ortamlar içinde (plastik doğramalar, granit duvar ve yer döşemeleri, zehirli boyalar, hatta boyalı gıdalar) yaşamayı bir büyüklük, bir gereklilik olarak gören “zenginlik ihtiyamı içinde yaşam” özentisi ile kavru lan insanlar yetişti.

Hele haberleşme bir yana dursun. Mobil telefonlar ve radyasyon beynimizi ne kadar eskitiyor? Teknolojiye karşı olmak elbette doğru değil, teknoloji şirketler için değil, insan sağlığı ve geleceği için doğru kullanılmalı. Bu konulara girmişken aklıma üniversitelerin ilk kuruluş amacı geldi, kısa bir hikaye...

İçine düştüğün zaman seni öldürmeyen ama diri diri yakmaya, canını sürekli acıtmaya mukadder ateş kovanıdır üniversite. İlmi ve bilgiyi maddeleştirmiş kurumların öncüsü de denebilir. Hani “bütün nehirler okyanusa akar” derler ya. Üniversite de bütün günahların içine aktığı bir okyanus bazen. Binlerce insanın çığlık attığı ama seslerin zulmetinden kendini aydınlığa vuramayan bilgi çöplüğü. Hâlbuki her sene binlerce gencimiz can atmakta üniversite okumak için. Yani insan nasıl gaflete vuslat için bu kadar istekli olabilir ki? Tek açıklaması var; Cehalet... Ki biz de geçtik o eksenden. Yani o cehalet ekseninden...

Şu an kim ne kadar biliyor ki üniversitede yaşanan kaosların, esen fırtınaların, hükümdar karanlığın iç yüzünü. Ya da kim cesaret edebiliyor ki bunları dile getirmeye. Hemen damgayı vurmuyorlar mı “Bilim Düşmanı” diye. ÖSS sınavı sanki sırat köprüsü. Sahi, aslında merak da etmiyor değilim sırat köprüsünden geçmek için o kadar çalışıp çalışmadığımızı!

Türk Tarihindeki ilk üniversiteler Nizamiye Medreseleri olarak bilinir. Halbuki bu medreseler ilk açıldığı zaman bir alim ağlamaya başlar. Yolda yürürken bu alimin durumunu gören bir zât seslenir;

¹ Öğr. Gör., Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: ahmetsaban@gmail.com

² Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: iayten@cu.edu.tr

“Efendim neden ağlıyorsunuz, nereye böyle”. Alim cevap verir; “İlim öldü de cenazesine gidiyorum”... Burada Âlimin demek istediği şey çok farklıdır aslında. Eskiden ilim talib olanın iken, artık ilim öğrenmek para sevenlerin işi olacaktı. Çünkü nizamiye medreselerinde okuyanlara maaş bağlanıyordu ve parayı seven koşuyordu üniversitede okumaya. İlim böylece artık anlamını kaybetmiş, maddiyata biçilemeyen kaftan olmaktan çıkmıştı. Sonrası modern üniversiteler ve iş güç telaşı, derken artık üniversite okumanın amacı ilim öğrenmek değil, para kazanmak oldu. Bu amacı kendine didar edinmiş bir kurumun zulmet ile dolması da o kadar şaşılacak bir şey olmasa gerek aslında.

Bu araştırmada üniversitenin kuruluşu ve amacı ülkemizde gerçekleştirilen üniversite reformları bağlamında analiz edilmeye çalışılacaktır. Araştırmada temel olarak 1933, 1946, 1981, 1992 ve 2006 yıllarındaki gelişmeler ile günümüzde öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ve tercih edilmeyen programlara odaklanılacaktır. Araştırma hem doküman analizi hem de görüşme yöntemleri ile verilerin toplandığı nitel bir çalışmadır. 1933, 1946, 1981, 1992, 2006 yıllarında üniversitelerin durumu ile günümüzdeki durum bağlamında üniversitelerin vizyonu, misyonu ve amaçlarının nasıl bir değişim gösterdiği ilgili dokümanlara ulaşılarak ortaya konmaya çalışılacaktır. Öğrencilerin bölüm tercihleri ve nedenleri yarı yapılandırılmış görüşmelerle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Araştırmada elde edilen veriler birlikte değerlendirilerek var olan durum betimlenmeye ve üniversitenin kuruluş ve amacının ne olması gerektiğine ilişkin öneri getirilmeye çalışılacaktır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesine devam edilmektedir.

Anahtar sözcükler: Üniversite, üniversite öğrencileri, üniversitenin öğretim amacı.

BİLİM MERKEZLERİNE KURAMSAL BİR FELSEFİ ALTYAPI SEÇENEĞİ OLARAK FEYERABEND'İN BİLİM İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Ali GÜNEY¹
Osman KOCABAŞ
Ali ÇETİNKAYA

Bilimin ne olduğu, niteliği ve nasıl ilerlediğine yönelik çeşitli disiplinlerde bakış açıları bulunmaktadır. Bilimin ilerlemesi ve gelişmesiyle birlikte nasıl öğretilene yönelik de görüşler/değerlendirmeler mevcuttur. Feyerabend, başta bilim felsefesi olmak üzere bir çok alanda bilime, bilimsel yöneme dair görüşleriyle, tabir yerindeyse, “ortalığı karıştıran” bir bilim insanı olmuştur.

Feyerabend, çağdaş bilimin hasta olduğunu düşünür ve bu öngörüsünü de, bilimin çağdaş dünyada oynadığı tahakküm edici, hatta insanları ve toplumları köleleştirici rolle doğrulamaya çalışır. Ona göre bilim, insanlığın mutluluğu içindir ve bilimin değeri, onun insanın özgürleşimine yaptığı katkıyla ölçülmek durumundadır. Bilimin *yatak odamıza dahi girdiğini* öne süren Feyerabend, bilimin baskıcı siyasal iktidarların konumlarını meşrulaştırmaya ve pekiştirmeye hizmet ettiğini söyler. Teknik ve teknoloji yoluyla yarattığı çok çeşitli çevre problemleri bir tarafa, Batı dışı dünyaların geleneksel kültürlerini ortadan kaldırdığını savunur. Ona göre, sadece çağdaş bilim değil; temel ve aslı işlevini yitirmiş böyle bir bilimi rasyonalitenin tecessüm ettiği yegâne alan olarak lanse eden, onu rasyonel bir zemin üzerinde birtakım değişmez metodolojik kurallara göre gelişen değişmez hakikatler kümesi olarak empoze eden çağdaş bilim felsefesi de hastadır (Saygılı, 2011).

Paul K. Feyerabend bilim tarihini evrenselci ve nesnelci bakış açısına karşıt görüşler geliştirerek açıklamaya çalışır. Ona göre, bilim ussal olduğu kadar usdışıdır, sabit bir yöntem ve ölçüte dayalı olarak anlaşılabilir, bu açıdan bilimde her kuram kendine özgü ve kendisiyle sınırlı bir doğruluk barındırır. Bilim tarihinde en büyük rolü bilim adamının özgür kararları ve var olan kuralları ihlal etmeleri oynamıştır. Bilimdeki ilerlemeler belirli bir yöntem izlenerek ve “dışsal ve insandan bağımsız olgular”la uyuşan kuramlar inşa edilerek değil, var olan kuramlarla uyuşmayan ve “olgular”la sınanma gereği olmayan kuramlar geliştirerek mümkün olmuştur. Feyerabend’in yöntembilim karşıtı görüşlerini ele alan bu çalışmada, onun bilimi özgür bir çaba olarak kavradığı ve bu çabaya katkıda bulunduğu, buna karşın bazı muhafazakar, anti-modernist, anti-bilimci, otoriter veya totaliter ideolojilerin onun görüşlerini çelişkili bir biçimde araçsallaştırabileceği vurgulanmaktadır. Feyerabend, her türlü tek hakikatçilik ve türdeşlik karşıtı bir epistemoloji etiği ve politikası savunduğundan, çizdiği bilim portresi, içinde insanın her türlü ideolojik ve zihinsel yönelimini barındıracak bir çoğulculuğa sahiptir.

(Hulur, 2006),Dünyada sanayi toplumundaki ilerlemeyle birlikte, bilim insanı ile halk arasında oluşan bilgi uçurumunu kapatmak, halka bilimi sevdirmek, hakla bilimi ilgi çekici mekanlarda buluşturmak için kurulan bilim merkezleri ülkemizde de son dönemde yaygınlaşmaya başlamıştır. Peki, bilim merkezleri ülkemizde nasıl bir kuruma dönüşecektir? Henüz çok yeni olan bu kurumlar toplumsal anlamda nasıl bir işlev görecektir. “Bilim merkezi nedir, bilim merkezlerinin işlevleri nedir?” gibi temel sorular içeriğinde de çeşitli sorular da barındırmaktadır. Bir bilim kültürü oluşturabilmeyi bilim merkezleri sağlayabilecek midir?

Bilim merkezlerini ziyaret eden kişilerin bilime, bilimsel gelişmelere bakış açısını geliştirmek ve bu merkezlerin toplumsal anlamda yükleneceği görevlerle ilgili olarak bir kuramsal altyapı oluşturulması, hedeflenmektedir. Bu çalışmanın bilim merkezi ile ilgili müfredat çalışmaları başta olmak üzere bilim merkezlerinin sosyal kabulüne ilişkin çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Bilim merkezi, bilim felsefesi, bilim eğitimi, Feyerabend.

Kaynakça

- Hülür, H. (2006). Bilimde yöntemciliğin reddi ve çoğulculuk: Feyerabend'in epistemolojik Dadaizmi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 199-218.
- Saygılı, S. (2011). Paul K. Feyerabend'in bilim anlayışı: Çoğulcu bilim kuramı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 83-94.

¹ Rehber-Öğretmen, Konya Bilim Merkezi, e-posta: a.guney23@hotmail.com

JEAN-JACQUES ROUSSEAU'NUN NATÜRALİZMİNDE AHLÂK EĞİTİMİNİN GEREKLİLİĞİ

Kemal BAKIR¹

Natüralizm (doğacılık), doğaya yönelişi ve her şeyin, hatta Tanrı'nın bile doğallığını savunan, dolayısıyla da her tür araştırmanın doğaya uygun yöntemlerle yapılması gerektiği yönündeki eğilim ile belirginleşen ve toplumsal teorileri de bu yönde etkileyen bir düşüncedir. En önde gelen temsilcisi, 18.yüzyıl Aydınlanma filozoflarından Jean-Jacques Rousseau'dur. Rousseau, natüralizminde, doğal olanın aynı zamanda iyi ve özgür olduğunu ve doğadan başka bir iyilik kaynağı olmadığını ileri sürerek tek gerçeklik olarak doğayı temel alır ve bilgiye ulaşmada gözlemlenebilir olgular üzerinden hareket eder. Bu çerçevede doğanın ayrılmaz bir parçası olan insan, doğal olarak ahlâki bir varlıktır ve bilgisi deneysel bir karakter taşır. Bu sebeple Rousseau, doğrudan bir deneysel temeli olmadığını düşündüğü beşeri bilimleri yapay bir kandırmaca ve kötülük kaynağı, doğayı da iyilik ve saflığın ta kendisi olarak nitelendirir ve "iyi" ye ulaşmada doğa bilimlerini tek yöntem olarak görür. Çünkü ona göre, insanlar doğal halde özgür, mutlu ve ahlâkî anlamda iyi iken uygarlığın ortaya çıkışıyla birlikte doğadan ve doğal olandan kopmuşlar, bir ahlâkî yozlaşmanın içerisine sürüklenerek kendilerini mutsuz eden yapay bencil eğilimler kazanmışlar böylece de uygar sistemlerin eşitsizliği ve adaletsizliği maskeleyen için ördüğü toplumsallık ağına takılıp özgürlüklerini kaybetmişlerdir. Beşeri bilimler de bu yozlaşmayı, adaletsizliği ve tutsaklığı desteklemiştir. Rousseau, 1749 yılında katıldığı ve birincilik aldığı Dijon Akademisi tarafından düzenlenen yarışmada, "İlimlerin ve sanatların ihyası ahlâkın düzelmesine yardım etmiş midir?" sorusuna karşılık kaleme aldığı *İlimler ve Sanatlar Hakkında Nutuk* adlı eserinde ve de bütün eserlerinde "hayır" cevabını vermiştir. Rousseau'nun eğitim felsefesi de bu çerçevede şekillenmiş ve bahsi geçen cevabından da anlaşılacağı üzere, o, eğitimin doğa bilimleri temelinde yapılması ve doğa bilimlerine ait bir içeriğe sahip olması gerektiğini ileri sürmüştür.

Rousseau'nun eğitim felsefesi, özellikle ahlâk eğitimi düşüncesi onun sosyal felsefesi ile ahenkli bir bütünlük içerisinde ve sonraki eğitim ve toplum felsefeleri üzerinde oldukça yaygın bir etkiye sahiptir. Rousseau'ya göre, aslında doğa durumundaki insanın bir ahlâk eğitimi ihtiyacı yoktur o doğal olarak ahlâklidir. Ancak insanlar doğa durumundan uygar duruma geçmişlerdir. Devlet ve yurttaşlık da bu şekilde ortaya çıkmıştır. İnsanlar özgürlüklerinin güvenceye alınması ve de doğal olana yakınlıklarının sağlanması için yönetim ve idare haklarını sözleşme ile devlete devretmişlerdir. Devlet, yurttaşların eğitim, özgürlük vb. çeşitli sosyal ve siyasal haklarını sağlamak ve korumakla yükümlüdür. Bu ahlâki bir yükümlülüktür. Bu durumda doğal olarak Rousseau'nun eğitim anlayışı da natüralist, özgürlükçü, özgürlükle bir anlam bulduğunu düşündüğü yurttaşlık bilincinin sağlanması yönündeki vurgu ile öne çıkar. Rousseau, doğal ve aynı zamanda ahlâki bir fenomen olarak gördüğü özgürlüğe çok önem verir. Çünkü özgür insan mutlu insandır. O, bu sebeple eğitimin de doğal dolayısıyla ahlâki olmasını ve özgür yurttaşlar yetiştirmesi gerektiğini savunur. Doğal insanın bir ahlâk eğitimi ihtiyacı olmasa da yapaylıklarla kötülüğe bulaşmış uygar insanın daima buna ihtiyacı vardır. Rousseau'nun bir tür Tanrısallıkla karakterize ettiği doğallıkta bencillik, adaletsizlik ve bu doğrultuda ortaya çıkan kötülöklere yer yoktur, bunların ortaya çıkış sebebi bilgisizlik ve doğallıktan uzaklaşmaktır. Natüralist eğitim, yüksek ahlâki karakteri ile olabildiğince yurttaşları doğal olmayan eğilimlerden kurtaracak, doğallıklarını dolayısıyla özgürlüklerini geri kazandıracaktır. Bu açıdan modern dünyada ahlâk eğitimi doğaya uygun olmak şartıyla gerekli hatta zorunludur. Bu bildiride, Rousseau'nun natüralizminde ahlâk eğitiminin gerekliliği çeşitli boyutlarıyla ele alınarak tartışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Eğitim felsefesi, ahlâk felsefesi, ahlâk eğitimi.

¹ Yrd. Doç. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi, e-posta: kemalb25@hotmail.com

ARİSTOTELES'TE MANTIK KAVRAMI VE TEMEL AKIL YÜRÜTME ÇEŞİTLERİ

Caner ÇİÇEKDAĞI¹

Düşünce tarihinin gelişiminde başarılarıyla insanlığı etkileyen kişilerin başında kuşkusuz Aristoteles gelmektedir. Ortaya koymuş olduğu bu başarıların ön saflarında bilim ve felsefe alanına yapmış olduğu katkılar yer almış, üstelik iki bin yıldan fazla bir süredir tartışılmış ve yorumlanmıştır. Başlatmış olduğu gelenekler yorumculara (*commentators*) yol açarak gelişmeye ve evrimleşmeye devam etmiştir. Mantık açısından da bir gelenek ve yorumcular sürekliliği söz konusudur. Üstelik belki de bu açıdan diğer bilgi dalları arasında ilk sırada yer almaktadır. Çünkü herhangi bir bilgi talebinin zemini de “aracı” (*ὄργανον, organon*) da mantık olmak zorundadır.

Aristoteles mantıksal” terimi olarak *ek ton keimenon* (*εκ των κειμένων*, öncüllerden çıkan) ya da *analutikos* (*αναλυτικός*, analitik) kavramlarını kullanırken, *logikos* (*λογικός*) yani “mantıksal” kavramını genellikle “diyalektik” (olasılıklı) anlamına gelecek şekilde kullanmıştır. Mantık’ın bir bilim olarak Aristoteles’in bilimler sisteminde hiç yeri bulunmamış, onu daha çok bir araç olarak görmüş, bilimlere girmeden önce öğrenilmesi gerektiğini düşünmüştür. Ama Bochénski’ye göre bu Aristoteles’in mantığı kuramsal bir disiplin olarak görmediği anlamına gelmemektedir. Çünkü pratik bir fayda sağlamayacak mantıksal problemler için fazlasıyla uğraş vermiştir.

Aristoteles mantıktan ne beklediğini belirlemiş ve mantık eserlerinin temel konusu da örneklediği önermelerde açığa çıkmıştır. Buna göre akıl yürütmeler, kanıtlama ve kıyas temel konular olarak görünmektedir. *Topikler*’de kıyası, *apodeiktikos* (*αποδεικτικός*, kanıtlayıcı), *diyalektikos* (*διαλεκτικός*, olasılıklı) ve *eristikos* (*εριστικός*, yanıltıcı) olarak üçe ayırmıştır. Bu üçü arasındaki fark öncüllerin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Buna göre kanıtlamanın öncülü zorunlu, doğru ve sonuca göre önseldir. Ama diyalektik kıyas sadece olasılıklı ve eristik/sofistik kıyas ise hatalı sonuçlar vermekte, biçimsel olarak da yanlış olabilmektedir. Ona göre bir kanıtlama öznenin tanımı aracılığıyla kanıtlamayı gerçekleştirmekte ve bunu da öznedeki bulunan bir özellikte yapmaktadır. Filozof kategorik kıyasın (kipliksel olmayan kıyas) yararlı ve başarıya ulaştıran tek araç olduğunu düşünmektedir.

Kneale-Kneale ise Aristoteles’in *Organon*’u yazmasından önce de Grek filozoflarının geçerli çıkarımların ilkelerini tartıştığını, insanların günlük hayatlarında kurallarını belirlemeden çıkarımlar yaptığını ve başkalarının yaptığı çıkarımları hatalı olduğu gerekçesiyle eleştirdiklerini belirtmekte ve mantığın işte böylesi geçerli çıkarımların kurallarıyla ve kalıplarıyla ilgili bir bilim olarak ortaya çıktığını eklemektedir.

Elbette mantık sadece geçerli akıl yürütmeleri değil çıkarım veya akıl yürütmelerdeki geçerlilik ilkelerini de ele almaktadır. Her konuşma şekli mantığın ilgisini çekmemektedir. Örneğin edebi konuşmalar veya hikâye anlatımı yeterli akıl yürütme koşullarını taşımamaktadır. İçinde kanıtlamaların yer aldığı konuşmalar veya araştırmalar mantığa konu olmuştur çünkü bir önermeyi kanıtlamak onu doğru öncüllerden geçerli bir biçimde çıkarmaktır. Kanıtlamanın temel koşulları doğru öncüller veya başlangıç noktaları ile geçerli durumda olan akıl yürütmelerdir. Kneale-Kneale de Bochénski gibi Aristoteles’in *Topikler* ve *Birinci Analitikler*’de apodeiktik ve diyalektik düşünme arasında net bir ayrım yaptığını söyleyerek tekrarlamaktadır. Aristoteles’in bu eserlerinde kanıtlayıcı ve diyalektik akıl yürütme arasındaki ayrımları gösterdiğini ve bu akıl yürütme tiplerinin öncüllerindeki önermelerin bu ayrımında rol oynadığını belirtmiştir. Buna göre kanıtlayıcı bir öncül, kanıtlamayı yapan kişinin kendi iddiasını geliştirmesiyle oluşmaktadır. Aristoteles bunu *Sofistik Çürütmeler Üzerine*’de didaktik (öğretici) akıl yürütme olarak adlandırmaktadır. Öte yandan olasılıklı bir yapıda olan diyalektik bir öncül akıl yürütmenin lehine olacak şekilde tartışmaya yerleştirilmiştir. Mantıksal bakış açısından önemli olan nokta, kanıtlayıcı öncül doğru ve zorunluyken diyalektik öncülün böyle olmamasıdır. Kanıtlamada doğru öncüllerden doğru ve zorunlu bir sonuca ulaşılmakta yani bir kanıtlama yapılmaktadır. Diyalektik akıl yürütmede ise öncüllerin doğru olup olmadığı bilinmediği için sonuç doğru olmasına rağmen zorunlu değildir. Yani diyalektik yolla ulaşılan doğruluk dolaylı bir şekilde gerçekleşmektedir. Eristik/sofistik akıl yürütmeler ise zaten yanıltıcı ve çelişkili bir yapıda olduğu için bunların arasında en zayıf olanı durumundadır.

Anahtar sözcükler: Apodeiktik, Aristoteles, diyalektik, eristik, kanıtlama, mantık.

¹ Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, e-posta: ccicekdagi@gmail.com

FÂRÂBÎ VE EĞİTİM'DE FARKLI YÖNTEMLER MESELESİ

Murat ERTEN¹

İslâm düşünce geleneğinin en önemli filozoflarından olan Ebû Nasru'l-Fârâbî, esas itibâriyle mantık üzerine yoğunlaşmış ve bu konuda Antik Yunan düşünürü Aristoteles'i tâkip etmiş olsa da, başka felsefî alanlarda da derin ve özgün düşünceler serdetmiştir. Bu alanlardan biri siyâset felsefesidir ve bu disiplini kurarken kendisinden hareket etmek gereken temel kavramlar, ahlâk felsefesi ve bu kavramların öğretilip geliştirilmesini ilke edinen eğitim felsefesinde aranmalıdır. Eğitim meselesini ele alırken Fârâbî, her düşünce yâhut kavramın, bir ve aynı yöntemle öğrenilip öğretilemeyeceğini ileri sürmektedir. Hakikâte ulaşmada başvuru erdemler, temelde dört adettir. Bunlar nazarî (teorik), düşünsel, ahlâkî ve amelî (pratik) erdemlerdir. Söz konusu erdemlerin, konuları da birbirinden farklıdır. Bir konuyu, âit olduğu erdemle ele aldığı anda, insan doğru ve mutlak bir bilgiye ulaşabilir fakat konusu olmadığı bir erdem ile ele alındığında, ulaşılan ancak bir zan veya kanâat olabilir. Öyle ki insanda, nereden ve nasıl geldiği bilinmeyen, doğuştan sâhip olunan bir kısım bilginin araştırılması görevini üstlenen nazarî erdemlerin kullandığı araştırma yöntemi, amelî olarak ulaşılan bir sanatın bilgisine ulaşmak için başvuru yöntemden farklıdır. Dolayısıyla bir ve aynı yöntem ile tüm bilgi alanlarını ihata edecek türden bir bilgi elde edilmesi imkânı ortadan kalkacak ve ortaya, farklı türden bilgilere farklı türden bilme yöntemleri ile yönelmek zorunluluğu çıkacaktır. Fârâbî'de, hakikâtin elde edilmesine ilişkin temel bir kaygıya dönüşen bu yöntem, günümüzde de bir zorunluluk olarak kendini göstermektedir. Fârâbî'nin yaşadığı dönemde ağırlıklı eğitim modeli olan dinsel eğitim modeline uygun olarak başvuru ilham ve nakil yöntemi, düşünsel erdemlerden sayılarak kabûl edilebilir iken, filozofun ileri sürdüğü felsefe bilgisi ancak nazarî olarak anlaşılabilir idi. Dolayısıyla filozof, yeni bir öğretim modeli önererek, felsefe eğitimine, dinsel eğitim modeli karşısında bir alan yaratmaya ve nefes aldirmaya çalışmakta idi. Bu düşüncenin hemen tam tersine, yüz yılımızda ağırlıklı eğitim modeli olan modernist eğitim modelinde temel başvuru kaynağı olan aklî eğitim modelinin kavramakta güçlük çektiği dinsel bilgiyi; farklı türden bir öğretim modeline göre ele almak ve bu bilgiyi özü itibâriyle naklî ve ilhamî kabûl etmek zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak yine de söylenmelidir ki, söz konusu ayırım mutlak olmayıp, detaylarda kendini gösteren türden bir farklılaşmadır. Felsefî bilginin sezgiye dayalı ve dinsel yönleri olduğu gibi dînî bilginin de esas itibâriyle aklî delillerden hareket ettiği unutulmamalıdır.

Anahtar sözcükler: Farabi, eğitim.

¹ Yrd. Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: merten@mu.edu.tr

HEIDEGGER'DE GREK FELSEFESİ, BATI METAFİZİĞİ, BİLİM VE MODERN ENDÜSTRİYEL TEKNOLOJİ

İdiris DEMİREL¹

Martin Heidegger (1889—1976), esas olarak varlık felsefesi (ontoloji) ile ilgilenmiş olan bir düşünürdür. O, varlığın anlamını, kendisinin, hermeneutik *fundamental fenomenolojik ontoloji* yöntemiyle irdeler. Heidegger, Grek felsefesi, Batı metafiziği, bilim ve modern endüstriyel teknoloji gibi hem birbirleriyle hem de varlık felsefesiyle yakından ilişkili konular üzerinde de durmuştur. Ama bu duruş, münferit sahalarda söz söylemek için değildir. Gerçekte hep aynı—bir varlığın anlamına geri dönme yani varlığı düşünme içindir. Nitekim ona göre, “Her düşünür sadece tek bir düşünceyi düşünür. Düşünceyi bilimlerden esaslı biçimde ayırt eden hususlardan biri de budur.” O, “Başka varlık imkânlarının yanı sıra soru sorma varlık imkânına da sahip olup, hep bizzat bizler olan varolana, terminolojik olarak Dasein diyoruz.” ve “Dasein... varlık anlayışının yuvasıdır.” der. Başka bir ifadeyle Heidegger’de insan varlığı (human being) *Dasein (being—there)*’dır ve İnsan varlığı olarak varoluşu (existence) ikame eden Dasein, dünya—da—varlıktır (being-in-the-world) ve diğerleriyle—birlikte—varlık (being—with—others) sathında varlıktır. Varlık ve Dasein bağlantısına, varlığın noktai nazarından bakıldığında, Dasein, varlığın bizatihi-kendisinin, kendisini tezahür ettirme modudur.

Heidegger açısından: *Avrupaî niteliğiyle dünya çapında yaygın hale gelen modern bilimin özü, artalanı yönüyle Platon’dan beri felsefe adıyla adlandırılan Grek düşünme biçiminde temellenmektedir.* Modern *techne* ve modern, kapitalist, bilimsel, teknolojik—endüstri, Batı düşünme biçiminin; Batı metafiziğinin bir süreği olduğu kadar Batı medeniyetinin de ayırt-edici niteliklerindedir. Heidegger, Batı metafiziği derken, kendisinin ısrarla kaçındığı ve esasta *olmak*’ı *üretmiş olmak*’a hapsettiği için *üretimci/prodüksiyonist* bir karakter de kesbeden, zaman ve uzayı aşan tözleştirmeleri kasteder. Batı metafiziği bir *çerçeveleme* tarzıdır ve Platon’un *İdelerinden*, Aristo’nun *Hareket Etmeyen Hareket Ettirici*’sine, Ortaçağ Hıristiyan Batı’nın *Tanrı*’sından, Hegel’in *Geist*’ine değin, çağlardan çağlara devr ede-devr ede gelmektedir. Batı metafiziği bütün bir Batı felsefe ve bilimini biçimlendirmeye devam etmektedir. Çünkü zamanlar ve uzaylar üstü değişmeyen ve kendisinin dışında kalan her şeye bir sıra düzeni veren bir *‘daimi şey’*; var olanların tamamının, kendisi üzerinden anlaşıldığı ve açıklandığı bir *kaynak*, bir *ilk neden*, bir *değişmez temel* aranması ameliyesi; bir *“bilimsel kesinlik”* aranması düzleminde, teknik ve bilimin güzergâhında yine sürdürülmektedir.

Techne, açığa-çıkma; Grekçe kavramla *poiesis*’e ait şiirsel bir fenomen iken, bilimsel endüstriyel teknoloji; Varlıkların kendilerini olduğu gibi açığa-çıkarmalarına izin vermez. Tersine, onları bastırıp hâkimiyet altına alır. Özcesi: Modern, kapitalist, endüstriyel, bilimsel, Batılı... teknoloji, tekniğin bir türevidir ama bu türev, otantik *techne*’den artık uzaklaşmış bulunan, kontrol altına alıcı, boyun-eğdirici ve şiddet dolu bir türev, bir tezahürdür. Bu çalışmanın amacı: Heidegger’in, Grek felsefesi, Batı metafiziği, bilim ve modern endüstriyel teknoloji tasavvurlarını; Varlık felsefesinin zemininde ve mümkün merteye sorgulayıcı bir tarzda değerlendirebilmektir.

Anahtar sözcükler: Heidegger, varlık, Grek felsefesi, Batı metafiziği, bilim, teknik, modern endüstriyel teknoloji.

¹ Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, e-posta: idiridemirel@gmail.com

HERAKLEİTOS VE WHITEHEAD ONTOLOJİSİNDE “OLUŞ”: DİNAMİZMDEN HAREKETLE EVRENİN OKUNUŞU

Hüseyin AYDOĞDU¹

Felsefenin ilk ve temel kavramlarından biri varlıktır. Var olan ya da var olduğu söylenen şey, yani varlığın ne olduğu, anlamı, doğası, yapısı, ilkeleri ve türleri varlık kavramının içeriğini oluşturur. Gerçekliğin doğası nedir? Gerçek var olanlar dünyası bir değişme ve oluş dünyası mıdır, yoksa değil midir? İleri sürdükleri ilkede ve açıklamalarında farklılıklar olsa da Herakleitos ve Whitehead'a göre gerçek var olanlar bir değişme ve oluş dünyasıdır, evrende dinamik bir süreç vardır. Herakleitos'a göre varlığın ana maddesi “ateş”tir. Her şey ateşten var olmuş, tekrar ateşe dönüşmektedir. Bütün varlıkları değişikliğe uğratan odur. Ateş tüm gücüyle yakarak ve yıkararak varlıkların değişmesini sağlar. Bu bir oluş sürecidir. Evren sürekli bir akış, değişim ve oluş halindedir. Bu nedenle “bir kere girdiğin bir ırmağa ikinci kez giremezsin”. Çünkü sürekli akıp giden sular onu başka bir ırmak yapmaktadır. Dünyada da her şey böyle bir akış içindedir; her şey meydana gelir ve yok olur. Bu değişiklik bazen bir varlık içindeki gelişme şeklinde, bazen de başka bir varlığa dönüşme şeklinde ortaya çıkar. Bu değişiklik de bir oluş ve oluş, yani değişme karşıtlar arasındaki savaş gibi gerçekleşir: Gündüz ve gece, yaz ve kış, savaş ve barış, tokluk ve açlık, iyi ve kötü gibi. Bu karşıtlıklarda da görüldüğü gibi karşıtlar çatışması ve bu çatışma sonucunda ortaya çıkan uzlaşma her şeyin oluş temelidir.

20. yüzyılda varlığı oluş olarak gören önemli düşünürlerden biri Whitehead'dır. Ona göre evrende mekanik bir düzen değil dinamik bir düzen yalnızca oluş vardır; evrende oluştan başka temel bir doğru yoktur. Evren sürekli bir oluş içindedir. Bu oluşta her şey birbirine bağımlıdır. Her varlık, var olmak için başka bir varlığa muhtaçtır. Evrende değişme ve akış doğrultularını belirleyen iki temel ilke ise yaratıcılık ve sürekliliktir. Onlar birbirini tamamlayan karşıt iki güçtür. Evrendeki oluş kendiliğinden değildir, bu sürecin arkasındaki güç Tanrı'dır. Oluş süreci Tanrı'nın yaratma ile sağladığı sonsuz sayıda birimleri, gerçekleri içerir. Bu yüzden oluş bir mekanik süreç değil dinamik, canlı bir süreçtir. Bu canlılık nedeniyle, oluş, içine aldığı birimlerin, gerçeklerin organik bir bağlılığını gösterir. Böylelikle evren bir canlı “oluş” olarak varlığını sürdürür. Sonuç olarak Herakleitos ve Whitehead'da gerçek var olanlar dünyası bir değişme ve oluş dünyasıdır. Bu oluş dünyasının arkasındaki ilke ise Herakleitos'ta evreni düzenleyen tanrısal bir akıl olan Logos'tur, Whitehead'da ise Tanrı'dır.

Anahtar sözcükler: Herakleitos, Whitehead, ontoloji, oluş ve dinamizm.

¹ Yrd. Doç. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: huseyin.aydogdu@erzurum.edu.tr

BİLİMSEL AÇIKLAMADA PRAGMATİK YAKLAŞIM: VAN FRAASSEN ÖRNEĞİ

S. Ertan TAĞMAN¹
Tarık Tuna GÖZÜTOK²

XX. yüzyılın egemen bilim anlayışı olan pozitivism bilimsellik kriterlerini şu temel düşünceler üzerine kurmuştur: Metafiziğe karşı olma, doğrulama ya da yanlışlamaya vurgu yapma, duyusal bilgiyi doğru bilginin temeli olarak alma, fiziksel nedensellik konusunda kuşku duyma, nedenselliği reddetme ve kuramsal ve gözlemlenemez varlıklara karşı tavır alma. Bu özellikler birlikte ele alındığında bilime ilişkin tutarlı ve uyumlu bir dünya görüşünü de yansıtır. Bilimsel kuramların gerçeklikle uygunluğu sorunu, kuramların insan zihninden bağımsız olarak var olan dünyanın doğru bir betimlemesini verip vermedikleri tartışması üzerinden şekillenmiştir. Realistler kuramların belirlediği gerçekliğin büyük oranda insan düşüncesinden ve kuramsal bakıştan bağımsız olduğunu savunmuşlardır. Ancak daha önce de bilim tarihinden verilen örnekler durumun tam da realistlerin öne sürdüğü biçimde olamayacağını göstermiştir. Van Fraassen de bu noktada bilimin amacının doğru kuramlara ulaşmak olduğu şeklindeki realist görüşe karşı çıkarak, bilimsel anlamda bir kuramın doğruluğuna ilişkin bir yargıya sahip olunmasa da kuramın deneysel alanda iş göreceğini kabul etmenin yeterli olduğuna inanmaktadır.

Pragmatik açıklama modeli de bu anlamda aslında bilimsel anlayışı metafizikten kurtarmak ve bilime realistlerin yüklediği anlamdan daha kolay bir görev yükleyerek bilimin yükünü hafifletmek amacıyla olan bir modeldir. Bu modelin içerisinde bulunduğu “inşaaacı deneycilik” görüşü de temelde; bir kuramın deneysel olarak uygun olduğu sürece kabul edilebileceği ve böyle bir kabullenmenin de doğruluk inancını içermesine gerek olmadığı anlayışına dayanmaktadır. Bu anlayış bilimin asıl kaygısının ontolojik olmaktan ziyade epistemik bir kaygı olduğunu vurgulamaktadır.

Bu epistemik kaygı var olana ilişkin gözlemlerin kuram yüklü olduğu şeklindeki inanç tarafından sarsılmıyor görünmektedir. Aristotelesçi terminoloji ile bu durum, duyular aracılığıyla var olana ilişkin belli söylemlerde bulunulduğunda devreye her zaman bir takım kategoriler ve düzenleyici ilkeler girdiğini kabul etmek anlamına gelmektedir. Yani “her anlaksal bilgi aslında daha önceki bilgilere dayanmaktadır” şeklindeki Aristotelesçi söylemle uygun görünmektedir. Bilişsel düzeyimizdeki her değişiklik daha önceki bilgi ya da kuram üzerine bina edilmektedir.

Van Fraassen’in “pragmatik açıklama modelinin” daha iyi anlaşılması için “inşaaacı deneycilik” hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi verilmesi konunun daha iyi anlaşılması açısından uygun olacaktır.

İnşaaacı deneycilik “bilimsel realizmin” temel iddiası olan “bilim; kuramlar aracılığıyla bize evrene ilişkin tam ve doğru bilgiler vermeyi amaçlar ve biz bir kuramı kabul ettiğimizde evrenin tam da kuramın söylediği biçimde olduğuna inanırız” şeklindeki görüşe karşı olarak, bilimin gözlemlenebilir şeyler hakkında bize doğru bilgiler sağlama gibi bir amacı olsa da, gözlemlenemeyen şeyler hakkında böyle bir amacının olamayacağı ve bir kuramın deneysel olarak uygun olmasının o kurama olan inanç için yeterli olacağına vurgu yapmaktadır. Bu vurgu, inşaaacı deneycilik görüşünde kurama olan inancın, kuramın deneysel olarak uygun olma durumunda yeterli olacağı anlamına gelmektedir.

Bir kuramın deneysel uygunluğa sahip olması kabaca “kuramın, evrendeki gözlemlenebilir şeyler ve durumlar hakkında doğru şeyler söylemesi, yani görüntüyü kurtarması” şeklinde ifade edilebilir. Bu durum bir kuramın deneysel olarak uygun olmasının, gözlemlenebilir fenomenin içine yerleştirilebileceği bir kuram bulunması anlamına gelmektedir. Yani kuramın deneysel olarak uygun olması fenomenin gözlemlenebilmesine indirgenmektedir. Gözlemlenebilirlik ise kabaca “herhangi bir fenomenin belirli koşullar altında gözlemlenebilmesinin olanaklı olması” biçiminde sıralanabilir. Bu ıralama oldukça genel olmakla beraber inşaaacı deneycilik bilimin kendisinin gözlemlenebilirler konusunda zaten belirleyici olduğunu dolayısıyla ayrıntılı bir gözlemlenebilirlik tanımlamasına gerek duyulmadığını ifade eder. Ancak bilimsel kuramların gözlemlenebilirleri belirleyebileceğini ve deneysel uygunluğun bilimsel kuramlara olan inanç için yeterli olduğunu söylemek bir kısır döngüye yol açmaktadır. Çünkü hangi kuramların kabul edileceği gözlemlenebilirlik ilkesine bağlı olduğundan bu kuramlar arasında birini kabul etmenin koşullarını da belirlemek gerekli olacaktır.

¹ Yrd. Doç. Dr., Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: ertantagman@hotmail.com

² Arş. Gör., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, e-posta: tgozutok@ankara.edu.tr

Bu anlamda herhangi bir kuramı kabul etmek, o kurama olan inancı ve bağlılığı gerektirir. Kurama olan inanç daha önce de ifade edildiği üzere deneysel uygunluk ile eşdeğer anlamdadır. Kurama olan bağlılık ise “yeni fenomenlerle karşılaşıldığında kuramın içerisinde kalmayı, belli bir araştırma programına sadık olmayı, ilgili tüm fenomenlere karşı kuramın risk almasını göze almayı” gerektirir. İnşacı deneycilik inanç konusunda deneysel uygunluğun yeterli olacağını ancak bağlılık konusunda bilimin üzerindeki baskıyı azaltmak için bu bağlılığın en azından pragmatik düzeyde olması gerektiğini belirtir. Bu pragmatik düzey “kuram içerisinde kullanılan dil bağlamında” kuramın kabul edilmesini öngörür. Böyle bir durumda kurama körü körüne bir inanç yerine, bağlam dahilinde ve kuramın her an değişebileceği şekilde var olan bir inanç bilimsel kuramların daha da güçlü olmasını sağlayacaktır.

İnşacı deneycilik; bir kimsenin neye inanabileceği hakkında epistemolojik bir görüş olarak değerlendirilebilir. Yani kişinin bilimsel kuramların oluşturduğu gözlemlenemeyenler hakkındaki iddialar konusunda bilinmezci bir tavır takınılabileceğini savunur. Ancak bu görüş kişinin neye inanıp inanmaması gerektiği konusunda bir doktrine sahip olmasından ziyade, bilimin amacı hakkındaki bir doktrin olarak anlaşılmalıdır. Van Fraassen bu noktada bilimsel agnostik ve bilimsel gnostik ayrımı yapar. Buna göre bilimsel agnostik bilimin deneysel uygunluğa sahip olması gerektiğine inanır, ancak onun doğru ya da yanlış olması ile ilgilenmez. Bilimsel gnostik ise bilimin doğru olduğuna inanır. Dolayısıyla bilimsel realizm açısından bakıldığında, bilimsel gnostik bilimsel çalışmanın karakterini tam olarak anlamış birisidir. Oysa inşacı deneycilik açısından bakıldığında, bilimsel gnostik bilimsel çalışmanın karakterini anlamış olabilir de, ancak bilimin izlemesi gerektiği yol hakkında net bir inanca sahip olan birisi olacaktır.

İnşacı deneyciliğin en önemli amacı görelilik ve kuantum kuramı yüzünden bilimin en güçlü iddiası olan kesinliğe dair güven eksikliğinin yeniden oluşturulmasını sağlamaktır. Bu anlamda bilimdeki kesinliği her durumda savunan bilimsel realizme karşı inşacı deneycilik, bilimsel kuramların deneyleri düzenlemek dışında bir misyonları olmadığını öne sürerek bağlam ve deneysel uygunluk kriterlerinin yeterli doğruluk koşulunu sağladığını ifade etmiş ve bu pragmatik açıdan dolayı klasik bilim felsefesi anlayışından ayrılmıştır. Klasik bilim felsefesi anlayışı bilimsel çalışmaların asıl amacının evrenin temel yapısının anlamak olduğunu ve deneyin de bu anlamda kuramların test edilmesinde birer araç görevi görerek evrenin temel yapısının anlaşılmasında katkı sağladığını ileri sürmüştür. İnşacı deneycilik ise bilim insanlarının deneylerini inşa etmek için ihtiyaç duymaları dışında, kuramların herhangi bir etkisinin olmadığını iddia eder. Van Fraassen bilim insanının bu anlamda temel görevinin “evrenle ilgili olguları...yani evrenin gözlemlenebilen parçalarındaki düzenlilikleri” keşfetmesi dışındadır bir görevi olmadığını ifade ederek bilimin görelilikte kesinliğine tekrar kapı aralamıştır.

Bilimsel realizm kuramların gözlemlenebilen fenomenler hakkında tatmin edici açıklamalar sağladığından ve bu açıklamalar farklı gözlemleri birleştirme olanağı ıverdiğinden dolayı bilimsel kuramların doğruluğuna inanmayı gerekli görmüştür. Oysa inşacı deneycilik “herhangi biri olgularla ilgili en iyi açıklama sağladığı ve evrenin tatmin edici bir resmini çizdiği için bir kuramın doğruluğuna ve bir açıklama sağladığına inanabilir. Bu o kişinin irrasyonel olduğu anlamına gelmez, ben sadece bu durumun deneyciliği küçümsediğini düşünürüm” şeklinde özetlenebilecek düşünce temelinde kuramların yanlış olsa bile fenomenleri açıklayabileceğini ifade etmektedir. Örneğin Newton’un yerçekimi kuramı gezegenlerin hareketini ve med ceziri, Huygens’in kuramı ışığın kırınımını, Rutherford’un atom kuramı alfa partiküllerinin saçılımını, Bohr’un kuramı hidrojen spektrumunu açıklayabilmekteydi ancak bu kuramlar günümüzde doğru olarak kabul edilmemektedir. İnşacı deneycilik kuramların sorgulanan olgular hakkında bağlamsal çerçeve dahilinde bir bilgi sağlama dışında açıklama güçlerinin olmayacağını iddia etmektedir. Yani inşacı deneycilik için bilimsel açıklama bir bağlama bağlı olma koşulu çerçevesinde anlaşılmalıdır. Bu anlamda inşacı deneycilik açıklayıcılığı bilimsel çalışmaların ötesinde bir alan olarak görmekte ve bilimsel realizmin açıklamaları nedensellik, doğa yasaları ve evren hakkında bağlam-dışı gerçeklikler olarak düşünmesinin yanlış olduğunu ifade etmektedir. Bu pragmatik yaklaşım temelinde Van Fraassen klasik bilim anlayışını, sahip olduğu galat-meşhur düşünceler yüzünden eleştirmiş ve kendi anlayışını ortaya koymaya çalışmıştır.

Anahtar sözcükler: Pragmatizm, bilimsel açıklama, metodoloji.

ETNOARKEOLOJİ BİLİMİNİN TARİHİ VE YÖNTEMLERİ

Alper GÖLBAŞ¹
Arzu TOKSOY GÖLBAŞ²

Etnoarkeoloji bilimi ülkemizde kısıtlı bir gelişim göstermesine karşın dünyada arkeoloji biliminin önemli çalışma alanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Etnografya ve arkeoloji bilimlerinin ortak çalışmaları olarak nitelendirilebilecek olan bu ortak-disiplin aynı zamanda maddi kültür kalıntılarının ardında yatan etnoğrafik, kültürel ve sosyolojik öğelerin incelenmesi ve değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir. Etnoarkeoloji, adını aldığı iki ayrı bilim dalının yöntem ve materyallerini kullanmaktadır. Etnografya: insan topluluklarının doğada verdikleri yaşam mücadelesi sırasında ve doğaya hâkim oluş sonrası ortaya koydukları maddi ve manevi kültür kalıntılarını çeşitli analizlerle inceleyen ve tasnif eden bilim dalıdır. Arkeoloji ise geçmişte yaşamış uygarlıkları yüzey araştırması ve kazı gibi yöntemler kullanarak tespit eden ve inceleyen, bu çalışmalar sonucu ulaşılan maddi kültür kalıntılarını çeşitli analizler kullanarak tarihlendiren ve yorumlayan bilim dalıdır. Etnografya ve arkeoloji bilimleri ortaya çıkış ve gelişim süreçleri bakımından bazı paralellikler göstermekteyseler de özellikle 19. yüzyıla kadar ayrı yönlerde ilerleyen birer bilim dalıydılar. Etnografya, Avrupa temelli bir bilimdir, coğrafi keşifler sonucunda Amerika Kıtası'nın keşfi ve bakir halkların tespiti ile ortaya çıkmıştır. 16.yüzyıldaki ilk etnoğrafik çalışmalar, bu halkların kökensel incelemesi ve kültürleri üzerine yoğunlaşmıştır. Arkeoloji bilimi etnografyaya kıyasla nispeten daha yeni bir bilim dalıdır ve yine Avrupa'da 16. ve 17. yüzyıllarda antikacılık, eski eser toplayıcılığı ile başlamıştır. Çeşitli vesilelerle ortak çalışmalar yapılmış olmasına karşın "Etnoarkeoloji" teriminin ilk kullanılışı 20. yüzyıl başlarında J.W. Fewkes tarafından gerçekleştirilmiştir. Kendisi Amerikalı bir antropolog, arkeolog ve doğa bilimcisi olan Fewkes 1900 tarihinde kendi etnografik incelemesini yapabilen arkeolog anlamına gelen "etnoarkeolog" kelimesini kullanmış bu kelimedenden doğan etnoarkeoloji kelimesinin yaygın kullanımı ise ancak 1960'lı yıllarda "Yeni Arkeoloji" akımı ile başlamıştır. Bu kelimenin Türkiye'de kullanımı ise Amerika'dan ithaldir. Ülkemizde 1967-1976 yılları arasında gerçekleştirilen Keban Projesi kurtarma kazıları sırasında kurulan ekipler baraj gölü altında kalacak olan yerleşimlerde çeşitli incelemeler yapmışlardır. Bu incelemeler sırasında Erzurum Pulur Sakyol höyükte yalnızca arkeolojik kazılar yapılmamış aynı zamanda etnografya ve folklor araştırmaları da yapılmış bu da Türkiye'de çok disiplinli bir dal olarak ilk defa yapılan çalışma olarak tarihe not düşülmüştür.

Bu çalışmamız, dünyada ve Türkiye'de etnografya ve arkeoloji bilimlerinin bir arada çalışması ile yapılan etnoarkeoloji biliminin tarihsel gelişimi ve bu bilimin kullandığı yöntemler hakkında genel bir fikir oluşturmak amacı taşımaktadır.

Anahtar sözcükler: Etnografya, etnoloji, arkeoloji.

¹ Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Ortaca Meslek Yüksekokulu, e-posta: alpergolbas@mu.edu.tr

² Arkeolog, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Eski Şark Eserleri Müzesi, e-posta: arzu_toksoy@hotmail.com

ARKEOLOJİ BİLİMİNİN DİĞER BİLİM DALLARI İLE ORTAK TARİHİ

Alper GÖLBAŞ¹

Arkeoloji bilimi, kimi araştırmacılara göre antik tarih yazarlarının belgelere dayalı anlatımları ile başlamış, 16.-17.yüzyıl Avrupası'ndaki antika toplayıcılığı ile temellenmiş, 18.-19. yüzyıllarda Avrupa'da bilimsel yapıya dönüşmüş ve 20. yüzyılda ortak disiplinlerin yardımıyla tüm dünyada şekillenmiştir. Başlangıçta geçmişe ait "kıymetli" eşyaların biriktirilmesi ve "en güzel, en değerli eserlerin" açığa çıkarılmaya çalışılması amacı taşıyan kazılar yapılmış ve madeni eşyalar, estetik olarak hoş çömlekler gibi eserlere ulaşmak arkeolojinin hedefi gibi görülmüştür. Arkeoloji biliminin amaçları zaman içerisinde değişmiş; geçmişte yaşayan insanların yaşam tarzları, yaşamlarını etkileyen çevresel etmenler, zaman döngüsü içerisinde geliştirdikleri teknolojiler ve bunları nasıl yaptıklarının anlaşılması gibi kavramlar hakimiyet kazanmıştır. Bu durum kaçınılmaz olarak "kıymet" kavramını da değiştirmiş toprak altında veya üstünde bulunan en ufak nesne veya toprağın bizzat kendisi analiz edilmeye başlanmış; ilk dönemlerde pek de önemsenmeyen kalıntılar dahi detaylı incelemelere tabi tutulmaya başlamıştır. Örneğin yanmış bitki tohumları, binlerce parçaya bölünmüş kemik kalıntıları, insanların yiyip attığı düşünülen yumuşakça kalıntıları toplanarak konusunda uzman kişiler tarafından incelenmeye başlamıştır. Bir yerleşim yerinin geçmişte hangi coğrafi koşullarda bulunduğu, örneğin bugün deniz kıyısında bulunan bir yerleşimin geçmişte denize olan mesafesinin ne kadar olduğu gibi konular mutlaka göz önünde bulundurulmaktadır. Günümüzde, arkeolojinin farklı bilim dalları ile ortak yapılması neredeyse zaruri bir hale gelmiş durumdadır. Başlangıçta Antropoloji ve Tarih bilimlerinin altında yer almasına karşın zamanla kendi özgün yapısı şekillenmiştir. Mimarlık, etnoloji, biyoloji, coğrafya gibi bilimlerle birlikte gelişim süreci geçiren Arkeoloji bilimi bütün bu bilimlerden belli ölçülerde faydalanmıştır. Zaman içerisinde; Kuramsal Arkeoloji, Çevresel Arkeoloji, Toplumsal Arkeoloji, Sualtı Arkeolojisi, Etnoarkeoloji, Jeoarkeoloji, Arkeobotani, Zooarkeoloji gibi çok sayıda alt ve yan dallara ayrılmıştır. Arkeoloji biliminin pozitif bilimlerle yaptığı çok disiplinli çalışmalara genel olarak Arkeometri ismi verilmektedir. Günümüzde, ister toprak altında, ister su altında ister yeryüzünde bulunsun, insanların bıraktıkları maddi kültür kalıntılarını en doğru şekilde ortaya çıkarmak ve değerlendirmek-yorumlamak amacı taşıyan Arkeoloji bilimi, bütün bunları farklı disiplinlerin yöntem ve yardımları ile yapmaktadır. Bu çalışma, Arkeolojinin kısa tarihini sunmanın yanı sıra diğer disiplinlerle olan ilişkilerinin zaman içerisinde nasıl şekillendiğini anlama konusunda yol gösterici olacaktır.

Anahtar sözcükler: Arkeoloji, kuramsal arkeoloji, arkeoloji ve diğer bilimler, jeoarkeoloji, etnoarkeoloji, arkeobotani.

¹ Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Ortaca Meslek Yüksekokulu, e-posta: alpergolbas@mu.edu.tr

İNSANLIĞIN METAFİZİKSEL KOZMOLOJİ ANLAYIŞINDA MEZOPOTAMYA MİTOLOJİSİ'NİN SAHİP OLDUĞU EVREN ALGILAYIŞININ ETKİSİ

Ercüment YILDIRIM¹

İnsan, varoluşundan beri gözleri ile gördüğü dünyayı olduğu gibi kabul etmişken, zamanla gördüğünün ötesinde bir dünyanın var olması gerektiğini tasavvur etmeye başlamıştır. Günümüzden 10.000 yıl önce sona eren “Paleolitik Çağ” insanları mağara duvarlarına av hayvanlarının resimlerini çizirken gördükleri ve yaşadıkları dünyayı yansıtıyordu. Fakat yaklaşık 6000 yıl sonra Mezopotamya’da yaşayan insanlar, kil tabletlerde dünyanın nasıl oluştuğunu ya da kendilerinin nasıl var olduğunu anlatmaya çalışmaktaydı. Mezopotamya insanların sahip olduğu ve mitolojilerine uyarladığı evren algılayışlarının bir anda oluşmadığı bin yılların birikimi olduğu aşikardır. İnsanlar için yürüyerek sonuna ulaşamadıkları yeryüzü ile görerek sınırlarını hayal edemedikleri gökyüzünün oluşumu en önemli soru olmuştur. Mezopotamya kökenli mitoslardan anladığımız kadarıyla büyük gizeme sahip insanın ve evrenin varoluşunun kaynağı tanrılara dayandırılmıştır. Mezopotamya toplumları bugünkü anlamda bir düşünme sistematiği, bir diğer deyişle “felsefe” geliştirmeyi başaramamış olmalarına rağmen nesnel ve somut verilerden, yani yaşadıkları dünyanın sunduğu görüntüden yola çıkarak kendilerine bir evren algılayışı geliştirmiştir. Üzerine bastıkları toprağı yeryüzü, başlarının üzerindeki her şeyi gökyüzü ve yeryüzünün sınırını ise tekbir deniz olarak düşünerek yaşadıkları evreni bir kubbe şeklinde hayal etmişlerdir. Bu anlayışı bir adım öteye götürerek yeryüzünün ve gökyüzünün başlangıçta tek olduğunu fakat tanrıların bakır bir bıçak ile onları birbirinden ayırdığına inanmışlardır. Sonrasında “An” adı verilen gökyüzü ile “Ki” olarak isimlendirilen yeryüzünün arasında “Lil” denen rüzgarın olduğu üçüncü bir ögeyi eklemişlerdir. Bu temel yapının üzerine tanrıları da ilave ederek dönemine göre gelişmiş bir mitolojik anlatım ve evren algısı oluşturmuşlardır. Bu evren algısı, antik Yunan dünyasını etkilediği gibi “Babil Sürgünü” sürecinde Yahudilerin kutsal kitabına da eklenmiştir. Böylece Mezopotamya kökenli mitoslarda anlatılan evren algısı, bin yıllar boyunca yaşamaya devam ederek günümüze ulaşmıştır.

Bu çalışma, Mezopotamya’da yaşayan insanların kendilerinden sonraki toplumlara bıraktıkları en önemli maddi kültür unsuru olan mitoslardan yola çıkarak onların evren algılayışlarını açıklayarak bunun sonraki dönemdeki metafiziksel kozmoloji anlayışına olan etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Anahtar sözcükler: Kozmoloji, mezopotamya, mitoloji.

¹ Yrd. Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, e-posta: neshali@gmail.com

GÜNÜMÜZ MODERN BİLİMİNİN EĞİTİM VE SÜREÇLERİNE YANSIMASI

Şaban ÇELİK¹

Her ne kadar farklı topluluklar ve kültürlerle mensup olsalar da, modern eğitim sistemlerinin günümüz modern bilimi doğrultusunda yapıyor olması, insanların, modern bilim ile yetişmelerine ve bir modern bilim algısında birleşmelerine yol açmaktadır. Bilim ve bilimsel yöntemler ile şekillendirilmiş eğitim sistemleri, kültürleri ya da yaşam şekilleri her ne olursa olsun tüm insanlara hitap edebilmekte ve onlar üzerinde tahakküm kurabilmektedir. Modern anlamında ise bilimin daha çok teknolojik ve pratik taraflarının öne çıkması ya da belirli ideolojik sebeplerle öne çıkarılması, bilimden de, bilimsel eğitim de, eksik ya da yanlış bir algılamaya tabi bırakılmış alanlar olarak söz etmeyi olanaklı kılmıştır.

Bilimin, modern haliyle aldığı bu anlam doğrultusunda verilen eğitimlerin de, bilimin pratik anlamda kullanılması amaçlı uygun *işçiler* yaratma işlevini yürüttüğü sonucuna ve bilim yapmak adı altında sadece bilimin ortaya çıkardığı teknik alanlarda, bilimsel yöntemleri uygulayacak, uygulamacılar yetiştirme haline dönüşmekte olduğu ileri sürülebilir. Öyle ki, bu doğrultuda bilginin ilerlemesi, modern biliminin teknik ve pratik yaratımları için insan üretimine dönüşmüş, eğitim ise bu amaca uygun birey yetiştirmenin aracı olarak şekillenmiş gözükmektedir. Ancak, bu tarz bir eğitim ve zorunlu bir koşul sonucu olarak verilen bilimsel etkinlik, içerikten yoksun birer enformasyon olarak kalmaya mahkûm gözükmektedirler.

Anahtar sözcükler: Bilim, modern bilim, eğitim, bilimsel yöntem, ideoloji, teknoloji.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, e-posta: celik-saban@hotmail.com

EĞİTİM VE BİLİM BAĞLAMINDA İNSAN EYLEMİ VE FELSEFENİN BUNA TEMEL OLABİLİRLİĞİ

Murat BAHADIR¹

Bütün düşünme biçimlerinin varlık şartı olan Felsefe, bir zihniyet ve bilinç meselesidir ve bilim ile eğitimin üzerine inşa edileceği/edilmesi gereken bir temeldir. Bu bağlamda ortaya konacak felsefe anlayışı, felsefenin temellendirici ve bütünleyici oluşundan dolayı bir etkinlik olarak bilim ve eğitimi belirlemelidir. Felsefe tarihi bu düşünceyi kanıtlayıcı örneklerle doludur.

Toplumsal ve tarihi olgulara dayalı olarak belli bir kültür çevresindeki mana ve içerik doğrultusunda belirlenen felsefe, evrenseli kucaklama çabasıdır. Bu anlayış çerçevesinde sorunlar ile yüzleşen ve felsefi nitelik taşıyan sorular ortaya konulmalıdır. Bu da bireyin merak, şüphe, eleştirebilme ve soru sorma yeteneği ve cesaretine bağlıdır. Felsefe, sorunsallaştıran, bu soru(n) üzerine düşünen ve çıkış yolları arayan kişinin etkinliğidir ki düşünmek sıkıntılı bir iştir. Fakat bu soru sorma eylemi toplumun yerel kaynaklarından beslenmelidir. Çünkü felsefe, kültürel ortamdan bağımsız olarak gelişmez/gelişemez ve kültürdeki irrasyonel unsurlardan da etkilenmektedir. Bu bağlamda nitelikli felsefi bir sorusu olanın bilim ve eğitim anlayışını şekillendirecek nitelikli bir felsefesi olacaktır.

Kitle iletişim ve teknolojilerin sunmuş olduğu kolaylıklar insanı düşünme ya da bir problemi kendisine dert edinme ihtiyacından koparmaktadır. Hemen hemen her şeyin insana hazır sunulduğu dünyada düşünmenin/düşüncenin imkânı sallantılı ve sorgulanır hale gelmiştir. Özgün ve özgür düşünce üretmenin gittikçe zorlaştığı günümüz dünyasında düşünmek, sunulanı sorgulamadan kabul ve taklit etme olarak değerlendirilmektedir. Modern insan “bana uyar”, “nasıl dersin”, “sen karar ver”, “bence de” gibi ifadeler ile günü birlik hayatını devam ettirerek düşünmekten olabildiğince kaçınmaktadır. Bu bireylerden oluşan toplumların istikballerinin temeli olacak eğitim ve bilimi üretecek bir felsefe ve düşünceyi nasıl ortaya koyacaktır? Çiftçisinden akademisyenine kadar herkesin kendi meslekleri, görevleri, rolleri çerçevesinde yüksek bir bilince sahip bireylerden oluşan bir toplumun böylesi bir felsefi bilince nasıl sahip olacaktır? Bu bağlamda bilim ve eğitimin temeli olabilecek felsefenin hem işi zorlaşmakta hem de önemi artmaktadır.

Anahtar sözcükler: Bilim, eğitim, felsefe, düşünme, bilinç.

¹ Arş. Gör., Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, e-posta: murat.bahadir@erzurum.edu.tr

2050'DE EĞİTİM VE ÖĞRETİM

Ramazan POLAT¹

Geleceğe hazırlık, tarih boyunca tüm insanlığın sahip olduğu ortak bir güdüdür. Kış gelmeden kışlık odun, çocuk doğmadan uygun beşik, yola çıkmadan yeterli azık alınır... Hatta ölmeden önce bir miktar para, kefen parası olarak bir kenara konur. Geleceğin getirdiklerine hazırlıklı olmak, bir nevi bilgelik derecesi olarak bile anılır. Geleceğin getirecekleri ne kadar iyi kestirilebiliyorsa, o kadar sağlam basar, ayaklar yere. Bazıları, geleceğin insanları düşürebileceği zor durumlara hazırlık yaparken, diğerleri zor durumlardan değil, fırsatlardan yana şansını deneyerek yatırımlar yapar, zengin olur. Ancak, geleceğin her zaman ne getireceği kestirilemez.

Birçok konuda kısa vadeli kestirimler yapmak gayet basit ve mümkün iken, uzun vadeli kestirimler yapmak ise zor ve yorucudur. Hatta uzun vadeli kestirimlerde bulunma yeteneği, büyük bir zenginlik kaynağıdır. Yine de bireyler, kısa vadede faydalanacağı yatırımları uzun vadeye tercih eder. Zaten kısa yoldan köşeyi dönmek de bu yüzden çok çekici gelmektedir. Bu denkleme bir de, sağlanacak getirilerin etkisinden faydalanacak zümre girdi mi, denklem iyice karmaşık bir hâl alır. Bireyler öncelikle kendilerinin fayda sağlamasını ister, sonra ailelerinin ve yakınlarının, sonra da sırasıyla çevrelerinin, ülkelerinin ve insanlığın... Ancak eğer bu kestirimlerden fayda sağlamak isteyen, bireyler değil de bir ülke ise, o zaman öncelikli olarak ülkenin fayda sağlaması ön plana çıkar. Yani ülke, kendi çıkarları ve dolayısıyla vatandaşlarının çıkarları için, geleceğe yönelik tahmin ve kestirimlerde bulunarak bu tahminlere dayalı yatırımlar ile fayda sağlamalıdır. Peki, o halde bir ülkenin fayda sağlayabileceği en temel kaynak nedir? Bu soruya “bilim ve teknolojik alanlarındaki ilerlemeler” şeklinde verilecek bir cevap, birçoğumuzu tatmin edecektir. Diğer taraftan bir ülkenin bilimsel alanlarda ilerleyebilmesi için temel kaynağın eğitim-öğretim seviyesi ve kalitesi olduğu gerçeği göz önüne alındığında, ülkenin; eğitim-öğretim sisteminin geleceğine yönelik tahmin ve kestirimler yapması gerekliliği, kaçınılmaz bir yol olarak ortaya çıkacaktır.

Bu çalışmada, ülkemizdeki mevcut eğitim-öğretim sistemi felsefi bir bakış açısıyla değerlendirilerek farazi olarak seçilen 2050 yılındaki ihtiyacı karşılayacak kalite ve seviyede bir eğitim-öğretim sisteminin nasıl olacağı kestirilmeye çalışılmış ve bu kestirimler doğrultusunda yapılabilecek hazırlık ve atılımlar değerlendirilmiştir.

Anahtar sözcükler: Sistem teorisi, istatistik, öngörü analizi.

¹ Bilişim Uzmanı, TÜİK, e-posta: ramazanpolat@gmail.com

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRENCİ KONTROL İDEOLOJİLERİ İLE SINIF YÖNETİMİ YAKLAŞIMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Mehmet KARAKUŞ¹
Nurten UTAR²
Suna ÖZKAN³

Her birimiz Newtoncu yaklaşımın evreni algılayış biçimiyle dizayn edilmiş örgütlerde yaşıyor ve çalışıyoruz (Weathley, 1999). Yıllarca indirgemeci bakış açısının etkisiyle örgütlerin mikro bileşenleri üzerinde yoğunlaşıp, onları yönetmeye ve kontrol sağlamaya çalışılmış ve maalesef yorgunluk ve başarısızlık dışında bir şey elde edilememiştir (Sloan, 2011). Sadece statik bir düzeni sürdürmeyi amaçlayan yönetim mentalitesi sınıf yönetimini de yansıtmakata ve öğretmenlerin öğrencilerle çatışmasına sebep olmaktadır. Hoy (1969), öğretmenlerin öğrenciler üzerinde kontrol sağlama çabalarını, okulların da tıpkı hapishaneler ve akıl hastaneleri gibi seçme şansı bulunmayan zorunlu müşterilere hizmet vermesi durumunda olmasından kaynaklanmasına bağlamıştır. Öğretmenin sahip olduğu öğrenci kontrol ideolojisi sınıfın atmosferini belirlemektedir (Gilbert 2012) ve bir okulun yapısını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Öğretmenlerin sınıf ortamında istenmeyen davranışlar karşısında aşırı kontrolcü sınıf yönetimi anlayışları benimsemeleri öğretmen ve öğrenciler arasında çatışmalara neden olmakta ve sınıf yönetiminde çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin sahip oldukları kontrol ideolojileri ile istenmeyen davranışlar karşısında benimsedikleri bazı sınıf yönetimi yaklaşımları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda kullanılan veri toplama araçları şunlardır: Willower, Eidell ve Hoy (1967) tarafından geliştirilen “Öğrenci Kontrol İdeolojisi Envanteri(PCI)”, Demirtaş (2006) tarafından geliştirilmiş olan “Kaotik Yaklaşım Ölçeği” ve Şentürk (2006) tarafından geliştirilen “Tepkisel yaklaşım Ölçeği” ve son olarak araştırmacı tarafından oluşturulan açık uçlu görüşme formu. Çalışmanın evrenini Gaziantep merkezde çalışan sınıf öğretmenleri, örneklemini ise seçkisiz yolla belirlenmiş 467 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. İlişkisel analizler için t-testi, tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA), regresyon analizi ve korelasyon analizi testleri uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bazı bulgular şöyledir: sınıf öğretmenlerinin öğrenci kontrol ideolojileri ile sınıf yönetimi modellerinden tepkisel model arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır; sınıf öğretmenlerinin kontrol ideolojileri ile kaotik yaklaşımı benimseme düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır; kadın öğretmenler erkek öğretmenlere kıyasla sınıf yönetiminde daha insancıl bir kontrol ideolojisi benimsemekte ve kaotik yaklaşıma daha sık başvurmaktadır; erkek öğretmenler kadın öğretmenlere kıyasla daha gözetimci bir kontrol ideolojisi benimsemekte ve tepkisel modele daha sık başvurmaktadır; mesleğe yeni başlamış öğretmenler yüksek kıdem sahibi öğretmenlere kıyasla insancıl kontrol ideolojisini daha fazla benimsemektedirler. Bilim dünyasındaki paradigmatik dönüşüm inkar edilemez ve önüne geçilemez bir gerçekliktir. Yönetim bilimindeki paradigmatik dönüşümün sınıf yönetiminde de yakalanabilmesi açısından post-modern kuramlara ağırlık verilmesi ve kaotik yaklaşım gibi çağdaş kuramların doğuracağı modellemelere ilgili literatürde yer ayrılması gerekmektedir.

Anahtar sözcükler : Öğrenci kontrol ideolojisi, kaotik yaklaşım, tepkisel yaklaşım.

Kaynakça

- Demirtaş, H.(2006). Yönetim kuram ve yaklaşımları eğitiminin ilköğretim okulu öğretmenlerinin sınıf yönetimi paradigmalarına etkileri. *Eğitimde politika analizleri stratejik araştırmalar dergisi*, 1/1.
- Gilbert, M.J. (2012). The relationship between pupil control ideology and academic optimism. Seton Hall University Dissertations and Thesis, New jersey.
- Hoy, W. K. (1969). Pupil control ideology and organizational socialization: A further examination of the influence of experience on the beginning teacher. *The School Review*, 77.3/4, 257-265.
- Sloan, K.(2011). Viewing organizations through the lens of chaos theory:thoughts on applicability and usefulness. *European Journal of Social Sciences*, 21(3), 412-417.
- Şentürk, H. (2006). Öğretmen adaylarının uygulama liselerindeki rehber öğretmenlerin kullandıkları sınıf yönetimi modellerine ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 48, 585-603.
- Wheatley, M. (1999). *Leadership and the new science*. San Francisco:Berret-Koehler Publishers.
- Willower, D. J., Eidell, T. L., & Hoy, W. K. (1967). *The school of pupil control ideology*. Pennsylvania: University Park Penn State Press.

¹ Doç. Dr. Zirve Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mehmetkarakus44@hotmail.com

² Gaziantep Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, nrnutar@gmail.com (Sorumlu yazar)

³ Gaziantep Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, sunaozkan27@gmail.com

GAZİANTEPTEKİ ÜNİVERSİTELERDE ÇALIŞAN YABANCI UYRUKLU AKADEMİSYENLERİN KÜLTÜRLEL ZEKÂ ALGILARININ İŞ DOYUMU VE BAZI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ

Fatih TÖREMEN¹

Suna ÖZKAN²

Nurten UTAR³

Yabancı uyruklu akademisyenlerimizin, çalıştığı ortamdaki kültüre kolay uyum sağlayabilmesi ve iş hayatında başarı gösterebilmesi için sahip olması gereken temel özelliklerden birisi de 'Kişinin farklı bir kültüre etkin bir şekilde uyum sağlama yeteneği (Earley ve Ang, 2003)' olarak tanımlanan kültürel zekâ kavramı olduğunu söylemek mümkündür. Bünyesinde farklı kültürlerden akademisyenler barındıran üniversitelerimizin, bu kültürleri oluşturan sistem, değer, inanç ve tutumları anlamaları ve bu çerçevede hareket etmeleri gerekmektedir. Böylece, kültürel zekâ olgusunun farkına varmak ve bunu yönetim sürecinde bir fırsat olarak değerlendirmek bir avantaj olacaktır. Zekâ kavramı konusunda bireyin başarısının sadece bilişsel yeteneklere (IO) bağlı olmadığı artık kabul edilen bir gerçektir. Bu bağlamda, Early ve Ang (2003), farklı kültürden bir ortamda kişinin bireylerarası ilişkisinin kalitesini, işlevselliğini ve yeteneklerini belirleyen 'Kültürel Zeka' kavramını geliştirmiştir. Kültürel zekânın dört alt boyutundan bahsedilebilir; *Üst-biliş, Biliş, Motivasyon ve Davranış* (Ang ve Van Dyne, 2008; Earley ve Ang, 2003; İlhan ve Çetin, 2014; Ng, Van Dyne ve Ang, 2012).

Bu çalışmayla, Gaziantep ilindeki, yabancı uyruklu akademisyenlerin hangi demografik özelliklerinin kültürel zekâ algıları üzerinde etkili olduğu ve kültürel zekâ algıları ile çalıştıkları kurumdaki iş doyumları arasında bir ilişki olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunun için, Gaziantep ilindeki Üniversitelerde görev yapan 53 yabancı uyruklu akademisyeni örneklem alan bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırma evrenini, 2014-2015 Eğitim yılında Gaziantep'te farklı üniversitelerde çalışan 90 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Bu öğretim elemanlarından, ancak 53 tanesinden sağlıklı dönüt alınabilmektedir. Veri toplama aracı üç kısımdan oluşmaktadır; ilk bölümünde katılımcıya ait bilgiler, ikinci bölümde, ise mevcut işlerindeki memnuniyeti ölçen 5'li likert tipi bir derecelendirmeye sahip bir soru yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise, Ang vd. (2007) tarafından geliştirilen, 5'li likert tipi bir derecelendirmeye sahip Kültürel Zekâ Ölçeği kullanılmıştır. Cronbach alfa katsayısının .90 olduğu görülmüştür. Kültürel zeka ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelenmesi için bağımsız t-testi, yaş ve ulus gibi ikiden fazla olan küme araştırmalarında ise, ANOVA testi uygulanmıştır. İş memnuniyeti ile kültürel zekâ algısı ve alt boyutları arasındaki ilişkinin tespiti için regresyon analizi yapılmıştır.

Katılımcıların yaş, cinsiyet, Türkçe dil seviyesi ve Türkiye'de bulunma süresi ve öğrenim derecesi gibi demografik özelliklerle kültürel zekâ algıları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanamamıştır. Fakat ulus değişkenine bağlı olarak kültürel zekâ boyut ve genel puan karşılaştırması sonucunda istatistiksel bir farklılık olduğu saptanmıştır. Ortaya çıkan diğer bir sonuç ise, gezilen ülke sayısının kültürel zekâ algısıyla ilişkili olduğudur. Yurtdışına çıkılan ülke sayısı arttıkça kültürel zekânın da genel olarak arttığı tespit edilmiştir. Son olarak, çalışmaya katılan akademisyenlerin, kültürel zekâ algıları ile iş doyum arasındaki ilişkinin bir dereceye kadar zayıf ve anlamsız olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada, İşçi vd. (2013) çalışmasındaki sonuçlarla benzer bir şekilde, yaş, cinsiyet ve öğrenim durumu faktörleri ile kültürel zekâ genel puanı ve boyutları arasında bir ilişki saptanamamıştır. Öğrenim durumu değişkenine bağlı olarak, davranış boyutu haricinde kültürel zekâ ve boyutlarıyla arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Şahin (2011) ve Çetin (2014) bulguları aksine ve İşçi vd. (2013) çalışmasına paralel olarak yabancı dilbilgisi seviyesi kültürel zekâ ve boyutlarıyla ilişkilendirilememiştir. Türkiye'de bulunma süresinin kültürel zekâyla ilişkisine rastlanamamıştır. Crowford (2009) göre, bulunulan ülkede halk ile beraber vakit geçirenlerin kültürel zekâları diğer münferit takılanlara oranla daha fazla artmaktadır. Bunun nedeni yabancı personelin yerel halkla

¹ Prof. Dr., Zirve Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fatih.torem@zirve.edu.tr

² Gaziantep Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Gaziantep, sunaozkan27@gmail.com

³ Gaziantep Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Gaziantep, nrntutar@gmail.com

yeterince kaynaşmıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir: Bu bağlamda, Üniversite yönetimlerinin, yabancı akademisyenlerin yerel halkla daha fazla zaman geçirip, kaynaşması için sosyal faaliyetler düzenlemesi yerinde olacaktır. Bu çalışmada, Avrupa, Amerika ve Uzak Doğu ülkelerinden gelenlerin kültürel zeka algılarının Orta doğu ve Afrika menşei akademisyenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni Robbins ve Judge (2013) belirttiği gibi doğu ülkelerinin kendi kültürlerine daha bağlı olmaları olabilir. Bu durumda Avrupa ve Amerikalıların kültürel farklılıklara daha kolay uyum sağladıkları, değişime daha açık olduklarını söylemek mümkündür. Yabancı uyruklu çalışanların sayısının giderek artması, eğitim sistemimize çeşitlilik ve zenginlik katarken bazı sıkıntıları da beraberinde getirebilmektedir. Bu durum, hem üniversite yönetimi hem de akademisyenler için kültürel farklılıklarla iletişimi zorunlu kılmakta ve kültürel koşulların yönetilmesi, hem üniversite yönetimi hem de akademisyenler açısından sahip olunması gereken bir özellik olarak kültürel zekânın geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Verilecek eğitim ve oryantasyon programlarında kültürel zekânın gelişmesinde etkili olabileceği varsayılan kişilik, geçmiş tecrübeler, gezilen ülke sayısı ve yerel halkla kaynaşma gibi faktörlerin (Ang ve diğ., 2007; Ang ve Van Dyne, 2008; Şahin ,2011; Çetin , 2014) göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır.

Bu araştırmanın bazı kısıtları mevcuttur, bunlardan ilki, katılımcı sayısıdır, katılımcıların ulus bağlamında dağılımı araştırma sonucunun bu boyutta genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Daha büyük bir örnekleme yapılabilecek bir çalışma daha net sonuçlar verebilir. Çalışmadaki diğer kısıt ise, ele alınan değişkenlerle ilgilidir. Kültürel zekâ ve iş doyumu arasındaki ilişki genel olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. İş doyumunun alt boyutlarıyla kültürel zekâ arasındaki ilişkinin olup olmadığının araştırılması da yerinde olacaktır.

Anahtar sözcükler: Kültürel zekâ, iş doyumu, kültürel farkındalık.

Kaynakça

- Ang, S., & Van Dyne, L. (2008). *Handbook on cultural intelligence: Theory, measurement and applications*. Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Ang, S., Van Dyne, L., Koh, C., Ng, K.Y., Templar, K.J., Tay, C. & Chandrasekar, N.A. (2007). Cultural intelligence: its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Management and Organization Review*, 3(3), 335-71.
- Crawford-Mathis, K. (2010). A longitudinal study of cultural intelligence and self-monitoring personality. Paper presented at the Academy of Management Meeting, Chicago, IL.İçinde. Ng, K. Y., Van Dyne, L., Ang, S., & Ryan, A. M. (2012). Cultural intelligence: A review, reflections, and recommendations for future research. Conducting multinational research projects in organizational psychology.(38-40) Washington, DC: American Psychological Association
- Çetin Karataş, Ç. (2014) . Kültürel zekâ: Uzakyol kaptanları ve uzak yol birinci zabıtları üzerinde bir araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2) 134-15
- Earley, P. C. & Ang, S. (2003). Cultural intelligence: An analysis of individual interactions across cultures. Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- İlhan, M. & Çetin, B. (2014). Sosyal ve kültürel zekâ arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 3(2). 4-15
- İnal Zorel, F. (2014) Uluslararası işletme çalışanlarının sahip olması gereken niteliklerden biri olarak kültürlerarası yetkinlik. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(30).
- İşçi, E., Söylemez, Ö. & Kaptanoğlu, Y. A. (2013). Örgütlerde kültürel zeka ve hastane işletmelerinde kültürel zeka düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(5), 1-18.
- Ng, K. Y., Van L., Ang, S., & Ryan, A. M. (2012). Cultural intelligence: A review, reflections, and recommendations for future research. Conducting multinational research projects in organizational psychology. Washington, DC: American Psychological Association.
- Robbins S. P. & Judge T. A. (2013). *Örgütsel davranış*. Ankara: Nobel.

EĞİTİM DENETİMİNDE YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: 1990-2015

Çağlar KAYA¹
Ahmet Şakir YAZICI²
Kısmet DELİVELİ³
Vural HOŞGÖRÜR⁴

Üniversitelerin toplumsal işlevleri arasında, bilimsel araştırma yapmak, bilgi üretmek, bunları yaymak ve yeni buluşlar ortaya çıkarmak gibi çalışmalar yer almaktadır. Üniversitelerdeki lisansüstü eğitim çalışmaları bilimsel bilgi üretimi bakımından önemlidir. Bu bilimsel bilgilerin incelenmesi de incelenen alanda mevcut durumun değerlendirilmesine olanak sağlar.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de eğitim denetimi alanında 1990 yılından 2015 yılına kadar yapılan lisansüstü tezlerin (Yüksek Lisans ve Doktora) değerlendirmesini yapmaktır. Çalışma, yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesine yönelik doküman analizine dayalı nitel bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini Türkiye’de eğitim denetimi alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. Örneklem ise, YÖK Ulusal tez merkezinde "Eğitim ve Öğretim" kategorisinde yer alan ve erişim izni olan 182 adet yüksek lisans tezi ve 24 adet doktora tezinden oluşmaktadır. Belirlenen tezler ile ilgili betimsel istatistikler (frekans ve yüzde) yapıldıktan sonra, değerlendirme yapılacaktır. Değerlendirmelerde ölçüt olarak Kırcaali İftar’ın (2005), Gay ve Airasian’dan (2000) uyarladığı, Ağaoğlu vd. (2005) tarafından da okul yönetimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi konulu araştırmalarında kullanılan, Sosyal Bilimler Araştırmalarını Değerlendirme Ölçütlerinden yararlanılacaktır. Değerlendirmede esas alınan ölçütlere göre yüksek lisans ve doktora tezleri araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilecektir. Veri girişinde güvenilirliği artırmak amacı ile değerlendirmede görüş farklılıklarının ortaya çıktığı araştırmalar üzerinde araştırmacılar tarafından tartışılarak uzlaşmaya varılacaktır.

Araştırmalarda aşağıda belirtilen konularda bilgi elde edilmesi yoluna gidilecektir: (1) Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır? (2) Tezlerinin tür ve tarihlerine göre dağılımı nasıldır? Üzerinde çalışılan konular ve amaçları nelerdir? (3) Tezlere danışmanlık yapan öğretim üyelerinin unvanlarına göre dağılımı nasıldır? (4) Tezlerin örnekleminde hangi öğretim kademeleri tercih edilmiştir? (5) Tezlerde hangi modeller/desenler ve yöntemler kullanılmıştır? (6) Tezlerde örneklem/çalışma grubu seçimi nasıl belirlenmiştir ve hangi örneklem/çalışma grubundan veriler elde edilmiştir? (7) Tezlerde hangi veri toplama araçları kullanılmıştır? (8) Tezlerde toplanan veriler hangi veri analiz teknikleriyle analiz edilmiştir? (9) Sonuç ve öneriler hangi konularda yoğunlaşmıştır? Araştırmada elde edilen verilerin analizi sonunda saptanan bulgulara göre öneriler geliştirilecektir.

Anahtar sözcükler: Denetim, eğitim denetimi, lisansüstü tezler.

Kaynakça

- Ağaoğlu, E., Ceylan, M., Kesim, E., Madden, T., & Altinkurt, Y. (2005). Okul yönetimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 26-28 Ekim.
- Gay L. R. & Airasian, P. (2000). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. Merrill Prentice Hall.
- Kırcaali-İftar, G. (2005). Sosyal bilimler araştırmalarını değerlendirme ölçütleri. *Yayımlanmamış Araştırma Raporu*, Eskişehir.

¹ Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: caglarkaya@mu.edu.tr

² Müfettiş, Milli Eğitim Bakanlığı, e-posta: ahmetsakiryazici@gmail.com

³ Öğr. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: dkismet@mu.edu.tr

⁴ Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: vuralhosgorur@mu.edu.tr

EĞİTİM DENETİMİNE İLİŞKİN OLARAK TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ MAKALELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tahir YILMAZ¹
Burcu ALTUN²
Hikmet UYGUN³
Vural HOŞGÖRÜR⁴

Eğitimde denetim istenilen ve ihtiyaç duyulan yer ve zamanda sunulan ve eğitimin her basamağına uygulanabilen mesleksi rehberlik ve yardımdır (Taymaz, 2011). Hem denetim faaliyetleri hem de denetim konusunda yapılan araştırmalar eğitim sisteminin gelişimi açısından önemlidir. Araştırma geliştirme faaliyetlerinin günden güne arttığı ve yaygınlaştığı dünyada eğitim de araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yoğunlaşması gereken bir alandır. Eğitimde denetime ilişkin yapılan araştırmaların değerlendirilmesi, uygulayıcılara ve araştırmacılara bu doğrultuda geri bildirim sunulması alana getirilecek önemli bir katkıdır.

Bu araştırmanın amacı, 2010-2015 yılları arasında Türkiye'de eğitimde denetim konusunda yapılmış makalelerin değerlendirilmesidir. Araştırma tarama modelinde tasarlanmıştır. Doküman analizine dayalı olarak yürütülecek araştırmanın örneklemini, 2000-2015 yılları arasında Türkiye'de eğitimde denetim konusunda yayımlanmış ve erişime açık olan makaleler oluşturacaktır. Belirlenen makaleler ile ilgili olarak betimsel istatistikler yapılacaktır. Makalelerin değerlendirmesinde ölçüt olarak Kırcaali İftar'ın (2005), Gay ve Airasian'dan (2000) uyarladığı, Ağaoğlu vd. (2005) tarafından da okul yönetimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi konulu araştırmada kullanılan, Sosyal Bilimler Araştırmalarını Değerlendirme Ölçütleri'nden yararlanılacaktır.

Araştırma kapsamında tam metnine erişilen 225 makale analiz edilecektir. Makaleler; üniversitelere göre dağılım, konu, amaç, yazarlarının unvanı, evren ve örneklem, model/desen ve yöntem, veri toplama yöntemi, veri analiz tekniği, tartışma bölümünün varlığı, sonuç ve önerilerin içeriği bakımından değerlendirilecektir. Bulgular ilgili alan yazınla desteklenerek yorumlanacaktır.

Anahtar sözcükler: Eğitim, eğitim denetimi, makale analizi,

Kaynakça

- Ağaoğlu, E., Ceylan, M., Kesim, E., Madden, T., & Altinkurt, Y., (2005). Okul yönetimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Sözlü Bildiri, II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 26-28 Ekim 2005. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Altinkurt, Y., Demir, S., Akbaba Dağ, S., & Erol, E.(2010). Türkiye'de eğitim denetimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Sözlü Bildiri, II. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi*, 23-25 Haziran 2010. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Gay, L. R. & Airasian, P. (2000). *Educational research: Competencies for analysis and application*. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Kırcaali, İ. G. (2005). *Sosyal bilimler araştırmalarını değerlendirme ölçütleri. Yayımlanmamış Araştırma Raporu*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Taymaz, H. (2011). *Eğitim sisteminde teftiş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

¹ Arş. Gör. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: yilmaztahir26@gmail.com

² Arş. Gör. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: burcualtun88@gmail.com

³ Uzman, Milli Eğitim Bakanlığı, e-posta: hiuygun43@gmail.com

⁴ Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-posta: vuralhosgorur@mu.edu.tr